

KEVSER SURESİ

Rahman Rahim Allah'ın Adıyla

Şüphesiz biz, sana Kevser'i verdik.

Şu hâlde Rabbin için namaz kıl ve tekbir

alırken, namazda ellerini boğazına kadar kaldır.

Doğrusu asıl soyu kesik olan, sana kin duyandır.

MONİJE ARMİN

*Kızıl Gül
Olmayaydı*

(ROMAN)

Çeviri:

Hasan Âlimi BEKTAŞ

Edit:

Ali Kıran

KEV SER

Kevser Yayınları: 144

Kitabın Orijinal Adı: Ey Kâş Gol-i Sorh Nebûd

Tercüme: Hasan Âlimi BEKTAŞ

Edit: Ali Kıran

Dizgi ve Mizanpaj: Kevser

Kapak: Hasan Başbuğ

Baskı: Can Matbaacılık

Basım Tarihi: Ekim 2008

ISBN: 978-9944-709-29-3

İsteme Adresi:

Kevser Basın Yayın Ltd. Şti.

Sofular Mah. Simitçi Şakir Sok. No: 14 / 1

Fatih – İSTANBUL

Tel: 0212 – 534 35 28 Faks: 0212 – 631 36 01

www.kevseryayincilik.com

<https://t.me/caferilikcom>

www.caferilik.com

Gergin gecenin camlarının ardında, iki atı yaylıya bağlamışlardı; biri beyaz, öbürü siyah. Atların ağzından çıkan buğu, bir gri bulut gibi, koyu mavi atmosferde yok oluyordu.

Atlar yorgundu. Sık ve kesik soluyorlardı. Belli ki, uzun bir yol kat etmişlerdi; ta zamanın derinliklerinden mesela.

Nereden gelmişti? Onu ne zamandan beri buraya getirmişlerdi?! Sesi, bir haftadan beridir, yaşlı kadınların sesleriyle dolu mekânda, huzurevinde, yankılanıyordu. Buğulanmış camlarda, gri ve soğuk duvarlarda yankılanan eski, Türkçe bir türkü, hüzünlü bir ahenkle terennüm edilmekteydi:

Kızıl gül olmayaydı;

Sararıp solmayaydı...

Yaşlı kadınlar sesi duymamak için yorganları başlarına çekseler de, ses yine devam ediyordu. Çok kısa kesilmiş, beyaz saçları olan, solgun nergise benzer bir yaşlı kadın başını yastıktan kaldırdı:

— Bu Solmaz da ne diyor böyle?

Güller öylece yatağında oturmuşken:

— "Keşke kırmızı gül olmasaydı!..." diyor, dedi.

— Ne yani?

Güller, "Keşke kırmızı gül olmasaydı, sararmasa, solmasaydı" diyor, diye söylendi.

Solgun Nergis bu laflardan bir şey anlamadığı için, yorganı başına çekti.

Tam bir hafta boyunca, Solmaz yemek yememişti. Ona yemek getiren hemşirelere yan gözle bakıyor, "kı-zıl gül olmayaydı..." diye söyleniyordu.

Camın ardında beyaz ve siyah attan eser yok. Sadece bir cenaze taşıtı var. Cenaze arabasının farları projektör kadar aydınlıktı. Pencerenin siyah camlarından içeriye, sanki "bugün sıra sende" diyen bir ışık sızıyor.

Yaşlı kadınlar başlarını yorganın altına sokuyorlar. Fakat cenaze taşıtlarının ışığı battaniye gözeneğlerinden bile içeri sızıyor. Tıpkı Solmaz'ın her tarafa sinmiş sesi gibi. Herkes Güller'in ölümden korktuğunu biliyor; çocukları, akrabaları ve hemşireler. Ama cenaze taşıtı camın arkasında, Bayan Rızai ise direksiyona geçmiş. Yarı açık dudaklarının arasından dışarı çıkan dişleri, aşırı sigara kullanmaktan sapsarı olmuş ve çarpılmış.

Bayan Rızai: "Yine kendini mi ıslattın?" diye soruyor.

— Hayır. Hiç de değil. Ben sabahtan beridir susuzum. Bir damla bile su içmedim.

O sırada Bayan Rızai elini battaniyenin altına sokuyor, ıslak parmaklarını onun gözü önünde tutuyor: "O halde bu da ne?" diye bağıyor.

— Ben... ben... beş tane çocuk ile dört torun büyüttüm. O zamanlar niçin kendilerini ıslattılar diye asla yavrularıma bağırmadım. Çocuktular işte... Elin çocuklarına bile. Hem de nasıl bir dönemdi o dönem! Ne sıcak su vardı, ne çamaşır makinesi. Yığın yığın çamaşırı cadde başındaki su kanalına götürür yıkar, ıslak ıslak

başına kor, geri getirirdim. Kışın çamaşırlardan düşen damlalar, buz güllesi gibi kafama düşerdi.

Bayan Rızai: "Yine mi başladın? Çok yakında senden kurtulacağız!" diyordu.

— Hayır... Hayır. Ben burada ölmek istemiyorum. Yakında kızlarım beni gelir götürürler. Yatağımı güneşli odaya açar, üstüme lacivertle çitilenmiş çarşaf-lar sererler. Bense yorgun bacaklarımı uzatır, onlara: "Kızlar! Beni Kibleye doğru çevirin." derken rahat rahat can veririm!

Camın ardında bir çift at duraklamış; biri siyah, öteki beyaz. Mehdi siyah ata binmiş; subay üniforması ve omzunda parlayan yıldız nişanlarıyla. Bekleyen göz-lerini cama dikmiş bulunuyor. Hiçbir zaman rengini ayırt edemediği gözler; lacivert, mavi, gri veya yeşil, bazen gümüş rengine bile çalardı.

— Bayan Rızai, baksana! İşte Mehdi; siyah atın üzerindeki adam! Benim de beyaz ata binmem gerekir. Beni bekliyordur. Fakat beni, aman Allah'ım... Sanki zincirle yatağa bağlamışlar. Ayağım yere ulaşırsa, kesinlikle şu ata binecek, onunla Türkmen Çölüne gideceğim!

Bayan Rızai, içine cam kırığı dökülmüş gibi yaralayıcı bir ses tonuyla: "Evham görüyorsun. Yine hayallere mi daldın? Mehdi'den ve o siyah, beyaz attan el çek! Bu hayalleri kuracağına, kefen, defin, sibir ve kâfurunu düşün!" dedi.

— Ama bunlar hayal değil. Hepsi gerçektir. En baş-larda ata binmeye korkuyordum. Atlar şefkatle bana bakıyor, kibirle ayaklarını yere dövüyorlardı. Mehdi at-ların enselerini okşuyordu. "Ben ata binmesini bilmiyo-rum" dedim. "Kendim sana öğretirim" dedi. Atlara bi-nip, dörtnala gittik. Atların tırnağı altında, tozlu bir bu-

luttan, baş üstümüzde ise gökten başka bir şey yoktu. Her yer bir parça gökyüzü, masmavi, lacivert rengi...

Annem: "Çamaşırların kiri iyice içine çökünce, onları çivit taşı ile ıslatmalıyız" demişti. O yüzden tüm çarşafı lacivertli suya bandırırđık. Çarşaf ne de güzel kokuyordu!

Ne kadar da çok, canı faytona binip gitmek istiyordu. Giydiği çiçek desenli Türkmen kıyafeti ile birlikte. Üstündeki sikkeler hâla şingır şingır ses çıkarıyordu.

Kimseyle bir tek kelime konuşmamasına rağmen, Solmaz'ın sesi odayı doldurmuştu. Gece gündüz durmadan aynı türküyü söyleyip durur. Başlarını yorganın altına saklayan ve bir tek kelime Türkçe bilmeyen yaşlı kadınlar bile, şiiri ezberlemişlerdi.

Sanki gece yarısıydı. Aniden ses kesildi. Son defasında şiiri tamamıyla söylemişti:

Kızıl gül olmayaydı;
Sarıp solmayaydı.
Bir ayrılık, bir ölüm,
Hiç biri olmayaydı...

Sonra da sessizlik; korkunç bir sessizlik! Sabah olunca, hiç kimse Solmaz'ın yatağına bakmaya cesaret edemez. Hemşire kahvaltı tepsisini yatağın üstüne koyarken, yarı açık gözleri ile susmuş olan kadını fark etmedi. Tepsileri toplamaya gelen diğer bir hemşire, Solmaz'ın bakışlarının kirpik bile kırpmadan kapıya çivilenmiş olduğunu gördü.

O zaman birkaç kişi gelip, yatağı beyaz bir bezle çevrelediler. Onların içerideki görüntüleri, gizemli işler çeviren hayaletleri andırıyordu.

Yaşlı kadınlar yarı ayaklanmış vaziyette, sinsice içeriyi izliyorlar. Hemşireler işlerini iyi biliyorlar. İlk

başta ölünün henüz bu dünyadan ilişkiyi kesmemiş foful gözlerini kapatıverirler. Daha sonra kurumuş dizlerini düzeltir, sarıp götürürler. Güller, bağırmak, "Ben ölmek istemiyorum. Bunlar insanı çikolata gibi paket yapıp, götürürler. Ne bir salâvat, ne bir Allahu Ekber, ne de tabutu kaldıracak eller vardır" demek istiyor.

Siren sesi geliyor. Cenaze taşıtı sesi ince caddeleri doldurmuş bulunuyor. Onlarca cenaze taşıtı cadde de gösteri yapıyor. Buradaki insanların sayısınca yani. Kocakarılar başlarını çarşafın altına soksalar da, ses yine devam ediyor. Bayan Rızai'nin elleri hepsini nişan almış bulunuyor: "Bugün sıra seninkidir." Böylece işaret parmağını Güller'e çeviriyor.

— Hayır. Hayır. Ben bekleyeceğim. Siyah ve beyaz atlarla çekilen yaylıyı bekleyeceğim. Ben çocuklarımı bekleyeceğim. Hiç kimse de gelmezse, eminim kızlarım gelirler. İkizler gelirler; Mahbanu ile Gülbanu.

— Ama onlar gelmeyeli bayağı oldu.

— Her gün buraya gelecek kadar eli boş mudurlar? Küçük kızım Mahbanu için çeyiz hazırlıyorlar. Ortanca kızım Gülbanu yeni doğurmuş. Gülbanu'nun büyük oğlu için de, kız istemeye gidiyorlarmış. Bir sürü işleri var. Yoksa eminim hep beni düşünüyorlar.

Birkaç gün önce zaten buradaydılar. Belki de birkaç hafta önceydi. İkisi de çiçek desenli çarşaf örtünmüşlerdi. Bayan Rızai onların pahalı kaşla işlenmiş yüzüklerine bakıyordu. Tıpkı diğer hemşireler gibi.

Ne kadar da az kalmışlardı! Sanki tabanlarına köz yapışmıştı! Mahbanu, camın arkasından Hacı Rahmet'in gümüş renkli Mercedes'ini gözlüyordu. Hacı Rahmet durmadan korna çalıyordu. Kızlar birbirine bakarak: "Gitmemiz gerekir" dediler.

— Beni ne zaman eve götüreceksiniz?

— Çeyiz hazırlandığında. Doğum guslü döktüğümüzde. Oğlumuz gelin getirdiğimizde. Anne, senin de bildiğin gibi karşıda kara kış geliyor. Yirmi kavanoz reçel, on küp turşu yapmalıyız. Seksen tane sulu köfte, iki yüz tane lokma kebabı. Eve gelip gidenler olacak. Gelinlerle damatlar... Ne zaman bu işlerden bitersek, o zaman seni eve götüreceğiz.

Derken annenin beyaz zülüflerine bir öpücük atıp, hemen dışarı çıkmışlardı. Çarşafalarını yer tabanının yapışkan ıslaklığına dokunmaması için, yukarı çekmişlerdi. Kızların öpücüğü güzel kokuyordu. Beyaz gül kokusu. Kırmızı gül kokusu. Uzaktan gelip, iki hafta annesinin yanında kalmış olan oğulun kokusu. Güzel günler!

Hamit, hemşirelerin ceplerini dolarla doldururken, onlardan Güller'e iyi davranacakları konusunda söz almıştı. Onun oğlu şefkatliydi; annelerini gözünü yolda koyan Solmaz'ın oğulları gibi değildi! Ama ne de olsa, kız başka bir şeydi. Kız annenin dert ortağıdır.

— Bayan Rızai, benim kızlarımı hatırlıyor musun? Peri kızları misali, onlar beni evime götürecekler. Alta kadar uzanan camları olan güneşli odaya. Camlar açıldığında, güneş lacivertleşmiş çarşafalara yansır. Oraya yerleştiğimde artık asla yatağım ıslanmayacaktır.

Bayan Rızai, dalga geçercesine bir ifade ile: "Kuzum ölme, bahar gelir!" diye söylendi.

— Zaten bu benim suçum değil. Aslında bunun suçlusu, beni zamanında tuvalete götürmediğiniz için sizlersiniz. Bu yatağa esir olduğumdan beri... Gerçekten ne zaman oldu bu? Bilmiyorum! Ancak ben burada kalmam. Tüm yataklar ıslansa bile. Benim o beyaz ata binip çöle gitmem gerekir. Eski günlerdeki gibi; deni-

zin mavi çizgisine ulaşınca dek... Deniz... Deniz...
Susuz olduğumu söyledim.

Derken Türkmen obalarının birinden sağ örgüleri gül desenli yazmasından dışarı çıkmış bir kız göründü. Tepsiyi kilimin üzerine bıraktı. Bıçağın ucunu karpuzaya vurur vurmaz, karpuz sonuna kadar yarıldı. Olduğca olgun ve kıpkırmızı idi. "Susuzum, susuz. Bana bir bardak su verin. Bayan! Bayan! Başımın ucunda durmuş olan kadın, bana bir bardak su getir."

— Başının üstünde su yok mu?

— Tabi var. Ama ben serin su istiyorum.

Serin suyu dudaklarına götürüyor. Fakat Bayan Rızai bardağı onun elinden alıyor.

— Az önce altını ıslattın!

"Portakalı soydum. Başucuma koydum. Ben bir yalan uydurdum." Yani bunların hepsi yalan mıydı? Hamid'in hemşirelerin cebine doldurduğu dolarlar yalan mıydı? Henüz üzerinden birkaç günden fazla geçmemişti.

— Bana soğuk su vereceğinizi, zamanında tuvalete götüreceğinizi, söylememiş miydiniz?

Bayan Rızai ellerini dibine kadar cebine sokuyor. Sanki hiç kimse buraya gelmemiş, ona dolar vermemiştir!

Ama doğruydu. Oğlunun geldiği ve onun kulağına fısıldadığı doğruydu: "Zülfünün aşığıyım. Kar gibi beyaz zülfünün..."

Ne var ki, artık zülüf diye bir şey kalmamış. Ancak beyaz ve düzensiz tüyler kalmış. Onlar ise acımasız bir makasla kısaltılmıştır.

Gece olmuş, yaylı ile atlar camın arkasındalar. Tıpkı yaylının kendi kapılarında durakladığı gece gibi; baba-

sının cenazesi üstünden atlayarak yaylıya binivermişti. O gece kar, her tarafa bembeyaz giysi giydirmişti.

Baba, kar yağışının altında yürüyordu. Kar ince ince yağıyor, onun beyaz takkesi ve sakalının üzerine konuyordu. Yüzü kızarmıştı. Ateş püskürüyordu. Anne ağlayarak kızını göndermesi için ona yalvarıyordu. Ancak babanın sözü tektir. Elini kalbine koyup, bir ah çekmiş, ondan itibaren de ölüme yürümüştü.

Baba inada binmişti: "Benim sözüm değişmez. Üstündeki kıyafetlerle gitmelidir."

Anne durmadan gözyaşı döküyor, içi çeyiz dolu büyük kızlarının odasına bakıyordu. Yedi yıl göğüs germesinin hikâyesi.

Güller, Hacı Hüseyin Ağa'nın kocaya gidecek son kızıydı. Gerçi (yaş itibariyle) en büyükleriydi. Göğüs germe yılları son bulmuştu; yedi yıl.

Anne defalarca: "Ayıptır, günahdır; nikâhlı kızı evde tutmayalım" demişti. Baba ise: "Ancak cenazemin üstünden geçebilirler" demişti.

Kız kardeşlerin hepsi, kocaya gitmişlerdi. Her biri kendi çeyizlerinde büyük ablalarından yadigâr olarak nakışlar ve işlemeler götürmüşlerdi.

Hepsinden daha önce Gülistan gitti. Kitaplarının ve halıların arasında sakladığı gizli bahçeleri de kendisiyle götürdü! Hepsinden en sonda giden Gülrüh; en küçükleriydi. Kocası Mehdi'ye dam üstünden aşk mektuplarını gönderen kız oydu. Dört kardeş, namuslu, görkemli, şatafatlı çeyiz ve konukların zılgıtları eşliğinde baht evine gitmişlerdi. Hepsinden daha önemli olan, babalarının hayır duasını alarak gitmişlerdi. Bu yıllar boyunca dost ve düşmanın iğneleyici fısıltılarını yeterince duymuştu. Yedi yıl sabredip, bunları kendi yüreğinden başka kim-

seyile paylaşmamıştı. Dut tepsisini duvar duvara oldukları komşularına götürdüğü gün, her zamanki hizmetkâr yerine genç bir erkek kapıyı açmıştı. Adam askeriye üniforması giymişti, meraklı bakışları vardı. Tepsiyi ondan alacağına, çok zarafet ve dikkatle, dutların üzerindeki kızıl gülleri alıp kokladı. Bu arada sevimli tebessümünü gür bıyıkları altında gizlemeye çalışıyordu!

Güller, dişleriyle çarşafın kenarını sıkıp, diğer eliyle onu yüzüne örtmüştü. Yine orada tepsi elinden düşmüştü. Arkasına bakmadan koşa koşa kendini eve atmıştı. Kırdığı pot konusunda kimseyle konuşmadı. Gülistan onun tüm sırlarını bildiği halde ona bile söylemedi.

Onu istemeğe geldiklerinde bile dut tepsi ile kızıl güllerden hiç bahsetmedi. Ancak Gülistan bir şeyler çakmıştı. O, keskin burnuyla aşkın kokusunu, dünyadaki diğer gül yaprakları gibi koklayabilirdi.

Kız istemenin ertesi günü, kâhyalar meydana çıktılar. Herkesten önce Saltanat Hanım, iri yarı gövdesi, kalın kaşları ve sürme çekmiş gözleri ile birlikte teşrif buyurdu. Soluk soluğa kalmıştı. Kapıyı açıp içeri girdi. Anecik havuzun başında oturmuş, dua okuyordu. Henüz sabah namazından sonra okunan sünnet dualarını bitirmemişti. Kızlar temizlik yapıyorlardı. Saltanat Hanım gözlerini avluya gezdirdikten sonra, giriş kapısının önünde oturdu. Bir ah çekerek: "Ah, gençlik neredesin! İki sokak yürüyerek geldim diye, neredeyse kalbim ağzıma gelecekti. Her ne kadar insafsız faytoncuya yalvardıysam, sokağa girmedi. Artık hiç kimsede ne insaf kalmış, ne şefkat!" dedi.

Gülçehre öylece parmağı dua kitabının arasındayken: "Kızlar! Saltanat hanıma bir sıcacık çay getirin" dedi.

Kuzu hala bahçenin ötesindeki odadan çıkıverdi. Gelip de Gülçehre'nin yanına oturdu. Saltanat hanım, bir bohça çıkardı ve onlara: "Bazı şeyler getirdim. Alırsınız diye düşündüm. Üç beş kuruş da yetimlerle ben yeriz" dedi.

Kuzu hala bohçayı dikkatle inceledi; "Hamam kesesi, temizlik taşı, rastık, üstübeç..."

Gülçehre öylece tespîh çekerek, deniz tabanları renginde olan gözleriyle, bohçaya bir baktı. Saltanat hanım gözlerini ona dikerek: "Gülçehre abla, niçin sürme çekmiyorsun? Hem daha güzelleşirsin, hem de göz ışığın kuvvetlenir" dedi.

Gülçehre kızardı. Hâla genç kızlar gibi utangaçtı. Kuzu hala: "Doğru diyor. Sürme kullansan tatlı görürsün!" dedi.

Kalın ama çalımsız kirpikleri altından, deri sürmedanlara bir göz attı. Saltanat hanım: "Gülçehre abla, karamsar olma. Bunları kendim fındıkla bademden çıkarmış yapmışım. Dışarıda satılanlar gibi lamba isinden yapılmamış bunlar. Neyse istiyor musun, istemiyor musun?" diye sordu.

Gülçehre, çocukluğundan ona yadigâr kalmış Arapça şivesiyle: "Hayır, istemiyorum!" dedi.

Kuzu hala birkaç hamam kesesiyle temizlik taşı aldı. Saltanat hanım bohçayı kapatıp, avlu duvarındaki rafa bıraktı. Sonra inceleyici bakışlarını bahçenin etrafına gezdirdi. Gözlerini kısıp, kaşlarını kaldırdı: "Sanırım burada bir şeyler olmuş. Ama şekerleri tek başınıza yememeliydiniz! Gerçekten bir haber mi var?"

— Hayırdır inşallah!

— Peki, gözümüz aydın. O halde bize niçin söylemediniz? Bu kızları ben büyüttüm sayılır. Bunları kendi

kızlarım kadar severim. Nereye gitsem bunları öyle anlatırım ki, görmeden herkes aşık olur!

Kuzu hala: "Biz bile bilmiyorduk. Dün akşam aniden Güller'i istemeye geldiler. Sonra da kararlaşmalar ve..." söyledi.

— Peki, damat kim?

— Yabancı değil. Duvar duvara bulunduğumuz komşu.

— Hangisi?

Gülçehre, eski deri kapaklı dua kitabını havuz başındaki karyolanın üzerine bırakıp: "Seyit Mirza Muhacir ağanın evinden gelmişlerdi" dedi.

— Onun hangi oğlu?

— Seyit Mehdi.

Saltanat hanım, abartılı bir şaşkınlık ifadesiyle: "Mehdi? O askeriyede çalışan mı?!" dedi. Sonra da ölüm haberi duymuş gibi ellerini ovuşturmaya başladı. Kızlar keskin kulaklarıyla her şeyi duyuyorlardı. Beş taneydiler ve deniz perileri gibi o tarafa bu tarafa gidiyorlardı. Saçlarını örmüşlerdi. Beliklerinden bir tane tüy bile, düşünden önce gözükmemeliydi.

Saltanat hanım başını sallayarak: "Yine Nasrullah ağa olsaydı, hadi neyse! Canım Hacı Hasan ağa kızını böyle adamlara verseydi, ben onlarca bunun gibisini gösterirdim. Örneğin terzi Hacı Ali ağanın oğlu; Avrupa'dan yeni dönmüş, kurdelesini kravatı üstünde! Zaten annesi bana söyledi. Bense: (Ağalar ailesi kızlarını bu gibi adamlara vermezler.) dedim. Şimdi ne olmuş bakalım... Nasıl kıyabilirsiniz; yüzünü ayla güneş dahi göremeyen bir kızı, böyle birisine veriyorsunuz? Neyse, şimdi söyleyin bakalım neler yaptınız?" dedi.

— Kız isteme meclisi idi. Seyit Mirza ağa, hayırlı işte istihareye gerek yok diyerek, hemen nikâhlarını kıydı.

Saltanat hanım, Kuzu hala'ya dönerek: "Doğru mu söylüyor?" diye sordu.

Kuzu hala: "Yalanı da neresinde?" diye cevap verdi.

Saltanat hanımın sözleriyle Gülçehre'nin kalbi çırpınmaya başladı. Derken okyanus gibi sakin duran gözlerinde fırtına kopmaya başladı. Güller, Gülistan'a: "İçi yandığından diyor. Çünkü bulduğu adamı Hacıağa geri çevirdi ve onun eli boşa kaldı" dedi.

— Peki, sen niçin böyle kızardın?

Güller, elini sımsıcak oluveren alınına koyup, kardeşinin ince parmakları arasındaki gül yapraklarına ve dut ağacının en yüksek dalından komşu evine uçan kuşlara baktı. Gülçehre kuşkulu bir halde, Saltanat hanımın sözlerini dinlemeye koyuldu. Saltanat hanım ise beline sardığı çarşafı açıp bohçasına yerleştirdi. Sonra namaz çarşafını çıkardı. Belli ki akşama kadar orada kalmayı planlıyordu, ısrar ederlerse yatıya bile kalacaktı.

— Ablacığım! Bana mı ne düşer? Ben Güller'i büyüttüğüm için herkesten önce bana söylemeliydiniz. Kendim kulaklarını deldim, düğününü de kendim yapmak istiyordum.

Kuzu hala ellerini beline koymuş, kendini düzeltmeye çalışır bir vaziyette: "Peki, şimdi söyle bakalım bu Seyit Mehdi'nin kusuru ne? Aile çocuğu desen, büyük bir ailedendir. Eğitilmiş desen, okumuş eğitilmiş birisidir. Maddi durumu da iyidir. Hepsinden önemli, seyit olması; Peygamber evladı olmasıdır!" dedi.

Açık seçik konuşmaya çalışan Saltanat Hanım: "Günahı söyleyenin boynuna! Bu Seyit Mehdi denen ağa, Avrupa huyu almış diyorlar. Tüm işleri onlara çekmiş.

Oruç namaz ehli değil. Bunu boş ver de, zorla asker topluyormuş. Halkın bedduası arkasındadır. Benim anlamadığım şey, Hacıağa'nın böyle bir evliliğe nasıl razı oluşudur!" dedi.

Gülçehre, tespihi eline sararak: "Vallahi biz gözümüzden de zarar görsek, bu aileden zarar görmedik. Seyit Mirza ağanın kendisi çok dindar adamdır. Hanımı ise rahmetli annemle uzaktan akraba sayılır. Biz şu ana dek bunlardan kötü bir laf duymadık. Hani derler ya: (Babasına bak, oğlunu tanı)" dedi.

— Ablacığım. Senin o saflığına hayranım. Senin kentte olup bitenlerden haberin mi var? İşiniz gücünüz başa Kur'ân almak, dua kitabındaki amelleri yerine getirmekten ibarettir. Zaman değişmiş. Bu dönemde babayla oğlu aynı kefeye koymak mümkün değildir.

— Turalım ki sen haklısın. Bir şey mi olmuş? Kızla oğlan birbirini görmemişler bile. Başka bir şey de vuku bulmamıştır. Ağabeylerimi gönderirim araştırırlar. Söylediklerin doğruysa, nasıl dilde bir nikâh kıyılmış, öylece dilde de iptal edilir biter.

Saltanat hanım biraz sakinleşti. Derken: "He vallah. Bak yarından itibaren kız isteyenler kuyruğa geçer. Allah'a binlerce şükür, beş tane kızın var; her biri güneş parçası gibi. He dersen, beş tane damadın olur; biri birinden iyi!" dedi.

Camın arkasında kızların beşi de, her şeyi görüyor duyuyorlardı. Kardeşler, Güller'in benzinden büyük bir maceraya girdiklerini seziyorlardı. Tıpkı bin bir gece destanları veya Ünlü Emir Aslan hikâyesi gibi.

Yarın sabahleyin, küçük kardeş Gülruh dam üstüne, yatakları toplamaya çıktığında, duvarın kenarında

bir mektuba rastladı. Onu alıp ablasının avucuna koydu ve yarından itibaren her gün bu iş tekrarlanacaktı.

— Hacıağa: "Boşanacak" dedi. Fakat Seyit Mehdi onun karşısına geçerek: "Kızı nikâhlamışım. Boşamıyorum" diye itiraz etti.

Çok üzerine gidince de: "Kız bir kelime (boşa!) desin, ben boşayayım" dedi.

Kardeşlerinden başka kimse Güller'in babasına itaatsizlik etmesinin nedenini çözemedi. Dışarıdaki erkek geliş gidişleri ile içerideki kadın fısıldamaları başlamış bulunuyordu. Güller'e ne kadar da "boşanırım" diye yazmasını söyleseler de, yazmadı!

Kuzu hala şöyle diyordu: "Vurgun olmağı görmüş-tük, ama görmez bilmez nasıl olur? Ne kadar da düşündüysem, erkekle kızın birbirini nerede görebileceklerini çıkaramadım!"

Sonra Güller'in üstüne gidiyordu. Ama ısrar etmek işe yaramıyordu. Sonunda Hacıağa: "Olsun. O kadar evde kalsın da çürüsün!" dedi.

Dutlar ağacın üzerinde kalıp kurumuştu. Ancak kimsenin onları toplamaya hali yoktu. Serçeler rahat bir şekilde, ağacın üstüne toplanmış, bahçeyi cik cik ötüşlerine boğmuştu. Artık dutları toplayacak, onları tepsilere dökcek, üzerine gül yaprağı saçacak kızlardan eser yoktu. Bahçenin çiçekleri onlara bir daha hayat bağışlayacak Gülistan'ı bekliyordu.

Hacı Hasan eyvanın üstünde durmuş, zikir söylüyordu. Nefesi daraldığı zamanlar, elini göğsüne koyar, gökyüzüne bakardı. Gülçehre havuz başındaki kanepede oturuyordu. Onun Kur'ân okuma sesi ile serçelerin cik cik diye ötüşleri ve de kilimin üstünde sürüklenen Kuzu halanın yorgun ayaklarının sesi, hüznün dolu bir terennüm oluşturmuştu. Kuzu hala havuz başındaydı. Her zamankinden daha kambur görünüyor, karamsar bakışlarıyla bahçenin ötesinde bulunan odalara bakıyordu. Orası Resul ağa ile yeni gelinin odasıydı.

Gülçehre Kur'ân'ı kapattı: "Çocuklarımın bu kadar karabahtlı olacaklarını hayal edemezdim. Ne kadar Resul ağa'ya söyledim. Biz gösterişsiz Türk insanlarız. Tahran kızı bize yaramaz. Ne var ki, asla oralı olmadı. (Ya Şirin'i alırım, ya da tiryak¹ yer, kendimi öldürürüm!) dedi"

Kuzu hala: "Kız bir gece bile ayak uydurmadı. İlk geldiği gecedен aksilik çıkarmaya başladı" dedi.

— Derdimiz bir değil ki. Bir taraftan Veli Ağa necabetli Seyit'in kızını atıp, Tahran'a acayip fikirlerin peşinden gitmiş, bir yandan da Güller'in durumu insanın ciğerini yakıyor.

Resul Ağa'nın odasından bir kadın şarkıcısının sesi geliyor: "*Aşığım ben. Aşığım ben. Kimse beni tutmasın! Kimse beni tutmasın!*" Onun sesi ise nakış dikerek gizlice ağlayan bir kızın boğuk sesine karışıyor, zehirli oklar misali Gülçehre'nin kalbine saplanıyordu.

Hacı Hasan ağa, öylece eyvanda adım atarken Gülçehre'ye bir baktı. Gençlik kızarıklığı yanaklarından silinmiş, üzüntü izleri derin çizgiler oluşturarak alını-

---

1- Tiryak bir çeşit uyuşturucudur.

na ve dudaklarının kenarına konmuştur. Bir zamanlar güzelliğinin namı Necefi sarmış olan kız ona nasip olmuştu. O, ta uzak diyarlardan gelip, Türk Hakim Şeyh Muhammed'in evine yerleşmişti. Hâla da onun kaynatığı şifalı bitkilerin kokusu burnunda tütüyordu. Keşke üzüntüden kurtulmak için de bir şifalı bitki bulunsaydı!

Saltanat Hanım Şirin ile annesinin açığını ortaya çıkardıktan sonra, Resul Ağa da onu boşamaya ikna oldu. Hacı Hasan ise Kuzu hala ile Gülçehre aracılığıyla Güller'in Mehdi ile gitmesine izin verdi. Gerçi onun ölümü de o andan itibaren başladı denebilir.

Pencerenin arkasında bir beyaz at var, bir siyah at, bir de ata binmeye korkan bir kadın. Türkmen kadınları gül desenli büyük başörtülerini ağızlarının önüne tutmuş, hayretle Güller'e bakıyorlar. Belki içlerinde belli etmeden, attan korkan kadına gülmüşlerdi. Belki de subayın karısının saçlarına şaşırılmışlar. Güller Mehdi'nin emrettiği gibi saçlarını kısaltmıştı. Çağın son modeline mutabık olarak! Örümlü beliklerini eski günlerden hatıra olsun diye, sandığın en altına bırakmış. Saltanat hanım onu görürse kesin ona: "Saçı kesik yaramaz" der!

Mehdi'nin emrine göre misafirlige başı açıkça gitmeliydi. Kendisi bile inanamıyordu. Gerçekten daha çok kâbusa benziyordu.

— Ama Hacığa duyarsa, muhakkak kalp krizi geçirir. Belki de şimdiye dek geçirmiştir bile!

— Bu çıtkırıldım laflarını bıraksana! Onların peşinden gidersen, deveye binmelisin. Güller'ciğim bizim babalarımız, hayatın değiştiğini kabullenmek istemiyorlar.

— Ama ben utanıyorum. Düşüncesi bile beni ürpertiyor. Ben nasıl başımı açıp namahrem karşısına çıkabilirim?

— Birkaç tane ileri gelenin karısı başını açarsa, başkalarının da korkusu gider, öğrenirler.

— Ama Mehdi...

Daima şefkatli görünen Mehdi birdenbire kızdı. Rengi ayırt edilmeyen gözlerinde alevler yükselmeye başladı. Sert bir bakışla ona bakıp: "Seni mecbur etmiyorum. Ancak oraya başörtülü gelmektense, hiç gelme! Yalnız gidiyorum" dedi.

Sanki birisi onu yüksek bir yerden aşağı itti. Tıpkı çocukluk kâbusları gibi. Tehdit miydi, yoksa gerçek mi?!

Mehdi, halkın gözünde cadı kutusu sayılan fotoğraf makinesiyle uğraşıyordu.

Acaba onun tüm geçmişinden, anne babasından ve etine kemiğine karışmış her şeyinden bu adam için geçmeli miydi? Doğru ki, Mehdi onu mecbur etmediğini söylemişti. Fakat o mecburdu! Kocasını bir sürü kadının içine yalnız gönderecek, kendisi evde eski hatıralarla yaşayacak, sadece evinin hanımı olacak değildi ya! Bir de Mehdi'nin defalarca: "Piyaz kokusu saçan kadından nefret ederim" dediğini hatırladı. Mehdi, mecbur değilsin diye söylemişti. Fakat aşk, bir ip gibi onu istediği yere çekip götürüyordu. Ama nereye? İşte buraya...

Kendini yastığının altında sakladığı kırık aynada görüyor. Acımasızca kesilmiş beyaz ve dağınık saçlarına bakıyor. Yüzünü mat camlardan görünen gökyüzüne çevirerek: "Tövbe, tövbe, tövbe! Allah'ım yaptığım bütün hatalar için tövbe" diyor.

Allah'ım, o kılıkla toplantıya gidince, ne halde olduğumu kendin daha iyi biliyorsun. Ellerim terlemişti.

Kalbim sızılıyordu. Hacıağa'm vakarlı iri gözleriyle, gür kaşlarının altından, serzenişle bana bakıyordu. Nereye gitsem peşimi bırakmıyordu. Sonra annemin deniz misali gözleri... Fırtınaya dönmüştü; fırtınaya! Kur'ân ve dua sesiyle karışmış bir fırtınaydı. O ses, musiki ahengiyle birlikte duyuluyordu. Ama Allah'ım! Kocamı bırakamıyordum. Zaten annem de öyle öğretmişti. Kardeşlerimin de hepsine: "Kocalarınız dünyanın öbür ucuna da gitseler, siz de gidin!" dememiş miydi? İşte o da gelmişti. Mehdi'nin peşinden. Nereye gittiyse, garip bir devire...

Camların ardından şimdi kirli görünen semaya bakıyordu. Annesi: "Çamaşırların kiri içine çökünce, onları lacivert taşı ile ıslatmalıyız" derdi. Keşke semayı da bir daha lacivert olsun diye, yıkamak mümkün olsaydı.

Geçen hafta ölen kadının sesi hâla duyuluyor: "*Kızıl gül olmayaydı.*" Onun yerine her şeye ve herkese karamsar gözle bakan bir kadın yerleşmiş. Bazen mürekkepli olan işaret parmağını gözünün önüne tutup, başını sallıyor. Söz konusu parmağını, dünyada herhangi bir varlığın mülkiyetini onun elinden çıkarmaları için, acaba kaç tapunun altına bastırmışlardı? Yaşlı kadınlar mürekkepli parmakların hikâyesini iyi biliyorlar!

Nöbetçi hemşire, iplerin geri kalmış yumaklarıyla bir şeyler örmek istiyor; karışık bir model.

Yaşlı kadınların horultu sesleri yükseliyor.

— Güller, uyumamışsın. Bir şey mi düşünüyorsun? Yoksa yine faytonla eski hikâyelerini mi hatırladın?

— Hayır, örgülerimi hatırladım. Sen de kazağının güzel çıkmasını istiyorsan, omuzlarıyla yakanın bitiştiği yeri açık bırakmalısın, yani ilmiklerini köreltmemelisin.

— Bize gelseydin, kendin görürdün. Bizim evimiz örgü doludur. Demlik örtüsü, masa örtüsü, yatak örtüsü ve... Kızlarımla torunlarıma bir sürü örgü örmüşüm. Keşke görseydin.

Titreyen parmaklarına baktığında: "Yıldız çiçeğinin taçları birbirinin etrafına dönerken, kaç yaprağı olduğunu bir tek Allah bilir; yüz yaprak, belki de bin...

İlkin Mahbanu için ördüm. Daha sonra da Güllübanu için. İkisi de aynı günde evlendiler. Bana öyle bakma! Bir gün seni evime götüreceğim. Sen kesinlikle benim Hacıağamın resmini görmelisin. Hacıağam Türklerin imamıydı. Sayılır sevilir kişiydi. Ama ne yazık ki, biz çocukları onun kıymetini bilmedik. Hacıağamın resmini duvara asalı yıllar geçmesine rağmen, yine onun gözlerinden korkardım. İnanmıyor musun?"

Nöbetçi hemşire yorgundur. Artık örgüyü bırakmış, rahat bir uyku hayaliyle koltuğun arkasına yaslanmış. Gözlerinin altı aceleci bir makyaj sonucu kararmış, dolayısıyla damarları kabarık bir hal almıştır.

Öylece halsiz bakışlarıyla Güller'i izlerken: "Korkarım örgülerin de, konuşmaların gibi hayalden örülmüştür!" dedi.

Güller: "**Portakalı soydum. Başucuma koydum. Ben bir yalan uydurdum!**" diye mırıldandı.

Niçin kimse onun hikâyelerine inanmıyordu? Belki bir gece onun faytona binip, Mehdi ile gittiği için! Babası, onu uğurlamamıştı. Onu boş ver de, anneciğinin başının üstüne ayna ve Kur'ân tutmasına, arkasından su serpmesine bile izin vermemişti.

O gidiyordu. Oysa çeyiz dolu odası tozla kaplanmıştı. İçinde babasının eski elbisesinden bir parça bez bulunan bohça eşliğinde gidiyordu. Çok değerli bir şeydi. Aynı gün, anneciği onu sandıkhâneye götürmüştü. Turşu ile reçel kokuyordu. Canı turşulardan tatmak istedi. Fakat büyüdüğü evde kendini yabancı gibi hissediyordu. Tavanın üstündeki bacadan, üstünde kırmızı örtüleri ile paslanmış raptiye bulunan sandığın üzerine ışık düşmüş. Anneciği sandığın kapağını kaldırdı. Sanki bir sırrın üstünü açar gibiydi. Her tarafı sık sık nakışla işlenmiş bir kaftan çıkardı.

— Bu babanıza aittir.

Giysi mavi kadifeden yapılmış, zaman aşımı onun rengini soldurmuştu. Ancak nakış işlemleri hâla güzel ve parlak duruyordu.

Anneciği ona: "Bu, babanızın giydiği, ata binip Nefce'ye geldiği giysisidir." dedi.

Güller, bu olayı daha önce de Kuzu Hala'nın dilinden duymuştu. Azerbaycan'ın yeşil kestane ormanlarından, sıcak Arap topraklarına göç eden genç adamın hikâyesiydi. Anneciği giysi kollarından bir tanesini koparıp kızına verdi.

— Bunu zor anda kalınca kullanırsın!

Güller, elindeki çiçek sapının devamı üzerine nakış yapılmış gömlek koluna bakıp, kendi kendine bu ipi süzölmüş bez nasıl beni zor durumdayken kurtarabilir, diye düşündü.

— Korkma, dokunabilirsin.

Güller gömlek kollarını elinde sıkarken, onun yüzüyle astarı arasına dikilmiş sikkeleri hissetti.

— Rahmetli ninen, bu altın sikkeleri oğlu darda kalınca kullansın diye, bu giysinin arasına dikmişti.

— Babam hiç darda kalmadı. Değil mi?

— Evet, giysiyi bu güne kadar korudu. Hepinizin bu giyside hakkınız var. Yüz yirmi yıldan sonra...

Kız-ana sandıkhanede diz dize oturup, dolu dolu ağladılar. Vedalaşma ağlayışları. Sanki bunun son buluşmaları olduğu, içlerine doğmuştu.

Güller, gece yarısı faytona binip gittiğinde, artık her şeyi unutmuştu. Onu geçmişinden ayıran bir adamla yola çıkmıştı. İç ve dış avlularından, pencerelerden, avlu tabanındaki ıslak toprak kokusundan ve de babanın Kur'ân sesiyle annenin dualarından... Dut ağacıyla kızıl güllerden ayrılıyordu.

Subay Mehdi ile yeni bir hayat yaşıyordu. Nereye giriyorlarsa, izzet ve saygıyla karşılanıyorlardı. İnsanların resmini kaydeden o sihirli kutuyla ve güzel yazı biçimiyle yazdığı şiirlerle birlikte... Üç telli sazı çalgıcıların elinden alıp, onun tellerinden büyüleyici bir ezgi çıkarıyordu. Senaryo yazıyor, okul çocuklarının uygulaması için beste hazırlıyordu...

"Allah'ım, tövbe, tövbe. Tövbe."

Sadece başını açmakla kalmadı... Bu sazı da kim eline verdi acaba?!

— Hayır. Hayır. Günahtır. Bir saz çalmam eksikti! Fakat Mehdi illa da yaptıracaktı.

— Sana öğretmen kiraladım. Kesin öğrenmelisin.

Ondan sonra öğrenmeye başlamıştı: "Do, Re, Mi, Fa, Sol, La, Si." Derken bir ses geçmişle geleceği birbirine düğümlüyor, hüzün dolu bir ahenk çınlatıyordu: "Saza gel, söze gel..."

Musikinin sihirli nağmelerine dalarak, her şeyi unutmaya çalışıyordu. Ne var ki, bazen şarkıların arasından

tanıdık bir ses duyardı. O ses, ona babasını hatırlatıyor, annesini, kardeşlerini hatırlatıyor, hepsinden daha yaşlı olan Kuzu halayı hatırlatıyordu. Belki de şimdiye dek ölmüştür!

Zaman öyle hızla geçmişti ki, babasının ölümünün nasıl gerçekleştiğini bile öğrenememişti. Onun ölümü yıllar önce başlayıvermişti.

Birkaç kelimededen oluşan bir telgraf gelmişti: "*Babamız Hacı Hasan Ağa rahmetli oldu.*" Daha sonraları Güller'e, halkın dedikodusunun babanın ölümünü çabuklaştırmış olduğunu söylediler. Bir gün ona, "Kızın başı açık erkeklerin içine gitmiş" diye söylemişler, başka bir gün: "Kızın meclislerde saz çalıyor" demişler, ertesi gün: "Veli Ağa dinden çıkmış" diye yetiştirmişler. Hacıağa'nın kötürüm olarak eve bağlanmış olmasına rağmen, yine de haberleri ona ulaştırmışlar.

Onun uzun yalnızlık günlerini, uzun öksürüklerle birlikte çıkan Kur'ân sesi dolduruyordu. Gülçehre bir açılış olur diye, dini törenler için elinden geleni esirgemiyordu.

Belki de Güller yaptıklarının bedelini ödüyordu. Belki babası ona beddua etmişti. Ya da o karlı gecede bir şey söylemese bile, içten çektiği ah, yapmıştı yapacağını! Belki de babası "bir yastıkta kocayasınız" diyeceğine, başka bir şey söylemiş, bunca bela onun yüzünden gelmişti başına! Mehdi hiçbir şeyi önemsemiyordu. Sadece Güller'in babasının ölümünü değil, kendi babasının ölümünü de... Seyit Mirza Muhacir Ağa'nın ölüm haberini gazetede yayınladılar. Seyit ağa Gevher Şah Camisi olayında hapse girdi, orada da öldü. Mehdi roman kahramanları gibi esip savuruyor, hiç kimseyi de takmıyordu. Fakat Güller hikâyeye yazarı bir

adamın sözünü iyi hatırlıyordu: "Hikâyenin sonu önemlidir." Hikâyenin sonu ise onun uykularını kaçırıyordu. Türkmen Çölü'nün yıldızlı gecelerinin uykusu, öte yandan da bir adamın: "Saza gel, söze gel" deyişleri!

Gece boyunca cenaze taşıtının ışığı Güller'in gözüne çarpıyordu. Nöbetçi hemşire örgüsü elinde uyumuştu. Henüz parmağına sardığı iplik duruyordu.

Birkaç gün önce kızlar gelmişlerdi. Yüzleri gül yaprağı gibiydi. Güller: "İşleriniz bitti mi? Çeyizler? Düğünler? Kız istemeler ve doğum banyosu yapmak? Beni ne zaman götüreceksiniz? Benim sonum gelmiş... anlıyor musunuz?" diye söylemişti.

— Anne, sadece birkaç gün daha sabret! Evi boyamamız gerek. Perdelerle koltukları da değiştirmeliyiz. Turşular, reçeller, köfte, kebab, dolma... Senin kendin ev hanımı olmamızı söylemedin mi?

Gülbanu asabiydi. Rahat değildi. Hacı İzzet'in arabasının kornası çalıyordu. Kızlar gittiler. Sanki gelip gitmeleri bir göz açıp kapamak kadar sürdü.

Bayan Rızai: "Sırayla da olsa, sıra seninkidir" diyor.

— Hayır, ben burada ölmem. Sonunda kızlarım beni büyük camları bulunan güneşli odaya götürürler.

— Evet, gerisini biliyorum... Ve lacivertli çarşafı üstüne örterler.

Bayan Rızai'nin konuşma tarzı çok kırıktır. Güller başını yorganın altına sokup, mırıldanmaya başlıyor: "Kızıl gül olmaydı..."

Sonra dudaklarını ısırıyor: "Yok. Yok. Ben burada ölmek istemiyorum. Benim kendi evimde ölmem gerekir. Oğullarımla yeğenlerim tabutun ön tarafını, kızla-

rımla akrabalar ve bana onca iyilikte bulunan komşularım... Yine başlıyor: "Kızıl gül olmaydı."

Yaşlı kadınlar daha önceki sese benzer sesi duymamak için başlarını yorganlarının altına sokuyorlar.

"Portakalı soydum. Başucuma koydum. Ben bir yalan uydurdum."

Her şey yalan mıydı? Yazın gece yarısı dünyaya gelen bebek de mi yalandı? Gece boyunca Mehdi bebeğin başucunda oturdu. Sanki hiç bebek görmemiş gibiydi. Çocuk isimlerini inceledikten sonra, en sonunda: "Adını Sipehr koyacağım" dedi. Sonra düşünceli bir ifadeyle: "Sipehr hep kalacaktır. Herkes çekip gitse bile!"

Nöbetçi hemşirelerin tüm hayatları, yumağın başını bulmakla gece zevzekliğine bağlandığı için, bu gibi laflara inanmazlar. Bayan Rızai ise hiçbir söze inanmaz. O, çocukların annelerini sevdiğine bile şüphe eder. Aniden bir komşu kadını hatırladı. Komşusu, onun, bir zamanlar resimlerdeki şık giyinen, onun tanıdık komşusu Güller olduğuna inanamamıştı.

Hiç kimse bunlara inanmazdı. Ancak yıllar sonra annelerinin hikâyeci Şehrazat gibi garip zamanlardan söz ettiğini düşünen çocukları inanırdı. Onların babasına ait olmayan, ancak kitaplarda olabilecek güzel bir aşktan söz ederdi. O yüzden Perşembe akşamları, gitgide tebessümü silinen bir babanın mezarı başında oturlardı. O adam kendini bir şekilde hayatlarına bağlıyordu. Gülbanu ile Mahbanu niçin hikâyenin sonuna inanmak istemiyorlardı? Niçin annelerinin sonunun geldiğine inanmıyorlardı? Bayan Rızai bile bunu kulaklarına fısıldamıştı.

Güller gözlerini onların gül desenli çarşaflarına dikip: "Beni evime götürün. Kış yakındadır. Japon

Hurması ağacının altına haça vurmalyım. Sardunya çiçeklerine aşu yapmalıyım. Örgülerim öyle yarım kalmış..." demişti.

Ne var ki, onlar gittiler. Hayatın tadını tuzunu da kendileriyle götürdüler.

Cenaze taşıtlarının ışıkları odaya yansımaktadır. Fakat onun gördüğü şey, sadece beyaz ve siyah attan ibarettir. Binicisiz bir at boz kırdada koşup kişnemektedir. Korkunç bir rüya!

Nöbetçi hemşire: "Hava şimdilik sıcaktır" diyor.

Ancak Güller için soğuktur. O gece gibi soğuktuk; yağmurun, caddelerde sel oluşturduğu gece gibi. Sanki o gece tüm dünyadaki buzları onun içine eritip dökmüşlerdi. Hikâyeci adamın uyardığı gibi bu hikâyenin sonu güzel değildi. Hikâyenin sonu, su kanalının derinliklerinde, şiddetli yağmurun altında bön ve hüviyetsiz bakan gözlerden ibaretti.

Gözlerden biri kanlıydı, öbürü... rengi anlaşılımyordu. Lacivert, mavi, gri veya yeşil...

Jandarma, onun yüzündeki pıhtılaşmış kanı yalamak isteyen hırsly kediye uzaklaştırmaya çalışıyordu. Askeriye üniformalı bir adam, tüm yıldızlar ve nişanlarıyla birlikte kanalın dibinde yatıyordu.

Yoldan geçenler, sanki askeriye mensup olan adamın ölüsünden bile korkuyorlardı. Kibir dağı arkın tabanına düşmüş, yüzü kanla pislige bulaşmıştı. O, bu üniformaları giymeyeli bayağı olmuştu. Ama şimdi... Maksadı neydi? Belki onlardan öç almak istiyordu.

Cadde soğuktuk. Dünyadaki tüm buzullardan ve durmak bilmeyen şu yağmurdan bile daha soğuktuk. Her şey yağmur taneleri, sis ve karanlıkta kayboluyordu. Bir de kanalın içinde...

Kanalın içine bakmaya cesareti yoktu. Başı döndü. Fakat jandarmalar onu, cenazeyi teşhis etmesi için oraya götürmüşlerdi.

Lağuma gömülmüş bir adamın başını pisliğin içinden çıkardılar ve ona: "İyice bak" dediler. O ise kumral ve kana bulaşmış bıyıklar, aşağı çekilmiş kızgın ve acıklı dudaklar ve kanlı saçları gördü.

Kanal derindi. Çocuklukta içine bakmaya korktuğu eski kuyularından bile daha derindi. Başı dönüp kuyuya düşeceğinden korkardı. Ama şimdi... Az daha kanalın içine düşecekti.

Çocuk ellerinin arasından kaydı. Bir el uzanıp çocuğu yakaladı. Çocuk elinden düşüp yere dökülen dut tepsisi gibiydi. Dutların üzerinden kızıl gülleri alan kişi, gözlerinin rengi ayırt edilemeyen adam, artık sadece tek gözüyle ona bakıyordu.

Jandarmalardan biri, başı çevirip, açık renkte yağmurluğu olan ve kepinden yağmur damlayan adamı göstererek, ona: "Bakınız komutanım! Mermi buraya isabet etmiş" dedi. Derken onun kanlı çukura dönüşmüş şakağını gösterdi. Elleri kıpkırmızı ve de kana bulanmıştı. Cenazenin bir elinde silah vardı. Ama kolundaki saat yoktu. Belki yoldan geçenleri veya memurların birisi... Allah daha iyi bilir!

Adamın birisi tutanak hazırlıyordu. Güller'in başı döndü, içi sıkıldı. Derin bir kuyuya düştüğünü hissetti. Kollarıyla kuyunun duvarından tırmanmaya çalışıyordu. Garip bir güçle, istem dışı, kolunu uzatıp, Mehdi'nin cebinden bir kâğıt çıkardı. Son aşk mektubu!

Hiç kimse onu fark etmedi. O yağmurun altında, karanlıkta ve kalabalıkta... Kâğıdı onlara verirse, artık onu ele geçiremeyeceğini biliyordu.

Açık renkli yağmurluğu olan adam, ciddi bir ses tonuyla: "Bayan, bu sizin kocanız mı?" diye sordu.

Güller değişik bir sesle, sanki onun sesi değilmiş gibi: "Evet, kendisidir. Seyit Mehdi Muhacir" dedi. Bu ses ise karanlıkla sis içerisinde ve de o taraf bu tarafa giden hayaletler arasında yankılandı. Bu ses, farklı bir sestti: "Seyit Mehdi Muhacir!"

Seyit Mirza Muhacir ağayı hatırladı. Belki tam onu hapse götürdükleri sırada, oğlu onun başından başlığını çıkarmış ve sazi eline vermişti. Sonra ona: "Yapılacak bir şey yok. Zaman akışını önlemek olmaz" demişti. Mehdi, zaman akışının onu böylece kanalın dibine göndereceğini tasavvur etmiyordu.

Ne bir çöl vardı, ne siyah beyaz atlar, ne yıldızlı sema, ne sikkeleri şıngır şıngır ses çıkaran güllü Türkmen elbiseleri, ne de köylü kızların billur kaplarda getirdikleri kırmızı elmalardan bir iz. Kanalın içinde sadece kan kırmızısıyla karışmış siyah lağımından başka bir şey yoktu. Bir de uzaklardan bir kadın sesi duyulmaktaydı: "Evet, kendisidir. Seyit Mehdi Muhacir!"

Başka sesler de vardı. Ambulansların sireni ve cenazeyi ambulansla götüren hayaletlerin sesi. Ne zaman gidip, onu tamamen unuttukları belli değildi. Ne zaman çocuğu onun kucığına koyup, toz oldukları belli değildi. Belki çocuk olmasaydı, bayılıp giderdi. Fakat kendini ayakta tutmaya çalışıyordu.

Cadde sakindi. Ne bir yoldan geçen, ne de bir araba vardı. Sadece kiralık faytonları çeken atların ayak sesleri geliyordu. Gece oluverince, gündüz boyunca arabalarla yarışmaya cesaret edemeyen ihtiyar faytoncular, geçimlerini sağlamak için caddelere dökülüyor-

lardı. Atların nal sesleri kulağında çınlıyordu. Kurma bebekler gibi ayağa kalktı. Çocuğu iyice kucakladı.

— Hey, fayton!

Faytoncu durakladı ve şaşkınlıkla yağmurda ıslanan kadına baktı.

— Nereye hanımefendi?

Kendi kendine de: "Gecenin bu saatinde ve havanın bu durumunda?" mırıldandı.

— Dervâze Dolap, Menekşe sokağı.

Biniverdi. Titrek ellerle kâğıdı açıp, faytonun fene-rinden yansıyan sönük ışık altında onu okumaya çalıştı. Mehdi mektubu yazarken, ellerinin titrediği anlaşı-lıyordu. Ancak hâla da güzel yazı biçimi ve üslubunu korumaktaydı:

Güller, ey benim hayatımdaki güllerin tümü!
Doktorlar vebaya yakalandığımı, derdimin ilacının bulunmadığını söylemişler. Beni yurtdışına gön-dermelerini istedim, ama muvafakat etmediler. Ordu, tüm mevkilerime el koydu ve düşük bir ma-aşla emekliliğime karar verdi. Ben zillet altında ya-şayamam. Sipehr benim yerimi alır!

Güller hele şimdi Sipehr'in adını seçerken, onun garip ses tonunu fark ediyordu: "Herkes çekip gitse bile, Sipehr kalacaktır."

Bir daha okudu. Üçüncü kez... Kelimeler ağırdı. O ise ömür boyunca bu ağırlığı taşıması gerektiğini his-setti. Kendisi, tek başına. Bayan Rızai her şeyi yalanla-makta haklıymış. Her şey yalanmış. Güller ile Mehdi'nin Meşhet'te yayılan aşkı bile yalanmış. Mehdi, ona âşık olsaydı, intihar etmezdi. Onca kibirli olmasaydı, dert-lerini onunla paylaşırdı. Aslında belki de hiçbir vakit kimseye âşık olmamıştı. O, hep kendine âşıktı. Kendi

ihhtiraslarına âşıktı. Ad, san, şan ve makam aşığıydı. Bir yerden geçerken askerlerin onun için saygı duruşuna geçmesine, kızların ona el sallamasına âşıktı.

O gece, görünüşe göre onların faytonu caddede yürüyen tek vasıtaydı. Bağşah ile Dervâze Dolap arasındaki mesafe ne kadar da uzamıştı! Mektebe gittiği dönemden son zamanlarda yaşadığı olaylara kadar, hayatının tüm macerasını hatırlamaya çalışıyordu.

Fakat birkaç karışık görüntünün dışında, hem de Kur'ân sesiyle saz teranesi eşliğinde, bir de anne duasıyla kardeşlerinin unutulmak üzere olan tasvirlerinden başka bir şey göremiyordu.

Şimdi Gülruh'un evine gitmesi gerekiyordu; yani Rahim beyin evine. Onun Gülruh'la evlenmesini, ne o, ne kardeşleri, istememişlerdi. Ancak Hacı Hasan ağa ölünce gözü açık gitmesin diye, en küçük kızının evlenmesini hayattayken görmek istiyordu.

Tahran'da oldukları müddet içinde sadece üç kere onları görmüştü. Mehdi, onları kendi seviyelerine yakıştıramıyordu.

Fayton kapının önünde durakladı. Güller, faytoncunun parasını verdikten sonra, geriye kalan son gücüyle kendini kapıya ulaştırdı. Her an bayılabilirdi. Hem de gece yarısı, kucağında da bir çocukla... Kapıyı çaldı ve bir ayak sesi duydu. Onun dışında ise hiçbir şey...

Kuyuya düşmüş, bir çıkış bulmak için, kuyu duvarlarını tırmalıyordu. Çıkış noktası, uzaklardaki bir yıldız gibi, inceden yanıp sönüyordu.

Her şeyin gri lekeler gibi olduğu sisli bir ortamda, söz konusu yıldız ona yaklaşıyordu. Gülsuyu kokusu alıyordu. Dudaklarına yapışan bardağın kenarını hissediyordu. Fakat ağız kilitlemişti.

— Ne oldu abla? Yüreğimi ağzıma getirdin.

Gülruh ile Rahim beyin yüzünü karanlığın arasında zor ayırt edebildi. Aniden küçük kardeşinin nikâh törenindeki duyguları aklına geldi. Gelinin ışık yüzü ile damadın kapanık siması, nikâh törenine gelenlerin diline destan olmuştu. Elini beline koymuş Kuzu halayı gördü. Kuzu Hala: "Neler oluyor? Hacı Hasan ağa Gülruh'u vermek için, neden bunca acele ediyor? Bu adam kızcağızın babası yerindedir!" demişti. O anlarda, üstelik kendi bulunduğu zor durumda, neler düşünüyordu?

Keşke annesi orada olsa, başını onun dizine koyabilse ve çekinmeden ağlayabilseydi. Keşke bir daha mavi semaya uzanmış o elleri, "*Emmen yücibu...*"² okurken görebilseydi.

Yavaş yavaş gözünün önündeki karartı çekiliverdi. Artık şimdi gazyağlı çırayı kürsünün üstünde görebilirdi.³ Kürsünün altında uyuyan beş çocuğun nefes seslerini de duyabilirdi. Gülruh ile Rahim beyin yüzlerini daha net görebilir, onların ıstıraplı bakışlarından kendi durumunun ne kadar kritik olduğunu anlayabilirdi. Aniden yerinden doğrularak, dehşetle: "Sipehr! Sipehr nerede?" diye bağırdı.

2- "*Emmen yucibu'l-muztarra iza deahu ve yekşifu's-sû...*" (Neml62). Anlamı: Yoksa darda kalana, dua ettiği zaman icabet eden ve kötülüğü gideren ve sizi, yeryüzüne sahip kılan mı daha hayırlı? Allah'la beraber bir başka mabut var mı?

Bu ayeti kerime genellikle biri sıkıntıya düşünce onun kurulması için okunur.

3- Kürsü, kışın evi ısıtmak için, eskiden odaya kurulan bir düzenektir. Öyle ki altına bir kömür mangalı yerleştirilir, üzerine büyük bir yorgan serilirdi. Sonra herkes onun altına girip öylece ısınır.

Gülruh ona: "Merak etme, uyuyor!" dedi.

Güller titremeye başladı. Dişleri birbirine çarpıyordu. Sanki sırtına buz bağlamışlardı.

— Üşüyorum. Hava çok soğuk.

Gülruh, onun sırtına bir yastık daha koyup, kürsü yorganını boynuna kadar yukarı çekti. O, kendine yaklaşan bir sıcaklığı hissetti.

— Allah'a çok şükür, ayıldın. Bizi çok korkuttun!

Rahim bey, çay kaşığıyla sığırdili özümüyle hazırladığı bardağı karıştırarak: "Güller abla iç! Bunu içtikten sonra hiçbir şeyin kalmayacak" dedi.

— Söyle bakalım ne oldu?

Sığırdili özünü çok zorlanarak da olsa içti. Derken ısınmaya başladığını hissetti. Kardeşinin parlak ve güzel gözlerine baktı. Gülruh ona: "Mehdi ağa nerede?" diye sordu.

Güller bir yanardağ gibi patladı. Ağlama sesleri komşuların duyacağı kadar yüksekti.

Birkaç dakika sonra, Güller sakinleşmiş, konuşuyordu. Sanki onun geçmişteki hayatı başka birine aitti:

— Bir uyku, bir hayal gibiydi. O zaman bu sükûnetin arkasında bir fırtına kopacağımı tahmin etmeliydim. Ama ne yazık ki... Mehdi'nin namı, sanat işi gereğince, çektiği fotoğraflar ve yazdığı şiirler sonucu, her gün bir kat daha artmaktaydı. Reformculuk propagandası amacıyla, geceler piyes senaryosu hazırlıyordu. Gösterilerin birisinde, benimle kendisi dahi rol almıştık.

Gülruh çay koyarken, kendi kendine: "Ne diyor be? Hacı Hasan ağanın kızı, herkesin önünde gösteri yapar mı?" diye mırıldandı.

— Kardeşim, biliyor musun, ben kraliçe Şirin olmuşum. Mehdi ise Hüsrev rolünü oynuyordu. Bu piyesi birkaç şehirde düzenledik.

— O halde, babanın ölüm telgrafını gönderdiğimizizde, bu gibi şeylerle meşguldün, öyle mi?

— Canım, ne yapsaydım? Benim bir suçum yoktu. Kocam öyle istiyordu. O piyeslerden kazandığı paralar sayesinde bir araba aldı. Generalin en gözdesi olmuştu. Öbür subaylar onu kıskanıyorlardı. Sipehr'in nasıl büyüdüğünü anlayamadım bile. Dadı emzirdi, emir erleri hizmet ettiler. Başımı kendi hayatıma sokmuşum. Ne zaman gece, ne zaman gündüz olduğunu bilmez olmuşum. Mehdi, kazandığı paraların hepsini bizim önümüze döküyor, ben durmadan terziye kıyafet siparişi veriyordum. Ya misafirimiz vardı, ya da misafirlikteydik.

Rahim bey, yukarıdaki odaya çıkmış, iki kardeşi yalnız bırakmıştı.

— Bir gün kendime gelip, artık bizi misafirliklere davet etmediklerini fark ettim. Kulağımızın dibinde tören yapılıyor, ama bizim haberimiz yoktu. Mehdi: "Misafiriğe gitmeye halim kalmadı" diyordu. Kendimce, belki bir süreden sonra her şey yine eskisi gibi olur, diye düşündüm. Ona: "En iyisi biraz dinlen! Meşhed'e gitmeye ne dersin? Anneciğim rahatsızdır" dedim. Bana: "Canım bir yere gitmek istemiyor" dedi. Geceler geç geliyordu; yorgun ve benzi uçuk. Belki başka bir kadını seviyor diye düşündüm. Peşine düştüm. Baktım, caddeleri işsiz gezip dolaşılıyor. Bana: "Sinirlerim bozuk, çocuğun sesi rahatsız ediyor" diyordu. Yatağını misafir odasına taşıdı. Perdenin arkasından, sabahlara kadar yazdığını görüyordum. Etrafına dağ kadar buruşturulmuş kâğıt toplanıyordu...

Güller ağır ağır gözyaşı döküyor, ömür boyu ağlamak istiyordu.

— Evin masrafını ihmal etmiyordu. Sonunda işsiz olarak eve çekildi. İzinde olduğunu söylüyordu. Ama bir subaya kaç gün izin verirler ki? Evden dışarı çıkmıyordu. Sazını alıp, bahçeye gider, şu şarkıyı söylerdi: *"Artık bu hayattan yoruldum. Ölümü bundan daha iyi buldum!"* Bir gün arabayı sattığını anladım. Başka bir gün fotoğraf makinesini, ötesi gün haritacılık makinesini. Ona: "Mehdi, neler oluyor? Bu yaptığın şeylerin anlamı ne?" diye sorduğumda, bana: "Güllerciğim, ev almak istiyorum" dedi. "Ama evimiz var ki! Hem de bu kadar güzel bir ev" dediğim zaman: "Bu ev hükümetinkidir. Senin kendi adına bir ev almak istiyorum" dedi. Bayağı öksürüyordu. Öksürük sesleri, sazın mızrabıyla gecenin karanlığı arasında karışıp, bir tek ses oluverirdi. Kendimce Hacığa Muhacir'in bedduası onu çarpmıştır, diye düşündüm. Nihayet evvelsi gece eve gelmedi. Dün gece de öyle. Birdenbire saflık uykusundan uyanırdım. Buralarda bir şeylerin olduğu içime doğdu. Çok daha önceleri bunu anlamalıydım. Komşu kadınlarının bakışlarından, misafirliklere davet edilmediğimizden, Mehdi'nin artık askeri üniformasını giymediğinden; bunlardan anlamalıydım. Sabahleyin karakola gittim. Olanları onlara anlattım. Sonra da...

Güller başını yastığa yaslamış, beti benzi uçmuştu. Dudakları titriyordu. Artık bir şey görmemek için, gözlerini kapatmıştı. Ne o derin ve dipsiz kuyuyu, ne de kanla lağım arasında ona bakan tek gözü görmek istiyordu. Etrafına baktı. Tül perdeler, işlenmiş kürsü örtüsüne ve sırayla kürsü yorganının altında görünen ufacak başlara...

Birdenbire ciddi bir ifadeyle: "Ama Mehdi ölmedi. Çünkü Sipehr yaşıyor. Sipehr, Mehdi'nin kendisidir" dedi.

Gülruh ablasına bir baktı. Ablası bir dönem onun için sevimli ve ulaşılmazdı. Büyük ablaları, Gülruh'u adamdan saymazlardı. Bu iş, Güller'in Mehdi'nin aşk mektuplarını getirdiği zamana kadar öyle sürdü. Ondan sonra aralarından yaş farkı kalktı. Şimdi ise ablayı hayatın yeni bir faslında görüyordu. Kanadı kırık ve perişan bir kuş misali, daima taşınması gereken ağır bir çile altındaydı ablası.

Gülruh, keşke en azından ablasının Rahim beyle arası iyi olsaydı, diye düşündü. Rahim beyin kinli olduğu, Güller'le kardeşlerinin saygısızlığını unutmadığını biliyordu. Bununla birlikte, Rahim beyin cömertçe ve büyüklük yaparak her şeyi tahammül ettiğini görüyordu. O hatta: "Elimden geleni Güller abla için yapacağım" demişti.

Kalbinde ablasına karşı garip bir hissi vardı. Yıllardır kaybetmiş olduğu derin bir sevgiyi hissediyordu. Gerçi ablası yine onun gözünde ulaşılmayacak kadar büyüktü. Bakışları soğuk ve cansızdı. Kucağındaki çocuğun kıyafeti de onun çocuklarınkinden daha farklıydı. İki kardeş, bu yıllar içerisinde, tamamıyla farklı bir hayat geçirmiş olmalarına rağmen, bu geceden itibaren hayatları bir şekilde birbirine düğümlenecek görünüyordu.

Camlar buğulanmıştı. Karla karışık yağmur şiddetle aralıksız yağıyordu.

Güller odaya baktı.

Koyu ve kullanılmış bir kürsü örtüsü, artakalan kumaşlarla dikilmiş yorgan-döşekler, solgun ipleri süzülmüş bir kilim, içi çocuk kıyafetleriyle dolu işlemeli bir çamaşır yeri.

Odanın bir köşesinde alçak bir masa; üzerinde semaver, demlik, yıldız işlemeli demlik örtüsü ve tabak altları vardı.

Evde bulunan bu ucuz eşyanın bazı yerlerinde, kendi ailelerine özgü olan zevki fark etti. Tüllü, püsküllü süsleri güzel renklerle karıştırmışlardı. Nerede bu gibi şeylere rastladıysa, işe yaramayan şeyleri, bayağı güzel ve kullanımlı kılan hamarat kardeşlerini hatırlardı.

Güller öylece kürsüye yaslanarak, kendini eşyaların içinde bulmaya çalışıyordu. Kendi gerçeğini kavramak istiyordu. Ne var ki, karanlık hem de ağır bir karanlık üzerine çöküyordu. Sanki onu kuyunun dibine atmışlardı. Çok uzakta bir çıkış ışıldamaktaydı. O, ellerini duvara tutturmak için bir daha çaba gösterdi. Derken Güller kendine geldi. Malum, bir süre uykuyla uyanıklık arasında yaşamıştı. İstirapla yerinden sıçradı:

— Sipehr nerede?

Gülruh, odada değildi. Güller güçlükle yerinden kalkıp, rahat bir uykuya dalmış olan Sipehr'in başucuna gitti. Kahverengi saçları alınına düşmüş, uzun kirpikleri ise sükûnetle çocuksu simasının üstüne yatmıştı. Sakin nefes alıyordu. Dolayısıyla Güller de sakinleşti: "Sipehr yaşıyor. O halde Mehdi de yaşıyor!"

Ekmekle sıcak çayın kokusu geldi. Gülruh ekmekleri kürsünün üzerine koydu.

— Fırıncıda olup da görmeliydin. Biraz daha gecikseymişim, ekmeksiz kalacaktık.

Güller, o kâbuslu gecenin sabahında, minik kardeşine bakıyordu. Baba evinde de herkes ona komut verirdi. Büyük ablalara özel öğretmen kiraladıklarında, Gülruh onlara çay getirir, cam arkasından veya şöyle böyle bir şeyler öğrenmeye çalışırdı. Onun aksine di-

ğer kızlar, Kur'ân öğrenip, Gülistan, Bostan edebiyat kitaplarını ve hatta geniş tarih kitaplarının bir kısmını bile okumuştular. Ancak Gülruh sadece okuma yazmayı öğrendi. Anne babanın çocuk okutmaya hali kalmamıştı. Hacıağa'nın maddi durumu da eskisi gibi değildi. Gerçi, odası Necefe gönderilecek humus paralarıyla dolup taşıyordu!

Rahim beyin horultu sesleri yukarı odadan duyuluyordu. Gülruh: "Olmuşla geçmişe çare yok! Geleceği düşünmelisin!" dedi. Büyük bir siyaset adamı gibi, bir kaşını kaldırıp, alnını kırıştıtararak: "Bence buraya yerleşmelisin!" dedi.

Güller etrafına bir bakarak, kendi kendine: "Bu olmaz. Ben, Sipehr'in böyle basit bir yerde büyümesine kıyar mıyım? Mehdi'nin ruhu incinir. Sipehr, ileri gelenlerin çocukları gibi yetişmeli. Tam Mehdi'nin arzulanacağı gibi" dedi.

Güller'in gözleri yarı açık ve halsizdi. Gülruh, ablası rahat uysun diye fenerin fitilini kısmak istedi. Fakat Güller karanlıktan korkup, boğuk bir sesle: "Fenerin fitilini yükselt" dedi.

Gülruh onun esrarengiz ve korku sarmış bir vaziyette konuştuğunu görünce, hemen fitili yükseltti. Güller, turuncu bir menfezden her şeye baktığını görünce, sükûnete kavuştu. Yorgun ve ateşli gözlerini kapatmak istiyor, ancak onları kapayınca, kanalın dibindeki gözler aklına geliyor, dolayısıyla sonu olmayan kuyunun dibindeki lağım ve kokmuş kanın iğrenç kokusunu hissediyordu. Derken çocukları ve Rahim beyi kaldırmamak için, elini ağzının önüne tutuyordu.

— Ablacığım, kendini yiyip bitirme!

Güller, sanki bir bahane arıyordu. Ağlamaya başladı. Kasılmış parmaklarıyla kürsünün kenarına tutunup, hiçbir şeyi düşünmemeye çalıştı.

Gülruh ona: "Sabah erkenden Veli Ağa'nın yanına gidiyoruz. Ama sakın unutma, adını değiştirmiş!" dedi.

Güller'in gözyaşı kurudu. İnanamıyordu.

— Veli Ağa mı? Burada mı?

— Evet, geleli birkaç ay oldu. Bilmem haberin var mı; ilkin Hacıağa'yı kandırdı. Necef'e dini ders okumaya gideceğim diyordu. Hacıağa da aldanıp, onun yol masraflarını verdi. Meğer başka düşünceleri varmış. Her neyse, orada Abdülhüseyn ile kavga etmiş. Huyunu biliyorsun ya! Oda arkadaşları ve hocalarıyla tartışıyor. Sonra, anneciğimin ısrarıyla Meşhed'e dönüyor. Oğluna ad koyunca, büyük bir rezillik çıkarıyor. Saltanat hanım da her zamanki gibi ateşi körüklemek için gittiği her yerde: "Siz burada böyle otururken, Hacı Hasan ağa ile Müçtehit ağanın damadı, oğlunun adını Kuruş koymuş!" diyordu. Onun üzerine Veli Ağa inada binip, Tahran'a sicil dairesine gidiyor; adını ve soyadını değiştirip, "Daryuş Mani"⁴ koyuyor! Şu anda bir gazetede yazı yazıyor ve buraya her geldiğinde bir kucak gazete, bir takım söz-sav getiriyor. Bazen gece yarısına kadar Rahim beyle muhabbet ediyor, konuşuyorlar. Ne bileyim, erkekle kadının ve zenginle fakirin eşit olduğundan bahsediyorlar. Benim anladığım tek şey, keşke bu lafların yerine çoluk çocuğuna sahip çık-

---

4- Daryuş, Kuruş vb. isimler İran'ın eski padişahları veya İslam'dan önceki devirlerine mensup olan isimlerden ibarettir. Şu anda bu gibi isimler milliyetçi İranlılar tarafından benimsenmektedir. Buna karşılık İslami isimler İslamcılar yanında daha çok yaygındır.

saydı. Yenilerde Tayyibe'den bir mektup geldi. Onda: "Veli Ağa'nın Abdülhüseyn'le kavgasına çok üzüldüm. Veli Ağa'nın, kendi eniştesine saygısı yoktuysa, bari teyzesinin oğlu olduğu için saygı duymalıydı. Açık açık adama: (Sen benim ablama layık değilsin) dedi. Hiç mi benim bu üç çocuğumu düşünmedi? Artık çıkardığı rezillikten ne anlatayim bilmiyorum..." yazmıştı.

— Gülistan'dan ne haber?

— İyiler. Kocasının Şiraz'daki işleri iyi gidiyor.

İki kardeş karlı bir gecenin yarısında, zamanın zincirine tutunup, geçmişteki ve hâlihazırdaki diyarlara yolculuk yapıyorlardı.

Gülruh: "Hepimiz bir yerlere dağıldık. Sadece Tahire ile Resul ağa Meşhet'te kaldı. Zavallı anneciğim..." dedi.

— Ondan ne haber? Ameliyatı başarılı oldu mu?

— Durumu hiç iyi değil. Doktorlar çare bulamamışlar. Yazın Meşhed'e gittiğimizde: "Ölüme razıyım" diyordu.

Bir süre sessiz kaldılar. Sonra Gülruh: "Güller abla, kendileri, Mehdi Ağa'nın işini bitirmiş olmasınlar? O adam bayağı sanatkârdı..." dedi.

Güller kendi kendine: "Hayatı onca seven adam, çiçekleri, güneş ve denizi, Sipehr ve Gülleri..." dedi.

Sabah ezanı okunduktan sonra, Rahim bey iniverdi. Namazını kılıp, kahvaltısını yaptı.

Gülruh: "Rahim Bey'in işine gitmesi gerekiyor. Elinden bir şey gelmez. En iyisi işine gücüne dönsün. Kalan işleri ben halledeceğim" dedi.

Hacı Hasan Ağa'nın fotoğrafı duvarda, delikli madden bir çerçevenin içinde, suratının yarısını kaplayan

iri gözleri ve kızların üzerinde hâla etkisi kalan azametiyle birlikte orada duruyordu. Babanın bakışları serzeniş edici değildi. Tersine eski sevgisini anımsatan ifadesinden bile bir iz vardı.

Rahim bey bir deste parayı Gülruh'un avucuna koyarak: "Bu akşam daha erken dönerim" dedi.

Şafak sökmüştü. İki kardeş, bir an bile uyumadan, bir asır kadar uzun olan bir gece geçirmişlerdi.

Güller, kardeşini yeni bir şahsiyete bürünmüş görüyordu. Çalışkan ve enerjik bir kadın, cin gibi dolaşıp duruyor, her şeyi iyice hesaplıyor, her işe bir plan hazırlıyordu. Hatta o soğuk ve hüznü dolu sabahta bile, ailenin taze ekmeğe yemesini düşünmüştü.

— Güller abla, yesene!

Güller'in midesi kazınıyor, açlık hissediyordu. Ancak bir lokma bile boğazından geçmiyordu. Odayla sandık-hane ve avlu arasında gelgitte olan Gülruh: "Geleceği düşünmeliyiz. İşte bu çocuğu düşünmeli..." dedi.

Sonra şekerliği çayın içine devirdi. Şeker taneleri beyaz bir ırmak gibi, çayın içinde akıyordu.

— Buna yok diyemezsin. Komşumuz şeker fabrikasında çalışıyor, Allah ondan razı olsun!

Çay bardağını Güller'in dudağına yaklaştırdı. O da birkaç yudum içti. Sonra titrek ve solgun ellerle bardağı geri itti. Güller onu kendi haline bıraktı. Derken peynir ekmeğe dürümü yapmaya başladı. Onları bez kesesine koyup, çocuklara doğru gitti.

— Zehracığım kalk, çok işimiz var.

Mavi gözlü küçük kız yerinden sıçradı. Sanki bir şey düşünüyordu. Açık renkli püsküllü saçları, yüzünün etrafını kapatmıştı.

— Anne, okula geç mi kaldım?

— Hayır yavrum. Bugün okula gitmiyorsun. Çocuklara bakman gerekiyor. Teyzenin oğlu da bizde. Azize hanıma öğle yemeğinizi vermesini söyledim. Benim Güller teyzenle gitmem gerekiyor.

Kızcağız hasretle okul önlüğüne ve çamaşır dolabında asılı olan beyaz yakalığına bakıyor, annesinin sözlerini iyice dinliyordu. Sonra uçuk beniz ve dağınık saçlarla kürsünün altında oturmuş yeni gördüğü teyzesine baktı. Onunla görüştüğünü çocukluğunun sınırlı anıları içerisinde, zor bulabilirdi...

İki kadın, Tufan Gazetesi'nin maden basamaklarından yukarı çıktılar. Tufan Gazetesi solcu fanatik partilerin birine aitti.

Binanın üst penceresinden, bir adam bu iki kadına bakmaktaydı. Onlardan biri, siyah çarşafının tutaçlarını kucağında tutmuş, belki kabarmış karnını çarşafın kırışıklıkları altında saklamaya çalışıyordu. Birinci Pehlevi Şahı'nın hükümetinin son yıllarıydı.⁵ Dolayısıyla devletin çarşafli kovalamaları azalmıştı. Adam kendi kendine: "Bu odur; Gülruh! Ama burada ne işi var?" derken itiraz edencesine: "Yine başka bir çocuk. Herif, kardeşimizi kuluçka makinesine dönüştürmüş!" diye mırıldandı.

Olduğu yerden gri kürk palto ile fötre giymiş kadını tanıyamadı. Onun kim olduğunu tahmin bile edemedi.

5- Kacar Hanedanını altederek Pehlevi silsilesinin kurucu - su olan Rıza Şah, ilk olarak çarşafı İran'da yasakladı.

İki kardeş, mürekkeple kurşun kokan bir odaya girdiler. Güller tüm şaşkınlığına rağmen, abisini gördüğüne sevindi. Ağabey, resmi ve güzel dikişli bir elbise giymişti. Sakin ve kararlı bir siması vardı.

Mani, onların görünüşlerinden kötü bir haber getirdiklerini anladı.

— Ne var? Anneciğime mi bir şey oldu?

— Hayır.

Gülruh, şaşkın bir vaziyette duran Güller'i eliyle sönük sobanın yanındaki çürük tahta koltuğa oturttu. Sonra abisine doğru gitti. Konuşmaya başladı. Konuştukça, ağabeyin kızarmış yüzü, gitgide sararıyordu.

Gülruh, yalvarırcasına ağabeyin gözlerine bakıyordu. Onun gözleri pederin çekici bakışlarını anımsatıyordu.

Mâni, zeytuni bir kazak giymiş, onun şeffaflığı gözlerine bile yansımıştı. Buharlı camlar, sobanın içindeki zayıf ateş ve resmi kıyafetle Güller'in karşılarında duran abisiyle birlikte, bir fincan çay, matara ve mavi gökyüzünden kopmuş bazı parçalar, başının etrafında dönüyorlardı. Acaba hayatının kalan yıllarını hep böyle mi geçirmeliydi? Sürekli baş dönmeleri ve evham gibi görünen eşyalarla birlikte mi yaşamalıydı?

Artık şimdi Mani, camın kenarında durmuş, Güller ise onun tanıdık yarı yüzüne bakıyordu. "Veli Ahundzâde" veya "Daryuş Mâni"; ne olursa yine onun abisiydi. Bu adamın uzun zamandan beri, akli fikri gazeteyle, onun gelişmelerindeydi. Şimdi ise ona eski günleri hatırlatan bir kardeşle karşılaşmıştı. O hep geçmişinden kaçmak istemişti. Kardeşinin başına gelen olaylardan, hükümetin aleyhine ateşli ve acıklı bir makale yazabilirdi. Hem de hükümetin tam yokuşta alçaldığı bir dönemde! Ancak kardeşlerin bekledikleri şey, o değil-

di. Şapkasını başına koydu. Elini gür bıyıklarına çekip, emir edercesine: "Hadi, gidelim!" dedi.

Rüzgâr, üç renkli bayrağı sallıyor, onun üzerindeki Aslan-Güneş simgesi dalgalanıyordu. Ağır kar yağışından sonra, kışın tembel güneşinde ne bir his vardı, ne de bir güç! Yaşlı kargalar, sürüce karların üstünde oturup, yemek arayışları için eşeleniyorlardı.

Üç renkli bayrak, bir kutuyu örtmüştü. O, artık Mehdi'nin kutunun içinde derin bir uykuya daldığına inanmak zorundaydı. O adam, hiçbir vakit uykuyu sevmemişti. Hep ya teknikle uğraşır, ya sanatla. Bir alev gibi kararsız ve hep yükselmekteydi.

Tören zilinin sesi geldikçe, kalbinin atar damarları ve vücudunun temelleri sarsılıyordu. Orkestracıların hesaplı hareketleriyle, bayrağın sallanması, çiçek demetleri ve tabuta eşlik eden az bir topluluk, enteresan bir uyum içindeydi.

Güller garip bir sükûnet içerisinde her şeye tahammül ediyordu.

Sanki başka bir insan olmuştu.

Cenaze töreni, tam askeri ayinleri, yas marşı ve büyük rütbeli subaylar eşliğinde yapıldı. General gelmemiş, ancak karısı gelmişti. Defin töreninden sonra, Güller'in yanına geldi. Sipehr için bir taktir belgesi getirmiş, bir sürü de vaatte bulunmuştu. Güller ona bakınca, onun yüzündeki siyah tülün altında, koyu makajını fark etti.

Generalin karısı Sipehr'i kucağına aldı. Çocuk kendini onu kucağından kurtarmak istiyordu. Güller, duygusuz bir şekilde onları izliyordu. Nihayet Sipehr,

kendini kurtarmayı başardı. Şapkası düştü. Birisi onun şapkasını yerden alıp, başına koydu. Küçük üniformalı çocuk, olup bitenlerden bir şey anlamıyordu.

Güller: "Hanımefendileri, bu abimdir!" dedi.

Generalin hanımı, kendisine alaylı ve karamsarlıkla bakan adama bakarak: "Çok memnun oldum. Sizin kimsesiz olduğunuzu düşünmüştük. Bir kardeşiniz olduğuna göre, içimiz biraz rahatlar" dedi.

— Bu da kız kardeşimdir.

Generalin hanımı, yüzü o gün güneş gibi parlayan, kara çarşafı Gülruh'a baktı.

Kız ve erkek kardeşler arasındaki farklılığı ima eden hayret, yuvarlak gözlerinde belirgindi.

Mezar kazanların işi bitmişti. Yas marşı çalındı. Mezarın nemli toprağını üç renkli bayrakla örttüler. Derken krizantem çiçeklerden oluşan büyük bir gül demetini onun üzerine koydular. Topluluk, bir halka gibi mezarın etrafına dizildi.

Mâni elinde olmadan o sabah bir kitapta okuduğu cümleyi hatırladı: "Tarih Tanrısı, kendi yaylısını ölüle-
rin arasından geçirmekteydi..."

BÖLÜM

Her sabah dul olmanın acı duygusuyla uykudan uyanıyordu. Karışık, kesik kesik, kâbuslu ve düşünceli rüyalar görüyordu. Hayat yine sürüyor, o da yarı açık nemli gözleriyle, pencerelerden ve kapıya astıkları pembe tülден, halı desenlerine yansıyan ışığı görüyordu. Duvarda her biri bir anıyı hatırlatan resimleri seyrediyordu. O resimlerin her biri, bir kitap gibi açılıyor, ancak hepsinin sonu, kanalın dibinde yatan gözlerin resmiyle sonuçlanıyordu.

Kışın sonlarında ışılan zevk ve sıcak verici güneş, odaya sızmıştı. Fakat o buz tutmuş geceden sonra, Güller hâla sığacı hissetmemişti.

Okul çocuklarının gelgit sesleri ile erzak yükü taşıyan hizmetkârların gürültüleri duyulmaktaydı. O, sesleri duymamak için kadife perdeleri çekti.

Sipehr uyandı. Acıkmıştı. Güller güzel kokan ekmeğin kırıntılarını çayın içinde ıslattı. Mehdi'nin kırkı çıkmadan⁶ herkes onu unutmuştu. Gülrüh dışında hiç kimse kapısını çalmadı. Gülrüh defalarca onların kendi evlerine gitmesini söylemiş olsa da, Subay Sitesindeki su, elektrik ve yüksek imkânlarla alışmış olan Güller'i

---

6- Ölünün ölümünün ilk kırk günü halk arasında önemli sayılır. Bu 40 gün boyunca yas devam eder.

ikna edememişti. Kapiya vurulan birkaç darbe, onu yerinden kaldırdı. Kim olabilirdi yani? Namaz çarşafını başına örtüp, kapiya gitti.

Kapının arkasında, önceki hizmetçileri Asgar duruyordu. Gülleri görünce: "Hanımefendi, General bu mektubu size vermeme istedi" dedi.

Mektubu alıp, Asgar'ın gitmesini bekledi. Ancak o, gitmek bilmiyordu. Güller öylece kapının arasında durmuşken, ona: "Söyle bakalım, ne var bu mektupta?" dedi.

— Bilmiyorum efendim. Sadece bunu biliyorum ki, General, komutanıma çok kötülük yaptı.

— Şimdi nerede çalışıyorsun?

— Generalin yanındayım. Ama durumum hiç de iyi değil. Komutanım, doğru ki bizi adamdan saymaz, iyi davranmazdı, ama ne de olsa eli açıktı. Hiç unutmam, bir keresinde benim fotoğrafımı çekti. Ben de onu anne babama göndermiştim. Bizim memlekette o zamana dek, kimse fotoğraf görmemişti.

Sonra etrafına bir bakarak, kısık bir sesle: "Hanımefendi, inanın Generalin evinde bir dolu karın yemek bile yemiyorum" dedi.

Sipehr, kapiya gelmişti. Asgar onu kucağına aldı ve ellerinden tuttu.

— Hanımefendi, General çok acımasızdır. Komutanımın yaptığı işe gelince, yanılmazsam Generalin yanına geldiği günün akşamı oldu.

Güller'in kalbinde fırtınalar koptu. Merak tüm vücudunu sarmaktaydı. Kocasının başına gelen olayın ayrıntılarını bilmek istiyordu.

Asgar, taş basamaklara bakarak: "Olay, birkaç ay önce başlamıştı. Ancak Komutanım Generalin yanına geldiği zaman ben oradaydım. Komutanım: "Ben has-

tayım. Bana yurtdışına gitmek için bir rapor izni verin." dedi. Fakat General: "Ordunun seni Avrupa'ya gönderecek fazla parası yok. Açık söyleyeyim; Ordu'nun sağlam adamlara ihtiyacı var. Hastalara değil!" dedi. Komutanım buna çok üzülererek: "Peki Generalim, benim çoluk çocuğum ne olacak?" diye sordu. General ise: "Hiç, ne olacak? Kanuna göre, emekli maaşını alacaksın" dedi. Komutanım: "Ama efendim, benim hayatım şu anda bile zor dönüyor. Ben size fedakâr bir subaydım. Ordu binalarının birçoğunun planını ben çizdim" dedi. General: "Bunların hepsi geçmişte kalmıştır. Şu anda senin Ordu'ya ait hiçbir şeyin yok. Sadece emekli maaşı alacaksın. O kadar! Bunca havalarda uçmaya mecbur değilsin. Karına giydirdiğin kıyafetlerin her birine ne kadar harcıyorsun?" dedi. Komutanım: "Ya geçinemezsem...?" diye itiraz etti. General: "Ben ne bileyim canım! Git hamallık yap!" dedi. Hanımefendi, Komutanım, Generalin odasından çıktığında, artık kimseyi görmüyordu, öyle hızlı gidiyordu ki, kimse ona ulaşamıyordu. Kendimce, acaba o, bu hızla nereye gidiyor diye düşündüm. Meğer o belayı başına getirmeye gidiyormuş!

Asgar, Sipehr'i yere indirip, onları selamladı.

Subay Sitesi, asfalt caddesi ve yeni dikilmiş fidanlarıyla, Güller'in gözünde sonu olmayan bir yol gibi geldi. O güneşli günde, evler, çatılar ve cadde dahil, her şey gözünde aniden karardı. Mektupta iyi bir şeyin olmadığını hissetti.

Korku içerisinde mektubu okudu. Evi boşaltma hükmüydü. Hem de yıl sonu gelmeden! Hâla hikâyenin sonuna gelmemişti.

Dolabın kapısını açtı. Çamaşırlar sırayla asılmıştı. Onların her birisi, zihninde bir anıyı canlandırıyordu. Bu Mehdi'nin sevdiği etek pantolundu. Öbürünü yazın sıcak günleri için dikmişti. Diğerini ise geçen bayram için diktirmek istemişti. Ancak terzinin savsaklığı yüzünden, zamanı geçtikten sonra hazırlanmıştı.

Bir kıyafet seçmek istiyordu. Fakat Mehdi'nin sevdiği kıyafet değil. Kıskançlar ve rakiplerin gözünü kör edecek kıyafet de değil. Hani etrafına toplanıp, onun modeli ve emsalsiz şeritlerini nereden bulduğunu sorup soruşturmalarına yol açan şeyler giyerdi ya!

Çok basit bir kıyafet arıyordu. Endamını örtecek geniş bir kıyafet. Nihayet, hamileyken diktirdiği elbiselerini, geniş bir paltoyla birlikte üstüne giydi. Kendini aynada gördü. Artık o eskisi kadın değildi. Saçlarını iyice topladığı için, yüzünün uçuk benzi ve çukura düşmüş gözleri belirginleşmişti.

Kaşları gürleşmiş, kirpikleri üzerine gölge düşürmüştü. Gözünün altı ve dudaklarının kenarları ise kırışmıştı. Henüz kâbustan kırk gün geçiyordu. Kahverengi gözlerinde bulunan okşayıcı o kadife bakışların yerine, bir nevi sertlik ve cansızlık yerleşmişti.

Kendindeki güzelliğin tüm alametlerini bastırmak için, kalın siyah bir çorap giyip, başına tüm saçlarını kapatan büyük bir şapka koydu. Şapkasının kenarları ondan ziyade, alnını ve boyun kısmını da kapatıyordu. Ne kadar da bu kıyafetler içerisinde garip görünüyordu. Yabancı kıyafetler! Aslında Seyit Mirza da Saray Hapishanesinde bu gibi şeylerin yüzünden ölmüştü. Fakat Mehdi'ye göre o, gericiliği yüzünden ölmüştü!

Sipehr: "Anne, ağlama!" dedi.

"Ben, ağlamıyorum ki!" derken, elini ıslak yanaklarına götürüp, elinde olmadan döktüğü gözyaşlarını

sildi. Mehdi'nin, Sipehr'in ilk doğum günü için aldığı askeri kıyafetleri, ona giydirdi. Derken içinden: "Mehdi yaşıyor. Çünkü Sipehr yaşıyor!" geçirdi.

Dışarı çıktığında, gözü, Mehdi'nin çerçeveedeki gülümseyen resmine takıldı. Önündeki her şeyi; pence-releri, perdeleri, halı desenleri ve masanın üzerindeki sazi, karışık lekeler halinde görüyordu.

Asgar, Generalin odasına girdi. Topuklarını çarparak, selam durdu: "Efendim, Subay Muhacir'in eşi gelmiş. Sizinle konuşmak istiyor" dedi.

Generalin dudaklarındaki gizemli tebessüm, Asgar'ın gözünden kaçmadı.

O kelimeyi duyar duymaz, Subay Muhacir'in eşini, çeşitli toplantılardayken hayalinde canlandırmaya başladı. Güzel besteleri seslendirirken, onun ağırbaşlılığı ve zati asaletiyle birlikte güzelliğini daima içten takdir etmişti.

Evin boşatılma hükmünü ona gönderdiği günden beri, bu buluşma anını bekliyordu: "Hemen onu içeri alın" dedi.

Yerinden kalkıp, duvardaki eski ayna motiflerinden geri kalan ayna parçalarında kendine baktı. Suratına dikkatle baktığında, kendini hiç de çekici bulmadı. Seyrek saçlarını düzeltmeye çalıştı ve daha etkileyici görünmek için, Şah'ın büyük resmi önünde durup, bekleyici gözlerini kapıya dikti.

Kapının çerçevesinde ıstıraplı ve perişan bir kadın, küçücük bir subayla birlikte durmuşlardı.

General birkaç adım ileri yürüdü. Kendini üzgün göstermeye çalışarak: "Buyurun, hanımefendi" dedi. Derken karşısındaki kadını, geniş palto, saçını, başını,

alnına kadar kapatmış bir şapkaıyla, hatırladığı törenlere katılan kadından çok farklı buldu. Kadının benzi atık, dudakları cansız ve kısmen beli büküktü. Ona rağmen, güzellik kalıntıları onun çukur gözlerinde hâla duruyordu.

— Hanımefendi, başınız sağ olsun. Evinize gelemediğim için kusuruma bakmayınız!

Sonra çocuğu kucağına alıp, yine onu yavaşça annesinin yanına bıraktı. Adım atmaya başladı. Büyük kare taş döşemelerinin üzerindeki ayak sesleri, ilginç yankılar yapıyordu.

Güller, bordo perdeler, odanın başköşesinde olan masaya, onun üstündeki üç renkli bayrak, kalem, mürekkep, kurulama ve mektupluğa baktı.

Durmadan adım atan, bazen resmin yanında duran Generale karşı iyi hisleri yoktu.

Oraya geldiğinde, askerlerin ve işbaşı yaparken ayakta veya oturarak, ona bakan astsubayların meraklı ve kötü niyetli bakışlarını anlamıştı. Hepsi Generalin çapkın bakışlı olduğunu biliyorlardı.

Bir anlığına bağırarak ve kendi ayağıyla kendini düşürdüğü bu zindandan kaçıp kurtulmak istedi. Ancak kendinin sandalyeye kapatıldığını hissetti. İçinden: "Sipehr için bunların hepsine katlanmalıyım" dedi. Sonra mektubu çantasından çıkarıp, titrek adımlarla Generalin yaslandığı masaya doğru yürüdü. Mektubu masanın üzerine koydu. General, hâla yüzüğü parmağında olan titrek ellere baktı. Mektubu açmadı. Çünkü onun içeriğini çok iyi biliyordu.

Güller, dudaklarının kurduğunu, onun kuruluşunun boğazına, kalbine ve bağırsaklarına bile bulaştığını hissetti.

General, masanın üstündeki zile bastı. Genç bir asker çay getirip, Güller'in önüne koydu. Derken bir selam duruşuyla odayı terk etti.

— Buyurun hanımefendi. Çayınızı için!

Ne var ki, Güller, o odadaki herhangi bir şeyle ilgilenmek istemiyordu.

General bir daha: "Hanımefendi buyurun. Bir çayın lafı olmaz" dedi.

Güller, çaya dokunmadı. Her şey gözünde siyah ve karanlık gözüküyordu.

— Pekâlâ, bayan, ben sizin için olanlara üzgünüm. Tabi, Subay Muhacir gibi birisinin böyle bir şeye teşebbüs edeceğini beklemezdim.

Sonra gözlerini bir taş parçası gibi görünen kadına dikerek: "Hem de sizin gibi bir eşi olduğu halde..." diye devam etti.

Kuyudan çıkar gibi duyulan kırık bir ses: "Ama Sayın Generalim! Bu ev boşaltma hükmü, kocamın orduya yaptığı hizmetler göz önüne alınırsa bu yetersiz maaşla asla uyuşmuyor" dedi.

General önceki sözleri ve davranışlarına aykırı bir ses tonuyla: "Maalesef bayan, kanun bu!"

— Ama efendim...

Bir hıçkırık boğazını tıkamıştı. Buna rağmen ağlamak istemiyordu. Öylece taş parçası gibi, kuru ve eğilmez kalmak istiyordu. Sipehr, annesinin yüzüne dokunarak ona: "Anne, ağlama. Ağlama!" dedi.

General bir daha ses tonunu değiştirip, yumuşaklık ile sertlik arasında bir tavırla: "Hanımefendi, bu, dünyanın sonu değil. Sizin gibi genç ve güzel bir kadının, dünyadan yüz çevirmesi yazık değil mi? Bu kadar çile

çekmeniz doğru mu? Ben sizin Subay Sitesinde kalma sürenizi uzatabilirim. Ancak nereye kadar? Hemen hayatınızı düzene sokmalısınız! Sizin gibi bir bayanın sığınacağı birine ihtiyacı var. Bu çocuğun babasının yerini dolduracak birisine..." dedi.

Güller, yerinden kalktı. O soğuk ortamda ateş gibi yanıyordu. İçinden, "Keşke Generalin yüzüne sert bir tokat atabilecek gücüm olsaydı", diye geçirdi. "Yahut da boğazını sıkıp, onu boğabilseydim!"

Bu sefer, doğrudan Generalin gözüne bakıp, ona: "Sizin acımanıza ihtiyacım yok. Ayrıca, benim kocamın henüz kırkı çıkmamıştır" dedi.

— Doğrudur, hanımefendi. Biz de şeriat hükümlerinden bir şeyler anlarız. Benim maksadım dört ay, on gün geçtikten sonradır! Açıkça konuşayım. Sizin bir koruyucuya ihtiyacınız var.

İçini bir feryat sarıp, kalbini sıktı. Bu çocuk olmasaydı, çok şeyler yapardı. Ama onun için, onun geleceği için öfkesini yutmak zorundaydı.

— Sayın Generalim, rahatsız ettiğim için özür dilerim.

General, dalkavuksu bir ifadeyle: "Aman efendim. Siz her zaman böyle rahatsız edin!" dedi.

Generalin bakışları üzerine ağırlık yapıyordu. Baş dönüyor, içi sıkılıyordu. Artık onun sesini duymak istemiyordu. Aceleyle kapıdan dışarı çıktı. O sırada askerlerle subayların manalı bakışlarını fark etti. İki tarafında tek katlı askeriye binaları, düzenli saflar gibi bulunan caddeleri geçti. Çatılardan yükselen dumanlar, içindeki sıcak hayattan söz ediyordu. Tüm vücuduyla yalnızlığını hissetti. Kalbinde: "Keşke Gülruh veya hat-ta Rahim Bey burada olsaydı" dedi.

Hızla geçip, evin kapısını açtı. Kendilerine ait olmadığını hissettiği bir eve girdi. Orası hiçbir zaman onların değildi. Boy aynasında kendini Kuzu Hala'ya benzer bir kadın olarak gördü. Komşu radyosundan bir şarkı sesi geliyordu: "Muhabbet gülleri hazan oldu..." Sonra saza baktı. Üzerine toz konmuştu. İlk çaldığı besteyi mırıldanmaya başladı: "Nice şehirler gezdim, nice sokaklar dolaştım..."

Buradan gitmeleri gerekiyordu. Belirlenmiş süreçte değil. Hemen şimdi!

Bir gece dahi orada kalmak istemiyordu. Resim çerçevelerini, yatakları ve öte beriyi topladı. Sazı sandığa koydu. Tam olarak Hacı Hasan Ağa'nın resminin üstüne! Peder bavulun en altından ona bakıyordu. Başında beyaz sarık, omzunda ise kahverengi cübbesi vardı.

Kur'ân sesi geliyordu. Bir de karın altında yürüyen bir yaşlı adamın sesi. Dua mıydı, yoksa beddua mı, anlaşılmıyordu. Subay Sitesi, bir zamanlar onun arzularının yurdu olduğu yer, bir bölük anıların gömüldüğü mezarlığa dönmüştü. Mehdi'yi ve onun Sipehr için neler hayal ettiğini hatırladı. Kendi kendine: "Gitmem gerek. Gitmek zorundayım yani. Ayrıca, Mehdi bizi gerçekten sevseydi, o işe kalkışmazdı" dedi.

O sıkıcı gün, şefkati, ıslak camların arkasında hissedemezken, bir el kapıyı vurdu. Acaba Allah, onun biraz önceki arzusunu kabul mü etmişti? Kapının arkasındaki, Gülruh'tu. Karışık desenli bir çarşafa örtünüp, elinde alışveriş sepeti vardı.

— Merhaba abla! Çocuğu Azize Hanım'ın yanında bıraktım. Alışverişe çıkayım derken, içime bir korku düştü. Otobüse binip geldim. Şimdi boşuna strese girmediğim belli oluyor. Sanki burada bir şeyler olmuş. Değil mi?

Güller sevinerek, ona: "Sen, Allah'ın gökten indirdiği bir meleksin!" dedi.

Gülruh, çarşafını açıp, sandalyenin koluna astı. Sonra: "Şimdi anlat bakalım, neler olmuş? Acaba taşınacak mısın?" diye sordu.

— Evet.

— Nereye gidecekmışsin?

— Bilmiyorum. Ama ne olursa olsun, burada kalmayacağım. Bu evi boşaltma hükmü geldi.

— O halde, Mani devleti bu kadar kötölemekte haklıymış. Kendi adamlarına böyle davranırlarsa, Allah diğerlerine yardım etsin. Hem de Seyit Mehdi gibi birisinin onca hizmetine karşılık...

Güller, çiçeklikte solan çiçeklere bakarak: "Düşündüm birkaç gün size gelip, öyle gideyim" dedi.

— İşte ben de başından beri bunu diyorum. Senin kendi evindir orası. Temelli de kalırsan, bize göre sorun olmaz. İnan bana, Rahim bey bir kere bile ağzını açıp konuşmaz!

Gülruh'un yanakları kızarıp, heyecanla işe başladı. Hayat coşkusu gözlerinden okunuyordu.

Güller, ona: "Çocuk ne olacak?" diye sordu.

— Hiç. Alt tarafı, Zehra okuldan dönene dek, komşular bakar. Şimdilik burayı toparlamamız gerekiyor. Bunca ev eşyasını da ne yapacaksın?

Sonra kaşlarını çatarak: "Bence bir eskici bulup, fazlalıkları elden çıkaralım. Örneğin bu büyüklükte bir yatak, dolaplar, koltuklar ve..." dedi.

— Ayrıca arkada da fotoğraf odası var.

— Ben bu şeylerden anlamam. Ancak her şeyin de malum bir fiyatı var. Sen kalan şeyleri toplarken, ben

Nasır-Hüsrev pazarına gidip, bir eskici getireceğim. Fazla uzakta değil.

Güller, kendini küçük kardeşi karşısında çaresiz buluyordu. Rahat hayat, onun birçok şeyi öğrenmesine engel olmuştu. Teslim anlamında başını aşağı indirip, ona: "Neyi uygun görürsen yap! Bunları düşünecek halde değilim" dedi.

Gülruh geldikten sonra, Güller'in kalbinde bir ümit ışığı canlandı. Gülruh'un getirdiği eskici, keskin gözlü cüce bir adamdı. Konuşunca da fötr şapkasının kenarıyla oynuyordu. İlk girdiğinden beri, odanın köşesinde duran sandık, dikkatini çekmişti.

— Bu sandık da mı satılık?

— Hayır.

— Niçin? İyi para veririm ona. Ayrıca bu sandık sizin neyinize yarayacak?

Eskicinin ince sesi genizden çıkıyordu. Kelimelerin sonunu da uzatıyordu:

— Ne var ki bu sandığın içinde?

Güller, eskicinin onun içinde olanı anlarsa, el çekmeyeceğini biliyordu. O yüzden önemsemez bir tavırla: "Bir şey yok içinde. Bu çocuğa ait ıvır zıvır" dedi.

— Neyse, şimdi anlat bakalım neyin var?

— Yatak seti, dolap, koltuk takımı, vazo, porselen kaplar ve... Gördüğün şeyler yani.

— Bunların hepsi zerzevattan ibarettir. Andolsun Musa'ya, artık kimse bu gibi şeylere yanaşmıyor.

Güller, ona: "Bir fotoğraf atölyesi de var" dedi.

Eskici adamın gözleri parladı. Ona rağmen: "Önemli bir şey olduğunu zannetmiyorum. Ama neyse, gidip bir bakalım" dedi.

Yaşmak bağlayan Gülruh ise: "Öyle değil. Bunca malzemeye bir fotoğrafçılık dükkânı açabilirsin" dedi.

Güller, pazarlık yapmakta olan kardeşini seyrediyordu. Sanki yıllardır ticaret işi yapan biri gibiydi!

Eskici: "Bu danteller ne? Bunları satacak mısınız?" dedi. Sonra yıldız çiçekleriyle birleştirilmiş masa örtüsüne baktı.

— Doğrusu bunlar el işidir. Ancak iyi para verirsen satarım.

Sonunda eskici yağlı diliyle muameleyi kendi lehine bitirdi.

Bir deste kâğıt parayı dikkatle sayıp, Güller'e verdi. Sonra eşyaları götürmek için araba getirmeye gitti. Eskici yükünü götürüp gittikten sonra, Gülruh da bir at arabasıyla geldi. Arabacı geri kalan üç beş şeyi, arabaya yükledi. Derken: "Gideyim size bir fayton getirteyim" dedi.

Gülruh, geniş palto üstünden çiçekli bir çarşaf örtmüş olan ablasına baktı. Belki Güller, o anda yeni bir dünyaya ayak bastığını hissetti. Her şeyi, onun ve Mehdi'nin arzuladığı gibi değil, aksine gerçekte olduğu gibi kabul etmeliydi. İlk adımı atarken: "Kendimiz de at arabasına bineriz. Yeterince yer var!" dedi.

Arabacı hayretle: "Bu yağmurun altında mı?" diye sordu.

Güller ise: "Önemli değil. Şemsiye alırız" dedi.

Arabacı eşyaların arasında, iki kadın ve bir çocuk için bir yer düzeltmeye çalıştı. Birkaç dakika sonra, at arabası Subay Sitesinde, önlerine serilen gri ve sisli bir caddede ilerliyordu. Buğulu camların arkasında durmuş, parmaklarıyla buharı silen bazı kadınların bulunduğu sıra evlerin önünden geçti.

İki kardeş, sessizlik içerisinde arabayı çeken atın yorgun ayak seslerine kulak vermişlerdi; at arabası, onları ortak hatıralara doğru götürüyordu.

Portakalı soydum. Başucuma koydum. Ben bir yalan uydurmadım... Nihayet Güller'in sözlerine inanan birisi bulundu. O, Solmaz'ın sesini huzurevinin soğuk ve sessiz duvarlarının ardından duyabilirdi. Tam bir hafta boyunca, bu türküyü söylüyordu: *"Kızıl gül olmayaydı."*

O hatta pencerenin yanındaki beyaz ve siyah ata bağlanmış yaylıyı görebilirdi. Hem de ışığı, yaşlı kadınların gözüne düşen cenaze taşıtlarını da görüyordu. Sabır ve tahammülle Güller'in tüm sözlerini dinliyor, geçmişteki anılarını hatırlaması için ona yardımcı oluyordu.

Her şeyi dikkat ve istekle kasete alıyordu. Çünkü başkaları gibi gitmek için acelesi yoktu. Burnunu kapatmadan saatlerce, anıları amonyak kokan yaşlı kadınların yanında oturabiliyordu!

Bayan Rızai kırıncı bir şekilde: "Bunca ballandıra ballandıra anlattıkların nerede? Yoksa bu da ördüğün hayallerden bir tanesi mi?" dedi.

Güller geceye dalmış camlara bakarak, ateşli bir ah çeker gibi: "O, olsaydı, benim burada kalmama razı olur muydu? İnanmayacaksın, yaşlı komşu kadınlarımı nasıl hamama götürür, fakir hastalara yemek pişirirdi. Aha işte Azize Hanım. Sonunda kötürüm düştü. Herkes onu terk etti. Ancak Gülruh değil. Ne bilirdi, bir gün ablası böyle muhtaç duruma düşecek!" dedi.

Güller, meçhul bir diyara gitmiş gibi, şaşkınlıkla ona bakıyordu. Kelimeleri kağıdın üzerine sıralayan ya-

zar bayanın ellerine baktı ve ona: "Benim ağabeyimin de yazar olduğunu biliyor muydun?" dedi.

— Evet. Ama bilmem adını niçin değiştirdi?

— İşin doğrusunu sorarsan, abim kendini tanıdıktan beri dindar biriydi. Hep namaz niyazla meşguldü. Ama kendisine büyü mü yaptılar ne, bilmem, birdenbire çağdaş modasına hayran oldu. Adını ve soyadını değiştirdi.

— Güller abla, abinizin çalıştığı Gazete'nin ismi neydi?

— Tufan.

— Hangi sene yayınlanıyordu?

— Henüz, Dünya Savaşı başlamamıştı. Rıza Şah hükümetinin son yıllarıydı. Yersiz nedensiz benim de ayağımı oraya alıştırdı. Daima bana: "Sen kadın haklarını savunmalısın" diyordu. Sonra da bana, Mehdi'nin intiharının, bir tabakanın öbür tabakaya zulüm etmesinden kaynaklandığını ispatlamak istiyordu. Beni anılarımı yazmaya mecbur etti. Sonra onları kendisi abartılı bir şekilde gazeteye yazıp, yayınladı. Sonunda da hepsini kitap yaptı.

— Kitabın adı neydi?

— Meçhul Kadının Anıları.

— Bu kitap, yeğenin çoktan beri aradığı kitap değil mi?

— Bulup da ne yapacak?

— O, tarihle ilgili bir araştırma yapıyor. Bu kitabın peşinde tüm kitapçıları dolaştı durdu. Nihayet bir eski evin açık artırmaya çıkarılmış eşyaları içinde, o kitabı buldu. Çağdaş tarihin belirsiz yönlerini aydınlığa kavuşturmak istiyor. Kendisince tarihin karanlık noktalarında dolaşiyor.

Güller: "Bu işlerin faydası yok. Defalarca ona, sen kocaya gidip, çocuk sahibi olmalısın dedim. Ama beni dinlemedi. İnsanın çocuğa ihtiyacı var, dedim. Sonunda işe yarayan çocuk olur. Benim çocuklarım gibi... Başımın üstüne bir bak. Bunu torunum Anneler Günü hediyesi olarak getirmiş." diyordu.

Yazar bayan, Güllerin başının üstündeki duvara bakıyor. Kalp biçiminde bir kâğıdın etrafına karanfil dizilmiş, ortasına da: "Anne, hep kalbimdesin" diye yazılmıştı.

Güller, çocuklarının onu düşündüğüne inanmak için, günde binlerce kez bu cümleyi okuyordu.

At arabası dar sokaklardan geçti. Arabacı elindeki kamçıyla, arabanın arkasına asılmış, sürüklenmek keyfi yapan çocukları, uzaklaştırmaya çalışıyordu.

Gülruh'un verdiği komuta göre, araba kahverengi kapının önünde durakladı. Kucağında bir çocukla kapıda bekleyen Azize abla, Gülruh'u görür görmez: "Sen sokağın başından alışveriş etmeye mi, yoksa ev taşımaya mı gittin?" dedi.

— Kusura bakma Azize abla. Ablama bir uğrayayım derken biraz geç kaldım.

Onun kulağına bir şeyler fısıldadıktan sonra, itirazları, bir nevi şefkate dönüştü.

Komşular at arabasının etrafına toplanıp, bir iki derken eşyaları indirdiler. Sanki önceden buna hazırlık yapmışlardı.

Gülruh, çocuğu kucağına aldı. Ona: "Ne var? Çingene misin?" dedi.

Azize abla: "Baksana yaramaza! Annesini görür görmez, nasıl da sesini kesti! Sanki biz şiş sokuyorduk..." dedi.

Güller, avluya toplanmış az miktardaki eşyalara baktı. Onların her parçası, bir anı taşıyordu. Gülruh üst odayı boşaltıp, ablasının eşyalarını yukarı çıkardı. Güller, şaşkın şaşkın: "Birisi bana ne yapmam gerektiğini söyler mi?" dedi.

— Hiçbir şey, canım. Sen bu çocuğun yeri hazırlanana dek, ona bak, yeter!

İşler bitip, komşular gittiğinde, yalnız kalan Azize abla ona: "Kızım hoş geldin. Burayı kendi evin gibi bil. Beni de annen gibi!" dedi.

Güller, Sipehr'e sıkı sarılarak: "Allah annelikten eksik etmesin. Siz benim büyüğümünüz" dedi.

Gülruh'un odası dağınık olmuştu. Azize abla: "Gülruhçuğum, fazla olan eşyalarınızı benim odama getirin. Benim odam boştur" dedi.

Güller biraz önceki komşusunu hatırladı. Orayı terk edince bir yabancı gibi ona davranmıştı. Ama şimdi ona, anne bacı gibi yardımda bulunan yabancıları görüyordu.

Gülruh, kıvrak ve dinç bir şekilde basamakları inip çıkıyordu. Üst odanın etrafını çepeçevre çivileyip, çamaşır asmıştı. Mahcupluk duyarak: "Keşke bunları da satsaydın" dedi.

Güller, hasretle tül satenden dikilmiş elbise yığına baktı. Onları bir daha ne zaman giyeceği belli değildi. Belki hiçbir zaman! Azize abla elbiseleri altüst ederek: "Zavallı gencecik kadın!" dedi.

Akşama dek Azize ablanın yardımını sayesinde her şeyi düzenlediler. Aşağı oda da toparlandı. Fazla olan eşyaları da Azize ablanın odasına koymuşlardı.

Gülruh: "Hava yumuşamış. Bir haftaya kadar kürsü sobasını kaldırır, temizlik yaparım. O zaman yerimiz bayağı genişler" dedi.

Güller: "Belki o zamana kadar, biz de bir yer bulup, buradan çıkarız" dedi.

Çalışa çalışa gecenin ne zaman geldiğini anlayamadılar. Rahim bey fabrikadan döndü. Kürsünün başköşesine oturdu. İki tane koyu çay içtikten sonra, kendine gelip odadaki değişiklikleri fark etti.

Gülruh ile Rahim Bey fısıldaşıyorlardı. Basamakların ortasında duran Güller, Rahim beyin sesini duyuyordu: "Hoş gelmiş, başımızın tacıdır. Misafir rızkıyla gelir" dedi.

Güller'in kalbi rahatlayıp, yukarıdaki üçgen odaya çıktı. Sipehr'i uyutmaya çalıştı. Ancak çocuk uyumak istemiyordu. Gülruh, basamaklardan yukarı çıktı.

— Bu çocuk niçin böyle ağlıyor?

— Beşiğe alışkın ya! O yüzden uyuyamıyor.

Gülruh etrafına bir bakıverip: "Fazla kumaşın yok mu?" diye sordu.

Güller aynı gün başına örttüğü namaz çarşafını ona verdi.

— Hemencecik ona güzel bir salıncak yaparım. Sonra çarşafın köşelerini halkalar haline getirip, çivilere taktı. İçine de bir yastık koyup, Sipehr'i uzattı. Derken onu sallamaya başladı.

Güller hayretle ona: "Sen bu işleri nereden öğrendin?" dedi.

Gülruh hiçbir şey söylemeden sallamaya devam etti. Sipehr sessizleşti, gözleri yarı açık yarı kapanıktı. Gülruh ninni söylüyordu: "Uyusun da büyüsün ninni, babası da dönsün ninni..."

Derken Güller ağlamaya başladı. Gülruh ablasına: "Abla, ne olursun, Allah aşkına yas tutma. Bu çocuk için olsa bile, hayatını yaşamalısın. Allah büyüktür" dedi.

Güller gözyaşlarını sildi. Rahim bey bir tepside akşam yemeğini getirdi. Onu son basamağa bırakıp, aşağı indi. Güller: "Ben yiyemem ki" dedi.

— Olur mu? Yemezsen Rahim Bey kırılır.

Dövme kebabla reyhan kokusu evi sarmıştı.

— Karşıdaki kebabçı dükkânından almış. Kebabları harikadır. Rahim bey senin iştahın açılsın diye, gidip almış.

Güller içinde hissettiği ağır çileye rağmen, açlık hissetti ve yemeye başladı.

Güller, yazar bayanın gecenin hangi saatinde gittiğini fark etmemişti. Hemşire ona: "Sabah olmuş" diyor. O ise uykuya hiç benzer olmayan bir uykudan uyanıyor. Siyah ve beyaz atlardan eser yok. Cenaze taşıtları da çekip gitmişler. Sadece masaların üzerine konan kahvaltı tepsilerinin sesi duyulmaktadır. Yaşlı kadınlar yeni bir sabah içerisinde tekrar birbirine bakıyor, birbirinin gözlerinde "Bugün sıra kimde olduğunu" okuyorlar!

Bayan Rızai, Güller'e bakıyor. Sanki bakışlarıyla şunu sormak istiyor: "Sen hâla yaşıyor musun?" Kendi elinde değil ki. Ayrıca, kendi elinde olsaydı bile, Mehdi'nin yaptığını asla yapmazdı. Hep annesinden, "Kim intihar ederse, Kıyamet gününe dek tek ayak üstünde, hesabına bakılıncaya kadar beklemelidir!" diye duymuştu.

Kaldı ki, aceleye ne gerek vardı? O, Allah'ıyla kendi arasında evinde öleceğini anlamıştı. Orası beyaz güller ve sardunya çiçekler kokuyordu.

Gerçi... Belki de çiçekleri soğuk almıştır!

O yine bekliyordu. Onu güneşli odaya götürmelerini, semaverî yakmalarını, buharı tüten sıcak çayı önüne

koymalarını bekliyordu. Allah İsmail beye rahmet etsin. Hep semaveri kaynar tutar, ona sıcak çay getirirdi.

— Hanım, işte ikinci çayını getirdim. Hiçbir zaman adını söylemezdi. Hep ona hanım derdi.

İlkbahar, gelişikle her şeyi etkilemiş bulunuyordu. Hatta dünyanın öbür ucundaki ülkelerin savaş tehditlerini bile etkilemişti.

Altında her an tehlike duyulan gökyüzünden, bahar tüm cilveleriyle ulaşmaktaydı. Küçük sebze bağı ellerinde olan erkek çocukları: "Yarpuz çiçeği, nane çiçeği, bahar turfandası, nane, yarpuz" diye bağırarak, kendi mallarını yoldan geçenlere sunuyorlardı.

Sokağın köşesinde yaşlı bir adam oturmuş, kırmızı balıkları kristal testilerde yolculara sunuyordu.

Güller her şeyden kaçıyor. Kimse onun çilelerini düşünmüyordu. Tüm renkleri ve güzelliği içinde ölüm ve yokluk kokan kadının dertlerini umursayan hiç kimse yoktu. Hayattan ona geri kalan tek şey, elinde olan küçük ellerdi. O eller, Güller'i balık satan dükkâna sürüklüyordu.

— Anne, bana bu balıktan al!

Güller, kendilerini ümitsizce camın kısıtlı kenarlarına vuran küçük balıklara baktı. Kendinin bir parçasını onlarda görüyordu.

Uzakta bir adam, ahenkle bağırıyordu: "Semeni, ay semeni. Yedi levine ait semeni."⁷ Minik kızlarsa, küçük kaplarını ona doğru uzatmışlardı.

7- Semeni yemeği, buğday yeşilken, ezilip suyundan yapılan çok gıdalı sayılan bir çeşit helvadır.

Yararsızdı; kaçmak anlamsızdı! Her şey ona Mehdi'-yi hatırlatıyordu. Birkaç saat önce elini onun soğuk mezarı üzerine koyup, uzun uzadıya ağlamışsa da, nasıl onun bu gece -yılın son çarşambasında- yokluğuna inanabilirdi? Geçen yıl, bu anlarda, Mehdi, Sipehr'i kucağına alıp, Subay Sitesinde kurulan en yüksek ateşin üstünden atlamıştı. Atlarken de: "Senin kızarıklığın bana, benim sararmam sana!" demişti. Ara sokaklarda çocuklar ateşin üstünden atlayıp, aynı cümleyi tekrarlıyorlardı.

Hayat, yine devam ediyordu. Bir erkek çocuğu, ona bir demet çuha çiçeği uzatıp: "Abla bu sonuncusudur. Bunu da sen al. Bunu satarsam, eve gideceğim" dedi.

Çocuğun gözleri siyah ve beklentiliydi. Güller, çiçek demetini alıp, Sipehr'e verdi. Mehdi'yi hatırladı. Onun: "Herkes çekip gitse de, Sipehr kalır" dediğini hatırladı.

Soğuk bir keder kalbini sızlattı. Halkın sakin ve hoşnut tiplerine bakınca, soğuğun dışarıda değil, kendi içinde olduğunu anladı. O gün sabah, Gülruh, Sipehr'in elini tutup, dışarıya çıkarmak isteyen ablasına şaşkınlıkla bakarak: "Abla, nereye? Bu akşam, yılın son Çarşamba gecesidir" demişti. O ise içindeki ağlama bombasının patlamaması için dudaklarını ısırılmıştı.

— Mehdi'nin mezarına gideceğim.

Gülruh yere bakarak: "Peki, git. Ama çabuk dön! Akşam yemeğine bekliyoruz" demişti.

Keşke kimse onu beklemeseydi. Keşke... Mehdi'nin yanına gidip, onun resmi karşısında: "Görüyor musun Mehdi? Bahar gelmiş. Menekşeleri görüyor musun? Kokuları her tarafı sarmış. Ama sen... Yarıda beni bırakan yoldaş! Nasıl da beni bırakıp gittin. Nasıl benimle bu çocuğu, namertlerin ortasında bırakıp gidebildin? Sen Generalin zampara olduğunu bildiğin halde, nasıl

beni öyle toplantılara götürüyordun? Niçin?" diye ona dert yanımtı.

Sonra başını taşın üzerine koyup, ağlamaya başladı.

— Mehdi, o gece ihtiyar hikâyeci, hikâyenin sonundan bahsedince, sen güldün. Ama hikâyenin sonu çok acıymış! Çok. Generalle adamlarından çektiğim onca acıdan sonra, ne yapmamı isterdin? Bu şehirde kardeşimden başka, kimse feryadına gelmedi. Hatırlarsan, sen onun kocasını kendi seviyende görmüyordun. Ama şimdi benimle Sipehr, onun sofrasında yemek yiyoruz. Onların evinde Güller ablayım. Öte yandan da abim beni öyle bir ortama sürüklemiş ki bana (Güller yoldaş) diyorlar. Komik, değil mi?

Ağlamak esnasında gülesi geldi.

— O yeşil gözlü kırmızı saçlı adam bana "Güller yoldaş" dedikten sonra, herkes beni öyle çağırmaya başladı. Mani ile o adamın bana, bir kız okulunda yapacağım nutku öğretmeleri tam bir hafta sürdü. Canım ben bu şeylerden ne anlarım? Fakat bu Mani bir türlü elini yakamdan çekmiyor. Anıların Tufan dergisinde basıldıktan sonra, herkes beni konuşuyor.

Bayağı ağlayıp, hafifledi. Bir saman çöpü kadar hafiflemişti. Yaşlı ihtiyar, her mezarın üstüne bir ışık kandil getirdi. Kandiller mezar sıralarına göre tekrarlanmıştı. Sipehr: "Anne ben yoruldum. Artık ağlama" dedi. Sonra resim çerçevesindeki ona gülümseyen adama baktı.

Yaşlı adam elinde kandille onlara doğru geldi. Ardında yılların tecrübesi bulunan bir sesle: "Hanım abla, Gitsen iyi olur. Güneş battıktan sonra mezarlıkta kalman hoş olmaz!" dedi.

Fırtınayla savaştan bir saman çöpü misali mezarlığı terk etti. Onunla Sipehr, oradan çıkan son kişilerdi.

Gün batımıydı. Nereye gitmeliydi? Bir sokaktan öbür sokağa; bir caddeden başka bir caddeye...

— Anne ben yoruldu. Ne zaman eve gideceğiz?

İçinden, hiçbir zaman eve ulaşmamayı arzuluyordu. Eve varsa bile, kimsenin onu beklememesini istiyordu. Keşke eve ulaştığında yemek sofrası kaldırılmış olsaydı. Hem de son çarşambaya özel sevinçler bitmiş olsaydı. Keşke çocuklar uyumuş olsaydı ve o, doğrudan yukarı odaya çıkabilseydi. Hem de kendi yalnızlığı içerisinde yalnız kalabilseydi.

Balık satanlar, balıkları satıp bitirmişlerdi. Son çarşambanın alametleri, ardarda silinmekteydi. Geri kalan kerestelerin yanık kokusu vardı. Caddeler sakinleşmiş, dışarıda kalanlarsa, aceleyle eve gitmek çabası içindelerdi. Etrafta menekşe kokusuyla, salkım söğüt kokusu vardı. Camların arkasında, küçük kaplarda veya tepsilerin gövdesinde yeşertilmiş sebzeleri görüyordu. Yol üstündeki son pastaneden bir kutu kaymaklı pasta aldı. Onlardan birini Sipehr'e verdi. O da iştahlı bir şekilde yedi.

Her şeyi kabullenmeliydi. Hayatı, yenibaharı; Mehdi'nin yedi levin⁸ sofrasını coşkuyla hazırlamadığı, onları sofraya çağırmadığı, otomatik kamerayı ayarlayıp, son anlarda kendisi de onlara katılmadığı, birkaç saniye sonra makinenin tık diye ses çıkarttığını duymadığı bir ilkbaharı kabullenmeliydi.

Üşüyordu; vücudu soğuktu. Mehdi'nin, altında yatdığı taş kadar soğuktu. Gözleri kanalın dibinde gördüğü gece kadar soğuktu.

8- Nevruz bayramı adetlerine göre, şemsi yılın son çarşambası, yani nevrüz bayramından önceki son Çarşamba günü, şenlik yapılır, sofralarda yedi çeşit çerez bulundurulur. Buna yedi levin denir.

İlkbahara inanmalıydı. Nane ve yarpuz kokusuna inanmalıydı. Hâla devam eden hayata inanmalıydı. Aşksız bir bahara inanmak zorundaydı. Eli dolu evlerine giden adamların sevincine ve pencerelerin ardından sevinç bağrıışmaları duyulan çoluk çocukların gülme seslerine inanmak zorundaydı. Oğlunun elini daha da sıktı. Eve daha çabuk varmak için adımlarını hızlandırdı.

Sokak gözüne daha karanlık gözücüyordu. Sokağın en dibinde... bir kadınla erkek ayakta bekliyorlardı. Rahim beyin sigarasının ateşi karanlıkta parlıyordu.

Gülruh: "Çok geciktin abla! Seni bekliyorduk. Çocukların uykusu geliyordu. Sonunda çubukları yakıp üzerinden atladılar. Fakat benimle Rahim Bey sizi bekledik" dedi.

Sanki dünyayı Güller'in başına yıktılar. Birlikte eve girdiler. Oda çiçek gibi olmuştu. Aynı gün Gülruh, kürsü sobasını kaldırıp, temizlik yapmıştı. Ev, fûme balığı ile sebze pilavı kokuyordu.

Güller: "Allah'ım, hepsi benim suçum. Sen bunca işi tek başına mı yaptın?" dedi.

— Buna da iş mi diyorsun? Ayrıca Azize abla da yardımcı oldu.

Odanın köşesinde ateş yanan bir mangal vardı. Oda, rutubet ve yenilik kokuyordu. Gülruh, yemeği sofranın ortasına koyduğunda: "Sensiz boğazımızdan geçmedi. Unutmadan şunu da söyleyeyim, Mani gelmişti: "İsrafil yoldaş, Güller'in işini çok beğenmiş. Partiye daha çok zaman ayırması gerekir. Parlak bir geleceği var" diyordu. Rahim bey: "Kadının bu işlerle ne işi var?" deyince, kahkaha atıp güldü. Sonra ona: "O halde, kadın sadece kazan altı sürtüp, size hizmet etmeye yarar. Öyle mi?" dedi. Tuhaf tuhaf şeyler söylüyordu. "Bu savaş bizim

lehimizedir" diyordu. "Ülkenin içinde karışıklık çıkarsa, güç bizim elimize geçer. Yakında meclisin birkaç kürsüsü bizim olacak."

Güller: "Bir takım hayalperest adamlar bunlar! Bana sorarsan, ben bunların söylediklerini anlamıyorum. Kendilerinin de anladığını düşünmüyorum. Okul talebelerini birkaç sloganla kıskırtmış, günlük amelleri de parayla satın almışlar. Durmadan: "Gelecek bizimdir" diyorlar.

Gülruh tereddüt ederek: "Bolşevizm düşünceleri mi var?" dedi.

— Belki.

— Babamızın kendilerine: "Lanetlik" dediği tiplerden mi yani?

— Sen bunları da mı hatırlıyorsun?

— Evet, hatırlıyorum. Darağacındaki amcaların duvara asılmış resimleri ve...

— Ama sen o zaman çocuktun!

— Ama her şeyi hatırlıyorum.

Sigaranın koyu dumanı içinde sisli bir caddeye benzeyen masanın en son noktasına baktı. Bodrumun alçak tavanı altındaki adamlar, gölgeler gibi hareket ediyorlardı. Masanın arkasında kırmızı gür sakallı bir adam oturuyordu. Yüzünün görünmeyen kısımları arasından, gözlerinin yeşil ışını, acayip bir kuvvetle oradakilere intikal ediyordu. Toplantıdaki en yüksek rütbeye sahip olan adam oydu: İsrafil yoldaş!

Yanında kısa saçlı, geniş alınlı genç bir kız vardı. Kızın siyah ve iri gözleri, ay misali parlayan teni yanında, düşsel bir aydınlık veriyordu. İzci yaka bir yarım üst

giyinmiş, önünde bulunan bir yığın kâğıdı, iyice inceleyip yazıyordu.

İsrafil yoldaşın bodrumun kısıtlı ortamındaki sesi, yıldırım gibi yankı yapıyor, ellerini masaya vurduğunda, kâğıtlar, kalemler, sürahiler ve masanın üzerindeki eller aynı zamanda deprem olmuş gibi çalkalanıyordu.

Güller, orda olanları saydı; üç kadınla birlikte on sekiz kişilerdi. Kendisi ve sekreter kız dışında, siyah ve dar etek pantolon giyip, gözlerine koyu bir makyaj yapmış olan bir kadın daha vardı. Önceden İsrail'in eşiymiş, sonra onunla boşanmış, yoldaşlardan başka birisiyle evlenmiş. Güller, onların ilişkilerinden bir şey anlamıyordu. Her şeye kuşku ve şüpheyle bakıyordu. Onların sadece isimleri değil, aksine ilişkileri bile müphem bir duman içinde örtülüydü.

İsrafil yoldaş, konuştuğu veya diğerleriyle tartıştığında, Güller sadece bir tek şeyi düşünüyordu: İntikam! Artık aşksız olduğuna göre, intikam arzusuyla yaşamalıydı. Zaten bu hisle abisinin aracılığıyla buraya açılmıştı. Mehdi'nin ölümüne, dolayısıyla onların derbeder olmasına sebep olan o çizmeli Generalden öcünü almalıydı.

İsrafil yoldaş: "Biz çok yakında Güller yoldaşın anılarını kitap yapacağız. Bu bizim için çok değerlidir. Çünkü bu öykü, bir kere orta direkleri çok etkileyecek, ikincisi rejime karşı eğilimleri kuvvetlendirecek, üçüncüsü: Güller yoldaşı bir yüce kadın örneği olarak sunacak. Daha sonralar, işleri ele aldıktan sonra, bu olaydan daha çok yararlanabiliriz. Mani yoldaşa kardeşini aramıza getirdiği için, minnet borçluyuz!" dedi.

Gürültü, fısıltı ve her an yükselmekte olan koyu sigara dumanı arasında, Güller, İsrail'in eski karısının manalı ve ağır bakışlarını hissedebiliyordu. Onun ellerinin titreyişini sigara yakarken bile görebilirdi.

İsrafil yoldaş, Mani ve sekreter kız birbirinin kulağına bir şeyler fısıldıyorlardı. İsrafil yoldaşın bakışında ki yeşil ışın, onu hedef almıştı.

Rahim bey avlunun bir köşesinde kilimin üstünde oturmuş, kadife yüzlü iki kırmızı yastığa dayanmıştı. Mani, pantolonunun ütüsü bozulmasın diye duvar kenarındaki iskemleye oturmuş, hararet ve coşkuyla konuşuyordu. Sonunda Rahim Bey: "Ben siyasetten anlamam. En iyisi ben kendi işimle uğraşayım" dedi. Sonra dinlenmek için başını duvara yaslayıp, bir sigara yaktı.

Gülruh, öylece mutfakla avlu arasında gelgit yaparken, bir taraftan akşam yemeği ve kocasıyla abisinin taze çayıyla ilgileniyor, diğer yandan da şöyle böyle erkek sohbetlerine karışıyordu:

— Mani Abi, nasıl amcalarımızın katilleriyle işbirliği yapabilirsin? Onları nasıl da acımasız bir şekilde öldürdüklerini hatırlıyor musun?

Mani, ellerini kaldırıp, birbirine ovuştururken: "Sen o, irticacı bozuntularından mı bahsediyorsun?" dedi.

Gülruh, çay bardaklarını onların önüne koyarak: "Kabahatleri neydi? Dindarlıktan başka kusurları mı vardı? Kabahatleri helal ekmek kazanmaları mıydı? Anneciğimim onları ne kadar övdüğünü hatırlıyor musun?" dedi.

Güller sessizdi ve Sipehr'e aldığı yeni asker üniformasını giydiriyordu. Hâla en güzel kıyafetleri giydirmeye çalışıyordu. Çocuk Barış Madalyonunu göğsüne takmak istiyordu: Mavi arka planın üzerinde beyaz bir güvercin.

Kardeşinin altı kız çocuğuna aldırmadan, Sipehr'i kucağına alıp, bahçede gezdiriyor, şöyle diyordu: "Oğlan, oğlan, bal oğlan, şerbet oğlan..."

Mani, etkileyici, aynı zamanda mülayim olmasına çalıştığı bir ses tonuyla: "Yakında sıra bize gelir. İrticacılığı yok ettiğimiz zaman, halk tabakaları işleri ele alırlar. İşçi tabakası!" dedi.

— Ben zaten bu devleti savunmuyorum. Ama bu, çukurdan çıkıp kuyuya düşmek istediğim anlamına da gelmez. Tam olarak sizin bizden istediğiniz ne?

— Fabrikayı durdur. İşçi grevi başlat!

— Ama bu zavallılar bir lokma ekmek çıkarıp, çoluk çocuklarının karnını doyurmak istiyorlar. Ayrıca, fabrika yatarsa, onu bir daha çalıştırmak çok da kolay olmasa gerek.

— Parti, fabrikaya ve işçilere uğrayan zararın hepsini karşılayacak. Belki de daha çoğunu!

— Ama fabrika sadece bana ait değil ki. Kardeşlerim de ortaklar.

— Sen dilersen, işçiler arasındaki otoriteni kullanabilirsin. Güller'i de kendinle götür.

Gülruh ile Rahim Bey, Sipehr ile ilgilenen Güller'e taraf baktılar. Gülruh: "Bir tek ablamızı işçilerin arasına göndermemiz eksikti! Hacıağam hayatta olsaydı..." diye itiraz etti.

Mani hararetle sözüne kaldığı yerden devam etti:

— "İçlerine bir kadın girerse, onlar da kadının sadece mutfakta hayatını sürdürmekten daha yüce bir değere sahip olduğunu anlarlar. Bu kitaplardan da birkaçını kendinle götür oraya!" derken kapakları üzerinde "Meçhul Kadının Anıları" diye yazılı olan kitaplara işaret etti.

— Ama bizim işçilerin çoğu okuma yazma bilmiyorlar.

— İşte bu da irticacılığın hilelerinden biridir. Bizim kendimiz orada onlara okuma yazma öğretebiliriz. Kısacası iş ne olursa yaparız. Fabrikanın uğrayacağı muhtemel zararları bile öderiz. Fakat istediğimiz zaman, onların gürültü çıkarmaları gerekir. Bu durumda muhalif işçiler, bizim için silahtan daha değerlidir.

Gökte görünen birkaç uçağın kükreme sesiyle, herkesin başı yukarıya çevrildi.

Rahim bey: "Rus ve İngiliz tayyareleri başımıza bomba yağdırırsa, artık bu sözleri konuşmaya gerek kalmaz" dedi.

Mani güldü ve sevinç içerisinde ellerini çırparak: "O zaman, tam sıra bize gelmiştir demektir. Bizde o meleklerin ateşli kanatlarını bekliyoruz. Belki onlarla kendi halkımızı bu ağır uykudan uyandırabiliriz!" dedi.

Güller, İsrail yoldaşın sözlerini hatırladı. Nefretle dudaklarını sıkarak, Sipehr'e biraz daha sık sarılıp, gazetede basılan harple ilgili resimleri düşündü. Hiçbir zaman İsrail yoldaşla Mani'nin niçin yabancı kuvvetlerin ülkeye saldırmasını istediklerini anlayamadı. Gülruh, mutfağın basamağında oturmuşken: "Allah bizi savaştan korusun" dedi.

Ancak Mani, gözlerini kaşlarına yaklaştırarak: "İster istemez savaş olacak" dedi. Sonra dudak arasında: "Çelişkiler patlama haddine gelene dek gelişmeli. İşte o zaman, tarih değişecektir!" dedi.

Nihayet bekleme sona erdi ve ateşli kuşlar, bombalarını birkaç sınır şehirlerine döküp, halkı stres ve panik içinde, uykudan uyandırdılar.

Tüm gazeteler, yeni haberi abartılı bir şekilde yayınladılar. Sıkıyönetim başlamış bulunuyordu.

Askerler, garnizonlardan karışık ve sersem bir şekilde, düzensiz ve kirli elbiseleriyle caddelere dökülmüşlerdi.

Askeri komutanlık tarafından işlek mahallelere kurulan hoparlörler bir bildiriye duyuruyordu. Onlar şehir içi dolaşmaların kısıtlandığını, karanlık saatine uymanın zorunluluğunu hatırlatmaktaydı. Dükkân sahiplerini, dükkânlarını kapattıkları takdirde işyeri ruhsatlarının iptal edileceğiyle tehdit ediyorlardı. Fakat dükkân sahipleri biri diğerinin ardından kepenkleri indirip, onlara büyük kilitler vuruyorlardı.

Fırınca ve kuruyemişçi yerleri, daha önceki günler, halkın oluşturduğu uzun kuyruklara tanıklık etmişken, şimdi askerler tarafından yağmalanıyordu. Her şey birbirine karışmıştı. Aç susuz askerler, sanki diktatörün gitgide zevale eren parçalanmış imgesiydi. Yirmi yıldan sonra...

Tufan Gazetesi bir süre kapatıldıktan sonra, özgürlüğüne kavuşunca, kılları ateşte yanmış gibi görünen yoldaşlar, tekrar bir araya geldiler.

Güller gazete bürosuna yaklaştığı sırada, gazete bayileri yanında bağırarak çocukları görüyordu: "**Meçhul Kadının Anıları**; cinayetlerin perde arkasını açığa çıkarıyor! Aydın görüşlü insanların beklediği kitap çıktı: İşte Meçhul Kadının Anıları..."

Güller, yeni baskıda daha cazip bir şekil almış kataba bakıverdi. Kitabın başlığı altında şöyle yazıyordu: "Hazırlayan: Daryuş Mani" Güller, bunlar bu karışıklığın içinde, nasıl bir daha bu kitabı basabilmişler diye şok oldu. O, partinin eskisinden daha güçlü olduğunu hissediyordu.

Çok geçmeden yoldaşlar, bodrumdaki koca masanın etrafına toplanıp, sigaralarını tütürerek odayı dumana boğdular. Duvarın baş köşesinde, tam İsrail yoldaşın arkasında, kalın bıyıklı bir adamın resmi vardı. Onun Moğol gözlerinden şiddet ve kaygı yansımaktaydı.

Güller, daha şimdi anlıyordu; meğer İsrail yoldaş ve onun dışındakiler, izci yaka yarım üstler ve maden düğmeler kullanmakla, kendilerini bu adama benzetmeye çalışıyorlarmış!

Kadınlar hemen hemen erkekler gibi kıyafet giymişlerdi. Kısa saçlar veya makyaj yapılmadan toplanmış saçlar.

Erkeklerin içinde bir tek Mani onlar gibi giyinmemişti. Onun üstünde şık bir takım elbise vardı. Kadınların içindeyse İsrail yoldaşın eski karısı Şerife yoldaş farklı giyinmişti. Onun giyimi tam günün moda-sına uygundu ve koyu makyajı da ihmal etmemişti.

Güller, birkaç gün önce, onu bir toplantıda partinin yeni teorilerinden söz ederken görmüştü. O, yakın gelecekte kadın erkek arasındaki ilişkilerin aşk ve sevgi üzerinde değil, soy düzeltme biçiminde olacağını anlatıyordu. O, coşku ve hararetle dünyevi cennetlerden söz ediyordu. Onun dediğine göre, söz konusu cennetlerde bireysel eğilimler yerine, toplumu temsil eden fertlerin beden sağlıkları ilk planda olacaktı.

İsrail yoldaş, genellikle az gülümseyen birisi olduğu halde, kahkaha atarak şöyle dedi: "Bugün size iyi bir haberim var. Basının bunu yansıtabileceğini zannetmiyorum."

Toplantı üyeleri bekleyici bakışlarını İsrail yoldaşa dikmişlerdi. O, sevinç içerisinde ellerini indirip kaldırıyordu. Bazen de her zamanki alışkanlığı gibi, sert bir

şekilde masaya vuruyordu. İsrail yoldaş gülererek anlıyordu: "Bugün, Şah, ordu komutanlarını yanına çağır-mış, ilk soru olarak onlara: Niçin askerler koğuşlarını terk etmiş, niçin onlara izin verilmiş diye sorgulama yapmış. Hem de niçin askerler, garnizonları yağmalamışlar diye sormuş. Onlar da her ne cevap verseler, yukarıya tükürmek gibi yüzlerine dönüp yapışıyormuş. O yüzden susmuşlar."

"Şah ileri gidip, onları tartaklamaya, küfür etmeye başlamış. İlk önce sille, yumruk ve tekme atarak, sonra da tüfeğin dipçiğiyle... Sonunda da önceki komutanların nezarete atılmasına emir vermiş, yeni adamları göreve tayin etmiştir. Gerçi bazı komutanlar, oradan doğru hastaneye sevk edilmişler! Bakın arkadaşlar dökülen su, bir daha testiye geri dönmez. Her biri sapa bir köye giden askerleri, bir daha nasıl aynı koğuşa toplamak olur? Öte yandan, asker toplamak için, artık ellerinde para da kalmamış. Kısacası, bizim görevimiz şu andan itibaren başlamış bulunuyor."

Güller, artık ismini öğrenmiş olduğu sekreter Son-ya'ya baktı. Kızın yüzünde gizli bir makyaj vardı. O da gözlerinin siyahlığını daha da çekici yapıyordu. Gerçi giysileri Sovyet askerlerinin kıyafetine benziyordu.

Her şey Güller'in gözünde, yazarını tanımadığı bir senaryodan ibaretti. Bildiği tek şey, bu piyeste yalnız olduğu gerçeği idi. Kendi kendine: "Eğer Hacıağam hayatta olsaydı, kesin benimle Mani'yi evlatlıktan silerdi. Ama elinden gelseydi, bizi buradan çekip çıkarırdı. Tıpkı o gece gibi... İşte sinema salonunu ve Lor Kızı filmi hatırladı. Perdede gözüken karanlık ve büyüün ortasında, sinemanın sessizliğini anneciği ile Kuzu halanın ayak sesleri bozmuştu. O gün, Cihangir Han, bal-

dızlarını ilk defa olarak sinemaya götürmüştü. Onlarsa, hayranlıkla karşılardaki acayip perdeye dalmışlardı. Annelerinin sesi onları kendilerine getirdi. Panik yapınca daha da koyulaşan Arapça şivesiyle bağıırıyordu: "Güller, Gülistan, Tayyibe, Tahire, Gülruh!"

Cihangir durumun kötü olduğunu anlayınca, annesiyle Kuzu halayı sinemanın dış salonuna götürmeye çalıştı. Sinemada oturan halk ise, çenelerine kadar yaşamak başlamış beşer çarşafı kadının koltukların arasından geçip, dışarı çıktıklarını görmüşlerdi.

Henüz kızlar eve varmadan, halk Hacı Hasan ağaya kızlarının sinemaya gittiği haberini yetiştirmişlerdi.

Hacı Hasan ağa bu olayın ertesi gününden itibaren, artık Türkler Camisine gitmedi.

Şimdi gördüğü şeylerin hepsi, gözünde aynı o sinema perdesi gibiydi. Fakat onu orda tutabilen tek şey, intikam duygusuydu. Lor Kızı, sinema karanlığı, Kuzu halanın baston tıkırtıları, anneciğinin ayak sesleri ve babasının bağıırmaları arasına dalmışken, kendi ismini duydu. Derken Tufan Gazetesinin bodrumuna döndü. İsrail yoldaşın yüksek tonda çıkan sesini duydu: "Güller yoldaşı, Sanat İşleri Komitesi Başkanı olarak tayin ediyorum ve..."

Güller tedirgindi. Ondan ne istediklerini tam olarak bilmiyordu. İsrail yoldaş devam etti: "Benim duyduğuma göre, bu liyakatli bayan, musiki ve şiir ile aşınadır. Birkaç kere de kahraman kocasının yazdığı piyeslerde rol almıştır. O, bizim siyasi gelişmemize yönelik, değerli bir taş görevini yapabilir."

Mani: "Sandığın kapağını aç!" dedi.

Güller, sandığın kapağını açtı. Üst odanın camının köşesinden sızan ışık altında, sandığın en dibinde pederin gözleri dikkatlice ona bakıyor, ona: "Şimdi de Bolşeviklere mi gidip katıldın?" diye soruyordu.

Hacıağa'nın resmi üstünde, iki saç örgüsü vardı. Bir de babanın gençlik kıyafetinin bir parçası. Gramofon, plaklar, albümler ve defterler, dağınık olarak sandıkta bulunmaktaydı.

Mani sazı çıkardı. Eliyle onun tellerine dokundu. Tellerden anlamsız bir ses çıktı; toz ve yalnızlık kokan bir ses! Tıpkı sessizliğin kendisi gibi, onun da namı nişanı yoktu.

Sevinçle sazın gövdesine vurdu ve: "Bu bizim işimize çok yarayacak" dedi.

Güller eski günlere dönmüştü. Mehdi'nin sazı eline alıp: "Saza gel, söze gel" dediği anlara uçmuştu.

Sonra, parmak hareketleriyle "Do, Re, Mi, Sol, La, Si..." diye mırıldanmıştı.

— Gel bir hava çal bakalım!

Güller, parmaklarına bakınca, onların kupkuru ve kasılmış olduklarını gördü.

— Ama ben... Doğrusu benim elim kurumuş (eskisi gibi esnek değil); çalmayalı uzun zaman oldu. Belki her şeyi unutmuşumdur. Zaten bu saz akort edilmeli.

Derken Mehdi'nin duvardaki resmine işaret ederek: "Yine o olsaydı... Bakışları bana güç veriyordu. Yoksa benim bu işlerle ne işim vardı?" dedi.

Pencereden küçük bahçeye baktı. Sipehr, İsrafil amcanın kendisine hediye ettiği silahı, çocuklara doğru tutmuş, hepsini öldürmekle tehdit ediyordu. "Komutan benim. Ben!" diyordu.

Mani sazı yere bırakıp, adım atarak pencereye yaklaştı. Çocuklara, Gülruh'a ve Azize ablaya bir baktı. Yeşillik temizliyorlardı. Sonra gökyüzüne baktı. Simsiyahtı.

Sazı alıp: "Çaresi kolaydır. Hemen şimdi Üstat Neva'ya gidiyorum. Sık sık uğradığı yer, Jale Kavşağıdır. Sazı akort etsin diye oraya götürüleceğim" dedi.

Aceleyle evden çıktı. Onunla yüz yüze gelen Gülruh, öyle sıkıştı ki, az daha çay tepsisini düşürecekti: "Nereye?" dedi.

— Hemen dönüyorum.

Gülruh, bön bön albümlere ve dağınık defterlere bakıyordu. Tedirgin olarak camın kenarında duran Güllere yönelerek: "Yine bu abimizin kafasında neler dönüyor, Allah bilir!" dedi.

Güller: "Bir şenlik düzenlemek istiyorlar. Benim bu konularda tecrübeli olduğum için, onlara yardım etmemi istiyorlar" dedi.

Azize ablanın düzensiz ayak sesleri basamaklardan yaklaşıyordu:

— Aman Allah'ım. Ayaklarım tutulmuş. Yaşlılık deme; bin bir çaresiz dert de!

Güller coşku ve hararetle şenlik formalitelerinin nasıl yapılacağını anlattı. Onun sözlerinden bir şey anlayamayan Azize abla başını sallayarak: "Suphanallah..." dedi.

Üç kadın konuşmaya dalmışken, Mani aceleyle içeri girip, sazı Güller'in kucağına koydu.

— Bu da istediğin saz; tavlı, temiz ve akort edilmiş. Şimdi bir şey çal bakalım.

Hiçbir zaman Mani ile içi barışık olmayan Azize abla, saza ters ters bakıp, basamaklara yönelerek aşağıya indi.

Güller, sazı dizleri üstüne koydu. Sonra sazdan duyulan ses eşliğinde söylemeye başladı: "Artık bu hayattan yoruldum..."

— Şimdi başka bir hava çal. Şöyle hareketli bir şey. Dört mızrabı biliyor musun?

— Önceleri biliyordum. Ama şimdi...

Gülruh ile Azize abla mutfaktalardı. Gülruh kendi yüzüne vurarak: "Rahim Bey her şeye de sussa, bak bunu kabul etmez. Eniştelерim duyarlarsa... Azize abla, rezil oluruz. Şimdi ne yapalım?" dedi.

— Hepsi Mani beyin suçudur.

— Sazın mızrapları, Güller'i uzak çöllere götürmüştü. Türkmen Çölüne, üçtelli ve ikitelli sazlar çalan çalgıcılara, subay kulübündeki törenlere ve Mehdi'nin son günlerdeki yalnızlığına götürmüştü. O da bu türküyü söylüyordu: "Artık bu hayattan yoruldum..." Sonundaysa, lağım kanalının dibinde yatan gözler; gözün birisi kanla dolmuş, öbürü başka bir dünyaya bakar gibi bakıyordu!

Sipehr, bir köşede oturmuş, silahla oynuyordu. Mani, Mehdi'nin güzel yazı biçimiyle yazmış piyes ve şiirlerini okuyor, her defasında yazıların üzerine konmuş tozu temizlemeye çalışıyordu. Mani gece yarısına doğru defterler ve albümleri birbirinin üstüne koyarak: "Adam, gerçekten sanattan anlıyormuş. Çok yazık oldu. Keşke yaşasaydı" dedi.

Güller: "Doğrusunu istersen, ben ne yapmam gerektiğini anlayamadım" dedi.

— İsrafil yoldaş sağolsun, partideki bunca kadının içinden seni Sanat Komitesi Başkanı olarak seçmiş.

— Bunun anlamı nedir?

— Güller, büyük bir tören bizi bekliyor. Unutulmaz bir tören. Ben daha önce, Hüsrev-Şirin piyesi hakkında İsrafil yoldaşla konuştum. Anlaşmaya göre sen hem piyesin yönetmeni olacak, hem de Şirin rolünü oynayacaksın.

— Yapabileceğimi sanmıyorum. O zaman bunu oynamamın sebebi, Mehdi'nin Hüsrev rolünü oynamasıydı.

— Ama kardeşçğim, biz bu sefer Hüsrev'in rolünü kısıtlayacağız. Ona karşılık, Ferhat daha çok rol alacak. Çünkü onu işçi tabakasından bir fert olarak gösterebiliriz. Oysaki Hüsrev irticayı temsil ediyor ve yok olmaya mahkûmdur!

Güller'in yüreği ağzına geldi: "Yani Hüsrev'i öldürmek mi istiyorsunuz?" dedi.

— Evet, neden olmasın! Niçin Ferhat Bisütun dağından aşağı yuvarlanmalı? Biz piyesi öyle değiştireceğiz ki, hikâyeye, Ferhat ile adamlarının zaferiyle son bulacak. Hikâyeye göre onlar, bir ekip evi oluşturarak Bisütun dağında yaşıyorlar...

— Ne dediğinin farkında mısın? Tarihte geçen bir olayı değiştirmek mi olur?

— Ah, bundan kolay ne var? Tarih Tanrısının, herhangi tarihi olayı değiştirmeye gücü yeter!

— Şimdi anlat bakalım, bu arada Şirin ne olacak?

— Ne olacak! Hiç, o da kendi tabakasından kopup, işçi ve emektar tabakasına katılabilir. Şirin de, Hüsrev'e haremliğinde onca cariyesi olduğu halde, o yıkanırken, ağacın arkasından dikizlediği için itiraz edebilir.

Güller: "Ama bu eskide olan bir şeydir. Artık Hüsrev onun kocasıdır" dedi.

Mani, akıllı adamın deliye baktığı gibi ona bakıp, sonra: "Toplumunu kurtarmak için fertler feda edilmeli" dedi.

— Demek istediğın, Şirin kendi kocasına ihanet etmeli, öyle mi?

Mani'nin kaşları çatıldı, gözlerinde bir şüphe bulutu gezindi.

Bununla birlikte: "Ama bu bir taktiktir" dedi. Suratından, kendi sözlerine kendisinin de inanmadığı belliydi. Sanki Mani kendi kendine kitaptaki cümleyi okuyormuş gibi: "Ahlak, Burjuvazi'nin son alametlerindendir. Bu ise işçilik sisteminde yok olmaya mahkûmdur" diye devam etti.

Güller, bir şey söylemedi. Kendi kendine çocukluk-tan beri işi gücü kitap okumak olan bir kardeşten, ancak kitap gibi konuşmak beklenir, diye düşündü.

— Güller! Yarından itibaren Halk Evine başvurup, ciddi olarak işimizi başlıyoruz.

— Halk Evi de ne demek oluyor?

— İnanamazsın, Mülkücihan'a ait olan kocaman bir malikânedir.

— Gerçekten mi? Şerife'nin kocasına mı yani? Şimdi bunca eli açıklığının sebebi nedir?

— Doğrusu, onun da bu hükümetle anlaşamadığı bir konu var. Böylece devletle hesaplaşmak istiyor.

Güller, birkaç ay önce mavi sema gibi, saf ve şeffaf olan zihni içinde, bu yeni gruplara yer vermek istiyordu.

— Kısacası, yarından itibaren Halk Evine gidiyoruz. Bunu da unutma ki, Şerife kendini tüm partiye mensup olan kadınlara rakip olarak görüyor. İsrafil yoldaş, senin bu törende parlamanı istiyor. Artık bu piyesten başka hiçbir şeyi düşünme. Sahne arasında sunmak için de, birkaç beste hazırla...

Artık partinin faaliyet merkezi, Tufan Gazetesinin dar ve karanlık bodrumu değildi. Mani ile Güller, sonbaharın ilk yağmuruna şahit olan sık ağaçlı caddelerden geçtiler. Yağmurun ağaçlar ve havuzcuklara çarpma sesi, Güller'in kulağında yankı yapıyordu. Sütunların üstündeki taş heykellerin ağzından su akıyordu. İşçiler el arabasıyla çiçekliklerin yerini değiştiriyorlardı.

Salondaki yuvarlak duvarcığın üstünde bulunan büyük pencerelerden, avize ışığı yansıyor, birkaç kişi de kırmızı perdeler asıyorlardı.

Yoldan geçenler, sinsî ve merak dolu bakışlarıyla birbirini inceliyorlardı. Güller, içinde büyük bir ıstırap hissetti. Titrek bir sesle: "Bu piyese yönetmenlik yapabileceğimi hiç sanmıyorum" dedi.

— Biz her şeyi ayarladık. Fransa'dan yeni dönmüş birisi, işin usulünü sana öğretecek. Sende gördüğümüz bu zekâyla...

Ancak Güller'in zihnine bazen siyah bir nokta geliyor, o nokta, mürekkep lekesi gibi tüm vücuduna yayılıyor, her tarafı mutlak karanlığa dönüştürüyordu.

— Bu şenlikte parlamalısın. Sen, anıları kız erkek öğrencilerin elinde, elden ele dolaşan meçhul kadınsın!

— Ama o anıları ben yazmadım.

— Yazarın kim olduğu bizim için önemli değil. Önemli olan kahramanın kim olduğudur. Hele kahraman, kadın olursa, harikulade güzel olur.

Amfi tiyatro salonuna girdiler. Salonun duvarları, demode bir mavi ile boyanmıştı. Sanki insanlar, bulanık bir mavi zemin üzerinde gelgittelерdi. Duvarların üzerinde, yıpranmak üzere olan alçı ve ayna motifleri göze çarpıyordu.

Güller, kendinden ve başkalarından, aynalarda çoğalan parçalara bakıyordu. Piyanoyla çalınan bir beste, salonu doldurmuş bulunuyordu.

Mani: "Mösyö, Siyah Gözler bestesini çalıyor. Romantik bir Rus bestesi!" dedi.

Güller, aynı yerde oturmak, doya doya ağlamak, kalp ateşini sakinleştirmek istiyordu.

Şerife ile Mülkücihan, duvarın kenarında durmuş, genç işçilere komut veriyorlardı. İşçilerin, soylu ailelere ait olan eski resimleri kaldırıp, onların yerine Lenin ve Stalin'in yeni çekilmiş resimlerini asmaları gerekiyordu.

İsrafil yoldaş, taş bir dağ misali, piyanonun yanında durmuş, hiç duygusu olmadan besteyi dinliyordu. Onları görür görmez, çalgıcıya saygı duymaksızın, yıldırım gibi gürlledi:

— Nihayet geldiler. Asıl kahramanlar!

Piyanist adam, yeni gelenlere hafif bir reverans yaptı. Koyu siyah saçları solgun alnına döküldü.

Mavi ipek bluzla aynı renkte kadife bir yarım üst giymişti. Gözlerinde vahşi bir ışık parlıyordu. Bu günkü adamlara benzemiyordu. Daha çok on sekizinci yüzyılda yaşayan şövalyelere benziyordu. Şiddet kokan eşyalar, militan üniformalarına benzer kıyafetler giymiş adamların içinde, uyumsuz bir yama gibiydi. Vahşi ve sevdalı bakışlarıyla Güller'e bakıp: "Ben bu bayana mı, yönetmenlik öğreteceğim?" dedi.

İsrafil yoldaş: "Evet, kendileri bizim Sanat Komitesi Başkanımızdır. Güller yoldaşın on parmağında on hüner var!" dedi.

İsrafil yoldaşın yanında, Sonya'nın boş yeri görünüyordu. Güller, gözlerini onu sakinleştiren tek nesneye, salonun mavi duvarlarına çevirdi. Bir pencereye yas-

lanmış olan Sonya'yı gördü. Onun arkasındaki sonbahar yapraklı zemin imgesi, bir resim tablosu oluşturmuştu. Derin ve siyah gözlerini elinde tuttuğu beyaz bir güle dikmişti. Sanki , başka bir zaman ve mekâna aitti.

Salonda alıştırmaya yapmak, onun için kolay değildi. Mehdi ile prova yaptığında, her şey doğal olarak vuku buluyordu. Şiirler, besteler ve onun hareketleri, gerçek olarak hayatının bir kısmını teşkil ediyordu. Fakat Halk Evinde, İsrail yoldaşın yeşil ışıklı bakışları altında aynı şeyi yapmak zor ama çok zordu!

Orada her şey Şerife ve Mülkücihan'dan sorulurdu. Onlar, ressamların başı üstünde, normal üstü boyutlarda çizilen liderlerin resmine bakıyorlardı.

Bazen aklına oradan kaçmak geliyor, ama intikam düşüncesi onu vazgeçiriyordu. Özellikle aynı Generalin Sıkıyönetim komutanlarından biri olduğunu duyunca, daha da kararına bağlanıyordu.

Mösyönün piyano ve saza vurduğu mızrap sesleri, onu gözyaşlarına boğuyordu.

Geceler, Halk Eviden dışarı çıktığında, halkı uzun kuyruklar içinde fırıncıların önünde beklerken görüyordu. Onlar, içinden her şey çıkan kara ekmekleri alıyorlardı. Halk Evine getirilen beyaz ekmekleri düşünüyordu. O harabe şehrin neresinden bulup aldıklarını anlayamadığı lezzetli sandviçleri düşünüyordu. Güller, her zaman kendi sandviçinin bir kısmını Sipehr'e götürürdü.

Rıza Han'ın sarsılmaz kudretinin efsanesi, havadaki bir köpük gibi yok olmuştu. Disiplinli ordu, kanun ve devrimcilerin yok oluşu, hepsi efsanelere karışmıştı.

Birkaç top güllesi atışıyla, şehirlerin bombalanması sonucu, her şey yabancı güçlerin eline geçti.

Büyük diktatör, nereye gideceğini dahi kendisi tespit edememiş bir halde, bir gemiyle bilmediği bir yere götürülüyordu.

İsrafil yoldaşın kalbinde bir sıkıntı vardı. Kimi zaman bu dert, onun gözlerinden okunuyordu. Buna rağmen yüksek sesle gülüyor: "Bu yeni gelende iş yok. Çok çabuk ortadan siliveririz" diyordu.

Güller sevinçliydi. Çünkü hiçbir zaman Generalin, bu Diktatör Şah'ın resmi karşısında durduğunu unutamamıştı. Sanki Generalin Mehdi'ye bağırdığını, o da duymuştu: "Defol git. Git ne halt edeceksen et!" demişti.

Savaş bittikten sonra, caddeler Alman askerleri yerine, Rus ve İngiliz askerleriyle dolmuştu. Yoldaşlar, her şeyin yakında onların olacağına seviniyorlardı. Onlar Rus askerlerini kendilerinden biliyorlardı.

Gece olunca, Güller, Sipehr'i beşiğinde yatırıyor, kar gibi beyaz ve pamuk gibi yumuşak olan ekmeği oğlunun eline veriyordu. Sonra ona: "Teyzenin kızlarına bir şey söyleme! Bunları İsrafil amca sana göndermiş" diyordu. Sipehr ise gözleri parlayarak ekmekleri iştahla yiyor, İsrafil yoldaşın ne kadar sevimli olduğunu düşünüyordu.

Halk Evi, yüksek akkavak ve çınar ağaçları ile birlikte, güzel bir sonbahar tablosuydu. Her an canlılık veren bir tabloydu.

Kızıl yıldızlar bulunan bir odada, acayip bir coşku ve gürültü vardı. Okullar açıldıktan sonra, okul çocukları orayı doldurmuşlardı. İsrafil yoldaş eli açıklık yapıp, çocuklara lezzetli pastalarla kakaolu süt getirmelerini istedi. Bazen işçilerle sanatçılara en pahalı yemekler

ısmarlıyorlardı. Bazen de İsrafil, aşiret kıyafetiyle oraya getirilen adamlara aşırı paralar verip, onlara: "Aşiretler ve sınırda yaşayanlar, emektarların destekçileridir" diyordu. Güller, bu paraların nereden geldiğini düşünüyordu. Buna rağmen, yine her gün Hüsrev-Şirin piyesi için hazırlık yapıyordu. Ancak her gün, Şerife, Mülkücihan ve İsrafil yoldaş, piyesin yönetmenliği konusunda Güller ile kavga ediyorlardı. Bütün masrafları karşılayan Şerife ile Mülkücihan, tüm ayrıntılarda, Şirin kraliçenin makyajı ve giyimi hakkında bile müdahale etmeye kendilerini yetkili görüyorlardı. Güller onların zevkini beğenmiyordu. İsrafil yoldaş, yaralı bir aslan gibi, o tarafa bu tarafa kıvranıp duruyordu. Ama içindeki öfkeyi, derdi ve bakışlarını, sakalıyla gür saçları ve sesli kahkahaları altında gizlemek istiyordu.

Halkın dilinde bir sürü söylentiler vardı. Yavaş yavaş saklanan mesele açığa çıkıyordu. Ağızdan ağza dolaşan cümleler, bazen maceralı hikâyelere dönüşüyordu. Ancak ortada bir gerçek vardı: Mösyö ile Sonya'nın kayboluşu.

Mani: "Kız, nankörlük etti. İsrafil yoldaş yardımına koşmasaydı, sonu çok kötü olacaktı. Yalnız bir Kafkasyalı kız; o, anne babasını savaşta kaybetmişti. İsrafil yoldaş onu büyüttü ve üniversiteye gönderdi. Dersini bitirdikten sonra, onu kendisine sekreter olarak aldı. Kabiliyeti olsaydı, daha büyük mevkilere ererdi. Ama kabiliyeti, ancak o burjuva oğlanın peşine düşüp gitmek kadarmış!" diyordu. Güller, Şerife'nin aşırı sevinç nedenini çözemiyordu. Sanki rakibinin zillete uğradığını görmüş gibiydi. İsrafil yoldaşta keder alametleri gözükünce, Şerife sevinçli ve dinç bir vaziyette onun karşısına çıkıyordu. Şerife yoldaş, Mülkücihan'a miras kalmış konuk

ağırlama salonunu, parti için bir gösteri salonuna çevirdi. Öyleki, yeni içeri girenler, kendilerini Sovyetler Birliği'nde zannediyorlardı! Bir taraftan aynı sloganlar ve yeni Tanrılar; öte yandan da solgun maviye boyanmış duvarlar!

Kırmızı yarım üst giymiş okul öğrencileri, gösteri günü sunacakları koroya hazırlanıyorlardı: "Sovyetler, gel bizim içimize heyecan kat, heyecan kat, heyecan kat!" Kız ve erkek öğrenciler, bu marşı söylerken, kıpkırmızı kızarıyorlardı. Belki kıtlık ve açlık tehdidi altında yaşayan ailelerini hatırlıyorlardı.

Garson, ilginç bir tarzda süslenmiş üçer dondurmayı masanın üzerine bıraktı.

Masanın etrafında bir kadın, iki erkek oturmuşlardı. Erkekler sık sık o restorana geliyorlardı. Fakat kadının oraya ilk geliyordu.

O, insanları, fiziklerinden ve bazen de psikolojilerinden hafızasında tutmaya alışkındı. Bazen gördüğü şeyleri, bir araya getirip, onlardan hikaye çıkarmaya çalışırdı. Bu hikâyeleri ise, iyi bir paraya satıyordu. Kızıl saçlı, yeşil gözlü adam, sık sık oraya uğrardı. Daha önceleri güzelliği insanı büyüleyen bir kızla oraya gelirdi. Ama öbür adam, hep yalnızdı. O sadece çay içer, gazete ve kitap okurdu. Ara sıra da bir şeyler yazardı. Yalnız ve düşünceliydi.

Güller, dondurmaya baktı. Bu kıtlık ve sıkışıklık içinde, restoranda olan lüks ortama hayret ediyordu. Duvardaki şömineden odun alevleri yükseliyor, duvarlar ve raflardaki lüks eşyaları aydınlatıyordu.

İsrafil yoldaş, dinç görünüyordu. Kaşığı dondurmaya

sokup, vişne reçeli ve pastayla birlikte ağzına götürdü. Birkaç haftadan beri gözlerinde görünen şaşkınlık yerine, bir nevi sükûnetle dirilik oturmuş bulunuyordu.

Dondurma Güller'in boğazından aşağı inmiyordu. Yine Sipehr olsaydı, belki onu yiyebilirdi.

Gramofonun büyük hoparlöründen bir Rus müziği çalınmaktaydı. O sıralar herhangi bir Rus markası, piyasada birincisi ve çağdaş sayılmaktaydı. Özellikle Firdevsi ve Nadiri caddeleri dolaylarında daha çok tutulurdu. İsrail yoldaş: "Düzenleyeceğimiz bu büyük şenlik, aslında parti için bir gelişme noktasıdır. Ben defalarca teorilerin halkın işine yaramayacağını söylemişimdir. Halk, biraz sükûnet, biraz da eğlenme ve lezzet peşindedir!" dedi.

Mani: "Tabi, biz ülkülerimizden vazgeçemeyiz. Ancak kısa bir süreliğine olabilir!" dedi.

İsrail koca ellerini masanın üstüne koymuş, bazen Mani, bazen de Güller'e bakıyor.

Mani: "Yakında, Halk Evinde büyük bir şenlik kuracağız. Biz bu tören için, birçok plan hazırladık. Parti başkanlarının birçoğu davetlidir. Hatta Stalin'in temsilcisi bile gelecektir. Böyle bir resmi ortamda, ileri gelenlerin hepsi eşleriyle birlikte gelecekler. O halde..." derken Güller, öylece dondurmayla oynarken, bir abisine, bir de hamur yumağı gibi koltuğa gömülen İsrail yoldaşa baktı.

Mani devam etti: "Bu toplantıda, İsrail yoldaş da, eşini tanıtmak zorundadır. Sözkonusu bayan, büyük bir yoldaşın eşi olacak kadar kabiliyetli olmalıdır."

İsrail yoldaş Güller'e yönelerek, ona: "Ben bu makama sizden daha layık olanını bulamadım!" dedi.

Güller kendi kendine: "Ne kadar da romantik!" di-

yerek, gözlerinin rengi belli olmayan adamı hatırladı. O adam eski bir kapının çerçevesinde duruyordu.

O adam, sihirli bir tebessümle, kızıl gül yapraklarını dut tepsisinden alıp, yıllarca onun yolunu beklemişti.

İsrafil yoldaş devam etti: "Bu evlilik, romantik bir evlilik olmasa da, sizin ve özellikle oğlunuz Sipehr için, sağlam bir sözleşme mahiyetindedir!"

Güller, bir şey söylemedi. Onların arasındaki sessizlik uzayınca, garson hesap faturasını getirdi. İsrail yoldaşın büyük miktarda verdiği bahşış karşısında, birkaç kere eğilip kalktı. Onlar restorandan çıkarken, şiddetli bir yağmur yağmaya başladı. Güller, bayan şemsiyesini açtı. İki adamın hiçbirisinin şemsiyesi olmadığı için, onun arkasından yola koyuldular. İsrail yoldaş, bir oyuncak dükkânının karşısında durup, Sipehr için kırmızı bir kurlmalı araba aldı. Onlar, partinin İsrail yoldaşa son günlerde vermiş olduğu bordo arabaya bindiler. Gökyüzünden Sovyetler Komünist Partisine ait olan bildiriler yağıyor, işçi ve rençperlere güzel bir hayatı vadediyordu. İsrail yoldaş, hâla çocuk kaynayan dar sokaklardan, güçlkle arabayı geçirmeye çalışırken, hemen çocuklar arabanın etrafını kuşattılar. Sipehr de çocukların arasındaydı. Güller, İsrail yoldaşın Sipehr'i de o çulsuz çocukların arasında görmesini istemiyordu. Allah'tan, İsrail yoldaşın acelesi vardı. O, ustalıkla arabayı çocukların elinden kurtardı. Sipehr, İsrail amacanın hediyesini gördüğünde, hoş bir rüya ile uykuya daldı.

Üç gündür, Güller kimseyle konuşmuyordu. Büyülenmiş kimseler gibi, başka dünyaya ait olduğu sanılan gözlerini camlara dikmiş, durmadan şunu söylüyor:

Bir ayrılık, bir ölüm,

Hiç biri olmayaydı.

Sonra benzi ölü gibi sararıp, titremeye başlıyor, Bayan Rızai: "Ölüm titreşimidir" diyordu.

Yazar bayansa: "Güller abla, ağla! Ağla, için rahatlasın" diye teselli ediyordu.

Ancak siyah bir nokta; Mehdi'nin dibinde yattığı kanalın derinlikleri gibi siyah; o gece gibi siyah; aklına geliyor ve onu karanlık kuruntu koridorlarına götürüyor. Elektrikli soba getirip, Güller'in altına yerleştiriyorlar. Fakat o, dünyanın bütün ateşleri bile, onu ısıtmaya yetmeyecek kadar üşüyordu.

Bir daha: "*Bir ayrılık, bir ölüm...*" diye söylüyor ve sesi birbirine değen diş sesleri arasında kayboluyordu. Dert ve soğuk onun kemikleri içinde uğulduyordu.

Üçüncü günün akşamı, kazara camın kenarına beyaz bir güvercin kondu ve onun bakışları güvercine takılıp, kalarak: "Bu barış güvercinidir. Kana bulaşmış bir beyaz kuş, kandan kıpkırmızı olmuş. Ben onlara, bu uğursuzluk getirir diye söylemişim. Gelin senaryoyu değiştirelim, dedim. Ama kimse beni dinlemedi" dedi.

"Mani: Ferhat dağdan yuvarlanmamalı, demişti. Ancak yanılıyordu. Ferhat, onlar istese de, istemese de, dağdan yuvarlanmıştı... Sonra ben, Şirin'in kocasına sadık kalması gerektiğini, Ferhat'ın, aşkının kurbanı olmasını söyledim." diye devam etti.

Yazar bayan: "Güller abla, ağla. Ağlamak her derdin dermanıdır" dedi.

Güller ise beyaz başını sallayarak ve titrek dudaklarının arasından: "Ama benim gözyaşım o geceden beri kurumuş. Bir damla gözyaşı bulana ne mutlu..." diye inledi.

Her şey iyi gidiyordu. Akşamüzeri, havai fişekler attılar. Gökyüzü kızıl yıldızlar ve bir eksen etrafına dönen çiçekler, döndükçe büyüyordu. Gösteri salonunda ileri gelenler ilk sırada oturmuşlardı. Nihayet gösteri başladı. Davetliler, kadife ile saten dolu bir sahneye göz dikmişlerdi. Kraliçe Şirin, şatafatlı şaniyla, cariyeler ve şarkıcılar eşliğinde içeri girip, altın işlemeli tahta oturmuş Hüsrev'in yanında yer aldı. Çalgıcılar çalmakla meşguldüler. Hüsrev: "Ey Kraliçe, bu aralar niçin bana yabancı gibi davranıyorsun?" diye sordu.

Kraliçe Şirin, tacı başından kaldırıp yere attı. Ve: "Hüsrev, ben bu hayattan bıktım. Ne zamana dek mindere oturup, altın sırmalı yastıklara yaslanacağım? Oysa halk, akşamı için, yemek bulamıyor!" dedi.

Hüsrev, krallık tacını başına daha sık yerleştirirken: "Ama ben bu kolaylıkla, saltanatı bırakmam. Bu, bizim hanedanın kaç yüz yıllık mirasıdır. Sâsâni Hanedanı!" dedi.

Ancak Şirin, kâğıt tacını ayağının altında ezip, kadife eteğinin köşesinden tutarak: "O halde, ben Bisütun'a gidiyorum; Dağ delen Ferhat'ın yanına! Görüyor musun, nasıl da kazmasıyla dağı deliyor?" dedi.

Ağzındaki son cümleyi bitirmeden, seyircilerin içinde, Azize ablanın desenli çarşafı, gözüne çarptı.

— Ne yani? Azize ablanın burada ne işi var?

Kalbi çarpmaya başladı. Lânet bir olayın Azize ablayı, Halk Evine çektiğini hissetti.

Sanki elektrik akımına bağlanmıştı. Şirin aşüfte ve dağınık saçlarla sahneyi terk etti. Ve doğru desenli çarşafı olan garip görünen kadının yanına koştu. Dehşet verici bir sessizlik salonu sarmış bulunuyordu. Sessizlik bir kadının çılgılık atmasıyla parçalandı: "Ne

oldu Azize abla? Allah aşkına söyle, Sipehr'e bir şey mi oldu?" dedi.

Azize ablanın benzi sararmış, burnu kızarmıştı:

— Önemli bir şey değil. Çocuk biraz halsizdi. Annesini istiyor.

Ancak Azize ablanın suratı, başka bir şey söylüyordu.

Azize abla, Güller'in elinden tutup, kendisiyle dışarı sürükledi: "Çabuk olmalısın. Fayton kapıda bekliyor" dedi.

Kraliçe Şirin gitmiş, piyes yarıda kalmıştı. Bıçak vursan, İsrafil yoldaş, Şerife yoldaş ve Mani'nin kanı çıkmazdı.

Konuklar ve ev sahipliği yapanlar, ne yapacaklarını bilemiyorlardı. Her şeyin normale dönmesi için hayli zaman geçti.

Mani, ilk başta Azize bacının piyesi bozmak için, böyle bir plan hazırladığını düşündü. Ama biraz sonra aklı başına gelip, gerçekten bir şeyler olduğunu fark etti. Yerinden kalkıp, salonu terk etti. O gürültü patırtı içinde, kimse kimseyi tanımıyordu.

Fayton her yeri beyaza boyayan karların içinden geçiyor, tekerleri tırtıllı bir çizgi üzerinde iz bırakıyordu. Azize abla: "Kardeş, biraz daha hızlı" diyordu.

Faytoncu ara sıra dönüp, bindirdiği tuhaf yolculara bakıyordu. Koyu makyaj yapmış, şatafatlı elbise giymiş kadına bakıyordu. Ne onca parayı aceleyle ona vermiş olan çarşafli kadını anlıyordu, ne de onun yanında oturan kadının halini!

Güller yalvarırcasına: "Azize abla, doğru söyle, ne oldu? Yüreğimin yağı eridi!" dedi.

Fakat Azize abla konuşmuyordu. Sanki ağzına kilit vurmuşlardı. Karlı sokaklar arasında uğursuz bir olay gerçekleşmekteydi.

Güller, rüyasında: "Kadın, kendi kocasına ihanet ettikten sonra, her şey olabilir!" demişti.

Faytoncu, Firdevsi caddesinden Dervaze Dolab'a kadar durmadan atları koşturmuştu. Ne var ki, zaman duraklamış gibiydi.

Nihayet, uzun bir beyaz sokağa geldiler. Ortalık adam kaynıyordu. Karanlıkta Rahim beyin sigarasının ateşini gördü. Sonra o kayboldu. Ne olabilirdi? Daima sokakta oynayan çocuklardan, nedense hiçbir eser yoktu. Güller faytondan aşağı indi. Kimse ona hoş geldin demedi. Kimsenin onun yüzüne bakmaya cesareti yoktu. Gülruh başını aşağı eğmişti. Birkaç ay çocuğa baktıktan sonra, ablasının yanında yüzü kara çıkmıştı. Nasıl onun gözüne bakıp, her şeyi söyleyebilirdi?

Avlunun ortasında biraz kan ve de bir çocuk elbisesi üstünde kana bulaşmış beyaz bir güvercin vardı. Çocuğun etrafını evham dolu bir sessizlik sarmıştı. Biraz o taraftaysa, kırmızı bir kurmalı oyuncak araba devrilmişti. Hiç kimse sahneye yaklaşıp, bir şey söylemeye cesaret edemiyordu.

Herkes Güller'in kadife ve satenden dikilmiş elbiselerini yırtıp, çığlık atmasını bekliyordu. Öyle bir çığlık ki, tüm camları titretsin, ya da öyle bir ah çeksin ki, her şeyi kendi alevinde yakıp kavursun. Onun boğulunca-ya dek ağlamasını bekliyorlardı. Ancak tüm bu düşüdüklerinin tersine, o sakindi; sakin ve vakarlı. Boğuk bir sesle: "Mehdi, herkes de giderse, Sipehr kalacak, demişti" dedi. Sonra basamakları çıkıp, yukarıya gitti. Gülruh da peşinden gitti. Yoksa kendine bir zarar vermeye mi gidiyordu? Gerçi dam üstü kapısını kilitlemişti ve keşke bunu daha önceden yapmış olsaydı!?

Güller kendi kendine: "Ben, Ferhat'ın Bisütun'dan düşmesi gerektiğini söylemişim. Ama onlar dinlemediler" dedi.

Üst odaya girip, bir parça bezle bir salıncak yaptı. Sonra Sipehr'in yeni kıyafetiyle, barış simgesi göğsündeyken çektiği fotoğrafını salıncağa koyup, onu sallamaya başladı. Derken... Boğazından tuhaf bir ses çıktı. Kimsenin o ana dek duymadığı meçhul bir ninniden çıkan garip bir sestir. O ses camları titretiyor, taşların içinden kan akıtıyordu.

Avluda toplanan erkek ve bayanlar, tüm vücutlarıyla titriyor, ağlıyorlardı. O gece her şey kar içinde, ayaz, soğukluk, karanlık, Gülruh'un ağlama sesleri ve Rahim beyin sigara dumanında boğulup gitti. Güller, bir damla bile gözyaşı dökmedi. Ne o gece, ne de başka geceler ve gündüzler... Onun yerine gizemli bir korku, vücuduna yerleşti; karanlık korkusu, yükseklik korkusu, basamak, su, ateş ve her şeyden korkuyordu!

BÖLÜM

Sabahleyin tanyeri ağarmadan, Güller ev işlerine başlıyordu. Her yeri silip süpürürdü. Avlu, basamaklar, koridorlar ve sokağı bile süpürüp yıkıyordu.

Taş döşemeleri sürtüyor, aynalar ve camları pırl pırl yapıyordu. Aynaları o kadar, bezle silmişti ki, hepsi çizik çizik olmuştu. Oda tabanlarının alçıları kopmuş, döşemelerin araları oyuk halinde açılmıştı.

Bir çocuk yere çöp atarsa, öyle bağırırdı ki, yedi komşu ötede sesi duyulurdu. Ama çocuklar inada binip, yine çöp döküyorlardı. O da süpürgeyi alıp, çocukların peşine düşer, yakalarsa iyice dayaktan geçirirdi. Elini böğrüne koyup: "Sabahtan akşama Mehdi gelecek diye, buraları silip, süpürüyorum. Burayı şehrin fakir bölgesi zannetmesin diye, uğraşıyorum. Biliyor musunuz, onun burnu çok yüksektedir. Bildiğiniz gibi, Mehdi yakında komutan olacak!" diyordu.

Akşamları, yorgunluk sonucu bitkin düşünce, havuzun başına gidip, yüzünü birkaç kere sabunla yıkardı. Saçlarını ıslatıp, defalarca tarardı. Dudaklarına oje, yanaklarına rastık sürerdi. Aynada kendine bakıp, yıllar önceden kulağında kalmış şarkıları söylerdi: "Aşığım ben. Aşığım ben. Kimse beni tutmasın! Kimse beni tutamaz..."

Çocuklar etrafına toplanırdı. O da yumruk ve tekmeyle onları döver, söverdi: "Taşralılar! Evsiz barksızlar!"

Koşular etrafını alıp, ona: "Sen hâla gençsin. Kocaya gidip, çocuk sahibi olmalısın" diye tavsiyede bulunurlardı.

Güller, başını kaldırır, kırmızı beyaz yüzüyle, sürmeli gözleriyle ve örülmüş saçlarıyla şunu söylerdi: "Ninni, ninni, oğlum ninni..."

Azize abla, Vallahi onca duvara astığı fotoğrafa rağmen, yine iyi dayanmış!" diyordu.

Bazen köşedeki küçük pencereden başını çıkarır, şefkatli bir ses tonuyla: "Çocuklar yukarı çıkın. Size saz çalmak istiyorum" derdi.

Derken üst oda, tıklım tıklım çocukla dolardı. Etrafına dizilirlerdi. O sazı getirir, başını aşağı eğmişken, her mızrabında saçlarını perişan eder, söylerdi: "*Kolumu, kanadımı kana bulama! Ümit kapılarını, yüzüme kapama!*"

Ama birdenbire benzi sararır, sazı yere bırakırdı ve sert bir şekilde: "Şimdi gidin. Hadi, çabuk olun. Çocuk uykuya daldı. Gidin, yarın gelin" derdi.

Ancak çocuklar gitmezdi. O zaman, o da süpürgeyi alıp, onları kovalamaya mecbur olurdu. Bazen çok inadına giden çocukları inceden çimdiklerdi.

Rahim bey yorgun argın işten dönmüştü. Tüm sokaklar sulanmış, rutubet kokusu her yeri sarmıştı. Çiçeklikler temizlikten parlıyordu. Havuzun kenarındaki serili kilime oturdu. Gülruh, önüne koyu, taze demlenmiş bir çay koydu ve: "Rahim bey ne haber?" dedi.

— İşler kesat. Bir gün müşteri var, bir gün yok. Halkın yemeğe bile ekmeği yok. Kim kumaşı ne yapıp

t.me/caferilikcom

<https://t.me/caferilikcom>

www.caferilik.com

cak? Kumaşçılar da ip aramıyorlar. Şimdilik sonumuz ne olacak diye bekliyoruz. Çocuklar nerede?

— Nerede olsunlar isterdin? Ateş yakmaktan her biri, bir köşede sızıp uyumuşlar.

Rahim bey, avluya ve çiçekliklere baktı. Taş döşemeler pırıl pırıldı. Üst odanın köşe penceresinden, karşı duvara zayıf bir ışık yansıyor, Güller'in her zamanki gibi ninni sesi duyuluyordu. Rahim bey pencereye işaret ederek: "Yukarıdan ne haber?" diye sordu.

— Hiç, her zamanki gibi. Her gün öncekinden daha beter!

Rahim bey, sigarasını yakıp, tutkun semaya bakarak: "Sonu ne olacak? Onu doktora götürmeye ne dersin?" dedi.

— Azize abla bildiği her türlü kocakarı ilacını denedi. Kendim de bizzat elimden geleni yaptım. Muskacıya bile gittik, kitap ağzı bile açtık, niyet ettik, ama bir türlü işe yaramadı. İki aydan beri banyoya gitmemiş. Sudan korkuyor. Hamama girmeye korkuyor. Kendisine: "Ablacığım havalar sıcaktır. Buracıkta su ısıtırım, yıkanırsın" dedim. Bana ne söyledi, biliyor musun? "Ben Hüsrevi Hamamı'ndan yeni döndüm. Tenim gül kokuyor" dedi.

Gülruh, Rahim beye bir çay daha koydu. Rahim bey: "Unutma, Mani de bu akşam buraya gelecek. Annenden bir mektup geldiğini söyledi... Meşhed'e gitmek istiyor" dedi.

— Yoksa anneciğim rahatsız falan mı?

— Onun ne zaman hali iyi olmuş ki, şimdi kötü olsun? Fakat bu mektubu kendi eliyle yazmış.

Başına kâğıt taç koymuş, yatak örtüsünü büyük bir etek gibi giyinmiş kraliçe, üst odada dolaşıp durarak, açık bir sesle şunları anlatıyordu: "Ben Şirin'im. Kraliçe Şirin. Haramilerle savaşmaya giden Hüsrev'i bekliyorum. Bu akşam gelecek. Ben onun atının kişneme sesini, Bisütun'dan duydum!"

Gülruh akşam yemeğini bir tepsiye koymuş, odadaki kumaşlar, yastıklar, kâğıtlar ve resimler arasından geçmek için, bir yol bulmaya çalışıyordu:

— Sen ne diyorsun zavallı cariye?

— Güller abla, Allah aşkına bırak şunları! Rahim beyin yanında ayıp oluyor. Gel yemeğini ye. Sabahtan beridir ağzına bir lokma koymamışsın. Hasta olacağından korkuyorum.

Şirin Kraliçe, siyah ekmeğe bir göz atıp: "Bu da ekmekten başka her şeye benziyor!" dedi.

— Ama ablacığım, bunu nasıl dövüşe dövüşe bulduğumu bir bilsen?! Günün yarısını kuyruktaydım. Günahlar çoğalınca, Allah da bizden yüz çevirmiş.

— Kraliçe Şirin elini zarafetle kaldırıp, ona: "Bunu bana söylemeliydin. Hüsrev'in yemekhanesinden emrederdim size beyaz ve taze ekmekler getirirlerdi" dedi.

Annelerinin peşinden gelen ve teyzelerini şaşkınlıkla seyreden çocuklar ortaya çıktılar. Kraliçe Şirin, kâğıt tacından bir boncuk koparıp, Gülruh'a: "Bu mücevheri götür sat. Bir memleketin masrafını karşılar. Bunu size bahşediyorum" dedi.

Gülruh gülmekte olan çocuklara: "Siz de nereden geldiniz? Gelmez olacasılar! Siz uyumamış mıydınız?" dedi.

— Evet, gidin uyuyun! Prens'in uyuduğunu görmüyor musunuz? Gidin, bana da öyle bakmayın. Prens

büyüyüp, Rum Sezar'ıyla savaşıması gerekiyor. Hadi defolun gidin!

Yavaş yavaş korkmaya başlayan çocuklar, basamakları hızla aşağı inip, gittiler.

Gülruh, tepsiyi bırakıp, yere oturdu. Birazdan Rahim Bey'in sesi geldi: "Gülruh, aşağı gel, Mani geldi!" dedi.

Mani, Rahim beyin yanında oturmuş, gazeteleri etrafına yığılmıştı. Başlıkları okuyup, her birine bir yorum yapıyordu. Sonunda da Şah ve saray erbabına birkaç küfür etti. Özellikle son zamanlarda milletvekili olmuş teyzesinin oğluna, bir sürü hakaret etti. Sonra üst odaya bir bakıp: "Güller'den ne haber?" dedi.

— Hiç, gördüğün gibi aynı hayalde yaşamalar... Ben bu çocuklarla tek başıma kaldım. Hem de Rahim beyin işlerinin iyi gitmediği bir dönemde... Yine de sizin ufak bir ekmek tekneniz var. Ama bu şanssız adam... Bütün bu aksilikler, grevlerin sonucudur.

— Gülruh, durmadan laf sayıyordu. Aynı zamanda da kızarmış kömürleri semaver çabuk kaynasın diye, ateş tutuşturma sepetine koyuyordu.

Mani: "Bütün aksilik, kapitallerin suçudur. Beleş avcılar!" dedi.

— Ağabey, ben bu şeylerden anlamam. Ancak şunu iyi anlıyorum ki, durum çok kötüdür.

Rahim bey ancak bu kadar kestirebildi. Gülruh, sofrayı açıp, türlü yemeği ortaya koydu. Rahim bey ile Mani kara ekmekleri onun içine doğruyorlardı.

Rahim bey: "Güller bacının yemeğini verdin mi?" dedi.

— Evet, eğer yerse!

Gülruh, basamakların yanına gidip, yalvarmak ve ümitsizlik karışımı bir sesle: "Ablacığım, aşağı in! Babamızın ruhu hatırına, buraya gel. Mani de burada. Senin için fıstık getirmiş" dedi.

— Ben dünya kraliçesiyim. Birkaç fıstık da benim neyime?

Derken yemek tepsisini basamaklardan aşağı fırlattı. Etler, yemeğin suyu ve ekmekler avluya yayılmıştı. Güller, çabuk avluya koştu. Süpürge ve kürkle yemeklerin arta kalanını topladı. Sonra bir bezle taş döşemeleri silmeye girişti.

— Her yer temiz olmalıdır. Ben sizinle yemek yemem. Mehdi gelecek ve çarşı yemeği getirecek. Bana hep: "Sen yemek yapma. Ben piyaz kokan kadından hoşlanmam" derdi.

Gülruh tırnağıyla yüzünü çizdi. Mani'nin benzi kıpkırmızı oldu. Yemek iştahları küsmüştü.

Rahim bey: "Yapacak bir şey yok. Hastadır. Doktora ihtiyacı var" dedi.

Mani ise onay anlamında başını salladı. Gülruh diğer bir köşede et dövmekle meşguldü. Güller, döşemeleri silmekten yorulmuyordu. Ritimli hareketlerle bezi yere çekiyordu.

Gülruh: "Görüyor musun? Benzi sapsarı olmuş. Birden düşeceğinden korkuyorum. Sabahtan akşama kadar durmaksızın bunu yapıyor" dedi.

— Yemekten sonra, Mani cebinden bir kâğıt çıkardı.

— Annemin mektubu.

Gülruh mektubu aldı. Anne kokuyordu! Sadece Veli Ağa gelsin diye yazmıştı. Bu son günler, oğullarımla konuşmak istiyorum, kızlarımın evlerini çocuklarını

bırakıp gelmelerine razı değilim diye yazmıştı. Sadece erkekler gelsin!

Mani: "Yarın Meşhed'e gidiyorum" dedi.

Gülruh: "Allah aşkına, anneme Güller'in durumu hakkında bir şey söyleme! Kendi durumundan bile bir şey söyleme. Annem güneş gibi batmak üzeredir. Senin ismini değiştirdiğini bilmesi gerekmez! Senin ne gibi hedeflerin peşinde olduğunu bilmesi gerekmez. Bırak, oğlunun hâla seccadeye kapandığını düşünerek ölsün!" dedi.

Mani gülerek: "Ne zamandan beridir küçük kardeş, büyük abisine komut veriyor?" dedi.

Sonra önceki hareketlerine devam eden Güller'e bakıp: "Peki öyle olsun. Küçük kardeşimizi dinleyelim!" dedi.

Azize abla defalarca: "Güller'in ilacı çocuktur. Kocaya gidip, çocuk sahibi olmalıdır. Çocuğu kucağına alırsa, aklı başına gelir" derdi.

O günden beridir Rahim bey baldızı için koca arıyordu.

İsmail, birkaç aydan beri fabrikada işçi olarak çalışıyordu. Hoşuna gitti. Kimsenin işiyle işi olmayan sevimli bir gençti. İşçiler grev yaptıklarında bile, o işinin başına gider çalışırdı.

— İsmail!

— Efendim.

— Nerelisin? Tahranlı mı?

— Hayır, efendim. Kaşan köylerinden.

— Niçin geldin?

— Çünkü oralarda çalışmak için iş yok.

— Karın var mı?

— Yok, efendim.

— Niçin evlenmiyorsun?

— Efendim, kim bize kızını verir? Kendimiz bile fazla sayılırız.

— Peki, biri kızını verirse, alır mısın?

İsmail'in, gözünün altından Rahim beye bakarken, gözleri parlıyordu.

Birkaç gün sonra, Rahim bey, bu köylü çocuğunun elini Güller'in avucuna verdi!

Azize ablayla Gülruh, duvarı sarmış eski panoları kaldırmak için, bayağı uğraştılar. Mehdi'nin çerçeve-
deki gülümsemesi, gitgide renksizleşiyordu. Güller'i
havuz başına getirtmek için, bin türlü büyü yaptılar.
Üstüne ılık su döküp, onu mutfakta yıkanmaya mecbur
ettiler. Salıncağı açıp, camların arkasına tül perdeler
astılar. Odanın az da olsa, havası değişti. Güller, hay-
ret ve sabırla her şeyi tahammül ediyordu. Kimse onun
içinden neler geçtiğini bilmiyordu.

Üst oda gelin ve damat odasına dönmüş, Rahim be-
yin buyruğu altında evde sıkıyönetim uygulanmış bu-
lunuyordu.

Gülruh, her gün yatırlara gidiyor, saçma hayallerin
ablasını bırakması için adak diliyordu. Güller'in albüm-
lere bakıp, tekrar eski günleri hatırlamaması için, eski
sandığı, mutfağın köşesine koymuştu. Sürekli "Ayete'l-
Kürsü" okur, üst odaya üflerdi.

Batmak üzere olan güneş, nihayet battı. Anneciğın
ölüm haberi çok çabuk ulaşsa da, Mani'den ortalık-
ta eser yoktu. Tayinini Meşhed'e alıp, oraya yerleşti-

ğini söylüyorlardı. Anneciğin ona, çoluk çocuğundan ayrılmama konusunda vasiyet ettiğini söylüyorlardı. Kimse onun nasıl parti ve gazeteden ayrıldığını bilmiyordu. Rahim beye göre, o, kesinlikle başka bir şeyle uğraşıyordu.

İki kardeşin ikisi de az bir arayla hamile kalmışlardı. Hayat zor yaşıyordu. Erkekler evlere kapanmış, çocuklar küçük avluda kıpırdıyorlardı. Erkekler işsiz kalıp, evde oturduktan beri, ev daha da dar görünüyordu.

Gülruh: "Niçin fabrikaya gitmiyorsunuz?" diye soruyordu.

— Sadece biz ikimiz mi gidelim? Kimse yok ki! Satış olmadıktan sonra, ne yapabiliriz? Önceki mallarımız hâla depoda duruyor. Biraz da geçse hepsi farelere yem olacak!

— Ama erkek için, yine iş bulunur.

İsmail Bey: "Vallahi ben ne iş desen, yapmaya hazırım. Fakat her şey duraklamış. Ama her şey! Bir tek (Kahrolsun) ve (Yaşasın) hariç!" dedi.

Rahim bey: "Benden, beş para karşılığında gidip, meydanlarda slogan atmamı istemiyorsun, değil mi?" dedi.

Sonra sıra doğumlara geldi. İlk sıra Gülruh'taydı. Azize abla, birkaç sokak yukarıdan ebe getirmeye gitti. Ebe, beş tümen karşılığında, gelmeyi kabul etmişti. Azize abla da bir şey söylemeyince, ebe bunu evet olarak kabul etmişti! Ebe gelip, çocuğu doğurttu; sarı saçlı bir oğlan! Güller sevinerek, bebeği kucağına alıp: "Oğlan, oğlan, bal oğlan, şerbet oğlan..." diye ninni söylüyordu.

Beş paraları bile kalmamıştı. Ebe oyalanıyordu. Nihayet parayı görmeyince, Azize ablaya dönerek: "Anlaşmamız ne oldu?" dedi.

Güller başörtüsünün kenarından bir tümen çıkıp, ona verdi. Derken ona: "Al bunu, Allah'ına şükret. Beğenmezsen, çocuğu yerine döndür!" dedi.

Ebe, Güller'in büyümüş karnına bakarak, ona: "Peki, gidiyorum. Ancak tilkinin dönüp dolaşacağı yer, kürkçü dükkânıdır!" dedi.

Erkekler, üst odada yatıyorlardı. Belki de uyumuş gibi görünmek istiyorlardı. Azize abla, Gülruh erkek çocuk doğurduğu için sevincinden uçuyordu.

Ebe gittikten sonra, Rahim bey aşığı indi. Gözlerinde sevinç ışığı parlıyordu. Yüzündeysе çiçekler açmıştı.

Azize abla ellerini göğе açıp: "Allah'ım, bu oğlanın ayağı uğurlu olsun, rızkımız bol olsun" diye dua etti.

Ertesi ay da Güller doğurdu. Oğlunun adını Hamit koydular. İşte şimdi normal gürültülerden başka, bir çocuk yukarıda ağlıyordu, bir çocuk aşağıda. İyice paradan çıkmışlardı. Rahim bey sermayeden yiyor, Güller ise arasıra babanın eski giysisinde kalan paralardan birini çıkarıp harcıyordu.

Azize ablanın dediğı doğru çıktı. Güller'in çocuğu olduktan sonra, hastalık alametleri tamamıyla yok olup gitti.

Erkeklerde iş yoktu. İki kardeş akıllarını bir araya getirip, bir terzihane açmaya karar verdiler. Azize abla büyük sayılan odasının ortasına bir perde çekip, onun yarısını terzi kardeşlere verdi. Güller ile Gülruh, paralarını toplayıp, kullanılmış bir dikiş makinesi aldılar ve işe başladılar. Dikiş makinesinin sesi, yaşam sesiydi. O ses, çocuklarını doyurmak için, sabahtan akşa-

ma dikiş diken kardeşlerin, çaba sesleriydi. Zehra artık dokuz yaşında ve Zühre sekiz yaşındaydı. Onlar büyük olduklarını hissediyorlardı. Anne ve teyzelerine yardım ediyor, çocuklarla ilgileniyorlardı. Azize abla nereye giderse, onları anlatıyordu.

İlk başta basit şeyler dikiyorlardı. Fakat gitgide misafirlik kıyafet ve hatta gelinlik dikmeye kadar işi ilerlettiler. Her şey duraklarsa, toy düğün duraklamaz. Güller ablanın dikiş zevkinin haberi, bütün mahalleye yayılmıştı. Bu ünlenmenin sebebi bir tesadüften ibaretti:

Odanın dört bir tarafına çivi çakıp, dikili kıyafetlerin üzerine bez örterek, çivilere asıyorlardı. Daima kıyafetleri korumaya çalışıyorlardı. Ama nedense bir gece -belki aşırı yorgunluk sonucu- bir elbiseyi yarım olarak yerde unuttular. Hem de gelinlik elbiseyi!

Sabahleyin geldiklerinde, çocukların birisininin kıyafeti kirlettiğini fark ettiler. Ertesi gün, kıyafet sahibi gelip onu alacaktı. İki kardeş, günün yarısını yas tutmakla geçirdiler. Kumaş parçasını Azize ablaya verdiler. O da tüm çarşığı altüst etti. Ama ne var ki, aynı kumaş bulunmaz oldu.

Öğle namazında yorgun argın döndü. Onlara: "Andolsun Allah'a, stres yapmaktan öldüm. Artık olan olmuştur. Bana sorarsanız, doğrusunu söyleyin. Sizi darağacına asacak değiller ya! Kaldı ki, dünya işi için, bu kadar üzölmeye gerek yok. Belki de yıkanmakla gidecek" dedi.

Sonra gelinliği kucağına alıp, kirlenmiş kısmını sabunlu suyla yıkayıp, çamaşır teline astı.

Güller ile Gülrüh, sık sık gidip eteğe bakıyorlardı. Göze çarpan birkaç sarı leke tamamen belli oluyordu.

Gülruh karadut gibi kızarmış, Güller sapsarı sararmıştı. Çocuklar korkudan her biri bir tarafta saklanmışlardı.

Bir süre sonra Güller: "Aklıma bir fikir geldi. Alt tarafı ya düzelir, ya düzelmez" dedi.

Gülruh moralsizdi. Kaşlarını çatmış, ablasını dinliyordu.

Güller: "İlkönce git ütüyü ısıt bakalım" dedi.

Gülruh, kömürleri ateş tutuşturma sepetinde sallayarak kızartıp, ütünün içine döktü. Güller kumaşı ütüledikten sonra, çıkıp yukarıdaki rengârenk iple dolu sepeti halının üstüne devirdi. Dikkatle birkaç mavi, pembe, menekşe ve açık yeşil ip seçti. Sonra Gülruh'a: "Giy bakalım eteği" dedi.

Gülruh eteği giydi.

— Hey Zehra, bir kalem getir bakayım.

İkişer altuni örgüsü olan mavi gözlü kız, bir kurşun kalem getirdi. Güller eteğin üstünde bir gül demeti çizip, onun üzerinde nakış işlemeye başladı. Kimsenin karışmasına müsaade etmiyordu. Artık eskisi gibi küfür etmiyordu. Büyülenmiş kimseler gibi iğneyi gezdiriyordu. Azize abla başının üstünde durup, onu izliyordu. Sarı lekelerin yerine, güzel çiçekler bitmişti. Hayal ürünü gibi görünen beyaz ve menekşe gülleri...

Azize abla onun hünerli parmaklarını kimse nazarlamasın diye, hemen üzerlik yakıp, onun başının etrafında döndürdü.

Güller, o gece fitilli lamba altında sabaha dek nakış dikip, elbisenin ufak işlerini bitirdi. Nihayet elbiseyi ütüleyip, askıya astılar. Gelin, Ziyet Sedat idi. Mahallede durumları herkesten daha iyi olan Hacı Zafrani'nin kızı.

Gün ortası, gelin, kaynana, baldız ve kendi annesiyle birlikte geldiler.

Gelinliği giydi. Gülruh'un stresten kalbi duracaktı. Ya biz nakış dikilmesini istemiyorduk deseler, ya kumaşlarını eskisi gibi isteseler, ne olacaktı?

Azize abla, her şey iyi giderse, mirasçısız ölümlere yüz tane salâvat okuyacağını nezretmişti.

Nihayet, bakışları gül demetine dikilip kalmış kaynana, övercesine: "Harika bir gül demeti! Bunu nasıl başardın? Şimdi bu gül demeti için, fazladan ne kadar ödemeliyiz?" dedi.

Güller'in yüzünde güller açılmıştı: "Hiçbir şey. Biz Ziynet Sadet'i sevdiğimiz için, bu gül demetini ona hediye olsun diye diktik" dedi.

Yeni gelin sayılan baldız, hasretle gül demetine bakarak: "Keşke benim de gelinliğime bundan dikseydiniz" demişti. Azize abla Gülruh'a göz kırparak, baldıza: "Şimdiden kendi gelinliğine sipariş ver."

Ziynet Sadet'in eteğindeki gül demeti, düğün gecesinde de acayip tutuldu. Öyle ki, ondan sonra mahallede gelinliğin üstünde, hem de tam sol üst köşesinde gül demet nakışı işlemek moda haline gelmişti. Bu gül demetinin sorumlusu, Hüseyin miydi, yoksa Hamit mi, sonuna kadar belli olmadı!

Radyo spikeri durmadan bildiri yayınlıyordu: "Tifüs hastalığı, kendini gösterir göstermez, hastayı en yakındaki hastaneye kaldırın. Ona ait bütün çamaşırları yakın!"

Bir evden duman tüttüğü zaman, komşular, hastalığın oraya bulaştığını anlıyorlardı. Ambülâns sirenlerinin sesi, caddeler ve sokaklarda yankılanıyordu.

Hastalık yaygınlaştıktan sonra, Güller'in terzihanesi de işleliğini yitirmişti. Çocukların altısı kız, ikisi erkekti. Güller, erkekleri daha çok sever, hep onlarla gurur duyardı. Hamit ile Hüseyin, çocukların en gözdeleliydi. Hamit, esmer yüzlüydü; yeşil gözlü ve kap-kara gür kaşlar; tıpkı babası gibi. Hüseyin beyaz tenli ve kumral yüzlüydü. Annesine çekmişti.

Fabrikanın ve de terzihanenin durumu iyi olmasına rağmen, yine de iyi geçiniyorlardı. Fakat hayat hep aynı çizgide yürümez. Bir gün Azize abla oğlanların vücutlarındaki kırmızı lekeleri fark etti. Onların anlamasını istemiyordu. Azize abla: "Panik yapmayın. İsilik çıkarmışlar" dedi.

Güller, elini çocukların alınına koydu.

— Aman Allah'ım, ateşleri var!

Kimse gerçeğe inanmak istemiyordu. Çocukları yatağa uzattılar. Leğeni ılık suyla doldurup, fırın gibi yanan ayaklarını suya soktular. Alınlarına koydukları yaş bezi, sürekli değiştiriyorlardı. Bezi başlarından kaldırıncaya ondan buhar çıkıyordu. İsmail ve Rahim Bey geldikten sonra, ateş düşürücü bitkiler kaynatmaya başlattılar. Ancak işe yaramadı.

Sabaha doğru ambülâns kapılarına geldi. İnce bir ağaç dalı gibi titreyen çocukları ona bindirip, hastaneye götürdüler. Ambülânsla birlikte bir hemşire gelmişti. Gereken talimatları verdikten sonra, onların da evlerinden duman tütmeye başladı. Derken komşular merakla birbirine onların evini gösteriyorlardı.

Zor günlerdi. Ev halkı korku ve ümit arasında yaşıyorlardı. Güller ile Gülruh, her gün hastaneye gidip, çocuklardan bir haber alamadan eve geri dönüyorlardı.

Hastanenin yüksek duvarları ardında, çocukları hastanede yatan anneler, yüzlerine başlarına vuruyorlardı. Karantinada sadece birkaç çocuğun hâla yaşadığı söyleniyordu. Öbürleri...

Güller ile Gülruh, sabahtan akşama kadar orada oturup, git gel yapan ambülânsları gözaltında tutuyorlardı.

Doktorlar ve hemşireler, ebeveynleri fazla ümitlendirmiyorlardı. Bir aydan sonra, hastalık biraz gerileyip, ambülâns dolaşmaları biraz azaldı.

Hastalıktan kurtulanlar, tıraş edilmiş baş, kemikleri belli olan yüz ve topallayan ayakla hastaneyi terk ediyorlardı. Hastane parmaklıklarının ardında bekleyen topluluk, günbegün azalıyordu. Güller, Gülruh ve birkaç anne daha, hâla bekliyorlardı. Güller, lacivert bir çarşafı kendine dolayarak, parmaklıkların kenarından geçen beyaz giysili adama: "Abi, Allah aşkına bizim çocuklardan, haberin var mı?" diye sordu.

Sonra adama çocukların biri beyaz-kumral, öbürünün yeşil gözlü ve siyah saçlı olduğunu tarif ettiler.

Sağlık memuru: "Yeşil gözlü olanı görmüşüm, ama öbürünü..." dedi.

Gülruh'un benzi kireç gibi ağardı; hatta dudakları bile. Altı kız çocuğundan sonra... Rahim bey bir şey söylemez, doğru. Ama onun ne kadar Hüseyin için eli ayağı titrediğini görmüştü.

Nihayet hemşire bayan gelip, yorgun bir sesle, taburcu olacak çocukların isimlerini okudu. Sadece Hamid'in ismi okundu. İki kardeş, birinin çocuğu kucağında, öbürüsü eli boş faytona bindiler. Fayton, sanki bütün dünyadaki çileleri taşımaktaydı. Çocuğu ölmüş bir annenin çileleri...

Aralarında sadece sessizlik vardı. Ölümcül bir sessizlik! Güller utanç duyuyordu. Çocuğu sardıkları battanileyi aşığı indirip, çocuğu görmek istedi. Durumunun iyi olduğuna emin değildi.

Gülruh, usulcacık ağlıyor, Güller faytonun hiçbir zaman eve ulaşmamasını arzuluyordu. Nasıl kardeşi ile birlikte eve girebilirdi? Hüseyinsiz... Rahim beye ne söyleyecekti? Bir taraftan çocuğu sıkıca sarıyor, öbür taraftan Rahim beyin karşısında çocuğunun fazla olduğunu hissediyordu. Bu varlığı hep gizlemesi gerekecekti. Belki Rahim bey bir daha onun çocuğunu görmek istemeyecekti? Belki... Bundan böyle Hamit, nasıl Rahim beyin karşısına çıkabilirdi. Oysa artık Hüseyin yoktu.

Gülruh yüzü dolusu gözyaşıyla ıslanmış halde, son enerjisini kullanarak: "Elimizden ne gelir? Benim çocuğumun kaderi böyleymiş?" dedi.

Güller Rahim beyin evine dönmektense, bir çöle gidip, çadırda yaşamayı tercih ederdi. Onun bir daha gözlerine bakamazdı.

Faytoncu, kardeşlerin içindeki fırtınadan habersiz olarak, faytonu kapıda bekletti. Kazadan günbatımı suları; Rahim beyin tam eve gelme sırasıydı.

İlkin Gülruh indi, sonra Güller. Sanki Hüseyin'in ölümünden kısmen de olsa, o sorumluydu!

Azize abla kapının ağzındaydı. Bir tek bakışla her şeyi anladı. Hamid'i Güller'in elinden aldı, odanın perdesi ardındaki terzihanede uyuttu. Güller de onun peşinden gitti. Garip bir halde, rüya ile gerçeğ arasında çocuğa bakıp, onu öptü. Çocuktan geriye bir deri bir kemik kalmıştı. Gözlerini açtı, çocukluk canlılığından onda hiçbir iz yoktu. Sanki yaşlanmıştı.

Hamit bir daha gözlerini kapatıp uyudu. Yüzü ay gibi sararmıştı.

Güller hâla çocuğunun iyileştiğine inanamıyordu. Sersem bir bakışla avludan geçti.

Yazın sonlarıydı. Hiç kimsenin çalışmaya hali yoktu. Çocuklar kendi hallerine bırakılmışlardı. Azize ablanın da neredeyse camı çıkacaktı. Okullar tatildi. Zehra ile Zühre gözyaşı dökerek ona yardım ediyorlardı.

Mutfağın yarı aydın ortamında, Gülruh başını duvara yaslamış, hüngür hüngür ağlıyordu. Diğer dört çocuk, şaşkınlıkla ona bakıyorlardı.

Azize abla: "Başın sağolsun annem! Altı tane çiçek gibi yavrun var. On tane daha sarı saçlı doğuracak kadar da gençsin. Her biri bir Hüseyin gibi" dedi.

Hüseyin'in adı gelince, anne ile ablalarının ağlamak sesleri yükseldi. Güller, bir gölge gibi Hamid'in ilaçlarını getirip, Azize ablanın odasına dönmüştü.

Hamit, iri ve halsiz gözlerini ona dikmişti. Zayıf bir sesle: "Açım" dedi.

Güller, ses çıkarmaksızın mutfağa yürüdü. O yok olmağı arzuluyordu. Rahim bey gelmeden tüm işlerini bitirmek istiyordu. Gözleri onun gözüne düşün istemiyordu. Çocuğuna su ısıtacaktı.

Gözyaşları sel gibi akan kardeşini gördü. Keşke o da ağlayabilseydi. Ama ona sadece titreme geliyordu. İçinde mesken tutan eski bir üşütme, tüm vücudunu sarmıştı. Suyu kaynatıp götürdü.

Rahim beyle İsmail bey birlikte geldiler. Kilim seriliydi. Semaverin suyu kaynıyordu. Kıvama gelmiş çay kokuyordu. Çocuklar sırayla ve sessiz oturmuşlardı. Rahim bey, çocukların sükûtundan bir şeyler

çaktı. Meyve poşetini havuzun kenarına bıraktı. Elini Zehra'nın başına çekip, ona: "Gözlerin kızarmış" dedi.

O ağlayarak sadece: "Hüseyin..." diyebilirdi. Gülruh, mutfağın kapısında durmuş, başını önüne eğmişti. Azize ablanın odasından, Hamid'in ağlama sesi geliyordu. Güller ortalıkta yoktu. İsmail bey, Azize ablanın işareti üzere onun odasına gitti.

Rahim bey, her zamanki yerine oturmadı. Azize ablanın onun için hazırladığı çayı da içmedi. Havuz başına gidip, başını suya soktu. Sanki böylece vücudunda alevlenen ateşi söndürmek istiyordu. Sonra havuzun kenarına çömeldi. Gece sabaha kadar gam heykeli gibi öylece oturdu. Sadece sigara içiyordu. Gülruh da yanında oturup ağlıyordu.

Çocukların biri o tarafta, biri bu tarafta uyumuş kalmıştı. Azize abla çocuklarının başucunda oturmuş olan Güller ve İsmail beye yemek götürdü. Güller ağzına bir lokma yemek koymadı.

Kardeşlerin artık dikiş yapmaya hali kalmamıştı. Tifüs gitmiş, uğursuz izi kalmıştı. Sabahtan akşama birliktelerdi. Beraber çalışır, beraber yer, beraber çocuk yetiştirirlerdi. Hamit iyileşmiş, gündüzleri çıkıp çocuklarla oynuyordu. Ama annesinin onu akşam olunca Azize ablanın odasına hapsetmesini anlayamıyordu!

Her akşam onu pencerenin kenarına götürür, ona: "Hamitçiğim, burada oturur, bahçeye bakarsın" derdi.

— Ama anne, ben çocuklarla oynamak istiyorum.

— Olmaz. Rahim bey kızar!

Hamit dışarı çıkmasın diye, Hamit beyden onun zihninde korkunç bir dev yapmıştı. Bir süreliğine de Azize abla yukarı çıkıp, İsmail bey aşağı iniyordu. Ama ne zamana dek bu durumu tahammül edebilirdi? Bazen

Rahim bey erken dönünce, Hamid'i çocukların içinde görüyordu. Derken morali bozulup, derdi tazeleniyordu.

Güller eski sandığı getirmiş, albümleri Hamid'e göstererek onu oyalamak istiyordu.

— Baksana, bu Sipehr abindir.

— Şimdi nerede? Bu sadece bir resim.

Güller bir şey söylemiyordu. İsmail bey albümlere sinir oluyordu.

Sandığı açtığı anda anneden yadigâr kalan bez, gözüne çarpıyor, onun gök mavisini olan gözlerini hatırlıyordu. Onun sesi hâla kulaklarındaydı.

— Rahmetli ninen, bu altın sikkeleri oğlu darda kalınca kullansın diye, bu giysinin arasına dikmişti.

Güller, geceleri karışık efkâr yüzünden uyuyamıyordu. Bir gece yerinden kalkıp, bir şey bulmuş gibi: "Dar gün, işte bu gündür!" dedi.

Hamid'in sakin nefesleri ile İsmail beyin horlama sesleri geliyordu. Sandığın kapısını dikkatle açtı. Sazı çıkarıp bir yana bıraktı. Albümleri de çıkardı. Pederin mavi kollarını panolarla saç örgüleri altından çıkardı.

Sandıktaki şeylerin hepsine karşı hassas olan İsmail bey, yerinde dönüp: "Niçin uyumuyorsun hanım? Yine o resimlere mi bakıyorsun?" dedi.

— Sen uyu, benim işim var.

Sabaha kadar Allah'ı "Ya Kuddûs" sıfatıyla çağırıp, gözünü tavana dikti. Gözlerini kapattığı her defasında, karışık anılar hayalinde canlanıyordu. O anılar beyaz ve kırmızı gül kokuyor; baba evinin dutları gibi şirin tadıyor; pederin Kur'ân sesi gibi terennüm ediliyor; anne elleri gibi, iki beyaz güvercin misali gökyüzüne açılı-

yordu. İlk çocukluk rüyaları, sonra Mehdi ile yolculuk yaptığı acayip dünya aklına geliyordu. Orada arzularla dolu bir dünya ve sonu güzel bitmeyen bir hikâye vardı. O gözler ve sonra... Azize ablayı Halk Evinde gördüğü gece... O gece Sipehr dam üstünden düşüp, onun tüm arzularını hiçe indirmişti.

O gecelerin yara izlerini kendi vücudunda hissediyordu. Bazen İsmail beye karşı garip bir duyguya kapılıyordu. Ona bakınca, yabancı birisiyle aynı evde yaşadığını hissediyordu. İsmail'i görmemek için gözlerini tavana dikmişti. Yüzünü mışıl mışıl uyuyan Hamid'e çevirdi. Artık Rahim beyin asık suratını görmekten de bıkmıştı. Ne zamana dek çocuğunu saklamalıydı? Sabahtan akşam oluncaya dek, ona bir asır gibi geliyordu.

Bir daha sandık başına gitti. Mehdi'nin resmine baktı. Hâla gülümsüyor, gözlerinde geleceğe karşı ümit dalgalanıyordu. Pederin panosuna ve onun iri gözlerine baktı. Bir daha kollarına baktı. Annesinin sesi hâla kulaklarında çınlıyordu: "Dokunsana!" O ise altınlara dokunmuştu.

Birkaç tanesini Sipehr için harcamıştı. İşte şimdi hepsini çıkarıp, saymaya başladı: On altı tane Osmanlı sikkesi.

İçinden ölmüşlerine bir Fatiha okuyup, altınları bir keseye koydu. Sabahleyin şafak sökmeden, İsmail bey kalktı ve serzenişli bir ifadeyle: "Yine resimlere bakıyordun. Değil mi?" dedi.

Güller başını öylece sandığa sokmuşken: "İşte topuyorum" dedi.

— Sabahın köründe o kadar gürültü yaptın ki, doğru dürüst uyuyamadım bile. Sabahtan akşama kadar

makine başında çalışıyorum, gece de rahat bir uyku uyumak bana haram oluyor!

— İsmail bey, konu resim meselesi falan değil. En iyisi buradan gidelim. Düşündükçe Rahim beyi de haklı buluyorum. Adamcağız bize onca iyilik yapmış, ama ne de olsa insanoğludur. O olaydan sonra, Hamid'i görecek gözü yok.

İsmail bey, her zamanki gibi teslim olup, başını aşağı eğerek: "Neyi uygun görürsen onu yap!" dedi.

— Bunları aldım satacağım.

İsmail beyin bakışları şişkin gözleri altından, elbiseler, gramofon, plaklar ve köşedeki sazı inceledi.

Fısıldıyormuş gibi: "Sazı da mı satacaksın?" dedi.

Güller, sazın tahta karnı ve derisine çekilmiş birkaç maden telleriyle onunla konuştuğunu hissetti. Sanki o canlı bir varlık gibi, onu geçmişe bağlıyordu.

— Hayır, sazı satmam. Ona fazla bir şey vermezler.

Sonra Hamid'e baktı. Siyah saçları alnına dağılıp, küçük kırmızı ağzı küskün tavır alarak büzülmüştü.

Oğlunun özgürce koşabileceği, ona bir daha: "Oğlan, oğlan, bal oğlan" diyebileceği bir yere gitmek istiyordu.

Camın arkasından Rahim beyle İsmail beyin gittiğini gördü. Rahim beyin saçları tamamıyla ağarmıştı. Hüseyin'in ölümü onu birkaç yıl daha yaşlandırmıştı.

Henüz güneş doğmadan, avluya indi. Gülruh sema-verin yanında oturmuştu. Azize abla hâla namazlığın üstünde idi. Gülruh: "Hayırdır, bu gün erkenden kalkmışsın? Her gün bu zaman uykunda yedi padişahları seyrediyordun!" dedi.

— Kardeşim, bu gece sabaha kadar gözümü yummadım. Hepsi bir takım kuruntu. Sonra Azize ablayı göstererek: "Caminin kapısı açık, ama itin hayâsına ne gelmiş! Daha ne kadar derbeder olmalı? Hemen hemen iki aydır perişan oldu" dedi.

Gülruh, ablasının kararlı ve kısmen sert yüz çizgilerine bakıp, ona: "Ne yapmayı düşünüyorsun?" dedi.

— Varımı yağumu toplayıp, ne pahasına olursa olsun, bir ev alacağım!

Gülruh, ağlamaklı bir sesle: "Beni yalnız mı bırakacaksın? Ben ve çocuklar sana çok alıştık" deyip, dudaklarını ısırırdı.

Azize abla: "Hayırdır inşallah. Nereye gideceksin? Hem de genç bir kadın başına!" dedi.

— Azize abla, ben iyice düşündüm. Bir gün, iki gün... Sonra ne olacak? Bizim de kendimize bir düzen kurmamız gerekmez mi?

Azize abla: "Tabi, doğrudur. Ama anne babanın ruhu hatırına, benden dolayı yapıyorsan bu işi, yapma! Ben bir tek kişiyim. Başımı nerde yere koyarsam, orada uyurum. Gündüzleri de zaten sizinleyim. Siz benim çocuklarım gibisiniz. Daha doğrusu siz kendi çocuklarımdan bile bana daha yakınsınız. Onların her biri bir tarafa gidip, ancak kendileriyle ilgilenirler. Aylar geçer, bir kere hal hatır bile sormazlar" dedi.

— Allah seni annelikten eksik etmesin, Azize abla. O kadar ev sahibinin kötülüğünü duymuştuk ki, onu korkunç bir dev olarak görüyorduk. Ama sizden iyilikten başka bir şey görmedik.

Azize abla: "Sende ne kadar para olacak ki, ev almak istiyorsun?" dedi.

Güller, kumbaradan çıkardığı paraları kilimin üstüne döktü.

Gülruh da ocağın altından kumbarasını getirip kırdı. Gülruh'un kumbarasında seksen tümen, Güller'inkinde yüz altmış üç tümen.

Azize abla: "Bu paralarla ev alınmaz ki. Diyelim yirmi otuz tümen de ben üstüne kodum, yine alınmaz" dedi.

Güller, altın kesesini getirip: "Bunlar da var" dedi.

Azize ablanın gözleri parlayarak: "Bunlar çok kıymetli olmalı" dedi.

Gülruh: "Bugün gidip emlakçılara söylerim, bu civarlarda uygun bir yer bulsunlar" dedi.

Güller kararlı bir tavırla: "Hayır, benim acelem var. Bu iş, bu gün mutlaka bitmelidir" dedi.

Gülruh şaşkınlıkla: "Bir şey mi oldu? İsmail bey mi, bir şey söyledi?" dedi.

— Hayır, yok bir şey. Kendim gitmek istiyorum.

Azize abla beyaz ince eşarabının köşesinden, birkaç eski akçe çıkarıp, onlara: "Hadi çabuk olun. Çocuklardan dolayı da içiniz rahat olsun" dedi.

İki kardeş, birkaç lokma peynir ekmelele çay içip çıktılar. Birkaç kuyumcuya uğradıktan sonra, altınları en çok para veren kuyumcuya sattılar.

Jale Meydanı etrafından satılık evlere bakmak için emlak acentelerine gittiler. Komisyoncular onların para miktarını öğrenince, daha ucuz mıntıkadan ev aramalarını söylüyorlardı.

...Ve onlar sokaktan sokağa, caddeden caddeye dolaşp durdular. Ayakları nasır bağlamış, nefesleri kesilmiş, yüzleri yanıp tutuşmuştu.

Nihayet şehrin en ucuz semtine gelmişlerdi. Orası "Gard Maşın" idi. Komisyoncu, başına eski ve büzüşmüş bir şapka takmış, gevezenin tekiydi. Birlikte yola koyuldular.

— Bildiğim bir yer var. İnşallah satılmamıştır.

— Kaç odası var?

— Dört tane. Bir kileri de var. Orası da oda haline getirilebilir.

Güller'in gözlerinde sevinç ışığı parladı.

Komisyoncu: "Kötü tarafı sadece Çimento fabrikasına yakın olmasıdır. Fabrikanın suyu sokaktan akıp gidiyor. Dumanlı makineye (tren istasyonuna) de yakındır!" dedi.

Gülruh: "Daha nesi var?" dedi.

— Yeni yapı da değil.

İki kardeş başlarındaki çarşafları düzelterek: "Hele bir gidip bakalım" dediler.

Dar ve uzun sokaklardaki çamur sıvalı evlerin yanından geçtiler. Yerin içinde kazılı olan baraka evleri görüyorlardı. Fabrikanın gürültüsü felaketti. İğrenç bir koku her tarafa yayılmıştı. Kalbinde: "Belki de kaderimiz böyle yazılmış" dedi.

Çıkmaz bir sokağın en sonunda adam bir kapının önünde durakladı. Eski tahta bir kapı; sahibinin onu asla boyamadığı belliydi.

Kara su, tüm sokaklarda akmaktaydı.

Çocuklar çamurlu siyah sularda oynuyorlardı. Onların bazıları çıplaktı.

Adam: "İşte burasıdır" dedi.

Anahtarla kapıyı açtı. Uzun ve loş bir koridora girdiler. Göz gözü görmüyordu. Korku içlerini sardı. Sonra

gözleri karanlığa alıştığında, birbirine bakıp, rahat bir nefes aldılar.

— Bacı, yukarı gel.

Kirli kerpiç ve kimisi oyuk basamaklardan, yukarı çıktılar.

Komisyoncu: "Bu üst odalarıdır" dedi.

Odalar yeterince ışıktı. İç içe olan iki oda ve önde bir yatak odası vardı. Güller ileri gidip, kırık camların arasından, ortasında lağım dolu bir havuzu olan avluya baktı.

Kerpiç döşemeleri oyulmuş, oyukların arasında kirli sular kalıp kurumuştu. Avlunun etrafını çamur sıvalı duvarlar kuşatmıştı. Duvarların üzerinde uyumsuz pencereler göze çarpıyordu.

Bir akkavak ağacının yeşilliği garip gözüküyordu. Belki bir bağdan yadigar kalmıştı, belki de bir cennetten. Ağaç dalları mavi semaya tırmanmıştı. Kırık camların arasından görünen sema, ona Türkmen Çölünün semasını hatırlatıyor, gözünde iki atın koşuşunu canlandırıyor.

Dudak arasında: "Nice şehirler gezdim, nice sokaklar dolaştım..." diye söyledi.

Komisyoncu: "Bacı, bir şey mi düşünüyorsun?"

Bu sözle Güller uykudaymış gibi irkildi.

Komisyoncu dikkatle onu izliyordu. Kendini toparladı. Eliyle karnını yokladı. Kimse yeni bir bebeğin yolda olduğunu bilmiyordu. Kendi hayatının kırık arabasını, kendisinin sona erdirmesi gerektiğini biliyordu.

Ciddi bir tavırla: "Öbür odalara da bakalım" dedi.

Komisyoncu ilerleyip, birlikte diğer odalara baktılar; rutubetli, karanlık ve kirli. Sanki hiç güneş görmemiş gibiydi. Belki de hayattan hiç pay almamıştı!

Gülruh: "Ne kadar da kirli" dedi.

Avlunun öbür ucunda, bulanık ve kirli camları olan kileri de gördüler. Gülruh, kilerin açık kapısından içeri baktı, bir takım yorgan döşek, bir mangal, demlik, çay bardağı ve biraz daha ıvır zıvır vardı.

— Burada birisi mi yaşıyor?

— Evet, Haydar amca! İki gözden acizdir. Geceler burada yatıyor.

— İşi nedir?

— Sigara kartonu var. Allah rahmet etsin Hacı Samet'in babası ondan hiç bir ücret almazdı. Mirasçılara gelince birbirini yiyorlar, ama onunla işleri yok. Artık sizin kendiniz bilirsiniz. Bu ev mirasçılara aittir. O yüzden de ucuz satıyorlar.

Güller: "Ne kadar yani?" dedi

— Bin tümen.

— Ne? Bin tümen mi? Bu harabeyi mi?

— Yoksa bu parayla, Roma İmaretini alabileceğinizi mi sanıyorsunuz?

Gülruh: "En fazla altı yüz düzeltelimiz. En az elli tükende temizliğine harcamamız gerekecek" dedi. Komisyoncu, yasa bürünmüş gerçek ve hayal arasında şaşırıp kalmış Güller'in yüzünde ne gördüyse, birden ona: "Kusura bakmazsanız, söyleyin sizin kocalarınız nerede?" dedi.

Gülruh: "Beylerimiz iş başındalar. Ayrıca eniştem tüm yetkiyi ablama vermiş!" dedi.

Komisyoncu bir süre düşündükten sonra: "İçimden size hizmet etmek geliyor. Mirasçılarla konuşacağım. İkisinin maddi sıkıntısı var. Fakat üçüncüsünün durumu iyidir. Onunla konuşurum, belki kabul eder ve kendi hissesini taksitle ödemenizi kabul eder" dedi.

Güller: "Düşünüp taşınır, size haber veririz" dedi.
Otobüste Güller: "Taksitini nereden getireceksin?" dedi.

— Terzilikten.

— Ondan o kadar para çıkacağına sanmıyorum.

Gülruh elini alınca çekip, gözlerini daraltarak: "Alt odaları kiraya vermeye ne dersin?" dedi.

— İyi fikir. Ancak, ya şansımıza kötü birileri denk gelirse?

— Ama iyi insanlar da az değil!

— Muamele düzelse, bu adamla ne yapalım?

— Bırak yaşlı adamdır kalsın. Ben senin yerinde olsam, hiç ücret bile almam.

— Olsun. Ne de olsa onun durumu bizden daha kötüdür.

Varlarını yoklarını verip, bir ev aldılar. Ayda yirmi beş tümen taksitle!

Güller'in gecesi gündüzü yoktu. Stresten bedeninin kemikleri titriyordu.

İşçi getirmeye paraları yoktu. Mecbur kendileri işe giriştiler. İnşaatçılardan alçı, çimento ve tuğla alıp, sabah erkenden işe başladılar. Milattan kalma çöpleri topladılar. Avlunun köşesinde birikmiş eğri büğrü kasaları kapının önüne koyup, havuzu boşaltmaya koyuldular.

Güller yorgun bir ifadeyle: "Bu lağımı nereye dökelim?" dedi.

— Sen kovayı doldur ver bana. Sokak arkına dökürüm. Battı balık yan gider!

Lağım dolu son kovaları boşaltırken, Gülruh güle- rek: "Sanki yüz yıldır ameleymişiz" dedi.

Komşu kadın ve çocukları, pencerelerin arkasından meraklı bakışlarıyla onları izliyorlardı.

Sonunda çerçevesi koyu mavi olan bir camın ar- kasından yaşlı bir nine: "Kolay gelsin! Yorulmayasınız" dedi.

İki kardeş, zorla bellerini doğrultarak, başlarını kal- dırıp yaşlı kadına baktılar.

— Sağolun. Biz bu işlerle yorulmayız.

— Ne demek canım! Sabahın köründen bu virane- de uğraşıp duruyorsunuz. Hem de yorulmadık diyorsu- nuz? Gelin yukarıda bir bardak çay için!

— Ama bir sürü işimiz var.

— Bunu unutmayın ki, bana "Nine Beyim derler. Yeter dedimse, yeter demek olur. Yoruldunuz artık. Sizin kimseniz yok mu?

Güller bir şey söylemeden işe devam ediyordu. Gülruh: "Ama Nine Beyim, biz senin evini tanımıyoruz ki!" dedi.

— Bizim evimiz şu arka sokaktadır. Sokaktan gelir- seniz, yolunuz uzak olur. Sizin dam yolunuzdan bizim eve yol var. Siz dam üstüne çıkın, ben Mahbube'yi sizi almaya gönderirim.

— Peki, Nine Beyim.

Güller halsiz ve kınayıcı tavırla kardeşine bakıp, sessizce: "Benim bu gibi işlere halim mi var?" dedi.

— Ablacığım, komşularla kaynaşmalısın. Artık bu- rada benimle Azize abla yok. Senin feryadına ancak bunlar gelir.

Güller, Gülruh'un ısrarı üzerine korku ve kaygı içinde dam üstüne uzanan küçük merdivenin üstün-

den geçti. Yukarıya çıktığında tere boğulmuş, dizleri titriyordu. Güneşin sert ışığı her yeri aydınlatmıştı. Mahbube kendi tümseklerinde duruyordu. İri yarı güler yüzlü bir kadındı. Başında namaz çarşafı vardı. Gülerek: "Çabuk olun, Nine Beyim sizi bekliyor" dedi.

Mahbube'nin peşinden toprak basamakları aşağı indiler. Mahbube: "Sizin gelmeniz çok iyi oldu. Bu boş ev, mahalleyi güvensiz hale getirmişti" dedi.

Güller'in başı dönüp, açlık hissetti. Odanın kapısı ağzında, basamakların altından bir mutfak çıkarmışlardı. Üçlü gaz ocağının altında küçük bir kazan vardı. Güller içinden: "Bunca koku, bu küçük kaptan mı çıkıyor?" dedi. Bakla pilavıyla turşu kokusu her tarafa yayılmıştı.

Birkaç dakika sonra, Mahbube'nin kılavuzluğu ile dam yoluyla Nine Beyimin evine geldiler.

Nine Beyimin odası küçük ve sade, ancak çiçek gibi tertemizdi. Bronz semaver iyice sürtülmüş, odanın köşesinde eşyaları ve insanları normal üstü bir şekilde gösteriyordu.

Güller ile Gülrüh girdiklerinde esmer yüzlü yaşlı bir kadını, iki siyah gözü parlarken ince beyaz çarşaf bağlamış halde karşılarında buldular.

Nine Beyim Güller'e yönelerek: "Benzin sararmış. Neden kendine bu kadar acı çektiriyorsun annem? Şimdi çay da hazırlanır, içersiniz. Mahbube git o tandır ekmeleklerinden birkaç tane getir" dedi.

Ekmeğe güzel kokuyordu; güneşin altını ışınlarının altındaki buğday tarlaları gibi! İki bardak çayla tandır ekmeği, sanki cennet sofrasıydı onlara.

Güller birkaç lokma yedikten sonra kendine geldi. Öylece duvara yaslanmışken, gözlerini dinlendirmek ve

de kendini meraklı bakışların ve birazdan muhtemelen üzerine yağdırılan soru akını şerrinden kurtarmak için, gözlerini kapattı.

Nine Beyim: "Sizin kocanın erkeğiniz yok mu, bu işleri kendi başınıza yapıyorsunuz?" dedi.

— Evet, var. Ancak iş başındalar. Horoz öterken gider, güneş batınca dönerler.

— Kaç kişisiniz?

Gülruh, ablasının üç kişi olduklarını söyledi. Nine Beyim gülüp, pembe dişetlerini göstererek: "Bana bak, ablanın dili yok mu? Kendisi niçin cevap vermiyor?" dedi.

Güller düşünceye dalmıştı. Başka bir âlemdeydi. Subay Sitesine... Generalin odasına. Oranın soğuk ve sisli caddeleri ve Halk Evine... Sanki her şey bir rüyadan ibaretmiş. Bazen Mahbube, Nine Beyim ve diğerlerine bakıyor, ancak onlar gözüne tanıdık gelmiyorlardı.

Gülruh: "Ablam konuşmayı sevmez. Fakat on parmağında on hüner var. Toplumun önde gelenleriyle oturup kalkmış birisidir. Terzilik yapmasını biliyor. Nakış dikiyor. Diktiği gelinliği gören herkesin eli ağzında kalıyor. Okuma yazma da biliyor. Dua ve Kur'ân'ı kolayca okuyor" dedi.

— Bunca odayı ne yapacak?

Güller alçak bir sesle: "Kiraya vereceğiz" dedi.

Nine Beyim gülerek: "Çok şükür Allah'a, nihayet konuştun. Dilsiz olduğunu sanmıştık! Kendim sana uygun kiracılar bulurum. Fakat bu Haydar amcayı derbeder etme. Ömrünün sonu gelmiş. Ya bugün, ya yarın...

Sonra kendi halini anlatıyormuş gibi, derin bir ah çekti.

Mahbube ekmek getirdi. Kıvılcım gibi hızla geçen anlar içinde Nine Beyim ile iki kardeş, iyice muhabbet edip, geçmiş ve şimdiki durumlarını ona anlattılar.

Güller daha az konuşuyor, aksine Gülruh ayrıntılı anlatılarıyla onun yerini dolduruyordu. Bir saat geçti.

Birkaç uçağın gürültü sesi geldi. Çocuklar avluya dökülüp, her biri farklı renkte olan kâğıtları topladılar ve eski kıyafetlerinin cebine soktular.

Bu kâğıtlar onlar için yeni bir oyun malzemesiydi.

Nine Beyim: "Bu kâğıtlarda ne yazıyor? Kim bunları dağıtıyor?" dedi.

Güller: "Sovyetler" dedi.

Nine Beyim: "Allah korusun, bir dinsizlerin bayrağı altına girmemiz eksikti!" dedi.

Güller Halk Evi ile yoldaşları hatırladı. Onların ipsiz sapsiz konuşmalarını, kavgalarının ardında hep şahsi bir düşmanlık gütmelerini hatırladı.

Öğle ezanı okunduğunda, Gülruh: "Abla kalk gidelim. Biz kımıldayana kadar akşam olacak. Rahim beyle çocuklara bir lokma yemek hazırlamalıyım. Azize ablanın suçu ne, aç kalsın?" dedi.

Nine Beyim: "Öğle yemeğini burada yiyip, öyle gidin" dedi.

Gülruh: "Yok, otursak ağırlaşırız. Bayağı iş duruyor. Ayrıca bizim de yemeğimiz var" dedi.

Bu bahaneler yeterli olmadı. Yemeği Nine Beyimin evinde yediler.

İki tabak bakla pilavı, turşu, soğan ve de tandır ekmeği! Küçücük kazan, ne kadar da bereketliymiş! Turşu eski büyüleyici turşular gibi tadıyordu. Hem tatlı, hem ekşi, hem de acı, üstelik içindeki meyveler, sebzelerin

kokusu! Güller sevincinden kendini kaybetmişti. Yemeği ağzına mı, gözüne mi götüreceğini bilemiyordu.

Gülruh, lokmaları hırsla yutuveren ablasına bakıp: "Yoksa bizden sakladığın bir şey mi var?" dedi.

Güller: "Belki" dedi.

...Ve böylece sırrı açığa ıktı.

BÖLÜM

Ebe bebeği alıp, Mahbube'ye verdi. O da bebeği ılık suyla dolu leğene soktu. Ancak lohusa hala ağrıdan kıvranıyordu.

Ebe elini lohusanın karnına koyup: "Bir tane daha var" dedi.

Mahbube ilk bebeği kareli bir kumağa sarıp, yere bıraktı. Ebe ikinci bebeği de ona verdi.

Lohusa bitkin bir sesle: "Söylesene çocuğun cinsiyeti ne?" dedi.

Ebe: "İkişer nur topu gibi; ikiz kız" dedi.

Güller'in kalbi durdu duracaktı. Sanki başına bir bela konmuştu. Kendi eliyle badana yaptığı duvara gözünü dikip, sessizce: "Oğlan, oğlan, bal oğlan..." diye ninni söylemeye başladı.

İnsan karartularıyla sıvanmış duvara bakarken, aniden aklı Sipehr'i doğurduğu hastaneye gitti. Ne kadar görkemliydi! Mehdi durmadan onların fotoğrafını çekiyordu. Güller'in odası çiçek doluydu.

Komşuların çocuk sürüsü kapının arkasında bekliyor, meraklı gözleriyle bebeğin dünyaya gelme macerasını takip ediyorlardı. Büyüklerin çocukları dağıtma çabaları sonuç vermiyordu. Hamit de çocukların arasındaydı. O da annesinin kısa ve uzun çığlıklarıyla bebeğin doğuşu arasındaki alakayı bulmaya çalışıyordu.

Ebe, bebeklerin göbeğini kesip, onları beledi. Derken: "Güllerciğim, baksana, bu kızlar ne kadar da güzeller!" dedi. Bebeklerin yuvarlak başları, beyaz bez içinde kalıba dökülmüş, birkaç ıslak tüyleri alınlarında halkalanmıştı.

Dudakları küçücük ve kırmızı, gözleri ise hakiki bal gibi, şeffaf ve berraktı. Nine Beyim: "Aman Allah'ım nasıl da bakıyorlar! Maşallah, ben Habib'i doğurduğumda iki gün gözlerini açmadı. Ama şimdiki çocuklar..." dedi.

Mahbube kapıya çıkıp, çocukları kovdu. Sadece Hamit'in kolundan tutup, içeri getirdi. Kısa bir süre uzaklaştırılan çocuklar, bir daha yarı açık kapının arkasına toplandılar.

Hamit, ebenin kucağındaki ikişer canlı bebeğe bakıp, yüzünde ve saçlarında iri ter damlaları bulunan annesine doğru gitti.

Güller yüzünü duvara taraf çevirip, yalnız olduğunu hissediyordu.

Hamit onun yanında oturup, elini onun küçülmüş karnına koydu: "Anne, anne!"

Güller yüzünü çevirip, cansız gözleriyle ona baktı: "Oğlan, oğlan, bal oğlan!"

Nine Beyim: "Hamitçiğim, kardeşlerini gördün mü?" dedi.

Hamit gizemli bir his duyarak, başını sallayıp, bebeklere bakmaya daldı.

— Senin daima kardeşlerine dikkat etmen gerekiyor. Tamam mı?

Hamit yine onay anlamında başını sallayıp, gözlerini bebeklerden ayırmadı.

Gülruh başına vura vura yoldan geldi.

— Allah beni öldürsün! Keşke dün akşam gelseydim. İsmail bey, bana geçen akşam haber verdi. Hazırlanayım derken akşam oldu. Ne biçim bir yoldu? Bilmem kimin cenaze töreniydi? Kıyametti sanki; her taraftan adam kaynıyordu. Yolun yarısını yürüyerek geldim.

Mahbube: "Gülruh abla, baksana ablan ne kadar güzel kızlar doğurmuş?" dedi.

Gülruh: "Hayırlı olsun" dedi.

Ama Güller'in yüzü hala duvara taraftı. Sanki herkese küsmüştü. Gülruh ablasının bir daha eski haline dönmesinden korkarak: "Yapma abla, ayıptır. Bak nime-te nankörlük olur. Maşallah ne güzel yavrular bunlar! Gidip üzerlik yakayım" dedi. Sonra basamakları aşağı inip, birkaç dakika sonra ateş tutuşturma sepetini kı-zarmış közle dolu bir halde getirip, üzerliği içine döktü. Üzerlik ateşe dökülünce çıt çıt çıtlamaya başladı. Hoş bir koku her tarafı sardı. Nine Beyim mutfaktan Güller'e sıcacık bir kâse kuymak⁹ getirdi. Derken: "Anneciğim, bu kuymağı yersen, kemiklerin güçlenir. Bu kızları da istemiyorsan, bana ver. Ben hayatım boyunca kız diye yandım tutuştum" dedi.

Güller gri duvarların derinliklerinde rüyalar içinden, kendini çekip çıkardı. Yatakta oturup, güzel kokulu kuymağı, yüzündeki bir karış yağla birlikte başına dikti. Aynı zamanda yanındaki bebelere bakıverdi. Onlardan biri uyuyor, diğeri... Sanki ona gülümsedi. Annenin kalp atışları hızlandı. İçinin derinliklerinden acayip bir sevgi kaynayıp, bebeği kucakladı.

9- Kuymak, yeni doğum yapmış kadınlara verilen un, şeker ve bazı baharatlardan yapılmış bir tatlıdır.

Gülruh rahat bir nefes alarak: "İyi atlattık" dedi.

Gecenin ilk saatlerinde Rahim bey ile Mani, Eşrefüssadat'la birlikte geldiler. Rahim beyle Mani'nin ellerinde ikişer küp şeker vardı. Onları rafa bıraktıktan sonra, Güller'e hayırlı olsun deyip dama çıktılar.

Güller ile Gülruh, Eşrefüssadat'ı görür görmez, sanki dünyayı onlara verdiler. Mani ile çoluk çocuğunun Tahran'a geldikleri bu aylar içinde, Eşrefüssadat daima onlara yardımcı olmuştu. Eşrefüssadat kara çarşafını katlarken: "Gözünüz aydın olsun" dedi.

Lohusanın başucuna gitti. Hayret ve sevinçten kendini tutamayıp bağırdı: "Vay canına, bunlar iki taneler!"

Derken dua okuyup, bebeklere üflemeğe başladı.

— Pekâlâ, Güller abla, çok hayırlıdır.

— Siz geldikten sonra, mutlaka hayırlı olur. Kuruş nerede?

— Aşağıdadır. Haydar amcaya uğradı.

Gülruh, camdan bahçeye baktı. Kuruş ile Hamit Haydar amcanın akşam tezgâhı başında oturmuş, onun hikayelerini dinliyorlardı.

Eşrefüssadat: "Bir işiniz, alınması gereken bir şey falan varsa, söyleyin ben yapayım" dedi.

Gülruh: "Hele bir dinlen, tamam!" dedi.

— Ben yorgun değilim. İstersen şeker kirayım.

Güller: "Hele bir çay iç, sonra!" dedi.

Gülruh: "doğrusu kırılmış şekerimiz bitmek üzere" dedi.

Eşrefüssadat, hiçbir şey söylemeden yatak odasına bir sofraya serip, küp şekerleri ve şeker kerpetenini aldı ve işine başladı.

Gülruh, birkaç kere ona baktı. Yengesinin yüzünde bir nevi acı ve stres vardı. Eşrefüssadat'ın sofrası kenarında bağdaşını kurup oturdu. Sessizce ona: "Bir yaramazlık mı var?" dedi.

Eşrefüssadat çarşafını yüzüne çekerek, sanki bir şeyi saklamak istiyordu.

— Sorun Mani mi? Sen anneciğimin nasihatlerinin onu etkilediğini söylememiş miydin?

— Evet Gülruhçuğum. Allah annene rahmet etsin. Onun sözleri Mani'yi tamamıyla başka bir adama çevirmiş. Sorun o değil.

— Peki, o halde sorun ne?

— Mani'nin partiden çıktığını biliyorsun, değil mi?

— Evet, çok iyi yapmış.

— Ama o kadar da kolay değil. İsrafil yoldaşla şiddetli bir şekilde kavga etmiş. Sonra da yazılarıyla onun gizli şeylerini açığa çıkaracağı konusunda, ona tehditte bulunmuş.

Güller boğuk bir sesle: "Ne fısıldıyorsunuz orada birbirinizin kulağına?" dedi.

Eşrefüssadat başını odaya uzatıp: "Mani ile İsrafil yoldaşın kavgalarını anlatıyorum. İsrafil, kim partinin sırlarını açarsa, ölüme mahkûmdur diye onu tehdit etmiş" dedi.

Güller'in vücudu titremeye başladı. Sonra: "O, tehlikeli adamdır" dedi.

— Ah, ben de işte bunu Mani'ye anlatmaya çalışıyorum. Ama bir türlü dinletemiyorum. Yemin ederim, her gün evden çıktığında, akşama döneceğinden emin değilim. Dostunu düşmanından ayıramıyor. Yazdığı kitap hakkında, önüne gelen herkesle konuşuyor.

İkizlerin ağlama sesiyle sözleri yarım kaldı. Güller çocuklarla ilgilenmeye, Gülruh mutfağa gitti, Eşrefüssadat ise zarafetle şeker kırmaya devam etti.

Dam üstü rutubet kokuyordu. Sıvaların üstüne su çilemişlerdi. Göz görebildiğince küçük ve büyük sıvalı damlar ve tümsekler uzanıyordu. Gökyüzü saf, dolunaysa semanın ortasında cilve yapmakta, her tarafı aydınlatmaktaydı. Kandiller ve fitilli lambaların zayıf ışığı altında, bazı aileler cibinliklere sığınarak, akşam yemeği yiyorlardı. O mahallede biri Hacı Samet'in ailesi olmak üzere, sadece üç ailenin lüks lambası vardı. Dam duvarlarının üstünde ve Nine Beyimin eyvanında bir grup evcil güvercin oturmuş, kuşçu Habib, güvercinleri uçuruyordu.

Nine Beyimin avlusuyla bitişik komşunun avlusundan, ev sahibinin mahalleye yayılan sesi duyulmaktaydı:

— İnsaf diye bir şey yok sizlerde! Sabahleyin çıkarırken havuzun suyunu işaretledim. Şimdi bakıyorum bir karış aşağı inmiş. Siz bu suyu ne yapıyorsunuz ya?

Gülruh, bir tepsideki taze demlenmiş güzel renkli çayla yukarı çıktı.

Mani yelpazeyle kendini serinletmeye çalışırken: "Bebekleri buraya getirin bakalım" dedi.

Kendinden bir fikri olmayan İsmail bey, bir köşede sessizce oturup çay içiyordu. Gözleri siyah gür kaşları altında düşünüyormuş gibi görünüyordu. Damın öbür ucunda büyük bir cibinliğin altında birer karı koca ile beşer çocuk yemek yiyorlardı. Diğer yanda daha küçük bir cibinlik vardı. Yaşlı bir şişman adam cibinliğin yanına yayılmış, karpuz yiyordu.

Mavi çarşafı ve daha genç görünen bir kadın, bir su bardağını ona uzattı.

Gülruh dalga geçercesine: "Kızcağız içimi parçaladı. Adam dedesi yerinde. Kadın onun torunu gibi duruyor. Yaşlılıkta âşık olmak insanı rüsva eder!" dedi.

Heyecanlanan Mani, kaşlarını kaldırıp: "İlginç!" dedi.

Gülruh: "Atalar boşuna dememiş: Adamın şalvarı tek olmalıdır!" diye dedi.

Sonra gidip dam üstünden bağırdı: "Mahbube abla, bir zahmet bebekleri buraya getir. Dayıları onları görmek istiyor. Belki de onlara güzel bir ad koyacak" dedi.

Birkaç dakika sonra bebekler Rahim beyle Mani'nin kucaklarındaydı. İsmail bey: "Şimdi zahmet olmazsa, onlara güzel bir isim bulun" dedi.

Mani gökyüzüne baktı. Ay hâla parlıyordu.

— Bana sorarsanız, birinin adını Mahbanu koyun, öbürünü...

Gülruh: "O halde öbürünü de Gülbanu koyarız" dedi.

İsmail beyin gözleri sevinçten parladı ve: "Ne güzel isimler bunlar!" dedi.

Gülruh, sevinç içinde bebekleri kucağına alarak: "Gidip Güller'e haber vereyim. Hiçbir isim bu kadar içime yatmamıştı" dedi.

Mani bir gazeteyi açıp, küfür etmeye başladı.

— Memleketi sattılar. Şerefsizler!

Rahim beyle İsmail bey, gazetede bir âlimin resmine bakıyorlardı.

— Baksana Ayetullah Kâşani'nin resmi bu. Tam bugün Müttefik kuvvetleri onu yakalamışlar.

— Saklanmamış mıydı?

— Yerini öğrenip, hemen gelip götürmüşler.

— Nereye?

— Kimse tam olarak bilmiyor.

Rahim bey dikkatlice gazeteyi okuduktan sonra: "Bu arada devletin görevi nedir, bilen var mı?" dedi.

— Hiçbir şey!

— O halde bunca vezir vekil ne yapıyorlar?

— Halkı düşünen kim? İçerdeki anlaşmazlıklardan mecelleri mi var? Ülkeyi tamamen unutmuşlar.

Rahim bey teessüf edercesine başını salladı. Sonra: "Biz bu devletlerin hiçbirisinden hayır görmedik" dedi.

Komşu çocuklarının bağırışması, erkekleri damın kenarına koşmaya mecbur etti. Mani: "Ne oldu? Niçin böyle bağırıyorsunuz?" dedi. Çocuklar elleriyle ağacın başını gösterdiler. Kuruş ağacın en yüksek dallarına tırmanmıştı. Nine Beyimin damının hemen kenarına gelmişti. Habib, Nine Beyim ve Mahbube, eyvanda duruyorlardı.

Eşrefüssadat: "Aşağı inmezsen, ben sonra sana gösteririm" dedi.

Cesaretle yukarı tırmanıp, bağırışıp çağırışmaları tınlamayan Kuruş, babasını görür görmez paniğe kapılarak, usulcacık inmeye başladı. Nihayet ayağını yere attığında herkes rahat bir nefes aldı.

Mani: "Şimdilik seninle işim yok. Ama sonra bunu konuşuruz!" dedi.

İsmail bey aşağı gelmişti. Eşrefüssadat yaşmağını tutarak: "Allah analı babalı büyütsün" dedi.

İsmail bey Güller'e doğru gidip, ona muhabbetle bakarak, gazeteye sardığı eşarbı onun kucağına koy-

du. Güller'in bakışlarıysa sert ve soğuktu. İsmail bey, Güller'in bazen gösterdiği bu tavrından korkardı.

O, ne siyasetle ilgilenir, ne de Güller'in yanında durabilirdi. Onun için hemen yatağını açıp bir köşede yattı.

Ev sahibinin sağır edici bağırmaları susmuş, yerine Nine Beyimin beddualarıyla inlemeleri başlamış bulunuyordu: "Kuşçuluk da meslek mi? Yoldan gelip karınla ilgileneneğine, kuşların peşine düşüyorsun! Utanmıyor musun? Otuz altı yaşındasın. Saçların ağarıyor, ama sen hâla güvercin kovalıyorsun! Allah ciğerini yaksın! Ölüm haberin gelsin! Ya öl, ya öldür, bu işi bitir!"

Yaylı kapının arkasındadır. Mehdi yaylıya binmiş, Sipehr'i kucağına almışken, omzundaki yıldızlar parlamaktadır. Sipehr ise askeri üniforma giymiş, o kanlı barış kuşunu göğsüne takmıştır.

Mehdi yaylıyı kendisi sürüyor ve ona: "Güller, seni bekliyorum. Gelsene!" diyor.

— Hayır, Mehdi gelemem. İsmail bey kızar. Ne de olsa, o çocuklarımın babasıdır. Ayrıca Hamit ile ikizlerimi ne yapayım? Mahbanu ile Gülbanu tamamıyla benim elimi ayağımı bağlamışlar. Yavrucuklar! Bilmem niçin göğüslerim kurumuş! Mehdi... Git... Ben artık sana göre değilim. Elbiselerim parfüm kokmuyor, saçlarıma kokulu yağlar sürmüyorum. Aslında saçlarımı bile uzun zamandır taramıyorum. Piyaz kokusunu geç, bin çeşit şey kokuyorum! Biliyor musun, ölümden korkuyorum. Onun için de hamama gitmiyorum. Sudan ödüm kopuyor. Ben artık eski Güller değilim. Ellerim nasır bağlamış, belim kamburlaşmıştır.

İşte o anda yaylı gidiyor, gecenin karanlıklarında kayboluyor. Türkmen Çölünün yıldız dolu semasında, denizin mavi kıyısında, Subay Sitesinin sisli caddelelerinde ve de lağım kanalının en derinliklerinde... Güller'in anıları yaylının tekerlekleri altında dürülüyor, bir ip yumağına dönüşüp, nöbetçi hemşirenin beyaz eteğine konuyordur. O ise durmadan örüyor; kapalı gözlerle bile...

Gözleri sabahın aydınlığını gördüğünde, sanki dünyayı başına yıkıyorlardı. Vücudundan sadece bir deri bir kemik kalmıştı. Aynaya bakmaya cesaret edemiyordu. Kendinden korkuyordu.

İsmail bey hayretle: "Bu doktorlar da bir şey anlamayınca, hepsi kuruntudur diyorlar. Canım kuruntu da adamı bu güne mi düşürebilir? Hanım, senin bir rahatsızlığın var!" dedi.

İsmail bey sabah erkenden çayı hazırlıyor, peynir ekmeği sofraya bırakıyor, Hamid'i yediriyordu.

Güller yarı açık gözle bakıyordu.

— Hanım kalk. Kahvaltı hazır. Ekmekle çay iç, sü-tün dönsün!

Güller yüzünü çeviriyor, içine gam doluyordu. Hiçbir ses olmasın diliyordu. Ne semaverin fokurdaması, ne İsmail beyin sesi, ne ikizlerin cıyıklaması; onlar uyanınca sesleri yedi mahalle öteden duyuluyordu!

Herkes Güller'in sütünün kesildiğini biliyordu. Mahbube oradan geçen herhangi bir süt veren kadının peşine düşüp yalvararak, eve getiriyor, açlıktan ağlayan çocuklara süt vermesini istiyordu.

Gülruh her gün ablasına, et suyuyla tavuk suyu getirir, zorla ona içirirdi. Ama ne yazık ki, bir damla bile

süt çıkmıyordu. İkizleri göğsüne atıp, emmelerini sağlıyordu. Onlar bayağı emmeye çalıştıktan sonra, itirazlı çığlıkları yükseliyordu. Ne kadar, onları şekerli su ve pirinç unuyla kandırabilirlerdi ki? Yavrular süt istiyordu.

Nine Beyim ayaklarındaki ağrıya rağmen, sokakları dolaşıp, sonunda Zemberekhane'nin ötesinde kocası hapiste yeni doğurmuş bir kadın buldu. Her gün iki kere Güller'in evine geleceğine dair onunla anlaştı. O da ikizleri emzirmeği, nihayet üç riyal karşılığında kabul etti.

Nine Beyimle Mahbube olmasaydı, ikizler ortalıkta ölürdü. İnsiye de ona yardımcı oluyordu. Kocası gün aşırı eve geliyor, dolayısıyla yalnız olduğu geceler Güller'le ilgileniyordu.

Nine Beyim ona: "Sen bunca çocuk seviyorsan, niçin kendin çocuk doğur muyorsun?" dedi.

— Hacı istemiyor. Benim bir sürü çocukla torunum var. Bu çingırağı tabutumun hangi köşesine asacağım?" diyor.

— Seni aldığımda, bunları düşünmeliydi.

İnsiye hasretle kızlara bakarak: "Sadece kendi keyfini düşünüyor. Başını yere koyarsa, benim başıma ne geleceğini Allah bilir! Oğlanlarının korkusundan, bana resmi nikâh yaptırmamış!" dedi.

— Nasıl da seni bu yaşlı dedeye verdiler ya?

— Babam Hacı'dan faizli para çekmişti. Artık parayı ödeyemeyince, karşılığında beni verdi!

Güller güçsüz bakışını etrafa gezdirdi. Her taraf yarım kalmış kıyafetle doluydu. Bu karartılar gece gündüz onu tehdit ediyorlardı.

Müşteriler her gün gelip, elbiselerinin hazır olmadığını görünce, söylene söylene geri gidiyorlardı.

Güller'in konuşmaya dili yoktu. Ancak Nine Beyim cevaplarını veriyordu.

— Ne olmuş size? Güller abla yakında iyileşir, tüm elbiseleri tamamlar inşallah.

Onlardan biri: "Benim gördüğüm bu Güller'in, kıyafetleri bitireceğini hiç sanmıyorum" dedi.

Kadın, kâğıt gibi buruşturulup, bir köşeye atılmış Güller'e şöyle bir baktı. Sonra odanın dağınık vaziyetini göstererek: "Her halükarda benim o kıyafete ihtiyacım var. Yeğenimin düğünüdür. Onlara benim kıyafetim hazırlanana dek düğünü ertelemelerini söyleyemem!" dedi.

Güller bir gölge gibi yerinden kalkıp, işi bitmiş sayılan pembe saten elbiseyi kadına uzatarak: "Al, işte kıyafetin. Para vermene de gerek yok" dedi.

Kadın kıyafeti alıp gitti. Her gün kıyafetlerden birkaçı azalıyordu. Elbiselerin birçoğu tam hazırlanmadan geri alınıyordu. Güller rahatsız olduğu için, kıyafetlerin orada bulunması, sürekli onu üzüyor olsa da, onların olmaması gelirin kesilmesi ve evin taksitinin ödenemeyeceği anlamına geliyordu. Nine Beyim Güller'in kendini yiyip bitirdiğini görünce, ona: "Cehenneme! Hiçbir şey sağlığından daha önemli değildir" diyordu.

İsmail akşam eve döndüğünde, yirmi tümen Güller'in avucuna koyup, ona: "Hanım, bunu bildiğin gibi harca! Bunu da Rahim beyin mertliğinden alıyoruz. Yoksa ki fabrika zarardan başka bir şey üretmiyor. Bütün işçiler gitmiş. Bir Edi kalmış bir Būdü. Yakında benimle Rahim bey de evde oturmak zorunda kalacağız" dedi.

Güller, evin gecikmiş taksitlerini hatırladı. Elli tümen! Sigarasını içine çekip, havaya tüttüren İsmail bey: "Uğursuzluk içinde yaşıyoruz..." dedi.

Güller şiddetli zaaf hissederek, duvara asılı olan birkaç takım elbiseye bakıp: "Yarından tezi yok işe başlıyorum" dedi.

...Ve böylece dikiş makinesinin sesi bir daha Güller'in odasında yükseldi. Bu ses komşular için, Güller'in iyileşme haberi anlamındaydı. Ne var ki, iyileşmek söz konusu bile değildi.

Mahbube: "Ne yazık ki hiçbir şey bilmiyorum. Yoksa sana yardım ederdim" dedi.

Güller eskisi gibi çalışamıyordu. Fakat bir an önce kendini hayalet gibi asılı duran şeylerden kurtarmak istiyordu.

Müşteriler kıyafetlerini teslim aldıktan sonra, mahallede, artık Güller abla eskisi gibi güzel dikemiyor diye haber yaydılar. Onun üzerine Güller'in iyi müşterileri de gidip bir daha gelmediler.

Fakat evin taksiti hafife alınacak bir olay değildi. Aşağıdaki odalardan ancak on iki tümen çıkıyor, onun üç riyalı ise ikizlerin sütüne gidiyordu. Kaldı ki, İsmail bey de birkaç güne malum işsiz kalacaktı.

Aynaya baktı. Ayna her şeyi aynı olduğu gibi gösteriyor, hiç müsamaha etmiyordu.

Aynada, yüz kemikleri çıkmış, batık yanaklarını saman rengi bir deri örtmüş kadın vardı. Gözleri yorgundu ve derin bir kuyunun dibindeki iki mum ışığı gibi parlıyordu. Başörtüyü geri çekince dağınık saçlarını daha da beyazlaşmışken gördü. Alnı daha yüksek görünüyordu. Keşke Nine Beyimi dinleyip saçlarını boyasaymış!

Canı istiyordu. Ama hali yoktu. Parmağıyla aynanın üzerine: "Güller" yazdı. Görüntüsü sarı yapraklar arasında kayboldu. Pencereden yapayalnız kalmış akkavağın dalları gözüküyordu. O yapraklar sonbaharın habercisiydiler.

Odanın duvarları hayaletlerden boşalmıştı. O hayaletler, geçen aylarda unutulmuş vadeleri ve müşterilerin bağırp çağırmalarını ona hatırlatıyordu. Şimdiyse fabrikanın monoton sesi ve de çığlıkları mahalleyi sarmış ikizlerin "ınga ıngası" vardı.

Hamit: "Anne, ben de mi bebekken bu kadar ağlıyordum?" dedi.

— Hayır canım. Bu zavallılar aklıktan ağlıyorlar. Ama sen... O dönemler göğüslerim süt doluydu.

İkizleri kucağına alınca, belinde korkunç bir acı hissetti. Bu acı doğumdan sonra bir an bile Güller'i bırakmamıştı. Sabahları çocukların kulağına türkü söylüyor, camın önünde o kadının gelmesini bekliyordu. Kadın da her gün bir bahane buluyordu. Bir gün: "Param azdır", başka bir gün: "Kendi çocuğuma süt kalmıyor" diyordu. Güller, Nine Beyim ve Mahbube ise ikizler aç kalmasın diye onu bir şekilde razı ediyorlardı.

İkizlerin ağzı kadının göğüslerine ulaştınca, son güçleriyle iki yandan hemen onları boşaltıyorlardı. Sonra mutluluk yüzünden sevinçli sesler çıkarmaya başlıyorlardı. Onların sesi İnsiye'yi odaya getirtiyordu.

— Aman Allah'ım. Ben size kurban olayım.

Gülbanu'yu kucağına alıp, kuş gibi odada dolaşıyordu. Tıpkı kanat açmış gibiydi. Sonra Mahbunu'yu alıyordu.

Güller: "Sen bu çocukları kucağa alıştırıp, benim canıma saldın!" dedi.

— Ne yapayım. Onları seviyorum.

— Senin olsunlar!

— Ben Allah'tan istiyorum. Ama sen vazgeçmiyorsun.

İnsiye'nin can kurban demeleri, odada kuş gibi doluşmaları ve çocukların sevinç ötüşleri Güller'in odasına canlılık katmıştı. Ama düşünceler onu bırakmıyordu. Ayın yirmisi, dolayısıyla on gün sonra evin taksiti ödenmeliydi. Bu ayla birlikte üç ay oluyordu. Bu demek yetmiş beş tümen taksit demek, öte yandan da dikiş için hiçbir sipariş almamıştı. O gün Gülruh'un yerine, Azize abla yemeğini getirip, ocağın üstüne koydu.

— Hayırdır Azize abla? Gülruh niçin gelmedi?

— Doğrusu, doktor dinlenmesini emretmiş. Aksi halde çocuğu düşürecek!

Güller: "Keşke sonuncusu erkek olsa bari!" dedi.

Nine Beyim dam yoluyla gelmiş ve her şeyi duyunca: "Bu kadar cilve yaptığına göre kesin erkektir. Kız olsaydı olduğu yerde sapasağlam dururdu!" dedi.

Güller yine başladı: "Oğlan, oğlan, bal oğlan..."

Azize abla: "Hepsi vefasızlar. Oğlan olsun kız olsun" dedi.

Nine Beyim: "Ben oğlumdan hiç hayır görmedim. Benim her şeyim bu gelinimdir" dedi.

Azize abla: "Allah ondan razı olsun" dedi.

Sonra Güller'in yemeğini getirdi. O ise yüzünü ekşitti.

— Yemin ederim yiyemem!

— Olur mu? Bunca yol gelmişim. Bak yemezsen darılırım.

Güller tavuk suyunu zorla başına dikti. Kazmak, pilav, havuç ve patates öyle duruyordu.

— Bunu da Hamid'in öyle yemeğine saklarım. Benim yemek yapmaya halim yok. Akşam yemeğini de zor bela yapıyorum. İsmail beyin suçu ne?

Nine Beyim: "Bütün rahatsızlığının nedeni bünyesinin zayıf olmasıdır. Kendini takviye ederse iyileşir" dedi. Fakat kendisi bile söylediklerine inanmıyordu. O Güller'in derdinden haberdardı. Onun derdi parasızlıktı. İsmail bey hemen hemen işsiz sayılırdı, kimse dikim siparişi vermiyordu ve evin taksitleriye geciktikçe gecikiyordu.

Nine Beyim birkaç gün uğraşıp, Güller'e bir iş buldu.

— Güllerciğim sana bir iş buldum. Bilmem yapabilir misin?

Güller'in kalbine bir ışık yansımış gibi: "Allah'tan istiyorum. Nasıl bir iş bu?" dedi.

— Çok kolay. Erkek kıyafetlerini makineye vermek. Her birini kenar dikişi ve kaytan dikişi ile birlikte bitirirsen, iki riyal alırsın. Günde beş tane bile diksen, bir tümen yapar. Al sana evin bir ayının taksiti!

— Sana minnettarım Nine Beyim. Hadi bunu kaçırmadan git iş siparişi al.

Makineyi küçük bir masanın üzerine koyup, yağlamaya başladı.

Hamit büyüdüğünü hissediyor, artık ikizlere yaklaşmıyordu. O yeni bir uğraşı bulmuştu. Sandık başına gidip, albümleri çıkarırdı. Albümleri o kadar altüst etmişti ki, resimler yerlerinden çıkmıştı.

Anında Sipehr'in fotoğrafını bulup: "Bu abim Sipehr'dir. Ama bu adam... Şimdi onlar neredeler?" diye soruyordu.

— Ne bileyim oğlum; mezarlıktalar. Büyüğünce kendin anlarsın.

Hamit'te bayağı sorular vardı.

— Anne bu adamın boynundaki ne?

— Fotoğraf makinesi. Onunla fotoğraf çekiyordu. Bir gün seni fotoğrafçıya götürür, fotoğrafını çektirim. Sonra resmini albüme koyarız.

— Bu araba kimindi?

— O araba bizimdi. O zamanlar...

— Keşke ben de o zamanlar olsaydım. İşte o arabaya binseydim. Arabanın yanındaki bu kadın da kim?

— Benim tabi!

Hamit çocuksu parlak gözleriyle, bitişik enli kaşları altından hem fotoğrafa, hem de annesine baktı. Ancak onların arasında hiçbir benzerlik bulamadı.

Sabahın köründen güneş batıncaya dek durmadan makinenin tır tır diye sesi geliyor, güller uzun cadde-ler gibi onu kendine gömen dikiş hatları ve elbiselerin paralel çizgilerine bakıyor, hayat akışından başka hiçbir şeye aklını vermemeye çalışıyordu. Hatta vücudunu kuşatan derdi bile düşünmek istemiyordu. Nihayet İsmail bey de işsiz olunca, yüklerine bir yük daha eklendi.

O zamanlar en azından sabah gidip, akşam dönerdi. Ama şimdi... Moralsizdi. Herkesin işine karışıyordu. Hamit'le uğraşıyordu. Hamit, fotoğraflar hakkında işittiği sözleri tekrar ediyordu. Sinirli olan İsmail, her şeye ve herkese küfür ediyordu.

— Çocuk, sen bir daha mı o sandığın başına gittin? Kessene bu dinsiz aletin sesini!

Hamit, şaşkınlıkla babasına bakıyordu. O artık candan değildi.

Hamit bir daha sazı çınılattı.

— Kes şu lanetli sazın sesini!

Bir sigara daha yaktı.

Güller: "Yeter artık. Odayı dumana boğdun. Çocukların suçu ne? Adam kalk git, kendine bir iş, bir uğraşı bul" dedi.

— Ne yapmamı istiyorsun? Fabrika kapanmış. Yoksa gidip Rahim beyin yanında oturmamı mı istiyorsun?

Güller masuraya beyaz bir ipi dolarken: "Hayır. Başka bir yere git. En azından sokağa çık. Evde oturup, bu çocukla bana rahatsızlık verme!

— Çok konuşursan, köyümüze giderim.

Güller, elini dikişten çekip, İsmail beye bakmadan: "Allah'tan kimseciklerin yoktu. Yoksa şimdiye dek bin kere çıkıp gitmiştin!" dedi.

— Doğru diyorsun hanımcığım. Benim adamım olsaydı, işimin sonu bu olmazdı. Rahmetli babam...

— Allah aşkına uzatma. Emir Arslan destanı demene gerek yok. En azından kalk git Meşhedî Safer'in garajına; çocuğun sütünü alsın getir.

İsmail bey, ağır ve durgun hareketleriyle yerinden kalktı. Hamit yine de tellerin uygunsuz seslerini çıkarıyor, kendi çocukça dünyasında onları güzel nağmelere çeviriyordu. Güller de kumaşın paralel çizgilerinde ve dikişlerin uzun caddelerinde kendini yitirmişti.

İşte bunun için İsmail bey evden dışarı çıkınca, Hamit'e yöneldi.

— Bir daha, sadece bir daha bu sandığı açarsan, sana gösteririm. Bir daha bu saza dokunmaya hakkın yok.

Hamit hayretle, sinirden titreyen, benzi uçuk annesine baktı. Güller eliyle onu duvara itince, o da ağlamaya başladı.

— Ağlama, seni boğarım. Bu çocuklar kalkarlarsa, iflahımı keserler.

Bütün hıncını Hamit'ten çıkarmış, içi rahatlamıştı. Şimdi kalbinde derin bir acı hissediyordu. Hamit'e sarılıp: "Zavallı oğlum. Sen çok şanssızsın!" dedi.

Hamit hayretle annesine bakarak, ona: "Anneciğim, ben avluya gitmek istiyorum" dedi.

— Olmaz. Munis ablanın çocukları terbiyesizdirler. Gidip küfür mü öğrenmek istiyorsun?

— Hayır. Ben sadece oynamak istiyorum.

Güller, Hamit'e sandığı açtırmadı. Hamit boş otur-maktan sıkılıyordu.

İnsiye onu kurtardı.

— Ne olmuş Güller abla?

— Hiç, bunca acı çekerek dikiş dikiyorum. Ama bırakırlar mı? Evim yıkılmış. Kocam işten alınmış. Fabrika kapanmış.

— Güller abla izin verirsen, Hamid'i kendi yanıma götürüyüm!

— Rahatsız eder.

— Yok canım. Ne rahatsızlığı?

Hamit, İnsiye'nin odasına gideceği için memnundu. Orası parfüm kokuyordu ve lezzetli yemeklerle doluydu.

İsmail bey: "Gece boyunca inliyordun. Ne olmuştu hanım?" dedi.

— Hiç.

— Ama bir şey olmazsa, insan bu kadar inler mi?

— Bu sözleri bırak. Git bir çay yap.

İsmail bey kürsü mangalından birkaç kızarmış kömür çıkarıp, semaverin ateş sepetine attı. Sonra onu üflemeye başladı.

Güller kürsü yorganını başına çekti. Asla sabah olmasın istiyordu. Sabah demek, dikiş makinesinin sesi, kumaşların paralel çizgileri ve de kemik ağrısının başlaması demekti.

İsmail bey: "Bugün iş aramaya gidiyorum" dedi.

— Nereye?

— Nereye olursa.

— Bu soğukta mı?

İsmail bey: "Soğuğu, sıcaklığı yok. Ne olursa yaparım. Taş kesme fabrikasında, duyduğuma göre işçi aranmış" dedi.

— Öyleyse kalın şeyler giyin.

— Merak etme. Ben turp gibiyim maşallah. Köy çocuğuna bir şey olmaz.

Güller başları kürsüden gözükken çocuklara bakıp, onlar için her şeye katlanmalarının gerekli olduğunu hissetti.

Belki İsmail bey işe giderse, durumları iyileşecekti. Keşke her gün iki kıyafet dikip, daha çok dinlenebilseydi. Öylece belki iyileşebilirdi.

Nine Beyim: "Misafir istemiyor musun?" dedi.

Onun sesi dam üstünden geliyordu. İsmail bey evdeyken, Nine Beyim asla gelmezdi.

— Merhaba Nine Beyim. Hayırdır? Sizin uğramadığınız bu kaç gün içinde, canım çok sıkıldı.

— İsmail bey yardımcı olmuyor muydu?

— Evet, oluyordu. Fakat erkeklerin yardımı da kendilerine yarar.

— Bu kadın çocuğu emzirmeye gelmedi mi?

— Hayır. Meşhedi Safer'in garajından inek sütü alıyoruz. Her gün İsmail bey gidiyordu. Ancak bugün kimi göndereceğimi bilmiyorum.

— Kim mi gidecek? Şimdi Mahbube'yi gönderirim. Komşu komşunun işine yaramazsa, başka neye yarar?

Derken pencereden Mahbube'yi çağırıp, ona: "Çabuk git Meşhedi Safer'in garajından çocukların sütünü al gel" dedi.

— Baş üstüne!

Güller hazırladığı kıyafetleri sayıyordu. Evvelsi günden beri on takımı tamamlamış, teslim etmek istiyordu.

Soğuk çekilmek bilmiyordu. Güller kar tanelerini görmemek için, sırtını pencereye çevirmişti. Kar taneleri onu bir kış gecesine götürüyordu. O gece yaşlı bir adam avluda yürüyordu, beyazlaşmış saç sakalı karla kaplanmıştı. Baba, kıza gazaplıdı!

Kar, onu kanalın dibinde yatan kan ve lağımla karışmış gözlere götürüyordu. Kar, onu sokakların ve damların bembeyaz olduğu halde, dehşet verici bir karanlık geceye götürüyordu.

Çocuklar uyuyor, düzenli nefeslerinin sesi duyuluyordu. Güller sandığın yanındaydı. Onun kapısını açtı. Vesveselerini yenemiyordu. Sandığa koca bir kilit vurmuştu. Görünüm itibariyle onu, Hamit açamasın diye yapmıştı. Anahtarı vazonun altına, bulaşık selesinin arkasına, dolabın üstüne, kısacası her an unutablecek yerlere saklıyordu. Fakat anahtar hiçbir zaman gölgeye çekilmez, daima ışık görünürdü.

O gece de sandığın yanındaydı. Resim panolarını altüst edip, kesik kesik şiirleri okudu. Fanusun ışığında akkavak dallarının gölgesi duvara düşmüş, kar öylece devam ediyordu.

— Kim o? İsmail mi geldi?

— Yine mi o resimleri karıştırıyorsun?

Güller aceleyle sandığı kapatıp, kapısına kilit vurdu.

— İsmail bey, ne oldu? Çok gerginsin.

İsmail beyin gözleri her gün biraz daha aşağı inen kaşları ve kirpikleri altında aşüfte görünüyordu. Dudakları sert görünüyordu. Köylülük beti benzi yüzünde kalmamıştı.

— Sabahtan akşama Şuş Meydanından Fevziye Meydanına kadar gezip dolaştım. Ama neye yarar? Sanki tüm işlere kıtlık gelmiş. Kendini fazlalık gören adamlar gibi, sessizce kürsünün altına gitti.

— Yemek yedin mi?

— Hayır. İştahım yok.

— Yemeğini kürsünün altına koymuşum.

İsmail bey başını yorganın altına soktu. Güzel bir koku vardı. Patates ile piyaz kokuyordu.

Yemeği dışarı çıkararak: "Bunu yediğime zehir yemsem daha iyi" dedi.

Güller pek nadir görünen şefkatli bir ses tonuyla: "Boş ver. İnşallah buna da bir çare bulunur" dedi.

— Doğrudur hanım. Ama seni böyle hasta halinde çalışırken görünce, mahcup oluyorum" dedi.

— Annem her zaman: "Feleğin çemberi, hep aynı yönde dönmez" derdi.

Güller başını yorganın altına sokup, gözlerini kapadı. Uyumaya, yorgun vücudunu kürsünün rahatlatıcı

sıcağına ve kızarmış kömür kokusuna vermeye çalıştı.

Sabahın köründen onunla ve onun hayatıyla mücadele eden ağrıyı unutmak istiyordu. Ama ne var ki, acı tüm kemiklerini sıkmaktaydı.

— İsmail bey, şimdi iş bulamamışken, yarın çocukların yanında kal, ben doktora gideyim bari.

— Tek başına mı?

— Yok, Gülruh'la.

Gözlerini kapattı. Ancak acı var gücüyle ona saldırıp, onu çelik pençeleri arasında sıkıştırdı.

İsmail bey gazyağlı çırayı kenara çekip, kürsünün altına sokuldu. Daha çabuk uykuya geçmek, dolayısıyla Güller'in inilti seslerini duymamak istiyordu.

İnsan kalabalığı meydanın kenarında bekliyor, şoför kara gömülmüş çıkmak bilmeyen otobüsü çekip çıkarmaya çalışıyordu.

Şoför: "Bizim şansımıza bak ya! Bu kar da kesmek bilmiyor. Bizi mi düşünecek?" dedi.

Başında kadife şapkası olan adam: "Ne olursa olsun, çıkarırız sonunda" dedi.

Şoför: "Şerefsiz, araba değil ki. Hurda parçası" dedi.

Nihayet arabayı çıkarıp, bir salâvat getirdiler. Güller, Hamid'in elinden tutarak, otobüse binip, camın kenarında oturdu.

Soğuk, cam kenarlarından içeri sızıyor, onun kemiklerini sızlatıyordu. Hamid'in sıcağıyla kendini ısıtmaya çalışıyordu. Acı iflahını kesmişti.

Elini boğazına koyunca, ceviz büyüklüğünde bir top hissetti. Nine Beyim: "Bu stres şişkinliğidir. Nedeni de gam ve kederdir" demişti.

Otobüsün camından, tek tük gelip gidenleri görüyordu. Sevinç içinde karla oynayan çocuklar, haşlanmış pancar satan arabanın etrafına toplanmışlardı. Pancardan koyu bir buhar çıkıyordu. Çocukların sevimli sesleri, o donuk sabahla gürültülü şehre coşku katmaktaydı.

Yol üstünde, duvarlara bildiriler yapıştırılan okul çocuklarını gördü.

Afişlerin içinde tanıdık birinin resmini fark etti. İri gövdeli, pala bııklı birisi. Eski izci üniforması yerine resmi kıyafet giymiş, kravat takmıştı. O da parti adaylarından. Güller nefretle: "Ta kendisi işte. İsrail yol-
daş!" dedi.

Acıyarak afişleri dağıtan çocuklara baktı. Hamid'e iyice sarılıp, ona: "Yavrucuğum, sakın böyle işlere karışma" dedi. Bu sözlerden bir şey anlamayan Hamit, kalın kaşları altında vahşi bakışlarıyla annesine bakıverdi.

— Anne, nereye gidiyoruz?

— Gülruh teyzenlere.

— Kuzenlerimle oynayabilir miyim?

— Tabi. Ancak büyükler ne derse, dinlemen gerekiyor. Özellikle de Azize ablayı. Ben teyzenle doktora gideceğim.

— Niçin? Hasta mısın?

— Önemli değil. Sen akıllı çocuk ol. Tamam mı?

— Ben artık büyüdüm.

Şoför muavini: "Dervaze Dolap durağı" dedi. Otobüs, aniden duraklayıp, lastikleri birkaç metre karların üstünde çekilerek, yolcuları yerinden hoplattı.

Güller aşığı inip, karla buz arasında Gülruh'un evine doğru yürümeye başladı. Evin kapısı açıktı. Güller perdeyi çekip, eve girdi.

Gülruh, havuzun buzlarını kırıp, bulaşıkları buzlu suya daldırıyordu.

— Aman Allah'ım. Bu karnınla hele yaptığın işe bak!

Gülruh kırmızı beyaz yüzünü ablasına çevirdi. Elmas gibi buz topçukları, örülmüş kızıl saçları arasında parlıyordu.

— Çok şükür Allah'ım. İyi yaptın geldin. Seni çok ama çok özlemiştim.

Hamid'i kucağına alıp, öpmeye başladı. Ancak Hamit kendini hemen onun kucağından çıkarıp, sokaktaki eski arkadaşlarıyla oynamaya gitti.

Şehriye çorbasının kokusu eve yayılmıştı. Azize abla mutfaktan dışarı çıktı.

— Söyle hangi rüzgâr senin gibi bir hanımı buralara attı? Çocukları niçin getirmedi?

— Hamid'i getirdim. Ama öbür ikisini getiremezdim.

Azize abla: "Biraz daha erken gelseydin, Belkıs kızıyla da tanışırdın. Tebriz'den gelmişti. Birkaç gün kaldı. Şu anda da ona uğur getirsin diye çorba pişiriyorum" dedi.

— Yolu açık olsun!

Azize abla, Güller'e yaklaşıp, gözlerini ona dikti. Solgun suratında, batık gözlerinde ve sönük bakışında yeni bir serüven okumuştı.

— Senin sanki... Bir şey mi oldu?

— Azize abla çok halsizim. Bu dert beni öldürecek.

— Dikişe devam mı ediyorsun?

— Tabi. Tekstilcilere iş hazırlıyorum. Hamdolsun müşterilerin serzenişlerinden kurtuldum. Bu rahatsızlık olmasaydı, her gün iki-üç tümene sahiptim. Bu gün doktora gitmek istiyorum. Belki bir iğne, hap veya ne

bileyim bir şey yapar da, bu dert biraz hafifler diye düşünüyorum. Neyse içeri geçelim...

Gülruh ile Güller henüz ısınmamış kürsünün altına girmişlerdi.

— Sizin tam pişmemiş çorbayı sevdiğiniz için getirdim. Yoksa kıvama gelmesine çok vardı.

— Ellerinize sağlık.

Beli bükülen Azize abla, sevinerek kapı ağzında durup, iştahla çorbayı içen kardeşlere baktı. Odanın köşe bucağına atılmış bohçalar, Güller'in dikkatini çekti.

— Bunlar da nedir, Gülruh?

— Tığla dantel örüyorum. Fabrikadaki ipler çürümek üzereydi. Ben de çabuk tüketeyim, bozulmasın diye düşündüm. Rahim bey dantelleri pazara götürüp satıyor. İyi para veriyorlar. Sonra kıvrak bir şekilde yerinden kalkıp, başka bir bohça getirip, danteli ablasının önüne açtı. Güller'in gözleri parladı:

— Bunlar harika!

— Gülruh gökyüzüne bakıp: "Kerim Allah, bizim civcivlerimizi aç bırakmaz!" dedi.

Güller kürsünün zevk verici harareti ve kardeşinin ümit verici sözlerinin etkisiyle her şeyi unuttu. Kürsünün sıcağı eski anılar kokuyordu. Rüyasında büyük bir ev, iç içe iki avlu, dut ağacı, kırmızı ve beyaz güller ve tığla dantel ören veya nakış diken kız kardeşlerini görüyordu. Onlar gülleri kumaşın üzerinde taze bahçeler haline getiriyorlardı... Annenin hazin dua sesi... Moğol Ordusu gibi hücum eden çocukların sesi, rüyalarını mahvetti.

Gülruh odanın köşesine bir sofraya açıp, çocukları oturttu.

O, çorba kâselerini çocukların önüne koyduktan sonra, sandıktan yeni bir siyah çarşaf çıkarıp başına örttü.

— Artık doktor muayenehanesine gidebiliriz. Geç kalırsak, randevu alamayız.

Güller yorgun ve acı çekerek yerinden kalktı. Kar aynı şekilde devam ediyor, dilsiz ve eski bir dert, pençelerini onun kalbine yerleştiriyordu.

— Güller abla, düşüncelisin!

— Aklım bin yere gidiyor. Bazen kendimden korkuyorum. Eski günleri hatırlıyorum. Anneciğimle Hacıağamı. Mehdi ile Sipehr'i. Bu çocuklara canım yanıyor. Hamid'i görünce Sipehr'i hatırlıyorum; onun her bir şeyi vardı. Elbiseler, oyuncaklar ve... Mahbanu ile Gülbanu için de canım yanıyor. İnanabiliyor musun? Bir sene boyunca asla kendimi düşünmedim. Kendi şeklimi bile unuttum. Bu rahatsızlık olmasaydı, belki hayatta olduğumu bile unutacaktım. Geceler uykusuzluk çekiyorum. Her aybaşıda kapıya gelen komisyoncuğu düşünüyorum. Acaba bir gün onun taksiti hazır olmazsa -Allah korusun- ne yaparım diye düşünüyorum. Kısacası zihnim çok karışık. Evin taksitine bakınca, hiçbir zaman bir yatırım yapabileceğimi sanmıyorum.

— Her şey düzelir. Benim içim ferah. Doktordan dönerken, Sakkahane'ye gidip, işlerimizin düzelmesi için birkaç mum yakalım.

Kardeşler konuşa konuşa karlı buzlu sokaklardan geçip, caddeye ulaştılar.

Gülruh: "Ha unutmadan şu iyi haberi söyleyeyim: Gülistan bir mektup göndermiş. Bayrama yakın Tahran'a geliyor, buradan da hacca gideceklermiş" dedi.

Güller ciddi bir tavırla: "En iyisi bize gelsinler" dedi.

— Sizin yeriniz dardır.

— Hayır. En azından ev kendimize aittir. Onlar gele-
ne kadar da, kürsüyü kaldırır, bir odayı onlara veririz.

— İşte doktorun muayenehanesi!

Güller muayenehanenin önünde toplanmış kalaba-
lığa bakıp, başı döndü:

— Canım gidelim başka bir gün gelemim.

— Başka bir gün de bu günün aynıdır.

Derken Güller'i bir sekiye oturtup, ona: "Sen bura-
da otur, ben gidip vizite alayım" dedi.

Aceleyle gidip, kısa bir zaman sonra döndü. Sevinçli
bir halde: "Kesinlikle sıra bize gelecek. 25.inci sırada-
yız. Ayrıca bunların hepsi hasta değilmiş. Her hasta
kendisiyle bir ordu getirmiş!" dedi.

Akşam üzeri sıraları geldi.

Gülruh: "Doktor, ablam birkaç aydan beri rahatsız-
dır" dedi.

Doktor: "Bilmem niçin iş işten geçtikten sonra bize
geliyorlar? Hem kendi işinizi zorlaştırıyorsunuz, hem
bizim işimizi" dedi.

Güller korkarak sandalyenin üzerine oturdu ve
doktor onu muayene etmeye koyuldu.

Sonra Güller'i sedyenin üstüne yatırıp, bacaklar,
kollar ve boyun kısmını büküp düzeltmeye başladı. Her
defasında Güller'in iniltileri yükseliyordu.

Güller itiraz ederek: "Yapmayın Doktor bey! Benim
bir şeyim yok. Sadece biraz ağrım var" diyordu.

— O halde niçin böyle inliyorsun?

Sonra bir reçete yazıp, Güllerin eline verdi ve ona:
"Bin yataklı hastaneye gitmen gerekiyor!" dedi.

Güller: "Şimdilik bir hap falan yazamaz mısınız?
Sonra gidip film çektiririm" dedi.

Doktor: "Filmleri görmeyene dek, hiçbir ilaç yazmam" dedi.

Muayenehaneden çıktıklarında, Güller: "Canım ben her gün nasıl film çekirtmeye gidebilirim? Birkaç gün sonra evin taksitini ödemeliyim. Geciktirsem evi b aşımıza yıkar" dedi.

— Stres yapma. Allah büyüktür. Yakında benim elime biraz para geçecek. Onu sana borç veririm.

— Rahim beyden utanç duyuyorum. Sen çalış, ver ben harcayayım!

— Bir köşeye yıkılmadan daha iyi değil mi?

Hava kararmıştı. İki kardeş selamlaşp ayrıldılar.

Gülruh: "Yarın sabah 7'de sizin kapıda olacağım. Hamit'ten dolayı da için rahat olsun" dedi.

Güller gerginlikle doktora baktı. Doktor film negatiflerini ışığa tuttu. Masanın arkasına geçti. Gözlüğünü kaldırıp, Güller'e baktı. Ona: "Bayan, siz ne iş yapıyorsunuz?" dedi.

— Ev işleri, çocuklara bakma ve...

— Başka ne? Filimler, omurga kemiklerinizin uzun süreden ağır bir baskıya maruz kaldığını söylüyor.

Gülruh: "Doktor bey, ablam terzilik yapıyor" dedi.

— Kocan çalışmıyor mu?

— Kocamın maaşı yetersiz kalıyor. Çalışmak zorundayım.

Doktor ciddi bir ses tonuyla: "Sana bir reçete yazıyorum. Üstelik dikiş makinesine oturmanı kesinlikle yasaklıyorum. Aksi takdirde felç olursun!" dedi.

— Ama Doktor bey...

Sesi boğazında tıkanı. Fakat zihninde devam ediyordu: "... Henüz evde yedi sekiz sipariş, öylece duruyor. Aybaşına az kalıyor. Gecikmiş taksitle ve evin masrafları..."

Doktor bunlara aldırmadan, reçeteyi Gülruh'un eline verip: "Omurga kemikleri dışında, Tiroit bezesinin aşırı aktifliği sözkonusu. Üzüldüğün zaman, mutlaka ağlamalısın!" dedi.

Güller zayıf bir sesle: "Gözyaşım kurumuş" dedi.

Doktor: "Bu ilaçları 15 gün kullan, sonra gel etkisine bakalım" dedi.

İki kardeş, muayenehaneden çıktılar. İsfend'in¹⁰ mülayim esintisi, ilkbaharın geleceğini müjdeliyordu.

Yerden gökten bildiri kâğıtları yağıyordu. Halkın gürültü sesi Baharistan Meydanından geliyordu. Musadık'ın afişlerini taşıyan bir grup üniversiteli öğrenci, onun Millet Meclisini terk etmesi için protesto ediyorlardı.

Asker dolu kamyonlar, Aşretabat Garnizonundan Meclis'e doğru ilerliyordu. İçinde birkaç yüksek rütbeli ordu mensubu bulunan askeri bir araç geçiyordu. Güller, onların birini Komutan Mehdi'ye benzetti. Belki de kuruntuydu.

Ambülânsların sireni uğuldadı. Güller az daha bayılacaktı. Gülruh bir taksi peşinden koştu.

— Abi, Allah aşkına dur. Ablam fenalık geçiriyor.

Güller bindi, Gülruh da onun yanına oturdu. Yaşlı bir adam elinde bastonuyla: "Beni de bindirin" dedi.

Sürücü: "Al bir hurda daha!" dedi.

10- Güneş takvimi: Ferverdin, Ordibehişt, Hordad (İlkbahar ayları), Tir, Mordad, Şehriver (Yaz ayları), Mehr, Aban, Azer (Sonbahar ayları), Dey, Behmen, İsfend (Kış ayları).

Güller ile Gülruh, Jale meydanında indiler. Gülruh ablasını evine ulaştırmak zorundaydı.

Sokaktan geçtiklerinde Güller bin bir şey düşünüyordu. Afiş dağıtan çocukları, silah seslerini ve eli titreyen ihtiyarı düşünüyordu. Fabrikanın sesiyle lağım kokusu hâla duyuluyorken, Güller çocuk çaputlarıyla yıkanmamış bulaşıkların havuz kenarında olduğunu biliyordu. Dikim siparişlerinin makinenin üstünde kaldığını biliyordu. Hamid'e yetişmezse, Munis ablanın çocuklarından birkaç küfür daha öğreneceğini biliyordu. Munis ablayı terslemek isterdi, ama Allah'tan korkuyordu. Munis ablanın kocası hapse düştükten sonra, kadıncağız öyle gizli gelip gidiyordu ki, gölgesini bile kimse göremiyordu.

Sokağın bittiği noktaya geldiğinde, çocukların sesini duyup, içinden: "Keşke Hamit bunların arasında olmasa!" dedi.

Ne var ki, Hamit de vardı. Ensesinden tutup, kedi yavrusu gibi havaya kaldırdı. Sinirlendiği için güç kazanmıştı.

Gülruh çabuk evine dönmek için, aceleyle selamlaştı.

Nine Beyim: "Anlatsana doktor ne dedi?" diye sordu.

Güller kesik sözcüklerle zahmetli bir şekilde: "Doktor ne anlar bizim halimizden? Dikiş dikmeyi yasakladı. Devam edersen, felç olursun dedi" diye anlattı.

Nine Beyim: "Canım başka bir iş buluruz" dedi.

Sonra makinenin üstündeki kıyafetleri topladı.

Güller halsizce: "Bu kalanları dikeceğim. Doktor da bir laftı, attı işte!" dedi.

— Yok canım. Doktor öyle boş konuşmaz.

— İsmail bey nerede? Çocukları sizin üstünüze atıp, gitmiş. Değil mi?

— Rahim bey gelip çağırıldı. İşe gitmeleri gerekiyor-muş. Biz de Allah'tan istiyorduk. Mahbube ile atlayıp geldik. İnsiye'yi de biliyorsun. Yalnızdır, gitmek için yer arıyor.

Akşam ezanı okunduktan sonra, komşular evlerine gittiler. Hamit, Gülbanu ve Mahbanu uyuyorlardı. Mani için endişeleniyordu. O silah atışlarında biri... Abisinin korkmaz olduğu, cesaretle çatışmaların ortasına atılabildiğini biliyordu. Pencerenin kenarına gitti. Haydar amca avluda dolaşüyor, taşıdığı eşyaların tıkırtısı duyuluyordu. Karışıklık olan günler, daha erken eve dönerdi. Mangalın başında oturur, çay içerdi. Güller konuşmak için adam arıyordu. Gülruh, Nine Beyim, Mahbube ve İnsiye gibi biri değil. Haydar amcanın yanına gitmek istedi. Ama o mangal başında uyumuş, sigara kartonunu başının üstüne koymuştu. Haydar amcayla karanlık birleşmiş bulunuyorlardı.

Bir şeyler yapmalıydı. Hayat onun isteklerini hiçe sayarak devam ediyordu. Onun Hamit ve ikizler için bayağı planları vardı.

İsmail bey gelmeden, o sandık başına gitmeliydi. Sazı kaldırdı. Resimleri bir kenara bıraktı. Albümler ve defterleri de bir yana çekti. Meçhul bir şey arıyordu. Fitilli lambanın ışığı altında, sandığın dibinde pederin gözlerini gördü. Babanın resmini yıpranmış bir çerçevenin içinden çıkarıp, camının tozunu sildi. Babası o molla kıyafeti içinde, yüzünün yarısını kapatan iri gözleriyle sanki ona gülümsüyordu. Kalbinde sükûnet hissetti. Niçin babasının resmini şimdiye dek duvara asmamıştı? Duvarlara baktı. Her taraf manken resmiyle sıvanmıştı. Dikiş modeli olarak terzilik yaptığı zamandan yadigâr kalmıştı. Resimlerin çoğu yıpranıp yırtılmıştı. Fakat

kimsenin onları koparmaya hali yoktu. Belki bunlardan dolayı pederin resmini asmamıştı. Yerinden kalkıp, resimleri duvardan kopardı. Babanın resim çerçevesini duvardaki rafa koydu. Sonra yeşil kadife kılıfın içinde olan Kur'ân'ı çıkarıverdi. Kur'ân'ın ortası baba evinin kızıl gülleriyle doluydu. Babanın sevdiği Sure atmosferde terennüm ediliyordu: "er-Rahman..."

Kur'ân sesi, geceye bürünmüş pencerelerle bahçe-deki akkavağın yalnız dalları arasında yankı yapıyordu. Sanki ışınları uzak mesafeye kadar aydınlık veren bir nur gibiydi.

Güller'in kalbi huzur buldu. Kalbinin doğru söylediğini, her şeyin yolunda gideceğini anladı. Bir hap bile atmamasına rağmen, derdini tamamıyla unutmuştu.

Artık Hacı Hasan ağanın resmi duvardaydı; Kur'ân da önünde. Abdülazim ziyaretgâhından aldığı şamdanlıkları da, resmin iki tarafına yerleştirdi. İsmail bey gece yarısı geldiğinde, Güller bir şeyler yazıyordu.

— Ne olmuş hanım? Bu duvar rafına koyduğun resim de kimin?

— Babamın resmidir.

İsmail bey dikkatlice resme baktıktan sonra: "Fabrika bir daha işe başlamış. Bir tekstil fabrikası bizim ipleri alacakmış. Yarından itibaren işe gitmeliyim. Ha gerçekten, doktor ne dedi?" diye sordu.

— Dikiş yapmamamı söyledi. Çalışırsam felç olurmuşum.

— Ama benim maaşımla geçinemeyiz ki.

— Başka bir işe başlayacağım.

İsmail bey, kâğıdın üzerinde durmadan bir şeyler yazan Güller'e merakla bakarak: "Ne işine?" dedi.

— Sonra öğrenirsin. Kendim de ne yapacağımı doğru dürüst bilmiyorum.

— Neyse, bu yazdığın şeyler ne?

— Eski derslerimi tekrarlıyorum.

Öylece konuşurken İsmail beyin horultusu başladı. Güller aynı şekilde dersleri yazmaya devam ediyordu. Önemli gördüğü her noktayı yazıya döküyordu.

Emlakçının çırağı gecikmiş taksitleri almak için ka-
rıya geldiğinde, dikiş makinesi yerine, çocuk korosunun
sesini duydu. Onlar topluca bir besteyi okuyorlardı.

Bir anlığına yanlış geldiğini düşündü. Ama dar ve
kısa bir çıkmazın sonundaki eski kapıyı iyice tanıyor,
kapının üzerine yapıştırılmış kâğıdı okuyabiliyordu:
"Kur'ân Kursu".

Kapıyı çaldı. Desenli namaz çarşafı olan genç bir
bayan kapıyı açtı.

— Baksana burası Güller ablanın evi değil mi?

— Evet öyle.

— Kendisi nerededir?

— Şu anda ders veriyor.

— Onun yazma okuması mı vardı?

— Tabi. O çok marifetli bir kadındır.

Emlakçı çırağı biraz lafı oraya buraya götürdükten
sonra: "Ustam, kendisiyle konuşmamı söylemiş" dedi.

— Ne sözün varsa, bana söyle.

— Ustam üç ay gecikmiş taksitleri alır gelirsin.
Yoksa bir daha buralara gelme, dedi.

— Demek taksit olayı. Git ustana, Güller abla bunu
verip: "Geri kalanını da ayın 15'inde veririm" dedi, de.

Derken iki onluk ve bir beşlik kâğıt parayı emlakçı çırarının avucuna koydu.

— Ustam, 75 tümen almamı söyledi. Yoksa başımın derisini soyar! "Parayı vermezlerse, bağır çağır rezillik çıkar" dedi.

— Ama bu Allah'ın hakkı değil. Kadıncağuz hasta. Ben sana söz veriyorum, ayın on beşine kadar, taşın altından da olmalı olsa, bu parayı çıkarıp sana getirecek.

Çırak: "Tamam, gidiyorum. Ancak ustam kabul eder mi, etmez mi bilmem" dedi.

Koridorun penceresi arkasında, Güller elini kalbine koymuş vaziyette, boğazında acayip boğukluk hissederek İnsiye ile çırarın konuşmalarını dinliyordu. Çocuk gittikten sonra, Güller rahat bir nefes alıp, temiz ve beyaz başörtüsünü düzelterek işinin başına döndü. Küçük bir masanın yanında olan deri döşeğin üstüne oturup, dersine devam etti.

Kursu başlatılı birkaç günden fazla değildi. Ona rağmen on bir kişi katılmıştı.

Güller çocukların güzünde, görkemli, çekici ve biraz da korkunçtu. Onlar tamamıyla ona itaat ediyorlardı.

Yorulup üzüldüğünde babasının resmine bakıyor, ona bakarak güç kazanıyordu.

Öğle yemeğinin masraflarına İnsiye ile ortaklardı. Ayriyeten İnsiye çocuklara bakıyordu. Onun mutluluk kaynağı, akşamlar, Güller'in öbür öğrencileriyle birlikte Kur'ân öğreniyor olmasıydı. Onlar Hacı Samet'in oğullarıydı!

Sabah erkenden, at arabası sokağın ağzında, tam çıkmaza girerken duraklayıverdi.

Çocuklar karınca gibi arabanın etrafını kuşatıp, onu sürükleyen yaşlı katıra taş ve çör çöp atıyorlardı. Katır başını ot torbasına sokmuştu. Yorgun ve halsiz bakışlarıyla, göz altından çocuklara bakıyor, bazen de itiraz anlamında bir çifte atıp, tekrar başını torbaya sokuyordu. Korkuyu tamamıyla atmış çocuklar, yeni yaramazlıklara teşebbüs ediyorlardı. Çubuğu katırın kullaklarına sokup, daha şiddetle ona taş yağdırıyorlardı. Zavallı hayvan, ağzından çıkardığı sesle sinirlendiğini gösteriyordu.

Arabacı eşyaları arabanın üzerine koyarken, çocuklara bir kamçı fırlattı ve onlara: "Muzırlar! Bu dilsiz hayvandan ne istiyorsunuz?" dedi.

Çocuklar kamçı darbesiyle dağılıp, duvar kenarına sığındılar. Pusuya yatıp, uygun bir fırsatta yeniden işe başlamayı planladılar.

Munis ablanın çocukları arabanın etrafında dönüp dolaşıyor, eşyalara karşı olan mülkiyetlerini, at arabası ve hatta katıra karşı olan iyelik duygularını göstermeye çalışıyorlardı.

Bir elinde kırık bir semaver, öbür elinde büyük bir kazan bulunan Munis ablanın büyük oğlu Asgar, amirane bir tavırla çocuklara: "Kenara çekilin" dedi.

Haydar amca boynuna astığı sigara kartonuyla, değneğine yaslanarak karşıya çıktı. Sabah erkenden onca gürültü patırtıya şaşırılmışken: "Birisi bana, burada neler olduğunu söylesin" dedi.

Asgar: "Haydar amca, biz buradan gidiyoruz" dedi.

— Hayırdır. Nereye gidiyorsunuz?

— Veramin ilçesine gidiyoruz. Dedemin orada tarlası falan var.

— Temelli mi?

— Babam hapisten çıkana dek!

O sabah, Munis abla kamburunu daha çok gösteren bozarmış çarşafıyla ortalıkta görünüp, komşularla teker teker vedalaşıp, helallik alıyordu:

— Ağır yük olsaydık da gidiyoruz. Samimi olmasaydık da gidiyoruz!

"Yemin ederim ki, komşuların hepsinden utanıyorum. Biliyorum çocuklarım size yük olmuştu. Hepsi o Allah belasını vermişin suçudur. Biri bana söylesin, sen hayat adamı değildiyisen, niçin beş tane çocuğu benim eteğime koyup gittin?" diyordu. Şaşkın bakışlarını, komşularla yaşlı katır, at arabası ve cüzî eşyaların arasında gezdiriyordu.

At arabasına binerken, gözyaşları kırışık yüzünde akmaya başladı. Defalarca Munis'le çocuklarının oradan gitmesini arzulayan komşular, artık şimdi at arabasıyla, çocukları ve çul çaputunu görürken, gözlerinde inceden bir ıslaklık ve kalplerinde yakıcı bir hasret hissediyorlardı.

Arabacı katıra bir kamçı indirdi. Araba arkasında bir toz bulutu bırakarak sokaktan çıktı. Sadece sokakta kalan şey, Munis'in hazin sesiydi:

Ağır yük olsaydık da gidiyoruz.

Samimi olmasaydık da gidiyoruz!

Sizin eviniz barkınız vardı;

Biz çulsuzduk, o yüzden gidiyoruz!

Anneciği tekrar dirilmişti. Kaldı ki, o ne zaman ölmüştü ki, bir daha dirilsin?

O, eski dua kitabının sayfalarında gezen ince parmakların arasında, tekrar canlanmış, yıllar sonra geri

dönmüştü. Dua kitabı daima beyaz ve kırmızı güller, bir de yeşil yapraklarla doluydu. Onları Gülistan, kâğıt üzerinde bir bahçe gibi canlandırmak için, kitabın arasına koyardı.

Gülistan geldikten sonra, her şey tekrar canlandı. O, okyanus kadar derin ve sakin olan gözleriyle gökyüzüne bakıyor, mülayim bir ses tonuyla konuşuyordu. Onun pahalı küpe ve Osmanlı sikkeleriyle dolu gerdanlığı, yeğenlerinin gözlerini kamaştırıyordu.

Gülistan kocasıyla birlikte birkaç günlüğüne Tahran'a geldiler.

O gece Gülruh'un evinde yemek veriliyordu. Onun ertesi günü, hac yolculuğuna çıkacaklardı.

Güller, Gülbanu ile Mahbanu'yu kucağına almış, Hamit çarşafının kenarını tutmuş bir halde faytondan aşağı indi. Sonra Gülruh'un evine yöneldi.

— Nefesim kalmadı. Bu ikisi büyümüş, bunları kucağa almak çok zor.

Gülruh: "Peki, onları yürütsene!" dedi.

— Nasıl? İki adım yürümeden düşüyorlar. Şimdilik kucakta taşınmaları gerek.

Sonra burnuyla havayı içine çekip: "Ama yeşillik kı-zartması, harika olmuş!" dedi.

Abdest suyu ellerinden damlayarak içeri giren Gülistan: "Abla, amma da geciktin" dedi.

— Çok kalabalıktı. Bu son günlerde herkes sokaklara dökülmüş. Sanki helva dağıtıyorlar! Zaten başından beri bizim eve gelmeniz gerekirdi. Ne de olsa ben büyük ablandım!

Gülistan boynunu büktü. Güneş ışığı yüzünün zarif çizgilerine düşmüştü. Şefkatli bir şekilde: "Senin sabah

akşam öğrencilerin geliyor. Kendi halin de pek iyi sayılmaz. Seni düşündüm. Ayrıca Ali bey de vardı. Ondan çekindiğini biliyorum" dedi.

— Bu sözler de ne demek? Munis ablanın odası boş duruyor. Oraya gelseydiniz.

— Allah isterse, bir daha dönmek nasip olursa sizin evinize geliriz.

— Görelim bakalım.

Çocukların sevinç çılgınlıkları avluyu sarmıştı.

Gülruh: "İçeri gelin. Üşütürsünüz!" dedi.

Güller, Gülistan'ın kulağına: "İnşallah bu sonuncusu erkek olur. Rahmetli annem kız doğurmayı Gülruh'a miras bıraktı" dedi.

İki erkek oğlu olan Gülistan: "Erkek veya kız fark etmez; salih olsunlar" dedi.

Gülruh bir tepsi çayla içeri girdi.

Güller: "Azize abla nerede?" dedi.

— Tebriz'e kızının evine gitmiş. Eşrefüssadat da güya pilavı pişirecekti. Hiç belli değil nerede kaldı. Artık endişelenmeye başladım.

Güller: "Mani'yi görmeyeli uzun zaman oldu" dedi.

Gülruh: "Kitap yazmakla meşgul. Eşrefüssadat da doğurdu doğuracak" dedi.

Güller yağmur altında kalmış camlara bakarak, endişeli bir ifadeyle: "Korkarım bu kitap onun başına iş açar. O şeytanları ben tanıyorum!" dedi.

Kardeşlerinin sözlerinden hiç bir şey anlamayan Gülistan, tespih çekip zikir diyordu.

O sırada Eşrefüssadat içeri girdi.

Gülruh: "Helal olsun. Biz de sizin lafınızı konuşuyorduk" dedi.

Eşrefüssadat çarşafını başından açarak: "Gıybet de-
ğildi inşallah!" dedi.

Güller: "Hayır canım" dedi.

Eşrefüssadat pilav başına gitti.

Kûruş, defterle kitabını açmış, gözleriyle annesini
takip ediyordu.

Gülistan: "Kaçınıcı sınıfa gidiyorsun?" dedi.

— Üçüncü.

— Derslerin nasıl gidiyor?

— İyi.

— Namaz kılıyor musun?

— Babam, bana farz değil diyor, fakat annem, kıl
alışkanlık olsun diyor.

— Annen doğru diyor. Namaz kılırsan, yüzün
nurlanır.

— Yani yüzümde lamba mı yanar?

— Lambadan daha ışık; deden gibi olursun. Dedeni
hatırlıyor musun?

...Ve Kûruş alını ışık gibi görünen yaşlı bir adamı
hatırladı. Ama Kûruş, dedesinin yüzündeki ışığın, hep
sevgiden kaynaklandığını düşünmüştü!

— Neyse, namazda okunan sureleri oku bakalım.

Kûruş sureleri okudu.

Gülistan Kûruş'a, bir paket loliipop verip, ona:
"Hac'dan sana güzel bir hediye getireceğim" dedi.

Güller ile Gülrüh, Eşrefüssadat ile birlikte kazan
başındalardı.

Gülrüh: "Keşke bu akşam, yemeği daha erken yiye-
bilsek. Gülistan'la Ali bey sabahın köründe yolcularlar.
Neyse, Mani ne zaman gelecek?" dedi.

Eşrefüssadat ellerini ovuşturarak: "Vallahi ne bile-

yim. Bu akşam bir toplantıya katılacak. Ne kadar, bu gece gitme dediysem, dinlemedi. Abinizi tanıyorsunuz ya! Mesnevi¹¹ okunan toplantılara kafayı takmış. Ben de bir kere katıldım. Ama Kûruş sağolsun, onun yüzünden bir kelimesini bile anlamadım" dedi.

Gülistan namazı teslim edip, namazlığı topladı. Sofra serildi. Ancak herkes Mani'yi bekliyordu. Sonunda Eşrefüssadat: "Siz yemeğinizi yiyin. Ben onunkini ayırırım" dedi.

Ama bayağı endişeliydi. Birkaç kere kapıya gidip, ıslak ve sisli sokağa baktı. Uzaktan hangi karartıyı görse, onu Mani sanıyordu. Ancak yaklaşınca başka birisi olduğu anlaşılıyordu.

Odaya gelip, vücudunu sarmış olan titremeyi, gizlemeye çalıştı. Yemekle oyun yapmaya başladı. Stres, onun vücudundan Güller ve Gülruh'un vücuduna geçti. Onların durumları da Eşrefüssadat'tan pek iyi sayılmazdı. Üç kadının zihninde, korkunç ve ortak bir düşünce vardı.

Sofrayı topladılar. Gecenin sonlarında yağmur daha şiddetli yağıyordu, Mani'dense hiçbir haber yoktu.

Camın arkasında cenaze taşıtları sırayla durmuş, ışıklarını odaya yansıtıyorlar. Onlardan biri, bordo rengindedir. İsrail yoldaş, direksiyonun arkasına geçip, Stalin'i taklit ederek pipo içiyordur. İşaret parmağını Mani'ye doğru tutmuş, ona: "Siz Burjuva bozuntuları ölmelisiniz!" diyor.

11- Mesnevi kitabı, Mevlana'nın altı defter (bölüm)de ya - dığı, ünlü eserlerindedir. Onun Mesnevi kitabı eskiden süregelen bir gelenek olarak bazı evlerde okunmaktadır.

Mani, elindeki kâğıtları göğsüne yapıştırıyor, neyin pahasına olursa olsun, onları kurtarmak istiyor. Fakat İsrafil yoldaş vazgeçmiyor, nihayet onu duvarın köşesinde yakalıyor. Araba ona çarpıyor ve onu yere yıkıyor. Kâğıtlar etrafına dağılıyor, kan damlaları yazılara karışıyor.

Güller kendi kendine: "İnadına kurban gitti. Ona miras kalmış inat, kendinden sonra oğluna kaldı!" diyor.

Fatma: "Halacığım, o geceyi daha çok anlatın. O yağmurlu geceyi" diyor.

Hava sıcak olmasına rağmen Güller titriyor. Dişleri birbirine değiyor. O gecenin soğuşunu da başka gecelerdeki soğuk gibi, vücudunun en derinliklerinde hissediyor. O buz, hiçbir hararetle erimez!

Adli Tıp Dairesinin soğuk ve ürkütücü sessizliği içinde, bir memurun bot sesleri, onun yaklaştığını çağırıştırıyor, üç kadın, bir erkek çocuk ve iki adamın korkunç gölgeleri yer tabanına yayılıyordu.

Hava ağırdı ve iğrenç bir koku ortamda birikmiş bulunuyordu. Memur bey önemsemeyen bir tavırla, geçen gece buldukları ölümler hakkında konuşuyordu.

Rahim bey sinirli bir şekilde: "Bin rahmet eski kadınlara! Yine onlar ne de olsa kocalarının sözünü dinliyorlardı. Ne kadar bu karanlık koridorlar kadın yeri değil desem de, sözümü dinlemeyip, atıla atıla kalkıp geldiler. Acaba her an doğurmak üzere olan kadının buraya gelmesi doğru mu? Estağfurullah..." dedi. Eşrefüssadat kendinden beklemediği bir cesaretle, maceranın sonuna yaklaşıyordu.

Memur bey, üzerleri örtülmüş cenaze safının kenarında durup, soğukkanlılıkla: "Bunlar kimlikleri be-

lirlenemeyen ölülerdir!" dedi. Sonra onları teker teker onlara göstermeye başladı. Nihayet üstüne kareli bir çarşaf örtülen cenazeye geldi. Memur çarşafı kenara çekti. Eşrefüssadat'ın boğazından boğuk bir ses dışarı çıktı. Ancak çocuk sessizdi. Ne bağırdı, ne de ağladı. Sabit bir heykel gibi, öylece, çarşafın altında yatan adamın ağır ve sarkık gözkapaklarına bakıyordu. Gölgeler onların etrafında çoğalıyordu. Onları çevreleyen iki kadın ve bir adamın gölgesi ortamı gittikçe karartıyordu.

Güller, kurak bir çölde, yalnız bir atın koştüğünü ve kişnediğini gördü. Zaman ötesinden gelen bir ses duyuyordu. Sanki bu sesi daha önce de bir kere duymuştu. Ses yankılanıyordu.

Memur bey, başvuruların yitiklerini bulduklarını anladı.

Gülruh, abisinin aya benzer yüzüne bakıyordu. Onun ördüğü zeytuni kazak hala üzerindeydi. Ancak Mani'nin şeffaf gözleri; zeytuni rengi yansıtan gözleri, artık açık değildi. Sanki yıllardan beri kapalıymış gibi...

Eşrefüssadat: "Evet, bu. Daryuş Mani. (Hakikat) kitabının yazarı" dedi.

Birilerinin yere düşme sesi geldi. Güller idi. İsmail bey onu kaldırdı. Kûruş'un eli, annesinin elleri arasında donmuştu. Babasının öldüğüne inanamıyordu. Ölümü tasavvur etmek, onun için zordu. Fakat Mani'nin renksiz yüzü, batık ve kanlı şakağı, alçıdanmış gibi görünen gözkapakları ve dudakları üzerinde donup kalmış acı tebessüm, Kûruş'a gerçeği kabullendiriyordu.

Minik kalbini bir feryat sardı. Tek bir sözcük, geçmiş, şimdi ve geleceğini birbirine bağladı. O sözcük hiçbir zaman onun yakasını bırakmadı. O sözcük, zamanın kendisi gibi, uzadıkça uzuyordu: "Neden?"

Sonra her şey birer hayalet gibi, sanal bir ortamda kımıldamaya başladı. Birisi Mani'nin kimliğini getirdi. Doktor, kırık bir masanın arkasında oturmuş esniyordu. Kimliğe bakıp, defin ruhsatını çıkardı.

Tören için her şey hazırды. Her şey uykudalarmış gibi, bir kâbus içinde geçiyordu.

Eşrefüssadat soruştura soruştura olay yerine gitti. Zahiru'l-İslam Sokağında, bir yayınevini tam karşısında, Sakkahane muamlarıyla bir çukur aydınlanmıştı. İkinci katta yaşayan, balkonu sokağa bakan bir yaşlı kadın her şeyi görmüştü:

"Yatsı sularıydı. Şiddetli bir yağmur yağıyordu. Sokağın kenarından bir adam geçiyordu. Şemsiyesi olup olmadığını, iyi hatırlamıyorum. Ama elinde bazı kâğıtlar vardı.

Onları bağrına basıyordu. Bordo renkli bir araba onun peşindeydi. Zikzak hareketlerle kendini kurtarmak istedi. Fakat sonunda araba ona çarptı. Onu kâğıtlarıyla birlikte vurup attı. Kâğıtlar etrafa dağıldılar. Araba durakladı. Kızıl saçlı iri gövdeli bir adam arabadan indi. Kâğıtları son yaprağına dek topladı. Sonra arabaya binip gitti.

Cenaze yağmurun altında karanlıkta duruyordu. Nihayet sabah ışığı düştüğünde karakoldan gelip, onu arabayla götürdüler."

Yaşlı kadının uykusuz gözleri dışında, kimse bu olaya şahit olmamıştı.

Eşrefüssadat gözlerini zorla açtı. Başının dağ kadar ağır olduğunu hissetti. İlkbaharın altını sıcak güneşi, beyaz çarşafların üstüne yansıyor, ona hayatın hâla

sürdüğünü hatırlatıyordu. Kendinin, uzun zaman altında esir olduğu pençelerden kurtulduğunu hissetti.

Mezar kazanın kazma sesi hâla duyuluyordu. Monoton darbelerle toprağı yarıyor, toprak gitgide yutmaya hazırlanıyor, daha derinleşiyor. Çepeçevre etrafı saran adamlar, kocası ölmüş bir kadının sabrına övgüler yağıdırıyorlardı. Belki iki günden beri vücuduna pençesini salan bu dert, o sabırlılığın sonucundaydı. Bu ağrı doğum sancısından daha beter, sadece cisminde değil, ruhunun genişliğinde yayılıyordu.

...Ve o, bayılmadan önce, köy ebesinin sözünü hatırlıyordu: "Benim yapabileceğim bir şey yok!"

Sonra onu sedyeye uzatmışlardı ve sonrasını hatırlamıyordu. Ancak dar ve karanlık koridorlardan kendini kurtarmak istediğini hatırlıyordu...

Hastanenin yatağında uzanıyordu. Azcık ötede Güller kara giymiş, duruyordu.

— Neden kara giymişsin?

Derken karanlık koridorlarda gördüğü her şeyin bir uyku olup, bitmesini arzuladı. Ancak Güller'in buruşuk yüzü ve batmış hüzünlü gözleri her şeyin doğru olduğunu ona söylüyordu. Yerinden kalkmaya çalıştı. Hemşire kundaklı bir bebeği kucağına koydu: "Allah sana yeniden hayat vermiş. Bir de güzel bir bebek. Baksana!"

Kızcağız gözlerini açtı. Mani'nin bakışlarını anımsatan birer çift kadife gözleri vardı. O, küçücük bir bebeğin nasıl onca tecrübesi olan bir adamın baktığı gibi bakabildiğine şaşırıldı? Belki de her şey bir hayalden ibaretti!

Bu kız, beraberliklerinden geriye kalan bir yadigârdı. Gerçi dünyaya gelişi, bir ayrılığın başlangıcı olmuştu!

Eşrefüssadat yerinde oturup, çocuğa sarıldı. İçgüdüsel olarak göğsünü çocuğun ağzına verdi. Çocuk em-

meye başladı. Avurtları düzenli bir şekilde hareket ediyor, süt dudaklarının kenarından süzüyordu...

Hemşire: "Maşallah, ne güzel sütün var! Bu günlerde lohusaların birçoğu süt sorunu yaşıyor" dedi.

Eşrefüssadat: "Gülruh nerede?" dedi.

— O da doğurmuş. Sarı saçlı bir erkek. Adını Hüseyin koymuşlar.

Eşrefüssadat kızına sıkıca sarılarak: "Allah'ım, sana şükürler olsun. Rahim beyin de erkek çocuğu oldu" dedi.

Güller sessizce: "Oğlan, oğlan, bal oğlan..." dedi.

Ancak Eşrefüssadat onun ne söylediğini duydu ve ona: "Kardeşim, sen de bu eski düşüncelerden vazgeçmezsin ya!" dedi.

— Neyse, sen çocuğunun adını ne koyacaksın?

— Babası adını belirlemişti.

— Ne?

— Fatma.

Güller hayretle Eşrefüssadat'a baktı.

— Öyle bön bön bana bakma. Siz bu son zamanlarda onun ne kadar imanlı olduğunu bilmiyorsunuz. Gecenin yarısını uyanık geçirirdi. Gece yarısından sonra namaz kılmaya başlıyordu. Keşke Hacıağam yaşasaydı ve bu günleri görseydi. Kûruş'un adı üstünde ne kadar kavga ettiğini hatırlıyorum!

Çocuk uykuya dalmıştı. Eşrefüssadat titizlikle onu kenara çekti. Zaaf üzerine gözlerini kapattı. İlk doğumunu hatırladı. Başının üstünde annesi, teyzesi, halası... vardı. Ne kadar da naz ve nimet içindeydi!

Altıncı gece bebek için kurbanlık kestiler. Müçtehit ağa çocuğun kulağına ezan ve ikame okuyup, adını Abdullah koydu.

Fakat Eşrefüssadat memnun değildi. Çünkü kocası orada değildi. Ağabeylerinin ve yengelerinin acımalarını ve ağır bakışlarını kaldıramıyordu. Gerçi kocası geldiğinde de kendisiyle sorundan başka bir şey getirmede.

Bir gün Haciağa havuzun başında durmuş, abdest alırken, Saltanat hanım kapıdan içeri girip: "Haciağa artık neyi bekliyorsunuz. Enişten oğlunun kimliğine ismini Kuruş olarak yazdırmış" dedi.

— Ama ben çocuğun adını Abdullah koydum. Kim beni seviyorsa, onu bu adla çağırmalı.

Lohusa kadın ne kadar strese girmişti, Allah bilir. Bu olaydan sonra, bir daha çoluk çocuğunu bırakıp Tahran'a dönmüştü. Kûruş, ayrılığın meyvesiydi. Ancak bu kız, birleşim semeresiydi.

Güller meraklanarak Eşrefüssadat'a baktı. O, "Ne zaman buradan gideceğiz?" dedi.

— Doktor, dikişleri alınca gidebilir, dedi.

— Sen Kur'ân kursunu ne yaptın?

— Bayram tatilidir.

Eşrefüssadat tavanın alçaldığını hissetti. Onu işkence eden bir düşünce aklına geldi: "Nereye gideceğim? Dostun boşluğuyla dolu olan eve mi gideceğim? Yahut..."

Sonra içinden: "Çabuk gitmeliyim. Gidip (Hakikat) kitabına ait olan bütün notları toplamalıyım. Bu kitap, sonsuza kadar kapalı tutulmalıdır. Çocuklarımın da başı ağrısın istemiyorum" dedi.

Güller siyah elbisenin içinde her zamankinden daha hüznü görünüyor, her zamanki gibi konuşmakta zorlanıyordu.

— Kûruş nerede?

— Gülruh'un çocuklarının yanında kaldı.

— Kesin şimdi herkesi bıktırmıştır.

Güller acıklı bir ifadeyle: "Yavrucuk o kadar sakinleşmiş ki, herkes onun yaramazlıklarını özlemiş. O geceyi hatırlıyor musun; tuzun hepsini yemeğe döküp, hepimizi akşam aç bırakmıştı?" dedi.

Eşrefüssadat başını sallayıp, gözlerinden yaşlar akmaya başladı.

Güller: "Keşke benim de gözyaşım olsaydı" diyerek, elini boğazında gitgide büyüyen yumruya götürdü.

Başağılığı telgrafları Meşhet, Kum ve Necef'ten geliyordu. Sonra Necef'ten Hacığa Cemal ve Kum'dan Hacığa Cevad'ın sevgi dolu uzun uzadıya mektupları aralıksızca ulaşıyordu. Onlar kız kardeşlerinden, yanlarına gitmesini, onların evine yerleşmesini istiyorlardı. Onların yazılarından hâla o rahmetliye karşı kin taşıdıkları anlaşılıyordu. Mektupta şöyle yazıyordu: "*Senden annemizin kokusunu alıyoruz. Sen her zaman bizim yanımızda değersin. Senin bizim başımız üstünde yerin var...*"

Eşrefüssadat Tahran'da müstakil yaşamayı tercih ediyordu. Gerçi orada çok zor günler yaşayacağını da biliyordu. Defalarca: "Çocuklarımin kimsenin gölgesi altında olmalarını istemiyorum. Kesin her şeyden önce Kûruş'u Abdullah diye çağıralım, diyecekler. Sonra da başka istekler... Yine annemle Hacığa yaşasaydılar, hadi neyse!" diyordu.

Evin kapısı zorla açılıverdi. İnleme cırıltıları yokluk günlerinden söz ediyordu. Kimsenin ayağı gitmeye varmıyordu. Eşrefüssadat'ın kendisi öne düştü.

Turunç ile portakal ağaçları çiçek açmış, kokuları küçük bahçeyi sarmıştı. Turunçgiller çeşitleri dikilmiş saksılar, sırayla eyvanda duruyordu. Havuzun rengi iğrenç olmuş, her şeyin üzerine toz konmuştu. Sözkonusu toz, insana dünyadaki tüm gamları hatırlatıyordu. Azize abla belki de sessizliği bozmak için: "Saksılara bak. Kimsenin ilgilenmemesine rağmen, çiçek açmışlar" dedi.

Eşrefüssadat sararmış alnına yeni kırışıklar eklenmiş halde, gözünü her tarafa gezdiriyordu. Eyvanın köşesinde bir su süzgeci duruyordu. Geçmişte saksıları sulayan, şimdi aralarında olmayan adamı hayal ediyordu.

Gülruh, gözyaşları sel gibi akarak sandıkhaneye gitti. Sandığın kapağını kaldırdığında, billur kaplar, gümüşler ve altın işlemeli oyları gördü. Eşrefüssadat'ın annesi bir tanecik kızına hiç bir şeyi eksik bırakmamıştı. Odanın köşesinde, pencerenin kenarında henüz bir namazlık serilmiş, turunç çiçekleri namazlığın üzerine dökülmüştü.

Sabah güneşi, namazlığın üstüne düşmüş, onun kenarında ufak bir masa vardı. Onun etrafındaysa biraz dağınık kâğıtlar görünüyordu.

Eşrefüssadat aceleyle kâğıtları topladı ve: "Çocuklarımın gözü bu kâğıtları görsün istemiyorum" dedi.

Azize abla ile Gülruh, süpürmeyle meşguldüler. Gülruh: "Azize abla, sen yorulursun. Ben süpürürüm. Sen Eşrefüssadat'ın yanına git!" dedi.

Evin her köşesi, yardan bir iz taşıyordu. O nasıl bunları görmezlikten gelebilirdi?

Azize abla: "Niçin donakalmışsın? Yarına dek her şeyin tamamlanması gerekiyor" dedi.

Onun sesi, sanki başka bir dünyadan geliyordu. Tanınmadık bir dünya bu! Kâğıtların etrafını bir lastikle çevirip, bavulun en altına attı. Kitapları onların üstüne koyup bavulu da kilitledi.

Halılar, battaniyeler ve kapkacakların hepsini yıkdılar. Her şey tören için hazırды.

Mani'nin kırkı için birçok konuk gelmişti. Gülistan ile Ali bey de hacdan dönmüşlerdi. Onlar son gece bekleyişlerinin, böyle acı bir olayla sonuçlanacağını bilmiyorlardı.

Yenilikçilik devrinden sadece Tahire ve Cihangirhan duruyorlardı. Onlar son model kıyafetler ve bir jeep arabayla geldiler. Büyük oğulları Söhrap, tekerlekli patenler giyer, sokakta hikâye kahramanları gibi dolaşırды. Tüm çocuklar onun ayakkabılarına bakarlardı. O, bir hamlede sokağın bu ucundan öbür ucuna atlardı.

Resul ile Kevkep abla da geldiler. Kevkep abla küçük oğlunu da getirmişti. Herkesten sonra Tayyibe geldi. Ancak Şeyh Abdülhüseyin'den eser yoktu.

Kevkep daima havuz başındaydı. İri ve ıstıraplı gözleri vardı ve her şeye şüpheyle bakıyordu. Her şey gözünde necis görünüyordu, daima bir şeyleri durulamakla meşguldü. Resul ağa alay ederek: "Elinden gelse, kapılar, duvarlar ve ağaçları bile durular, gusül döktürürdü!" dedi.

Gülistan hacdan kardeşlerine inci kolyeler getirmişti. Ne var ki, kimsenin kolye takmaya hali yoktu.

Komşular da gelmişlerdi. Hatta Güller'in komşuları ile Mani'nin arkadaşları da gelmişlerdi. Herkesten sonra milletvekili olan teyze oğulları geldi. Mersiye söyleyenin sandalyesini eyvana koydular. O, Mani'nin ölümüyle ilgili her şeyi en ince ayrıntılarına kadar sorup öğrendi!

Kûruş siyah gömlek giymiş, gözlerinde erken bir olgunluk görünüyordu. Erkeklere çay götürüyor, boş bardakları topluyordu.

Gecenin son saatlerinde yabancılar gittikten sonra, ilkin Mani'nin ölümüyle, sonra da onun çoluk çocuğuyla ilgili tartışmalar oldu.

Tayyibe: "Niçin ağabeylerinin yanına gitmiyor? Onlar kendilerine göre getir götür sahibi adamlardır" dedi.

Eşrefüssadat, Tayyibe'nin lafını bölüp, ona: "Ben kimsenin evine gitmem. Çocuklarımın başka birinin gölgesi altında kalmalarını istemiyorum" dedi.

Bunları anlattı anlatmasına. Fakat kendisi de ev kirası ve ev masraflarını kocasından kalma maaşla sağlamayacağını biliyordu.

Güller: "Bizim ev en uygun olanıdır. Orada müstakil yaşayabilirsin. Şu anda Munis ablanın odası boştur. Odaya badana yapsınlar derim. Bir haftaya hazır olur. Biz zaten yukarıdayız. İnsiye de zararsızdır" dedi.

Cihangirhan kravatının düğümünü boşaltarak: "Bizim evimize gelirse, Murtaza Ali'ye andolsun minnetini çekerim. Kûruş da Söhrap'la çok iyi anlaşır" dedi.

Eşrefüssadat: "Meşhed'e hayatta gelmem. Sizin evinize gelirim ağabeyimin ağırına gider. İmam Rıza'ya kurban olayım. Ama Meşhed'e gelecek halim yok. Oranın lafı çoktur" dedi.

Eşrefüssaad tüm gece boyunca yıldızlı semaya bakıp, nihayet Güller'in evine gitmeye karar aldı. Orası deniz gibi, fakir hayatı yaşayan insanların içinde, kendini ve anılarını unutabileceği bir yerdi...

BÖLÜM

Uçurtmalar havada uçuyordu. Onların kâğıttan küpeleri ve kuyrukları vardı. Çamur sıvalı evlerin damlarında, çocuklar onların iplerinin ucundan tutmuş, kendi uçurtmalarını gökyüzünün en yüksek noktasına göndermek istiyorlardı.

Uçurtmalardan birinin ipinin ucu Kûruş'un elindeydi. Arka evlerde mahallenin en zenginleri sayılan Hacı Samet'in oğulları da uçurtma uçuruyorlardı. Onların uçurtmaları bazen yedi fanusu bile havaya kaldırabilirdi.

Fabrikanın monoton sesi daima duyulmaktaydı. Sanki yorulmak bilmiyordu. Ne gündüz diyordu, ne gece; ne yaz diyordu, ne kış!

Arasına duman bırakan bir araba, peşinden sevinç kornasının sesi gelir, bazen de bir olay çıkmış anlamında tehlike alarmı çalınırdı.

Güller'in odasından çocukların Kur'ân sesleri geliyordu. Kim yaramazlık yapar veya yanlış okursa, öğretmen hanımın çubuğu omzuna otururdu. Eşrefüsadat duvarın kenarında, ayçiçeklerinin karşısında kilimin üzerine oturmuştu. O çiçeklerin nereden ve ne zaman çıkıp, güneşe doğru yükseldikleri belli değildi.

Eşrefüssadat, Fatma'nın parlak saçlarını örerken, hazin bir türkü mırıldanıyordu. Kendi kendine: "Birkaç günlüğüne geldiydim, ama birkaç yılı geçti!" dedi.

Mahbanu ile Gülbanu, kumaştan yapılmış bebeklerini kucaklarına almış, Fatma'nın örülü saçlarına bakıyorlardı.

— Yenge, bizim de saçlarımızı örer misin?

— Ama sizin saçlarınız kısadır. Nasıl öreyim?

— Annem saçlarımızın uzamasına izin vermiyor. Uğraşamam diyor.

Eşrefüssadat, gür bir saç perçemi altında, kısa kestane rengi saçlara ve bal rengi bir çift göze baktı. Gözler ona bakıyordu. Onlara: "Ama böylesi de güzel" dedi.

Kızlar bebekleriyle oynuyor, Hamit resimlere bakıyordu.

Güller eski sandığı Eşrefüssadat'ın odasına koymuş, öğrencisi olunca Hamid'in fotoğraflara bakmasına izin veriyordu.

— Yenge, bu fotoğrafı görmüş müydün?

— Evet, yüz kere.

— Bunun annem olduğu doğru mu?

— Tabii doğru.

— Ya bu yanındaki adam kim?

— Kendin bildiğin halde, niçin bir daha soruyorsun?

Diğer bir fotoğrafta, askeri üniforma giymiş bir çocuk vardı. Hamit onu alıp, kızlara doğru gitti:

— Çocuklar bakın. Bu Sipehr'dir. Abimiz!

Gülbanu: "O halde şimdi nerede?" dedi.

— Annem öldüğünü söylüyor. Dam üstünden düşmüş.

Mahbanu: "Keşke burada olup, bizimle oynasaydı" dedi.

Eşrefüssadat: "Ama burada olsaydı, şimdi Kûruş'la dam üstüne çıkmıştı" dedi.

Sonra içine korku doğup, dam üstüne baktı.

— Kenarda dur. Yeter. Şimdi Güller halanın dersi bitince, yukarı çıkar!" dedi.

— Anne, uçurtmam havaya yükseldi. Daha aşağı getiremedim.

— Daha iyi. Çabuk aşağı in. Git iki tane akşam için ekme al. Bak sonra fırın kalabalık olur ha!

Eşrefüssadat'ın elinde bir örgü vardı. Hamit: "Yenge bana da örer misin?" dedi.

— Tabi örerim. Annene söyle ip alsın öreyim.

— Ama annem artık bizimle ilgilenmiyor. Bu bebek geldiğinden beri...

— Asıl önemli olan sensin Hamitçiğim! Sen evin büyük çocuğusun. Biliyorsun ufak bebek kendi başına yemek yiyemiyor, kendi başına yürüyemiyor. Annen de onunla daha çok ilgilenmelidir.

Hamit başını sallayarak: "Biliyorum" dedi.

Kûruş aşağı inmişti. Kızarmış ve terlemişti. İnce keten bluzu, vücuduna yapışmıştı.

— Gel ölçünü tutayım.

— Hele kışa çok var.

— Şimdiden kışı düşünmek lazım.

Kûruş ilerledi, Eşrefüssadat yeleği onun koltuk altına tuttu.

— Şimdi raftan para al. Git iki tane taşfırın ekmeği al gel.

Sıcak ve uzun yazın ikinci saatlerinde, çocuğa bakmak herkesin işi değildi. Ancak Eşrefüssadat hem kendi çocuklarına, hem de Güller'in çocuklarına bakıyordu.

Güneş batımına yakın Güller'in öğrencileri gittiler. İşte o zaman Eşrefüssadat rahat bir nefes aldı. Kimi zaman da Haydar amca çocukları etrafına toplayıp, onlara eski hikâyeler anlatırdı. O, altı padişahı gördüğünü iddia ediyordu. Parmaklarıyla da onları sayıyordu: "Nasıreddin Şah, Muzaffereddin Şah, Muhammet Ali Şah, Ahmet Şah, Rıza Şah ve Muhammet Rıza Şah."

Kûruş: "Hangisi daha iyiydi?" diye soruyordu.

Haydar amca korku içinde: "Hiç biri" diyordu.

— Adil Enuşirvan nasıl?

Haydar amca başını sallayarak: "Ben onu görmedim ki" diyordu.

— Ama tarih kitabında, onun adaletli olduğunu yazıyor.

Haydar amca yorgun bir tavırla: "Kitapta yazılan her şey doğru mu?" diyordu.

Haydar baba dışarı çıkmış, bahçeyi suluyordu. Rutubet kokusu her tarafı sarmıştı. Akkavak ağacını suladı. Ayçiçeklerini okşayarak:

— Ne kadar güzeller!

— Siz görüyor musunuz?

— Evet, ben ellerimle her şeyi görürüm.

Güller yatak odasında idi. Birkaç saat ders verdikten sonra artık çocuk sesini kaldıramıyordu. Ne kendi çocuğu, ne abisinin çocuğu, ne de başkalarının çocuklarını. Ancak Eşrefüssadat'ın da yorulduğunu biliyordu.

— Hamit, Gülbanu, Mahbanu çabuk yukarı gelin. Bırakın yengeniz bir rahat nefes alsın.

Kûruş: "Biz gelmeyelim mi?" dedi.

— Sor bak annen ne diyor?

— Bu sözlerin yerine, koş iki tane ekmek al gel, diyor.

Fatma izin almaya kalmayıp, ikizlerin ardı sıra basamakları yukarı çıktı.

Güller yatak odasında oturmuş, sigara tütürüyordu. Baba evinde, toplantı veya mevlitlerden sonra, konuklar gidince birkaç nefes sigara içerdi. Şimdi İsmail beyin teklifi üzerine tekrar sigara içmeye başlamıştı. İsmail beye göre, sigara kuruntu yapmayı önlüyordu.

Hamit, Habib abinin parmaklıklara konan güvercinlerini kovalıyordu. Habib abi, onların evine bakan eyvanda ellerini kaldırır, güvercinleri yuvaya indirmek için ıslık çalardı.

Mahbube, birkaç ay önce ölmüş Nine Beyim'i temsil ederek söylenmeye başladılar: "Adam utan hayâ et! Saçların ağarmış. Hâla da kuş uçurtuyorsun. Hamdolsun artık doğru dürüst nefesin de kalmamış!"

Eşrefüssadat havuzun başındaydı. Yüzünü yatak odasına çevirerek: "Sigara içme. Bari bu masum çocuğa acı. Bu ince akan süt kaynağını da kurutmak mı istiyorsan?" dedi.

— Abla önümü alma. Önümü alma!

İsmail bey geldikten sonra, Fatma yavaş yavaş aşağı indi.

Kûruş taze ekmeği sofraya koydu. Batmak üzere olan güneşe bakıp: "Anne, biz niçin dam üstünde yatmıyoruz?" dedi.

— Çünkü yatakları dama çıkarmaya halim yok.

— Ben çıkarırım.

Eşrefüssadat içinden: "Bizim erkeğimiz yok" demek istiyordu. Ama pişman oldu. Sanki onda yeni bir şey

bulmuştu. Kendi kendine: "Gözünü kapatıp açarsan çocuklar büyümüşler" dedi.

— Sen istersen yatağını dama götür. Artık sen kocaman bir adamsın!

Fatma: "Anne, ben de gideyim mi?" dedi.

Eşrefüssadat ser bir şekilde: "Hayır. Kızlar annele-riyle uyur" dedi.

Gökyüzü yıldız yağıyordu. Lacivert bir ortamda bir fısıltı duyulmaktaydı. Gökyüzünün ve yeryüzünün tam derinliklerinden...

Kûruş, uzun zamandan beri bu sesi fark etmişti. Annesinin gözünden uzak, Güller'in sandığının altından sazı çıkarıp, korku içinde onun tellerini seslendirdiğinden beri, bu hisse kapılmıştı. Bu sihirli ve etkili ses, fabrikanın sesi de içinde olmak üzere bütün monoton sesleri, baskısı altına alıyordu.

O gün, annesiyle Güller halası, Ebelfazl Sofrasına gitmişlerdi.¹² Hamit bir süre sazla uğraşmıştı. Annesi bilseydi, kıyameti koparırdı. Ancak ses, sabah duaları gibi çınlıyordu. Güller halanın Kur'ân sesine benziyordu. Hat hocasının kameşle ona yazdığı hat gibiydi; vezinli bir hat, vezinli sözcüklerle... O, bu vezin ve uyumu her şeyde ve her yerde hissediyordu. Kelimeler ve ahenklerin güzelliği, Saman Yolunda yayıldıkça yayılıyordu.

12- Şiilere has geleneklerden biri, mevlit okuturken, onu Ehlibeyt İmamları veya Peygamber efendimizin torunlarına adamaktır. Hz. Ebelfazl, İmam Hüseyin ile birlikte Kербela'da şehit düşen, o hazretin üvey kardeşi ve İmam Ali'nin cesur oğludur. Bu gibi toplantılarda yemek verildiği için, Ebelfazl Sofrası, Rukayye Sofrası vb. isimler verilmektedir.

Gülistan hala; Saman Yolunun Hac yolcularının kılavuzu olduğunu söylemişti. Sonra bir kepeceye benzer Yedi Kardeşleri ve daha sonra Büyük Yedi Kardeşleri görüyordu.

Acayip şeylerle dolu sema, uykuyu onun gözlerinden çalmıştı. Kâh bir yıldız akıp, uzayda yok oluyordu. Her ölen insanın sönen bir yıldızı vardır. Kuruş kendi yıldızını bulmaya çalışır, babasının kızarık ve kanlı olduğunu düşündüğü yıldızını arardı.

O yağmurlu gecede hiçbir yıldız olmadığı halde, babanın yıldızı nasıl akıp da sönebilirdi?

Fatma annesinin sözlerine inanabilirdi. Ama o, babasının cenazesini morgda görmüş, annesinin ellerindeki soğukluğu o anda hissetmişken, babasının ölmediğini, aksine öldürüldüğünü anlamıştı. O, babasını öldüren, onun kitap yapraklarını toplayan kızıl saçlı adamı gözünde canlandırmak istiyordu. Belki babasının çantasını bulsaydı...

O tamamıyla çantayı hatırlıyor, ancak annesinden sormaya cesaret edemiyordu. Annesinin yeterince sorununu vardı. Onun epey sorulması gereken soruları vardı. Yenilerde milletvekili olmuş teyze oğullarının hakkında. Güller halanın nefretle anlattığı ve onun son günlerde vekilliğe seçildiğini söylediği adam hakkında. Niçin teyze oğlu veya başka bir vekilin asla onlara uğramadığı hakkında...

Evde ve okulda yalnızlık hissediyordu. Güller halanın arasına anlattığı anılarından, belki bir şeyler elde edebilirim diye düşündü.

Güller pencereyi kapattığı sırada: "Bu sene soğuklar ne çabuk geldi!" dedi.

Eşrefüssadat iğne dikmekten bir anlığına el çekip, ona: "Sen de daima soğuktan şikâyetçisin" dedi.

Fitilli lamba ışığı, Hamit ile Kûruş'un yüzlerine düşmüştü. Onlar kamışla el yazısı yazıyorlardı. Kamış kalemle mürekkep kâğıt üzerinde kırç kırç diye ses çıkarıyordu. Kûruş'un önündeki kâğıt, bir sıra güzel yazı biçimiyle doldurulmuştu:

"İnsana edep, servetten daha yeğdir."

Güller beğenerek Kûruş'un yazı biçimine baktı. Sonra: "Keşke Mehdi yaşasaydı. Kûruş onun el yazısını gördün. Değil mi?" dedi.

— Evet, halacığım. Defalarca bakmışım. Siz evde olmayınca; annemle mevlitlere gidince!

Güller, masumca oturmuş Hamid'e baktı.

Eşrefüssadat: "Güller, sandığın kapağı açık mı?"

Kûruş gülerek: "Bu da sorun mu? Bir çengel iğneyle açılır!" dedi.

Eşrefüssadat: "Biz yokken, başka neler yapıyorsunuz?" dedi.

Hamit sinirli bir sesle: "Benim hiçbir suçum yok" dedi.

Kûruş: "Doğru diyor. Bunların hepsi benim fikrimdi" dedi.

— Peki, el yazılarıyla resimlerden başka, daha nelere baktınız?

Eşrefüssadat, korkuyla gözünü oğlunun ağzına dikmişti. Onun da Mani gibi asla yalan söylemediğini biliyordu.

— Doğrusu, biraz da saz çaldık. Güller hala, senin de saz çalarken çekilen resmini gördüm. Şu anda sandıkta bulunan sazın ta kendisi.

Başka âlemlerde dolaşan Güller, dudak arasında şunu söylüyordu: "Nice sokaklar dolaştım..."

— Güller hala, keşke bana da öğretsen diyorum.

Güller sinsice Hacı Hasan ağanın fotoğraftaki görkemli gözlerine bir baktı. Sonra kendi kendine: "Do, Re, Mi, Fa, Sol, La, Si..."

Eşrefüssadat: "Ders okuman bu işlerden daha önemlidir. Ayrıca bu işler günah yazılır. Ninem derdi ki, saz seslenen evde, melekler susar!"

O gece inada binmiş olan Güller: "Allah geçmiştekilere rahmet etsin. Ancak sazın sesi, tıpkı meleklerin sesi gibidir!" dedi.

— Sana bu sözler yakışmaz. Sen sabahtan akşama Kur'ân dersi veriyorsun...

— Bu ikisinin çelişkide olduğunu da kim söyledi?

Eşrefüssadat lafı değiştirmek amacıyla: "İsmail Bey bu gece de mi gelmeyecek?" dedi.

— Hayır. Fabrika işlerliğe kavuşmuş. O yüzden hafta da üç gece mesaiye kalmaları gerekiyormuş.

— Allah'tan fabrika işe başladı. Yoksa Rahim beyle Gülruh nasıl yeni aldıkları evin kirasını ödeyebilirlerdi?!

— He vallah. Hem de yedi tane çocukla!

— Ama Azize abla bu arada yalnız kaldı.

— Yok canım. Gülruh durmadan ona uğruyor. Ya Gülruh onlarda, ya da Azize abla onlardadır.

Saz havalarında uçan Kûruş: "Halacığım, bana saz öğretir misin?" dedi.

Güller: "Git, sazı getir bakalım" dedi.

Eşrefüssadat: "Bıraksana Allah aşkına. Sen yorulmamış mıydın?" dedi.

Ancak Güller, o gece başka havalardaydı. Kızlar uyuyorlardı. İnce taneleri olan şiddetli yağmur yağıyordu.

Kûruş anında gidip sazı getirdi. Onu halasının önüne koydu.

Güller uzak yıllardan gelen sesi duyuyordu: "Saza gel, söze gel..." Derken üzerine asla toz konmamış saza bakarak her şeyi hatırladı. Sazı kucağına alıp, söylemeye başladı: "*Kanadımı kana bulama...*"

— Bu teller ama paslanmış!

— İzin verirseniz, yarın bunu Üstat Neva'ya götürür, tellerini değiştiririm.

Eşrefüssadat: "Sen oraya da mı gittin?" dedi.

— Evet, babamla defalarca oraya gittik. Kendisi de hep toplantıya katılırdı.

Gelin, halı serilmiş üçer basamağın üstündeki sandalyeye oturmuştu. Arkasında hayalengiz renklerden oluşan güneş, parlak ışınlarını yansıtmaktaydı. Gelinin iki tarafında ceylan ve kuş nakışlı ikişer halı, sanki duvarda kanat açmış uçuyordu.

Rengârenk lambaların ışığı avluyu çepeçevre sarmış, ağaç dallarının arasında bile yanıp sönüyordu. Öylece, gelinin elmas nişanlı tacında binlerce farklı renklerde yıldız yaratıyor, aniden kayboluyordu. Ancak hiçbir renk, gelinin mavi gözleri kadar güzel değildi. O gözler vakar içinde yere bakıyordu. Gelin'in tacının altından belli olan altın ve kıvrırcık saç perçemi, kızarmış yüzünde dalgalanıyordu. Bulut kadar yumuşak bir tül, tacın üstünden çevrilmiş, gelinin yüz ve boynunun bir kısmı ve üst gövdesini örtmüş bulunuyordu.

Zühre ile Nergis, gelinin kardeşleri olarak, ilk defa

kadın kıyafeti giymiş, sıkıca kendi görünümelerini korumaktalardı. Onlar dikkat ve ilgiyle gelinliğin kıvrımlarını düzenleyip, gelinin harika pileli eteğine yaklaşmak isteyen çocukları uzaklaştırıyorlardı. Çocuklar, üçer basamağın zirvesinde durarak destanlardaki kızları anımsatan Zehra'ya bakıyorlardı.

Basamakların aşağısında üçüz oldukları izlenimi veren üç tane kız duruyordu. Onlardan ikisinin saçları düz ve kestane rengindeydi. Başlarındaysa mavi bir kurdele vardı. Ama üçüncüsünün saçları beline kadar uzuyordu. Örölmüş kısımları onun saçlarını pileli gösteriyordu.

Zarif ayakları üzerinde pembe bir etek şemsiye gibi serilmiş, birkaç kurdele onların ince bellerini tamamiyle sarmıştı.

Gelin yukarıdan onlara gülücükler atıyor, elindeki pembe çiçeklerin kokusu her tarafa yayılıyordu.

Gölbanu: "Zehra'ya bak!" dedi.

Mahbanu ile Gölbanu, başlarını sallayarak onun dediğini onayladılar.

Çocuklar, masa sandalyelerin dizilmesiyle oluşturulmuş koridorların arasından geçiyor, pastadan yapılmış dağın doruğundan reçelli pastaları alıp yiyorlardı.

Birkaç çocuk ise, pistte hazırlanan çalgıcı ve şarkıcılara bakıyorlardı.

Tahtın üzerine pek yeni sayılmayan, fakat güzel nakışları olan halılar serilmişti.

Kadın çalgıcıları oturmuş, sazlarını ayarlıyorlardı. Birisi darbukasını ispiro lambasında ısıtıyor, elini üstüne çekiyordu. Yerde bir rakkase oturmuş, sarı saten bir elbise giymiş, üzerine bir siyah tül örtmüştü. Önüne bir ayna koyup, kıvrık saçlarına parfüm sürüyordu.

Birkaç erkek ve kız çocuğu, ağaçlar ve çardakların arkasından onu gözaltına almışlardı. Böyle bir kadını, ancak düğünlerde görebilirlerdi.

Misafirler hâla gelmemişlerdi. Aileden sayılan kadınlar avluya bakan büyük odaya toplanmışlardı.

Kalabalığın çoğu, gelin tarafına aitti. Damat ailesi, biricik oğullarına düğün yapıyorlarsa da, fazla adamları yoktu.

Damat ninesi her şeyi gözetiyordu. Kâh başını sallar, itiraz anlamında bir şey söylerdi. Bir grubun gelip, oğlunun malını yağmaladığını hissediyordu. Damat anesi Furuğ Zaman, süt beyazı bir tül çarşafı başına atıp, her yere yetişiyordu. Kadınlar bir araya toplanıp, fön cihazını iyice ısınsın diye mangalın içine koymuşlardı. Bu arada saçlarını tarıyorlardı.

Azize abla şerbetleri, kristal kadehlere döküyor, tepsiye bırakıyordu. Gülsuyu kokusu her tarafı sarmıştı.

Kûruş ile Hamit, şerbet tepsisini erkeklere götürüyor, arkalarındaysa Söhrap tekerlekli patenleriyle kayıp gidiyordu.

Tahire saçlarını bukle fönüne sarmışken, yatak odasına gidip: "Çocuklar, akıllı erkek ve kızlar gibi gidin masada oturun, size şerbet getireyim" dedi.

Ancak çocuklar epey pasta yedikleri için, şerbet içmeye istekleri yoktu.

Tahire raftaki aynanın karşısında, öylece bukleli saçlarını kaldırıp, boncuklu bir iğneyle bağladı. Sonra Eşrefüssadat'a: "Sen niçin bukle yapmıyorsun?" dedi.

— Yemin olsun, hiç bu işlere halim yok. Kocamın genç yaşta öldüğünden sonra, elimi yüzüme gözüme sürmemişim!" dedi.

Artık fön cihazını Güller'in elinden alıp, ona: "Allah aşkına git çocuklara bir bak. Korkarım bir yaramazlık yapıp, damat ailesinin yanında bizi rezil edecekler! İlkın bu Söhrab'ın önünü al; patenleriyle dönüp dönüp dolaşıyor" dedi.

Kübra nine üzerlik mangalını dolaştırıyor, mavi ve hoş bir koku havada halkalar halinde yükseliyordu: "Kem gözler çıtlasın, kıskananlar çatlasın!"

Başında ince mavi bir çarşaf atmış Gülistan, tepesine altın benler yapıştırmış ve eline inci bir tespih almış: "Gelinle damat sağlığına bir salâvat getirin!" diyordu. Derken bu ses, çalgıcıların sesiyle karıştı.

Gülruh ile Furuğ Zaman, kapı ağzında durup, misafirlere hoş geldin diyorlardı. Gecenin sonunda toplantı sakinleştiğinde, çalgıcılar yorgun ve uykulu halde, gözlerinin etrafında mor bir halka oluşmuşken, dinlenmek için bir köşeye oturdular. Bir hamur parçası gibi yere yayılan rakkase, aynada gençliğinin batış anını izliyordu.

Erkek çocuklar oraya toplanmışlardı. Kûruş'la Hamit, çalgıcıların tahtı üstüne çıkıp, orada bulunan sazları ellerine aldılar.

Onlar karşıdaki vesveseyi yenemiyorlardı. Birkaç saniye sonra santur ve saz sesi, ortamı doldurmuştu.

Çocuklar yaramazlıktan vazgeçip, havuz başında oturmuşlardı. Güller ağaçların ardında saklanmış, göz ucuyla kendi oğlu ve yeğeninin yaptıklarına bakıyordu. Eski bir yara içini sızlatarak, kendi içinden: "Mehdi tekrar hayata dönmüş; bu kez de Hamit şeklinde!" dedi. Öbürüyse sanki Mani'nin kendisiydi. Babası nasıl dikkatle kitap okuyorduyorsa, oğlu da öyle dikkatle mızrabı santurun tellerine indiriyordu.

Hüzünlü bir besteydi. Ona rağmen kızlar onun havasıyla oynuyorlardı.

Güller kurulu tahtın kenarında oturup, acıklı bir sesle şarkı söylemeye başladı. Onun sesinde yeni bir acı vardı. Bu da üç kardeşe ablalarının içinde çöreklenmiş olan eski yarayı hatırlatıyordu.

Gülistan abdest almak için tahtın altına eğilmişken, hayretle bu sahneye bakıyordu. Hareketleri aynı anneleri gibiydi.

— Yine de çalgı tezgâhı mı kurmuşsunuz?

Gülruh: "Allah'a şükür, eniştellerimiz burada değil-ler" dedi.

Azize abla: "İnsan düğünde çalıp oynamalıdır. Yas meclisi değil ki!" dedi.

Gülistan: "Fakat bu, günaha yol açmamalıdır" dedi.

Büyük hanım yatak odasının parmaklıkları kenarında oturup, nargile içiyor, başını sallıyordu.

Eşrfüssadat'ın sesi Kûruş'u santur çalmaktan alıkoymdu: "Ulan, bunları kimden öğrendin?"

— Güller halamdan.

— Onu biliyorum. Şu santur çalmayı diyorum!

— Babamın arkadaşı öğretti. Üstat Neva!

— Öyle mi? Gözümüz aydın!

Çalgıcıların çömezi yanık tenli, diken saçlı bir çocuktü. Haklı bir tavır takınarak, gelip salar toplayıp, kutularına koydu.

Nihayet erkekler de gelinle damadın ellerini birbirinin avucuna koymak için içeri girdiler.

Kübra nine üzerlik mangalını eline almış, gelinle damadın önünde yürüyor, esmer yüzlü kırmızı saten bir elbise giymiş adam tef çalıyordu.

Tahire zılgıt çekiyordu.

Sonra Hacı Halil ağır ve sağlam adımlarla ileri gelip, biricik oğlunun elini gelinin eline verdi. Gelinle damat el ele tutuşarak, çiçek ve yanıp sönen lambalarla süslenmiş kameriyenin altından geçip, basamaklardan yukarı çıktılar.

Kübra nine merdivenlerin altında durmuş, kimsenin yukarıya çıkmasına müsaade etmiyor, ne ailenin fodul kadınlarına, ne de meraklı çocuklara izin veriyordu.

Herkes Güller'e iyi davranıyor olmasına rağmen, o hiç kimseden hoşlanmıyordu. Rus profesörü açıkça ona çocuğunun yürüyemeyeceğini söyleyince, sanki dünya başına yıkılmıştı.

Rus profesörünün kızıl saçları vardı ve ona İsrafil yoldaşı hatırlatıyordu. Güller'le oğlunun hayatı, Rusya hastanesinin lağımları gibi kokuyordu.

Her gün çocuğun ayaklarına masaj yapan hemşire, ona: "Böyle masaj yapmalısın. Eve gidince, bacaklarını ılık suya koy ve bu şekilde masaj yap" diyordu.

Şiddet ve süratle çocuğun bacaklarını açıp kapatıyordu. Güller onun giydiği iğrenç pembe bluzuna tiksinierek bakıyor, kullandığı parfümden nefret ediyordu.

Kimseyi yardım etmeye, Eşrefüssadat olsa bile bırakmıyordu. Her gün biraz daha ağırlaşan çocuğu sabahın köründe kucağına alıp, hastaneye götürüyordu. Sonra Kur'ân kursuna katılan çocuklar ortaya çıkıyorlardı.

— Bu gün ders yok mu?

— Hayır. Gelecek haftaya!

Çocuklar söylene söylene evlerine dönüyorlardı.

O gün, hemşirenin işi öğleye kadar uzadı. Ancak Güller'in eve gidecek hali yoktu. Yolunu değiştirip, İmamzade Abdullah türbesine gitti. Mehdi'nin mezarı oradaydı. Bu bahaneyle evini, yıkanması gereken kirli çamaşırları ve dağınık odasını unutmak istiyordu. Çocuklarını Kur'ân kursuna yazdırmış annelerle karşılaşmak istemiyordu. Verdikleri aylık ücretinin hepsini Ahmed'e harcamıştı.

Kendi kendine: "Anne olacağına taş olsan daha iyi" dedi.

Gün batımına dek mezarlıkta bekledi. Nihayet yaşlı bekçi fanusları mezarların başına koyarken, yerinden kalkıp, çocuğunu kucağına aldı ve her zamanki ninni-yi söylemeye başladı: "Oğlan, oğlan, bal oğlan... Senin felç olmana asla izin vermem!"

Yavrucuk sevgiyle annesine bakıyordu.

Gülruh yarı açık kapının yanından içeri girdi. Koridor hâla ışıktı. Bayat yemekle yıkanmamış çamaşır kokusu vardı. Avluda Eşrefüssadat çocuklarla kahvaltı yapıyordu.

— Merhaba abla. Allah razı olsun. Bayağı zahmete düşmüşsün. Kendi çocukların yetmezmiş gibi, bir de Güller'in çocukları başına kaldı.

— Hoş geldin. İyi ki bu taraflara da gelebildin!

— Vallahi çok meşgulüm. Zehra aşeriyor. Öbür çocukların da, her biri bir hava çalışıyor. Rahim beyin de günbegün beklentisi çoğalıyor!

Çocuklar Gülruh'la elindeki pasta kutusuna baktılar. Bir an önce kutunun kapağı açılıns istiyorlardı.

Kûruş başını yorganın altına sokmuştu. Gülruh: "Kkalksana oğlum, öğlen oldu" dedi.

Gülruh onun abisini anımsatan hareketlerine baktı. Sonra havuz başındaki bulaşık ve çamaşırlara bakıp: "Çok az baş ağrımız vardı, bu da üstüne eklendi. Kim hayatta Güller'in başına bunca bela geleceğini düşünebilirdi? Sonunda doktor ne demiş? Anladınız mı? Güller kimseyi yanında götürmüyor. Kendisi de doğru dürüst bir şey anlatmıyor. Sen bu işten ne anladın?" diye sordu.

— Vallah şuradan buradan bir şeyler duydum. Tedavisi uzun sürecekmiş. Kadıncağız her gün erkenden çocuğu kucağına alıp gidiyor. Ne zaman döneceği de belli olmuyor. Bazen öğle, bazen öğleden sonra ikide... Ne yiyor bilmiyorum? Sonra geldiğinde de çocuğu tam güneşin çarptığı noktaya götürür, bacaklarını o kadar açıp büküyor ki, yüzünden ter damlaları dökülmeye başlıyor. Ama onunla birlikte yine bırakmıyor. Allah ne kadar da ona güç vermiş! Bunca yaptıklarından sonra, çocuğu sıcak su leğenine koyuyor, kendisi de havuz kenarında oturup, ayaklarını suya sokarak, sigara içiyor. Kendisine bir bardak şerbet götürürüm. Kâh içer, kâh gözlerini yüzüme diker, dilini şerbete vurmaz" dedi.

Gülruh, Eşrefüssadat'ın geniş ve kırıksık alnına bakarak: "Desene hayatın ağır yükleri tam üzerine yüklenmiş. Ben de başka türlü çekiyorum. Bir zamanlar elimin asası olan Azize abla, artık kötürüm düşmüş. Hele ona da yardım etmem gerekiyor. Hepsinden daha beter Zühre ile Nergis'i isteyenlerdir. İki de bir gidip geliyorlar. Rahim beye göre de kızın çabuk kocaya gitmesi gerekiyor. Kısacası çocukken bir dert, büyüdükten sonra yüz dertleri var. Akşam olunca da Rahim beye

<https://t.me/caferilikcom>

www.caferilik.com

kulluk etmek saati başlar. O da kapıya, duvara, beyaza, siyaha; her şeyde muhakkak bir yanlış bulur. Bugün de gizlice ablamla çoluk çocuğuna bakmaya geldim" dedi.

Sonra basamaklara yönelip, yukarı çıktı.

Eşrefüssadat: "Boynumdaki yükü hafifletmek istiyorsan, git caddenin başından birkaç metre pamuklu kumaş al getir. Kızlara önlük dikeceğim" dedi.

Üçer çift göz, sevinerek Eşrefüssadat'a baktı.

Fatma: "Gülruh hala, ben bu sene okula gideceğim" dedi.

Gülruh, Fatma'yı kucığına alıp öptü. Sonra: "Kaç metre?" diye sordu.

Eşrefüssadat karışla ölçmeye başladı. Sonra: "Sekiz metre yeter. Bir metre de bel ve yaka kısmı için kola bezi al" dedi.

Gülruh çabuk gidip döndü. Eşrefüssadat avluya bir kilim açıp, dikiş tezgâhını kurdu. Kûruş, Haydar amcanın odasının yanında merdivenin üstünde oturmuş, kalın bir kitabı eline almıştı.

Gülruh: "Ot kökünde biter" dedi.

Eşrefüssadat: "Bin rahmet kitap okumasına! Allah, sazi çınlattığı günden muhafaza etsin!" dedi.

Hamit bir ayçiçeğinin ortasından çekirdek çıkarıyordu. Kızlar ona yalvararak onlara da çekirdekten vermesini istiyorlardı. Fabrikanın sesi aynı şekilde devam ediyordu. Lağım kokusu havaya yayılmıştı. Gülruh kıskıvrak, desenli çarşafının iki ucunu boynuna dolayıp, eyvan üstünde her ne battaniye, kilim ve yorgan-döşek vardırırsa, hepsini aşığı attı.

Kûruş: "Halacığım ne biçim toz yapıyorsun sen?" dedi.

— Bunu söyleyeceğine kalkıp yardım etsene! Seni de diyorum, Hamid'i de. Her biriniz bir kâse alın, halıyı yıkayın!" dedi.

Kûruş (Monte Cristo Kontu) kitabını kapatıp, Haydar amcanın duvarındaki oyma rafa bıraktı. Sonra pantolon paçalarını sıvadı. Hamit de ayçiçekleri kızlara verip, kuzenine yardım etmeye gitti.

Eşrefüssadat dikiş makinesinin başında oturup, söküklere dikiyordu. Bir süre sonra: "Aferin çocuklar! Şimdi zahmet çekmişken, bari biraz da sabunlu su hazırlayın, halıları doğru dürüst yıkayınız. Zannederseniz Ahmet doğduğundan beri, onlar yıkanmamıştır" dedi.

Kûruş: "Doğrudur. Ayrıca pislik mekânı olmuş!" diyerek burnunu kapattı.

Gülruh camın arkasından: "Sanki sizin pisiğiniz mis gibi kokuyordu. Değil mi?" dedi.

Hamit ile Kûruş var güçleriyle işe girişmiş, kâseyi halıya çekiyor, pis suyu ondan çıkarıyorlardı.

Gülruh avluya gelip, çamaşırlarla bulaşıkların canına okudu.

Mahbube kendi pencerelerinin arkasından: "Güller abla, size yardım eden adam yok mu?" dedi. Bunu duyunca, Gülruh bu eve ilk geldikleri günü hatırladı. Derken: "Allah Nine Beyime rahmet etsin. O gün yediğimiz pilavın tadı, hâla damağımdadır. Bence o pilavın sayesinde ablam ikiz doğurdu!" dedi.

— Biraz sabret, ben de geleyim.

Birkaç dakika sonra, dam yoluyla kendini avluya yetiştirdi.

Halılar ve yatakları yıkayıp, güneş önüne serdiler.

Mahbube: "Artık havuzu boşaltmak anı geldi" dedi.

Gülruh: "Bilmem su deposunda su var mı?" dedi.

Sonra sarnıcın kapısını kaldırıp: "Evet, var" dedi.

Dört yandan yardımlaşıp havuzun suyunu boşalttılar. Hamit: "Halacığım, şimdi ne yapalım?" dedi.

— Şimdi tulumba vurun, havuz dolsun.

Çocuklar tulumba vurmaya başladılar. Havuz temiz suyla doldu. Çamaşır telleri temiz çamaşırırlarla doldu. Mutfaktaki kap yerleri temizlendi, dolayısıyla temiz kaplar yerlerine oturdu.

Yatak odasında son nefeslerini çeken saksılara su verildi. Evin havası bir başka olmuştu.

Eşrefüssadat önlük için kızların provasını alıyor, kızlarsa önlük eteklerinin dizlerine kadar uzayan pilelerine bakıyorlardı.

Gülruh: "Yenge, açlıktan midemiz... Yemeği getir" dedi.

Mahbube: "Güller'i beklemeyelim mi?" dedi.

— Hayır, onun ne zaman döneceği belli olmaz.

Çocuklar sofranın etrafını sardıktan sonra, ekmekleri doğramaya başladılar.

Eşrefüssadat bozbaş¹³ tencerisini yayvan bir kabın içine çevirdi. Çocuklar doğradıkları ekmekleri onun içine döktüler. Gülruh pişmiş eti dövmeye başladı.

Yemekten sonra, Gülruh kilimin kenarında uzandı. Ayaklarını ıslak kerpiç döşemesinin üzerine koyup, çocuklarla dikiş makinesi sesleri içinde uykuya geçti.

Kûruş sazını ayarlıyor, Hamit ise onun peşini bırakmıyordu.

13- Bozbaş, et ve nohuttan yapılan baharatlı geleneksel bir yemek çeşididir.

— Kuzenim, beni de götürür müsün?

— Hayır.

— Niçin?

— Çünkü orası çocukların yeri değil.

— Ama ben çocuk değilim.

— Söyledim ya; olmaz.

Eşrefüssadat: "Bak bakalım, o da seninle gelirse, vahiy mi ters dönecek?" dedi.

— Olmaz. Hocam yaşlı ve halsizdir. Para da almıyor. Ben de bir kişi daha mı götürüyüm, diyorsun?

Hamit bir köşede kendine kapanıp, Kûruş'un santuru kutusuna koymasını izledi.

Gülruh aniden uyanıp, güneşin duvarı indiğini görünce: "Güneş battı, ama hâla Güller dönmedi?" dedi.

Eşrefüssadat önlüğün arkasını dikmekle meşgulken: "Bugün çok gecikti" dedi.

Gülruh ayağa kalkıp, çamaşırlarla kapkacakları topladı.

— Sence nereye gidebilir?

— Belki Şah Abdülazim'i ziyarete gitmiştir.

— Allah korusun, bir daha kuruntulara girmesin?

— Hayır, bu sefer başka türlüdür. Akli başı bu çocuktur. Allah'tan doktor çok olumlu şeyler söylemiş. Ancak zavallı anne nasıl böyle büyük bir yükü kaldırsın?

Haydar amca kilerin yanında oturmuş, tütün çubuğunu yakmış, kızlar ayarlı bebekler gibi havuzun başına dönüyorlardı. Havuzun arı suyu onların hareketlerini yansıtıyor, akkavak yapraklarınyısa, yeşil çimen olarak gösteriyordu. Güneş batımında Güller döndü. Yorgun argın! Yıkanmış halılara, kerpiç döşemelere ve

havuzun suyuna bir baktı. Sonra parıldayan akkavak ve ayçiçeklerine baktı.

Siyah lağım suyunu unutmak istedi.

Gülruh selam verdi. Ama cevap işitmedi.

Eşrefüssadat: "Merhaba" dedi. Güller: "Merhaba abla. Kolay gelsin" dedi.

Çocuğu leğene koyup, kendisi havuz başında sigara içemeye gitti. Gülruh kaygılanarak bir köşede durmuştu. Yalvararak: "Sen benim ablamsın. Benim büyüğüm-sün" dedi.

Güller aynı şekilde havuzun suyuna bakıyordu.

Eşrefüssadat: "Bir çay iç. Tazedir" dedi.

Güller sigaranın son yudumunu da içip, izmaritini önemsemezlikle kerpiç döşemelerinin üzerine attıktan sonra, ayağıyla ezdi. Sonra yorgunluğun hikâyesi olan ağır kıvılcıkların havuzun kenarında oturdu. Ellerini suya sokup, gökyüzüne bakarak: "Ben bu hayattan yoruldum..." dedi.

Eşrefüssadat, Güller'e bir bardak çay götürüp, o da barışma anlamında onu içti!

— Güllerciğim, biliyor musun, gelinle damat buraya gelmek istiyorlarmış.

Güller, şaşkınlıkla ona bakıp, bir şey söylemedi.

— Güller bizim büyüğümüzdür, herkesten önce onun ayağına gitmeliyiz, dediler. Hacı Halil'in annesi, Hacı abla da gelecek. Furuğ Zaman ile damat da gelecek" dedi.

Güller'in gözlerine öfke dolup, bin mana taşıyan ateşin bakışını Gülruh'a fırlatarak, bir sigara daha yaktı.

Gülruh endişeyle Eşrefüssadat'a baktı. Kaşlarının birini kaldırıp, teessüf anlamında dudaklarını eğdi.

Eşrefüssadat: "Çocuklar gelin, önlüklerinizi giyin bakayım" dedi.

Kızlar önlükleri giydiler. Onlar oynak güvercinler gibi fır dönüyorlardı. Bir taraftan Habib abinin güvercinlerinin sesi, öte yandan Mahbube ablanın mırıldanmaları duyuluyordu. Güller havuzun kenarında oturmuş, sigaranın mavi dumanında kaybolmuştu. Hamit leğenin içinde Ahmet'le oynuyordu. Ahmet grup halinde uçan güvercinleri, gözleriyle takip ediyordu.

Gülruh: "Korkarım bu görüşme, bizi rezil edecek" dedi.

— Bırak gitsinler ya! Sen de ne kadar eniştenlerden çekiniyorsun. Ben hallederim. Ne zaman geleceklerini söyle" dedi.

— Cuma gecesi. Keşke bir şekilde Güller'e bu çocuğu misafirlerin yanına getirmemesini söyleyebilseydik! Bizim ailede irsi hastalık olduğunu düşünecekler diye korkuyorum.

— Sen de ama inceliyorsun ha! Çiçek gibi bir kız veren senmişsin, daha ne istiyorlar?

— Öyle değil. Ben ailenin onurunu düşünüyorum.

— İçin rahat olsun. Ben de kaplarımı dolabımdan çıkarırım.

— Teşekkür ederim. Ayrıca... Beni tersleme. Ben kızımın kaynanası olan Furuğ Zaman'dan çekinmiyorum. Ben daha çok Hacı abladan korkuyorum. O her şeyi inceleyen bir kadındır.

Karanlık kara parçalarını saçmış, semada tek tük yıldız gözükmekteydi.

Güller bir kelime bile söylemeden Hamid'i leğenden çıkarıp, kucağına alıp gitti. Yatak odasında bir gölge gibi görünüp: "Çocuklar, yukarı çıkın" dedi.

Gülruh: "Gitmem gerek" dedi. Gittiği sırada Hacı Samed'in karısıyla birkaç kadın daha gördü.

— Gülruh abla, sizin geldiğinizi duyduk. Ablan ki bir şey söylemiyor. Sen söyle bakalım, bu Kur'ân kursu sonunda ne olacak? İki ayın ücretini ödemişiz. İlk ay çocuklar derse katıldılar. Ancak ikinci aya gelince Güller abla bizi işletti.

Gülruh torbanın içinden siyah bir cüzdan çıkarıp, söylenen kadınların verdikleri ücreti geri verdi.

Eşrefüssadat: "Allah senden razı olsun. Bunların dilini kısalttın ya! O kadar konuştuğular ki, az daha kendim ders verecektim onlara. Ben de Kur'ân okumasını biliyorum. Fakat öğretmesini bilmiyorum" dedi.

Hamit yeni önlük giymiş kızlarla birlikte yukarı çıktı. Eyvandan Güller'in yumuşak ve sevecen sesi geldi: "Allah Kardeşlikten eksik etmesin. Eline sağlık. Benim ümidim sadece sanadır" dedi.

Mavi Buik araba, zahmetle topraklı ve dar sokaklardan geçiyordu. Çırlıçiplak pis arklarda oynayan fodal çocuklar arabanın etrafına toplanmışlardı. Şoför bazen aşağı inip, çocukları dağıtmak zorunda kalıyordu. Hacı abla İsfahan yöresine has olan koyu şivesiyle: "Allah ırak etsin. Burası da cehennemnin hangi köşesidir?" dedi.

Çocuklar arabaya ve dörder çarşafı kadına bakıyorlardı.

Araba sokağın dönemecinde, yenilerde ortasına elektrik direği diktikleri noktada durakladı. Hacı abla bastona dayanarak arabadan indi. Elini beline koyup: "Ben bu yolu nasıl yürüyeyim?" dedi.

Furuğ Zaman: "Hanımcığım ben sizin gelmemenizi söylememiş miydim? Kendiniz ısrar ettiniz" dedi.

Zehra arabadan inip, Hacı ablanın koluna girdi.

Damat: "Çarşafımı yüzüne çek!" dedi.

— Ama burada kimse yok ki!

— Nereden malum? Ya birisi pencereden, duvardan veya dam üstünden bakarsa ne olacak?

Hacı abla ağzını, Furuğ Zaman'ın kulağına yaklaştı-
rıp: "Güller hanımın böyle bir yerde oturduğuna inana-
mıyorum. Güller hanım onca tekebbür ve gururla böyle
bir yerde oturuyor demek!"

Sonra torununa şöyle baktı. O, gelinin elinden tut-
muş, hiçbir şey ve hiç kimse umurunda değildi. Sanki
bulutlarda yürüyordu.

Gelinin mavi gözleri, anılarla dolu olan sokaklarda
geziniyordu. Gülruh içindeki ıstırapla eve ulaşmak için
acele ediyordu.

Kapı yarı açıktı. Gülruh: "Selamün aleyküm ev hal-
kı!" dedi.

Eşrefüssadat kapıya geldi. Başında ince desenli
çarşaf ve onun ardından üç kız çocuğu yeni gelen mi-
safirlere bakıyorlardı.

Birkaç günden beri ev halkı tamamen, Cuma ak-
şamı yapılacak tören için hazırlık yapıyorlardı. Ancak
Güller hariç. O hiçbir şey umurunda olmadan sadece
çocuğunun tedavisini düşünüyordu.

Gülruh ile Zehra yanlış bir eve girdiklerini zannet-
tiler. Her şey o kadar değişmişti ki...

Koridor ve basamaklara kilim sermişlerdi. Şurada
burada beyaz gül, sardunya ve mine çiçekleri göze çar-
pıyordu. Beyaz yaseminlerin kokusu, lağım kokusunu
unutturmuştu.

Eşrefüssadat çarşafa öyle bürünmüştü ki, sadece gözleriyle karakaşları gözükiyordu. Misafirlere: "Hoş geldiniz. Sefalar getirdiniz. Buyurun yukarıya!" dedi.

Damat, Hacı ablanın kolundan tutup, yukarı çıkardı.

— Aman, nefesim kesildi. Bu merdivenler ne zaman bitecek?

Gülruh, Eşrefüssadat'ın odasını kontrol etti. Meyve ile pasta kristal ve gümüş kaplara dizilmiş bulunuyordu.

Mahbube vişne şerbetini bardaklara döküyordu.

— Allah kardeşlikten eksik etmesin.

— Hep bu işlerden olsun!

Çocuklar bir çember oluşturarak oturup, dondurmalarını yalıyorlardı. Haydar amca misafirler gidinceye kadar, bulanık camların ardında kilerde kalmak zorundaydı. Hatta Habib abi bile damın üstüne çıkmamalıydı. Ancak bir tek güvercinleri yaz akşamında kafeste tutamamışlardı. Onlar çadır gibi kanatlarıyla uçuyor, kırmızı gözleriyle korkmadan, çekinmeden insanlara bakıyordu.

Misafirler tüm etrafına battaniye serilmiş, üzerlerine güzel nakışlı minderler konmuş bir odaya girdiler. Odanın ortasında birkaç tane halı minder konmuştu.

Odaların arasındaki kapılar açıldı. Dolayısıyla yatak odasına dizilmiş çiçek saksıları görünüyordu.

Eşrefüssadat misafirlere iltifatta bulunduktan sonra herkes yerinde oturdu. Zehra çarşafını açtı. Tam gözlerine uygun mavi bir kumaş elbise giymişti. Elbisesi onun billur boynunu ve firuze gerdanlığını gösteriyordu. Saçları bir nur halesi gibi, yüzünün çevresini örtmüştü.

Eşrefüssadat: "Maşallah. Ne kadar da güzelleşmişsin! Tıpkı annenin gençliği gibi" dedi.

Hacı abla: "Buradan eyvan görünmüyor mu?" diye sordu.

— Hayır. Bu ağaç eyvanın önünü kesmiş.

Hacı abla ikrahla çarşafını omzuna indirdi. Zehra dikkatle çarşafı katlıyordu. Furuğ Zaman, Hacı ablanın çarşafını alıp, Zehra'ya verdi.

Hacı abla beyaz ipek başörtüsünün düğümünü sıkıştırdı. Sonra duvardaki raf, çerçeve ve ikişer çıraya baktı. Onların camlarından pembe bir gölge yansıyor, ortalarındaysa bir şule yanıyordu.

Eşrefüssadat şerbet tepsisini Hacı ablaya tuttu. Fakat o şerbetten almadı. Onun yerine bir tacir dikka-tiyle gümüş tepsiyle nakışına baktı.

— Hayır canım. Ben şerbet içmem. Şeker bana iyi değil. Bir bardak su verirseniz, çok memnun olurum.

Zehra tepsiyi Eşrefüssadat'ın elinden alıp, diğerlerine ikram etti. Furuğ Zaman: "Bu şerbetin rengi ne güzel!" dedi.

Gülruh: "Ablamın marifetidir" dedi.

Eşrefüssadat gül rengi bir tepside, bir bardak su getirip, Hacı ablaya verdi.

Hacı abla: "Eyvah, burası ne kadar da karanlık! Kalbim sıkıştı. Sizin elektriğiniz yok mu?" dedi.

Eşrefüssadat merdivenlerin üstünden: "Güller abla, bizahmet lüks lambasını yakar mısınız?" dedi.

Sonra lüks lambasının sesi geldi. Ama Güller'den eser yoktu! Eşrefüssadat ile Gülruh birbirine baktılar. Eğer inat ederse, asla gelmeyeceğini biliyorlardı.

Hacı abla: "Ev sahibi ortalıkta yok" dedi.

Eşrefüssadat aşağı odaya gitti.

Mahbube dondurmaları uzun kadehlere koyuyordu. Eşrefüssadat: "Eline sağlık. Her birinin üstüne de biraz vişne reçeli koy" dedi.

— Baş üstüne.

Güller, Ahmed'i kucağına alıp, duvarın köşesinde yalnızlığına kapanmıştı. Kûruş lüks lambayı pompalıyor, Hamit onun etrafında dolaşıyordu.

— Güllerciğim, Allah aşkına çocuğu Kûruş'un yanına bırak, üstüne uygun bir şey giyin, yukarı çık!

Güller sağır dilsiz adamlar gibi, onun yüzüne baktı.

Eşrefüssadat lüks lambasını götürüyor, onun gölgesi duvarın üstünde gitgide büyüyordu. Lambayı rafa, Hacı Hasan ağanın resminin önüne bıraktı. Furuğ Zaman: "Bu adam da kim?" dedi.

Eşrefüssadat ballandırarak: "Kayınbabamdır. Hacı Hasan Ağa! Toprağına bin rahmet. Türklerin imamıydı" dedi.

Hacı abla: "Allah tüm ölenlere rahmet etsin" dedi.

Hamid'in sesi merdivenlerden geliyordu:

— Yenge. Yenge!

Eşrefüssadat dondurma tepsisini ondan aldı. Bu kez Hacı abla dondurmayı alırken: "Bunca marifeti görünce, birini almak zorundayım!" dedi. Bu söz, Hacı ablanın hoşnutluğuna dair söylediği ilk kelimeydi.

Furuğ Zaman parmaklıkların üstünde oturan sayılı güvercinlere bakarak: "Sonunda Güller'in gelip gelmeyeceği belli oldu mu?" dedi.

Bir daha Eşrefüssadat'ın sesi merdivenlerde yankılandı: "Güller hanım, misafirler seni bekliyor. Bizahmet meyve kabını da yukarı getir" dedi.

Fakat yine Güller'den ses çıkmadı. Eşrefüssadat kocasının soy ağacını methetmeye başladı. Onların güzel

ahlakından, dindarlıklarından, kuzenlerinin resmi tarih kitabında yayınlandığından anlata anlata bitiremiyor-
du. Nihayet onların yüce ahlaklarından bile anlatmaya
bir şey kalmadı. Herkes birbirine bakıyordu.

Lüks lambasının sesinden başka bir ses duyulmu-
yordu. Gülruh gitgide çoğalan kalp atışlarının sesini
duyabiliyordu.

Bakışlarındaki ıstırap, Eşrefüssadat ile Gülruh'u
birbirine bağlamıştı.

Gelinle damat sanki hiç bu dünyada değillerdi.

Ağır adımların sesi geliyordu. Sonra misafirler
kapının çerçevesinde durmuş olan Güller'e baktılar.
Arkası karanlıktı ve lüks lambanın ışığı yüzüne yansı-
yordu. Dudakları kırmızı, siyah beyaz saçlarının önüne
bukle yapmıştı. Kemer ve basen kısmı dar gelmiş eski
elbiselerinden birini giymişti. Mor rengi bir kadife, al-
tuni kopçalarla... Sanki albümden çıkmıştı!

Sazı kucağına almış, selamsız sabahsız öylece çer-
çevede duruyordu. Furuğ Zaman: "Merhaba Güller ha-
nım" dedi.

Güller soğukkanlılık ve halsiz bir tavırla: "Merhaba"
dedi. Sonra gelip, camın kenarında oturdu ve sazı di-
zinin üstüne koydu. Sazın mızrabı elindeydi. Derken
çalmaya başladı...

...Sazın sesi, lüks lambasının sesini bastırmıştı.
Güvercinler ötmüyor, ancak kanat sesleri geliyordu.
Sanki sazın sesi onları büyülemişti.

Güller ağır ve hüznü ritimlerden başlayıp, neşe-
li ve hareketli bestelere geçti. Başını aşağı eğmişken
söylemeye başladı: "Le le le canım, le le le gülüm le le
le le..."

Gülruh su olup, yere girmek istedi. Damat başını yere eğip, beyaz bir mendille alın terini siliyordu. Hacı abla durmadan kendini yelpazeliyordu.

Eşrefüssadat kendi kendine: "Allah sonundan korusun!" diyordu.

Hacı abla, Hacığa'nın resmine şöyle bir bakıp: "Kesin, Güller hanım bu dersleri de cami imamının yanında öğrenmiş olmalı! Ben imamın evinde Cuma akşamı, Kumeyl Duası dinleriz demiştim. Çalıp okumak değil" dedi.

Gülruh başını sallayarak, kırık bir sesle: "Bunları rahmetli kocasının evinde öğrendi" dedi.

— Demek Güller hanımın daha önce kocası varmış. O halde kocasına ne oldu?

Eşrefüssadat: "Hikâyesi uzundur ablacığım!" dedi.

Hacı abla bir ah çekip: "Şimdiki kadınlar ne kadar kolay evleniyorlar! Benim kocam rahmetli olduğunda 25 yaşındaydım. Hacı Halil o zaman yedi yaşındaydı. Bütün millet kocaya gideyim diye başıma toplandı. Ama ben bu çocuk benim her şeyimdir dedim. Hem kocam, hem oğlum ve her şeyimdir. Atalar demiş ya: Allah da tektir, koca da!" dedi.

Gülruh: "Hacı ablam! İnsan yüreği sofraya gibi her yerde serilecek değildir. Zavallı ablam da aynısını dedi. Ama felek ona iyi davranmadı. Çocuğu öldükten sonra..." derken Gülruh'un gözyaşları akmaya başladı ve lafı yarıda kaldı.

Güller olup bitenlere aldırmadan, devam etti: "Nice şehirler gezdim, nice sokaklar dolaştım..."

Damat: "Teyzenizin bu kadar sanatkâr olduğunu bilmiyordum" dedi.

Hacı abla sinirli bir şekilde: "Ama ben biliyordum!" dedi.

Eşrefüssadat meyveleri tabaklara koyarken: "Neyse buyurun bir şeyler yiyin" dedi.

Benzi uçmuş Furuğ Zaman: "Çok sağolun. Her şeyden yedik!" dedi.

Hacı abla yerinden kaktı. Çarşafalarını örtüp, çıkmak istediler. Gülruh: "Ben kalıyorum" dedi. Güller sazı bir kenara bırakıp, ayağa kalkmadan bir yabancı gibi misafirlere bakıyordu.

Onlar aceleyle dışarı çıktılar. Hacı abla gelininin kulağına: "Bence gelin hanımın teyzesi pek akıllı sayılmaz" diye fısıldadı.

Araba çocukların kalabalığı içinde kaybolmuştu. Onun etrafını boşaltmaları bayağı zaman aldı. Zehra arabada oturur oturmaz, ağlamaya başladı. Bir süre sonra: "Siz Güller teyzemin başına gelenleri bilseydiniz..." dedi.

Arabanın hareket etme sesi geldikten sonra, sabit tutulmuş her şey, tekrar harekete geçti. Habib abi dam üstüne çıktı. Haydar amca da tütün çubuğu, mangal ve tezgâhını getirip, kilerin önüne kurdu.

Gülruh bir süre hayretle ablasına bakıp, sonra aşağı indi. Çocukların her biri ellerine bir reçel pastası almış, birbirini kovalıyorlardı. Eşrefüssadat elini öteki eline vurup: "Pasta getirmeyi unuttum! Otobüsle üç durak öteye gittim, sırf Nuşin pastanesinden pasta alayım diye! Ama... Çayı da unuttuk" dedi.

Ahmet, reçel pastasını yalayarak, yüzünün her tarafını iğrenç yapmıştı.

Mahbube semaverin başından kalkıp: "Ben gidiyorum. Şimdi Habib bey sesini yükseltir" dedi.

Eşrefüssadat çeyiz lambalarını söndürdü.

Gülruh bulaşıkları havuzun kenarına koyup, başına vurarak ağlamaya başladı. Kesik kesik: "Ben zaten başından beri uğursuzum. Hep başıma vurdular. Baba evinde ablalarımla ağabeylerim başıma vururdu. Mani'nin gömleğinde zerre kadar leke olsaydı, benim anamı ağlatırdı. Ablalarımda ondan geri kalan değildiler. Gülruh, bu boncukları iğneye diz! Gülruh, burayı süpür! Gülruh, bu taç yaprakları düzelt! Keşke Gülruh ölseydi. Sonra da koca evine geldim. Rahim beyin itaatine boyun eğdim. Her akşam et suyunu az veya çok olmasın diye birkaç kere ölçerdim. Bir gece yemek azcık tuzlu olsaydı, ben artık ölmeliydim! Rahim bey baba, anne, ağabeyler ve ablaların yerine geçmişti. İşte bu da kız evlendirmem! Sanki babalarının mirasını benden alacaklar!" dedi.

Sonra yüzünü semaya çevirip, altuni renkte olan gözlerinden gözyaşları sel gibi akmaya başladı: "Allah'ım! Allah'ım, ben ne yapmalıyım?" diye devam etti.

Güller, Ahmed'i sıcak su leğenine koymuş, terapi yapıyordu.

Gülruh elini boğazına götürüp, elbisesinin bir düğmesini açarak: "Yandım yakıldım. Bu da benim ablam! Aklı yerinde olmasa, yanmazdım. Aklının herkesten daha çok olduğunu biliyorum. Bunların hepsini bilerek yapıyor!" dedi.

Eşrefüssadat sabırla Gülruh'un tüm sözlerini dinledi. Sonra ayağa kalktı ve onun karşısına geçip: "Sen de amma abarttın ha! Dünyanın sonu mu geldi? Bırak ne diyeceklere desinler. Onlar da kim oluyor?" dedi.

— Beni yakan da bu işte. Soyları soyları belli değil. Nereden geldikleri, nasıl şans eseri böyle zengin olduk-

ları belli değil. Şimdi de gelip bize Hacı ablalıkla, Hacı abilik taslıyorlar. Ama biz ne... Sen babamın kim olduğunu iyi biliyorsun. Babamın babası da Azerbaycan'ın ünlü tacirlerindendi. Annemin babası da hekimdi. Necef'in hepsi bir tarafa, Türk Şeyh Muhammet de bir tarafa! Şimdi ama Hacı Halil ailesi karşısında divan durmalıyız. Niçin biliyor musun? Çünkü etimiz dişleri arasındadır!

Eşrefüssadat: "Neyse, bir bardak soğuk su iç" dedi.

— Faydası yok. İçim yanıyor. Önümü alma abla. Benim korktuğum kızımın bahtı kara olmasıdır.

— Kötü şeyler düşünme. Damat onun için ölüyor...

— Şimdi işin başıdır. Ama yavaş yavaş annesinin sözleri onu etkileyecek.

Eşrefüssadat havuzun yanına bir kilim serip, üzerine de bir minder attıktan sonra: "Bu gece gitme, burada uyu!" dedi.

— Mümkün mü? Biraz daha geç kalsam Rahim bey kızacak. Kaldı ki, gittiğim zaman, bin çeşit sorguya çekileceğim.

Sonra eyvanda durup, sigara içen Güller'i gösterek: "O benim ablamdır; büyük ablam. Dünyanın hepsini bir kefeye, Güller ablamı öbür kefeye koysalar, bunun tarafı ağır basar! Onun da derdini çekerim" dedi.

Gülruh çarşafını örtüp, selamlaşmadan gitti. Hıçkırık sesleri koridoru sardı.

İsmail bey dönmüştü, Güller'in sayma sesleri geliyordu. Belli ki, yine Ahmed'e terapi yapıyordu.

Fatma, siyah ipten saç yapılmış kumaş bebeğini kucağına almış, ona ninni söylüyordu. Gülbanu ile Mahbanu eyvanın parmaklıklarına dayanmış, ona bakıyorlardı.

— Bebeğini yukarı getir, biz de oynatalım.

— Hayır, kendi bebeğimidir. Güller halanın sabahdan akşama Ahmed'i nasıl kucakladığını görmüyor musunuz? Annem okula gittiğimde, bebeğimi bir seneliğine uyutabileceğimi söylüyor. Ben bir senenin ne kadar olduğunu bilmiyorum. Ancak Kûruş abim onun çok uzun olduğunu söylüyor. Onun için bebeğin seneye kadar uyuması için şimdiden ninni söylemem gerekir. Yarın değil, ertesi günü okula gitmem gerekiyor.

Kûruş yatakta uzanıp, kitap okuyordu.

Eşrefüssadat: "Yorulmadın mı? Beynin çürüdü okumaktan!" dedi.

Kûruş: "Gerçekten, babamın kitapları nerede?" dedi.

— Bilmiyorum. Sen de gel bir şeyler atıştır. Bir tabak da Haydar amcaya götür.

Haydar amca, Kûruş'a: "Yaşlanasın oğlum!" dedi.

Fakat Kûruş bunun nasıl bir dua olduğunu anlamadı. Yaşlılık güzel bir şey değildi ki. Bunu Nine Beyimden duymuştu. Azize abla ve diğer yaşlılar da hep söylediler...

Öğretmenin sesi sınıfta çınlıyordu. Birinci sınıf, eski bir binanın bodrum katındaydı.

— Ali ata bin. Emel süt iç. Yağmur yağdı. Baba yağmurda geldi.

Sıraların birinin köşesinde, küçücük bir kız, babasını düşünüyordu. Onu ancak eski bir çerçeve içinde görmüştü.

Camın ardında yağmur yağıyordu, yer tabanı ıslaktı. Avlunun tabanı gökyüzü gibiydi. Yağmur, yaşlı bir

ağacın gövdesine çarpıyor, sonra yere, oradan da naçiz ışığı bodruma yansıtan küçük pencereye değiyordu.

Kızcağız yemek aramakla meşgul olan kargalara baktı. Belki de onlar yavrularına yemek arıyordu!

— Baba yağmurda geldi.

Öğretmen tehdit edercesine bu cümleyi söylüyor, kızcağızın başı üstünde dolaşıyordu. Gölgesi onun üstünde ağırlık teşkil ediyor, ama kızcağız başını kaldırmaya cesaret edemiyordu. Gözleri aşağıya bakıyorken, sadece öğretmenin kahverengi eteğini görüyordu. Bir de elindeki çubuğu! Ağızının suyu kurumuştı.

— Neden yazmadın? Niçin defterin bembeyaz? Sen bu kelimeleri öğrenemedin mi? Çabuk yaz bakayım: Yağmur yağdı.

O da yazdı.

— Yaz: Baba yağmurda geldi.

Ancak küçük kız yazmadı. Çünkü gece boyunca yağmur yağmıştı. Fakat baba dönmemişti. (Baba yağmurda gitti), yazması gerekiyordu. (Baba Yağmurda dönmedi) yazması gerekiyordu. Hiçbir zaman dönmedi. Hiçbir zaman!

Kûruş abi ile Güller hala babasından çok şey anlatmışlardı. Ancak annesi başka şeyler söylüyordu.

Öğretmenin çubuğu omzunu okşadı. Elleri başka bir ele kilitlenip, sobanın kenarına sürüklendi.

— Bir ayağını kaldır ve öylece dur.

Duvar rutubetliydi. O ise bir ayağının üstünde durmuştu. Çocuklar gürültü yapıyorlardı. İmla bittikten sonra, öğretmen karatahtaya bazı kelimeler yazdı.

Fatma yorulmuştu. Öğretmen: "Kız, hadi git otur. Bu akşam ceza olarak, yüz kere bu cümleyi yazmalısın: "Baba yağmurda döndü!"

rkek bakışlarını öğretmenın merhametsiz yüzüne dikti. Onun yüzü çekik, dudakları ince, gözleriyse ısırap doluydu. Ona: "Baş üstüne" dedi.

Yüzü gözyaşıyla yıkanmış, ayağı bayağı yorulmuştu.

İşte o anda Hanım öğretmenlerine beddua etmişti. Onun üzerine Hanım öğretmenin iki ayağı da havada kalmıştı. Çünkü o, kendini asmıştı!

Kûruş abisi: "Kocasının elinden intihar etmiş" diyordu.

Fatma ile sınıf arkadaşları o sıralarda liseye gidiyorlardı. Onun mezarına götürüp, beyaz bir gül demeti bıraktılar. Onlar öğretmenleri o işi yapmasın diye, tüm beddualarını geri almaya hazırıldılar!

Güller halaya göre, öğretmen hanım, onların beddualarından dolayı kendini asmamıştı.

— İnsan bazen öyle bir durumda kalır ki, her şey yapabilir.

Ancak Gülistan hala: "İnsanın doğru dürüst din ve imanı olsa, asla böyle bir şeye kalkışmaz. Sadece bu dünya değil ki, öbür dünyada bile tek ayak üstünde hesabına bakılıncaya kadar ayakta durmalıdır!" diyordu.

Fatma, hep öğretmen hanımın mezarında tek ayak üstünde durduğunu düşünürdü. Dolayısıyla ona acıyordu. Onun için ve kışın o soğuk günündeki acımasız bakışlarına acıyordu. Fatma, hiçbir zaman birine beddua etmemesi gerektiğini biliyordu. Demek öğretmen hanım, ne öğrencileri, ne başkalarını ve hatta kendisini bile sevmiyormuş. Güller hala: "Belki o beyaz gülleri daha önce ona götürmüş olsaydınız, o işe kalkışmazdı. Birinin mezarını öpeceğinize, yanağını öpün!" demişti.

... Artık geç olmuştu; çok geç!

Yol boyunca kuzenleriyle yürüyor, düşünceye dalıyordu. Cezayı hak edecek bir şey yapmamıştı. Annesi daima onun saçlarını örür, beyaz bir kurdeleyle bağlardı. Kıyafetleri temizdi ve yakasının misli Gülbanu ile Mahbanu dışında, kimsede yoktu. Yakanın etrafı Gülruh halasının tığla işlediği dantelle süslenmişti.

Mahbanu: "Üzülme Fatmacığım. Bu okulda Âlime hanımdan dayak yemeyen kimse yok. En iyisi bu konuyu unut" dedi.

Okulun bulunduğu çıkmazın köşesinde bir pastane vardı. Paralarını toplayıp, bir külah dondurma aldılar. Eve kadar sırayla onu yalayıp durdular. Öğle yemeğinden sonra Fatma yazıp okumaya başladı: "Baba yağmurda döndü. Baba yağmurda döndü. Baba..."

Baba çerçevede durmuştu. Kalın kaşlar, yüksek alın, ışık ve kararlı gözleri vardı. Fakat o babanın dönmeyeceğini biliyordu. O, bin kere yazsa bile, dönmeyecekti; ne yağmurda, ne de güneşte.

Kûruş: "Fatma ne yazıyorsun?" diye sordu.

— Ceza.

— Niçin?

Kûruş, kardeşinin defterini alıp, onun üç sayfayı bir tek cümleyi tekrarlayarak karaladığını ve hâla da aynı şeyi yazmaya devam ettiğini gördü.

— Niçin cezalandın?

— Çünkü bu cümleyi imla yazarken unuttum.

Kûruş: "Ama da aptal öğretmeniniz varmış" dedi.

Fatma hemen ağlamaya başladı. Ama niçin ağladığı belli değildi. Ceza için mi? İmla için mi? Cezalandırıldığı için mi? Ya da babanın hiçbir zaman dönmeyeceği için mi?!

Kûruş, kardeşinin küçücük çenesinden tutup: "Yoksa dayak da mı yedin?" dedi.

— Hayır.

Fakat ağlar gözleri başka bir şey söylüyordu. Kendisi de niçin yalan konuştuğunu bilmiyordu. Belki eğer dayak yediğini söyleseydi, onlar onun terbiyesiz bir kız olduğunu düşünecekleri içindi. Belki de abisinin başına iş açar diye korkuyordu. Defalarca annesinden, Kûruş'un da babası gibi bela peşinde gezdiğini duymuştu.

— Yarın okula gelir, senin sınıfını değiştiririm.

Sonra yukarı çıktı. Kızarmıştı. Babası gibi sinirlenince aceleci hareketler yapardı.

— Mahbanu, Gülbanu, buraya gelin!

Güller odayı ısıtmış, Ahmed'e terapi yapıyordu. Çocuk kaynar su leğeninde sevinçli bir hareket yapıyordu.

— Kûruşçuğum, görüyor musun, Ahmed'in bacağı iyileşiyor!

Sonra onu kaldırıp, birkaç saniyeliğine ayakta tuttu. Ahmed'in bacakları, iki sarkık et parçası halinden çıkmış, doğal şekline yaklaşmıştı.

Güller sevinerek: "Doktor, bu yaz yürüyeceğini söyledi. Hatta yazın sonunda koşabilirmiş" dedi. Derken coşku ve hararetle terapiye yeniden başladı. Asla bu işten yorulmuyordu.

Mahbanu ile Gülbanu yeni bir şiiri tekrarlıyorlardı: "Biz güler çiçekleriz. İranlı çocuklarız..." Aniden seslerini kesip, ikiz olarak Kûruş'un karşısına dikildiler.

— Ben Fatma'ya göz kulak olduğunuzu düşünüyordum. Niçin Fatma'nın başına gelenleri söylemediniz?

— Ama biz ne diyebilirdik abi? Bizim kendimiz de... Hele sevinsin ki, zindana atmadılar kendisini! Ya da başına külâh geçirmedi.

— Pekâlâ, yarın okula gelir, onun sınıfını değiştiririm.

— Olmaz. Bizim okulda sadece bir tane birinci sınıf var.

— Bir de çocukları dersten, medreseden bıktıran bir öğretmen. Öyle mi?

— Hayır, öyle değil.

— Genellikle çocuklar, birinci sınıfı bitirip, ikinci sınıfa gitmek istiyorlar. Çünkü ikinci sınıfın öğretmeni çok güzel huyludur.

— Neyse, bu birinci sınıfın öğretmeni kimdir?

— Âleme Hanım!

— O Âleme hanımın başına bir oyun getireyim, bir Âleme hanım daha böğründen çıksın!

— Abi, geçen sene onun dayakları altında mosmor olurduk. Biz Fatma'ya derslerini iyi oku, çabuk ikinci sınıfa geç diye, tavsiye etmiştik.

O senesi Kûruş, kardeşinin sınıfını değiştiremediyse de, Fatma pek iyi sayılmayan notlar sayesinde, ikinci sınıfa geçti. O sınıfın iyi davranan bir hocası vardı...

BÖLÜM

Gri pencerelerin ardındaki bahçe, sonbahar renkleri içinde uykuya dalmıştı. Güller'in elleri Fatma'nın elleri arasındaydı. Kırmızı ve titrek parmaklar, yeğenin parmakları etrafına kilitlenmişti.

Bayan Rızai kapının önünde durup, sigara içiyor. Müdürün gözünden uzak yanı! Ve de karamsarlıkla onlara bakıyor.

Yaşlı kadının sesi, sanki kuyunun dibinden geliyor:

— Mahbanu ile Gülbanu'dan ne haber? Diğer çocuklar nasıl?

— Ne zamandan beri buraya gelmiyorlar?

— Bayağı zaman oldu. Fakat bunları sana söylediğimi Bayan Rızai duymasın. Çünkü gidip onlara söyler. Onlar da üzülürler. Geceler karışık rüyalar görüyorum. Rüyamda Mahbanu'nun ortanca kızı Mehnaz'ın sancısı başlamış, doğurmuş olduğunu görüyorum. Fakat karında bir çocuk daha var. Onu doğuramıyor. Biliyorsun, şimdiki gençler eskileri gibi değiller!

— Halacığım, hepsi iyiler. Dik ve ayakta! İciniz rahat olsun. Güller mırıldanarak: "Anne olacağına taş olsan daha iyi. Sen anne olmadığın için, benim ne dediğimi anlayamazsın" diyor. Sonra döşeğin altından bir

fotoğraf çıkarıp: "Bu fotoğrafı Hamit yenilerde çektirip, göndermiş. Baksana" diyor.

Yanında iki kız çocuğu duran bir adamın fotoğrafıydı.

Güller: "...Ne yazık ki fotoğraf işe yaramıyor. Sadece bir kâğıt parçasıdır" diyor.

— Evet öyle. Kendi deyimleriyle dünyanın öbür ucuna Business¹⁴ için gitmişler!" dedi. Siz onca zahmet çekmeseydiniz...

— Rus Doktoru bana: "Senin çabaların sayesinde bu çocuk yürüdü" dedi. O sene bambaşkaydı!

Güller ile Fatma ikisi de susmuşlar. Çünkü o yılın iyi veya kötü olduğunu bilmiyorlar.

Güller: "Üşüyorum. Üşüyorum. Sanki sırtıma buz koymuşlar. O battaniyeyi üstüme at" diyor.

Yıpranmış battaniyeyi Güller'in üstüne atıyorlar. Bayan Rızai yatağın kenarına geliyor. Fatma: "Buna sıcak bir çay verin" diyor.

— İşte o zaman musibete uğrarsız! Sıcak çay, soğuk bir ırmağa dönüşür!

Fatma hüzünlü bir bakışla dağınık sonbahar yapraklarına bakıyor. Yatağın üstünde, bir tablo, içinde kâğıt bir kalp var. Onun üzerinde: "Anne, hep kalbimdesin" diye yazıyor. Etrafını da kurumuş kırmızı karanfiller sarılmıştır.

Gün batımı pencerenin ardındadır. Güller gecenin karanlığını seyrediyor ve: "Geldiler. Cenaze taşıtlarını diyorum. Ölüyle diriye bir arada içine koymuş oldukları büyük cenaze taşıtları. Görüyor musun? Arabaların

---

14- Business, İngilizce bir kelime olup çalışmak ve para kazanmak demektir.

açıklıklarından kan damlıyor, onların peşinden gelen tanklar, bir taraftan da yayalar: "Ölümsüz Şah. Ölümsüz Şah!" diye bağıyorlar...

Birinci sınıf sona erdi; acı anlarıyla; Âleme hanımın üzerini düzmece kelimelerle doldurduğu karatahtayla; o kelimelerin birçoğu Fatma için anlamsızdı. Yıl sonunda çekilmez hale gelen rutubetli bodrumuyla; Şah ve Kraliçenin resimleriyle; o resimler kâh duvardaydı, kâh değildi! Bir de gökyüzünü göstermektense yeryüzünü gösteren penceresiyle; nihayet sona erdi.

Fatma ikinci sınıfa geçmişti. İyi huylu bir öğretmenleri vardı. Geylan yöresi şivesiyle acayip bir "Aferin" deyişi vardı. Onun aferinleri işe yaradı. Fatma ikinci sınıfta pencereden mavi gökyüzünü görebiliyor, geveze serçelerin cıyıklamalarını duyabiliyordu.

Öğretmenin söylediği her şeyi yazabiliyor, yeni kelime ve cümleler kurabiliyordu. Yılın ortalarında dergilerdeki kısa hikâyeleri okuyordu. O yüzden yıl sonunda onun ismini de okul birincilerinin adı içinde okudular. Okulun muhitinde onun adının garip bir tarafı vardı: "Fatma Mani; İkinci Sınıf Birincisi".

Ödül olarak ona bir kutu boyalı kalemle iki tane hikâye kitabı verdiler. Çocukların alkış sesleri hep onun kulağındaydı. Ondan sonra, aldığı ödülleri annesine göstermek için, kuzenleriyle birlikte yol boyunca koşmuştu.

O sene yazın, çok ilginçti. İyiydi; çünkü o sınıf birincisi olmuştu. Çünkü boyalı kalemleriyle resim yapılabiliyordu. İyiydi; çünkü Güller hala sonunda başarmış, Ahmed'i yürütmüştü. İyiydi; çünkü Kûruş abi, ona gü-

zel şiirler öğretilmişti. (Peri kız) şiirini okulda okumuş, bayağı destek kazanmıştı.

Güzel bir yazdı. Erkek ve kız kuzenleri ile diğer çocuklar sokakta koşarak:

"Şah ülkeden kaçtı. Kağnıya binip kaçtı" diye bağır-mışlardı.

Fakat kötüydü; çünkü kapıları kapalı kamyonlar, caddelerde dolaşıyordu, içleri yaralılar ve eli ayağı ke-silmiş adamlarla doluydu. Bir de sürücüsü görünme-yen tanklar ortalıkta, o korkunç sesleriyle geziyordu. Kamyonlarda oturmuş bazı adamlar: "Ölümsüz Şah" diyorlardı. Rahim bey onlara: "Ayak Takımı" diyordu. Haberler birbirinden daha kötüydü. Kötü bir yazdı. Çünkü bir gün Eşrefüssadat ile Güller fenalaşmışlar-dı. Yere oturup, duvara yaslanmışlardı. O gün herkes Gülrüh halanın evine toplanmıştı. Sabah erkenden gel-diklerinde hiçbir şey olmamıştı.

Gülrüh (Koramın) ilacının kahverengi tanelerini şe-kerli suya döküyor, Güller ile Eşrefüssadat'a içiriyordu.

— Geç sayılmaz. Şimdi gelirler.

Evlerin kapısı açık tutulmuş, erkekler kapı önünde toplanmışlar.

Rahim bey: "Önlerini almalıydınız!" dedi.,

Gözlerinin karası, beyaz kısmında kaybolmuş Eşrefüssadat: "Tavuk mu ki, ayağını bağlayayım? On yedi yaşındadır. Fakat Allah'ım, bu bir tane bize yeter!" dedi.

Güller hala: "Keşke Hamid'i kendisiyle götürmesey-di bari" dedi.

Eşrefüssadat itiraz edercesine: "O mu götürdü? Kendisi Kûruş'un peşine düştü" dedi.

Öğleden sonra top tüfek sesleri daha da yükseldi. Caddeler ve sokaklarda ara sıra bağırışma sesleri duyuluyordu.

Dam üstünden Baharistan Meydanı dolayları gözükiyordu. Birikmiş koyu bir duman gökyüzünü bürümüştü.

Askerlerin bot sesleri sokaklarda duyuluyordu. Fatma kendi kendine:

"Bir varmış, bir yokmuş. Mavi semanın altında, üç tane peri varmış. Periler hümgür hümgür ağlardı. Bahar bulutları gibi gözlerinden yaş akardı..." diyordu.

Bu şiiri Kûruş'tan öğrenmişti. Şimdi bu olaylar niçin yaşanıyordu? Kûruş abi gelmezse, o ne yapardı?

Eşrefüssadat tanımadığı muhataplarla konuşuyordu: "Ben böyle olacağını nereden bilirdim? Kaldı ki, sabahleyin bu kadar kalabalık yoktu. Ayrıca biz bu birkaç sene içinde ne zaman sessiz bir gün yaşadık ki? Kûruş Üstat Neva'nın yanına gidecekti. Ben böyle ortalığın karışacağını nerden bilebilirdim? Milleti top güllesine dizeceklerini de nereden bilirdim?"

Gülruh: "Neysel bu Üstat Neva dediğin adamın evi nerede?" dedi.

— Zahiru'l-İslam Sokağı. Tam çatışmanın merkezi!

Gözlerini kapatıp, göz yaşları batık yanaklarından akmaya başladı.

Komşuların biri, radyonun sesini açmıştı. Spikerin ardında bazı bağırışma sesleri geldi. Sonra sessizlik ve ardınca Sıkı Yönetim Bildirisi duyuruldu. Kadınlar ve erkekler teessüf anlamında başlarını salladılar. Kimse inanamıyordu. Hiç kimse!

Küçük kız:

"Periler aç mısınız? Periler susuz musunuz?"

Periler hiç bir şey söylemiyorlardı. Periler hüngür hüngür ağlıyorlardı..."

Eşrefüssadat yerinden kalkıp: "Gidip onları bulacağım. Taşın altında olsalar da, çekip çıkaracağım. Sora sora Üstat Neva'nın evini öğreneceğim" dedi.

Gülruh elinden tutup, ona: "Delirdin mi sen? Sıkı yönetim var. Kesinlikle Üstat Neva'nın evinde kalmışlardır" dedi.

— Ama ben çocuğumu herkesten daha iyi tanırım. Bir yerde olay çıka da, benim oğlum da oraya burnunu sokmaya! Mümkün değil.

Çocuklar, hatta Hasan ve Hüseyin bile, oyunu bırakmış, annelerinin yanına gitmeye çalışıyorlardı.

Gece olunca, iç sıkıntıları daha şiddetlendi. O gece hiçbir göz uyumadı. Bütün kent, acı bir bekleyiş içindeydi. Gülruh'un evi sadece o evlerden birisiydi. Arasına gizlice kapıyı açar, sokağa bir göz atarlardı.

Kent, dehşet verici bir kâbusa dalmıştı.

Gülruh: "Zavallı ablacığım, yeni yeni kendine geliyordu. İki sene çile çektikten sonra, yeni bir rahat nefes alacaktı. Allah bu işin akıbetinden muhafaza etsin!" dedi.

Havuzun kenarında durup: "*Emmen yücibu...*" okumaya başladı.

Güller fenalaşıp yere düşmüş, İsmail bey yüzüne su serpiyordu. Polis dolu bir araba sokaktan geçti. Polislerden biri, erkeklere kapıları kapatmalarını, evlerine girmelerini ve üç kişiden fazla toplanmalarının yasak olduğunu söyledi.

İsmail bey bir sigara yakıp, Güller'in halsiz dudakları arasına yerleştirdi.

Havanın kararmasıyla, top ve tank atışları azaldı. Ancak tek tük silah sesleri duyuluyor, barut kokusu havaya yayılıyordu.

Gülruh: "Sabaha kadar dönmezlerse, yarın teyze oğlunun yanına giderim. Akrabalık bu günde işe yaramazsa, hangi gün yarayacak?" dedi.

Rahim bey: "He vallah ya! Milletin çok güzel feryadına yetiştiler. Görmüyor musun?" dedi.

Kapıyı yarıya kadar açtı. Omzuna silah asmış, kısa boylu bir asker geçiyordu.

— Hey asker bey!

Asker duraklayıp, sesin geldiği semte döndü.

— Yakına gel, seninle işim var!

Asker korkarak gelip, Rahim beyden biraz uzakta durdu.

Rahim bey ona beş tümenlik bir kağıt para gösterdi. Askerin gözleri kıvılcım çaktı.

— Memur bey, bizim iki oğlan sabahtan gitmiş, hâla dönmemişler.

— Peki, gitmeseydiler!

— Nerelisin?

— Tebrizli.

Kapının arkasında saklanan Gülruh: "Öyleyse hemşeri sayılırız" dedi. Sonra onunla Türkçe konuşmaya başladı. Türkçe konuşmak, kâğıt paradan daha çok, askeri etkilemişti!

Gülruh: "Bizim çocuklar bu şeylerden anlamaz. Onlar hocalarının evine gitmişler" dedi.

Asker: "Ben caddenin başına gider, belki bulurum onları. Vallahi bizim kendimizde ortalığın böyle karıştığına şaşırılmışız. Bizim bir suçumuz yok. Anne babamız

köyde bizleri bekliyorlar. Adam öldürmek gibi işler bizim elimizden gelmez. Biz helal lokmayla yetişmişiz!" dedi. Sonra sokağa şöyle bir bakıp, yavaş sesle: "Ne yapalım? Biz de emir altındayız" dedi.

Sabah ezanı okunduğunda, çocuklar hariç, herkes uyanıktı. Herkes bir köşede namaz kılıyordu.

Şurada burada, duvarın arkasında, dam üstünde ve pencerenin ardında bekliyorlardı.

Hava tam aydınlanmadan hafiften kapıya bir darbe değdi. Herkes kapıya saldırdı.

Türk asker, Hamid'in eliyle Kûruş'un ceketinin kenarından tutmuş bir şekilde: "Alın bu da çocuklarınız! İşte sapasağlam! Bize de dua edin" dedi.

Anneler sevinçlerinden çocuklarını nasıl elleriyle okşayacaklarını bilmiyorlardı. Çocuklar dağınık üst başla, şişkin kızarık gözler ve kanlı kıyafetlerle sanki başka bir diyardan geliyorlardı.

Gülruh: "Ayakkabılarınıza ne oldu?" dedi.

— Kalabalığın ortasında kayboldu.

Kûruş kameriyenin altında oturup, asmanın dal yaprağına tutundu. Kırık bir sesle ağlayarak: "Kan. Kan. Her yer sadece kandı" dedi.

Eşrefüssadat çarşafının köşesiyle, iri ter damlalarını Kûruş'un alnından siliyordu.

— Artık konuşmanız gerekmez. Şimdi biraz dinlenin. Gece boyunca uyumadığınız belli.

Güller, Hamid'e: "Anacığım, sen de bir şey söyle; bu zavallı annen de senin dilinin tutulmadığından emin olsun!" dedi.

Ancak Hamid'in saman gibi sararmış dudakları, sessiz kalmış, gözleri şeffaf camlar gibi, tavırsız ve bakışsız bakıyordu!

Güller hüznü ve uzun bir ses tonuyla: "Gördün mü, çocuğumun başına ne geldi?" dedi.

Rahim beyle İsmail bey şaşkın bir halde, durmadan sigaralarını tütürüyorlardı.

Gülruh, endişe ve hayretle Kûruş'a bakan kızlara: "Niçin donakalmışsınız? Büyük hasır avluya serin. Üstüne de kahvaltılık sofrasını açın" dedi.

Zühre ile Nergis mutfağa doğru gittiler. Diğer kızlar da onların peşinden.

Gülruh semaver başına geçip, çay koymaya başladı. Kûruş ile Hamid'i zorla sofraya getirdiler.

Kûruş: "Ben yiyemem. Midem bulanır" dedi. Derken alçak bir sesle: "Yaşlı adamcağız! Yaşlı adamcağız" dedi.

Güller tatlı çayı Hamid'e içirdi. Ama o, tüm yediklerini Atlas çiçeklerinin üstüne çıkardı. Rahim bey, Kûruş'a: "Kahvaltılık yap da, anlat bakalım neler oldu? Gece neredeydiniz?" dedi.

Kûruş zorla bir iki lokma yedi. Öbürleri de yiyip yemedi sofrayı kaldırıp, sırayla etrafta oturdular.

Normal haline dönmüş gibi görünen Kûruş: "Sabahleyin Üstat Neva'nın evine gittiğimizde, Baharistan Meydanında sıralanmış, içi muhafızla dolu birkaç tankla kamyon gördük. Fakat bence normal bir şeydi bunlar. Üstadın evinden üç telli saz sesi geliyordu. Sevindim. Üstadın durumunun iyileştiğini anladım. Üstat eyvanında oturmuş, saz çalıyordu. Tanımadık bir besteydi bu. Bilemedim çok mu yeniydi, yoksa çok mu eski?"

Sonra adamların bağırışmalarıyla tank paletlerinin cırtlı sesleri duyuldu.

Üstadın hanımı, namaz çarşafıyla kapıya gitti. Bizse yarı açık kapının kenarından sokaktan geçmeye çalışan bir tank gördük. İnzibatçıların dışında üst başları

dağınık olan bir grup daha, kamyonlara binmiş bulunuyorlardı. Onlar: "Ölümsüz Şah" diye bağıyorlardı. Arkalarından bir tank ve bir pikap gidiyordu.

Üstat kapıya çıktı. Pikabın önünü kesip, şoföre: "Neler oluyor?" diye sordu. Şoför: "Tam olarak bilmiyorum. Aniden inşaat başına çöktüler ve işçilere (Küçüklere iki tümen, büyüklere beş tümen veriyoruz. Hadi arabalara atlayın) dediler. İşçiler de bunun iyi bir para olduğunu düşünerekten, arabaya atladılar" dedi.

"Bizi acil bir işe götürdüklerini zannettik. Ama sonra slogan atmaya götürdüklerini anladık" dedi.

Pikabın arkasında oturan adamlar, elinde çomağı olan bir adamın emri üzerine: "Ölümsüz Şah" dediler. Üstat Neva kendi kendine: "Ayak takımları" dedi. Evin etrafına toplanmış olan birkaç zabıta: "Söyle; Ölümsüz Şah!" dediler.

Ancak Üstat titrek bir halde onlara: "Defolun" dedi. Zabıtalardan biri, copu hafiften Üstadın omzuna vurarak, ona: "Uzun gidersen, seni durduğun yerde öldürürüm. Kapıyı kapat, içeri gir. Bunak ihtiyar!" dedi. Üstadın hanımıyla onun koluna girip, yatağına götürdük. Durumu hiç iyi değildi. Zor nefes alıp veriyordu. Hanımı doktoru aramak istiyordu, ama telefon hatları kesilmişti.

Üstat hemen baygın bir halde yatağın üzerine düşmüş, çarşafına tutunuyordu. Üstadın hanımı: "Eğer sayfa dönerse, Allah akıbetimizi hayırlı etsin. Üstadın bu Şah yanlılarına yazdığı şiirle, işini bitirirler!" dedi.

Üstat sönük bakışlarıyla bize bakıp: "Çocuklar, ortalık bundan daha çok karışmadan, arka sokaklardan kendi evinize kaçın" dedi. Benim evim güvenli değil. Ancak biz Üstadın sözünü dinlemedik ve eve gelmek-

tense, Şah Rıza caddesine taraf gittik. Orası daha sakin görünüyordu. Şimran Dönemeci civarlarında, Üniversite tarafından bir grup slogan atarak yaklaşıyordu: "Kahrolsun Şah". Ara sokaklardan da gelenler vardı. Öğle saatleriydi. Tanklardan ve zabıta dolu kamyonlardan eser yoktu. Kalabalık, Sadi Caddesinden aşağıya doğru yöneldi. Birdenbire nereden çıktılarsa bilmem, milleti top güllesiyle kurşunlara dizdiler. Meğer bazı devlet dairelerinin üstüne makineli tüfek yerleştirmişler. Doğrudan kalabalığın ortasına ateş ediyorlardı. Kucağında çocuk olan bir kadın, yerle gök arasında uçuyordu. Sonra diğer adamlarla birlikte yere serildiler. Tıpkı sonbahar yaprakları gibi!

Hamid'in elini sıkıp, Allah'a onun başına bir şey gelmesin diye dua ettim.

İnsanlar askeri araçların giremeyeceği sokaklara kaçıyorlardı. Kapılar açıldı ve kaçanları içeri alıyorlardı. Yoksa çok daha adam öldürdü!" dedi.

Eşrefussadat: "Aynı Gevher Şah Camisinin hikâyesi gibi olmuş. Fakat orada yabancı askerler söz konusuydu. Acaba şimdi de mi yabancı asker getirmişler?" dedi.

Gülruh: "O gün de birçok adamı öldürdüler. Bir tek kişi bile kurtulup kaçamadı" dedi.

Rahim bey: "Bu zavallı millet, nelere de şahit oluyor!" dedi.

Kûruş annesine baktı. Bakışları babasınıninki gibi derin ve fırtınalıydı. Sonra devam etti: "Biz de kalabalıkla birlikte bir eve girdik. Küçücük bir avluya, yüz kişi, belki de daha çok adam toplanmıştı. Akşam olunca, radyo sıkıyönetim bildirisini yayınladıktan sonra, ses sedalar azaldı. Ev sahibinin yiyecek neyi varsa millete verdi.

Ses sedalar kesilince, herkes merak ve bekleyiş içinde olan ailesini hatırladı. Ama ben sadece Hamid'i düşünüyordum. Çünkü Güller halamdan korkuyordum.

Adamlar damdan dama, sokaktan sokağa güvenilir mekânlara ulaştılar.

Biz de aynısını yapmak istedik. Jale Meydanı do-laylarına kadar iyi geldik. Ancak meydanın ta ortasında bayağı inzibat güçleri toplanmıştı. Mecbur bir köprü-nün altına saklanıp, sabaha kadar bekledik. Nihayet sa-bahın alaca karanlık saatinde eve gelebildik."

Güller babasını hatırladı. O, askeriyeğe çok karşıy-dı. İçinden: "O, haklıymış. Belki Mehdi de şu anda ya-şasaydı..." dedi.

Rahim bey "Ayak takımları" diye mırıldandı. Kûruş ise aynı kelimeyi daha önce ağzından duyduğu Üstat Neva'yı hatırladı. Komşunun radyosundan, askeri marş duyuluyor, uzaktan yakından dağılık silah ses-leri geliyordu.

Zabıtarlar komşunun evini basıp, kendisi Hava Kuvvetlerinde kadrolu olan adamı yakaladılar. Onu kü-çük camlarının önünde parmaklıkları olan siyah araba-ya bindirip götürdüler.

Komşudan gelen bağıırma ve ağlaşma sesleri, radyo spikerinin sesiyle birbirine karıştı. Spiker, Zafer Kutlamalarının başladığından söz ediyordu.

Güneş bahçenin bir kısmını kaplamış olduğu halde, Kûruş ile Hamit güneşte oturup titriyorlardı. Kûruş göz-lerini kapattı. Yaş ırmakları gözünden akmaya başladı ve kendi kendine: "Zavallı insanlar" diye mırıldandı.

Hamit ile Kûruş, birlikte yatağa düştüler; hem de 40 derece ateşle! O karışıklık içinde doktor muayene-haneleri de kapalıydı. O yüzden mecburen, Türk Şeyh

Muhammed'in reçetesini kullanmak zorunda kaldılar. Menekşe kaynatması, lavanta çiçeği, sığır dili otu ve papatya. Eski zamanların kokusu eve dolmuştu.

Çocukların ateşi bir türlü inmiyordu. Kûruş sayıklıyordu: "Kan... Kan... Zabıtalara, kesin Üstat Neva'yı yakalayıp öldürecekler. Zavallı ihtiyar! Belki bestesini notalarını, havuzun suyunda yıkamıştır. Belki... Ama sadece bir nüsha değildi ki. Babamın kitabı gibi..."

Rahim bey kaynatmayı onun ağzına yaklaştırdı: "İç canım benim. İç!" dedi.

Kûruş kalın kaşları arasından, güçsüz gözlerini annesine dikerek: "Ama neden? O işleri niçin yaptıklarını anlamıyorum? Bir anneyle yavrusu, yerle gök arasında uçuyorlardı... Annem... Ben üşüyorum. Tıpkı morgda olduğumuz gece gibi üşüyorum. Anne, senin ellerin niçin bu kadar soğuk? Babamın kitaplarının nerede olduğunu söyler misin? Derken ağlamaya başladı.

Fatma hüznü bir ses tonuyla: "Periler hüngür hüngür ağlıyorlardı..." dedi.

Eşrefüssadat'la Gülruh, donuk ve karlı bir şehrin ortasından geçip, teyze oğullarının evine ulaştılar. Yolda konuşmadıkları konuyla, düşünmedikleri şey kalmadı. Sanki yıllar boyunca yol gelmişlerdi. Annelerle babaların anlattıkları şeylerin arasından, kuzenleriyle ilgili olan bir şey arıyorlardı. Meşhed'in toz topraklı sokaklarından Saltanat Abat'a kadar.

Bir takım eve ulaştılar. İki katlı villalar, beyaz ince sıva ve alçıdan motifleri olan sütunlarla kuşanmıştı. O soğuk günde karşılaştıkları evler, tuhaf ve değişik bir sükût ve cümût içindeydi. Vekilin evine ancak bir-

kaç adım vardı. Fakat Eşrefüssadat dizlerinin kuvvetsiz olduğunu, ileri gidemeyeceğini hissetti. Ağlayarak: "Keşke ölüp, bu günü görmeseydim. Mani'nin ruhu bizi görmüyordur inşallah!" dedi.

Gülruh hemen sert sayılan bir ifadeyle: "Ablacığım, biliyor musun, insan çocuğu uğruna eşeğin arka kısmını da öper!" dedi.

Girişteki odacıkta oturan bekçi: "Kiminle işiniz var?" diye sordu.

— Bay "F" ile görüşecektik.

Bekçi ahizeyi kaldırıp, onların girişini bildirdi. Sonra onlara dönüp: "Kimin geldiğini söyleyeyim?" diye sordu.

— Söyleyin Hacı Hasan Ağanın evinden gelmişler.

Bekçi ahizeyi koyup: "Buyurun" dedi.

Gri dalları olan ağaçların arasından geçtiler. Biraz sonra beyaz mermer taşları olan malikâneye gelmişlerdi. Pencerenin arkasında, beyaz tüllerin ardında bir kadın karartısı gördüler. Meraklı bakışlarını o mesafeden de anlamak mümkündü.

Tereddüt, iki kadının karışık zihinlerinden dizlerine taşınmış, bacaklarını titretiyordu.

TeYZe oğlundan henüz eser yoktu. Bir kadın hizmetçisi onlara hoş geldin dedi ve onları eyvana bakan büyük pencereleri olan odaya sevk etti. Oda şöminenin cana yatan ısıısıyla çok güzel bir tav içindeydi.

Eski panjur perdeler, pencereleri kapatmıştı. Gülruh bu perdelerin benzerini, Güller'in çeyizinde görmüştü. Nihayet de belli olmadı, o çeyizin başına ne geldi? Üzerlerine kakma işlenmiş vitrinler, antika kaplarla doluydu. Odanın başköşesinde teYZe oğlunun tablosu -fotoğraf veya elde çizilmiş resim olduğu ayırt edilemiyor şekilde- pahalı bir çerçevenin içinde duruyordu.

Isınmak için sırtlarını sobaya çevirdiler. Gülruh şaka maksadıyla: "Ağabeylerin he deseydiler, şimdi sen de böyle bir evde yaşıyordun" dedi.

Eşrefüssadat nefretini gösterecek bir şekilde dudaklarını büzüp: "Allah korusun!" dedi. Sonra yapay dalların üstünde oturan kuşlara baktı. Kartal, muhabbet kuşları ve masum gözleriyle bakan bir ceylan yavrusu!

— Baksana Gülruh. Ne kadar da korkunç bunlar!

Dondurulmuş hayvanların, yapay ormanın ortasında, çok tuhaf bir bakışları vardı. Dehşet verici bir sesizliğin derinliklerinde, sözkonusu bakış sakın görünüyordu. Eşrefüssadat kızıştığını, bağırarak istediğini hissetti. Bu dondurulmuş hayvanların vücudundan kopmuş bir şey, ev halkının içine yerleşmişti. Ebedi ölüm gibi bir şey... Ebedi ölüme mahkûm olan kimseler ise, başkalarının hayatını nasıl düşünebilirler? Duvarlara asılmış değişik saatlerden, on beş kere aralıksız zil sesi duyuldu. Zil sesleri birbirine karışıyor, amaç olarak saat üçü göstermek istiyor. Panjur perdelerin ardından kışın erken batan güneşinin mor ışığı, içeri sızmıştı.

Bekleme sona erdi. Teyze oğlu geldi; zayıf ve benzi uçuk. Başında kalan üç beş tüyü yağlayıp, iyice başının derisine yapıştırmıştı. Yuvarlak camı ve maden çerçevesi olan gözlüğün altından onlara bakıyordu. Resmi kıyafeti ile boynundaki kravatın üstünden altuni ropdüşambr giymiş, gözlerinde korkuyla derin bir şüphe okunuyordu.

Eşrefüssadat yerin yarılp, kendisini yutmasını istedi. İçinden: "Oğul, baksana beni nerelere getirdin!" dedi.

Teyze oğlu düz ve dimdik yürümeğe çalışıyordu, ama ne var ki, zaman aşımı yapmıştı yapacağını. Boyun

ve beldeki kavis, bir ailevi miras olarak zaman zaman kendini gösteriyordu.

Kendini zorlayarak ve sayılı kelimelerle, onlara: "Hoş geldiniz bayanlar. Buyurun oturun. Hangi rüzgâr sizi buraya getirdi?" dedi.

Gülruh ile Eşrefüssadat sandalyenin uç kısmına oturdular. Kelimeler Gülruh'un zihnine çok zor bir şekilde geliyordu:

— Biz asla sizi unutmayız. Rahmetli teyzeciğim, bizim evde oturduğu zamanlar, en güzel günleri geçirdik. Harika günlerdi. Düşündük de, başımıza gelen bu sıkıntıdan sonra, bize en çok sizin yardımınız dokunabilir.

Teyze oğlu renksiz ellerini şöminenin alevine tutarak: "Sanırım mesele Kûruş'la ilgilidir. Mani beyin oğlu" dedi.

— Evet, teyze oğlu.

— O halde bu da Eşrefüssadat olmalı.

Eşrefüssadat çarşafını bir perde gibi yüzüne çekmişken, Teyze oğluna döndü: "Ben selam vermiştim" dedi.

— Hoş geldiniz. Ağabeylerden ne haber?

— Pek habersiz değiliz. Arasına mektup gönderirler.

— Söylenenlere göre, sizin ağabeyler Necef ve Kum'da ateş altındaki göz gibiler. Şeyh Abdülhüseyn ise siyah irtica ile el ele vermişti.

Eşrefüssadat: "Ben ki erkeklerin işlerinden anlamam. Ağabeylerim benim halimi soruyorlar ya, işte ona memnunum!" dedi.

— Anlaşılan, onlar sadece bana değil, kendi kardeşlerine bile lütuf göstermiyorlar...

Eşrefüssadat içinden: "Şimdi bu sözlerin sırası mı? Anlaşılan Teyze oğlu hiçbir şeyi unutmamış, kalbindeki eski kin hâla duruyor!" dedi.

Uzun yıllar önce Eşrefüssadat'ın ağabeyleri Teyze oğlunun kız isteme teklifini reddederek: "Onun eli, yabancıların eliyle bir kâse içindedir!" dediler.

Şimdiyse Eşrefüssadat, eskiden kendisini isteyen birisinin karşısına geçip, ona yalvararak oğlunun hapisten çıkarmasını istemek zorundaydı.

Eşrefüssadat: "Hanım evde değil mi?" dedi.

— Evet, şimdi gelir.

Teyze oğlunun eşi içeri girdi. Saçlarını iki tarakla arkaya vermiş, uzun ince boğazı İngiliz yakası içinde daha da belirgindi.

Eşrefüssadat ile Gülruh yerlerinden kalkıp, ona selam verdiler. O da öylece uzaktan soğuk bir şekilde onlara cevap verip, kocasının yanında oturdu. Tahta gibi kupkuru olan parmaklarında mücevher yüzükler parlıyordu.

Gülruh baktı ki, eğer kendisi gayret etmezse, Eşrefüssadat'ın seyitlik damarı tutup, her şeyi mahvedebilir. Özellikle Teyze oğlunun karısının gösterdiği soğuk karşılamadan sonra!

Pastaları hatırladı. Elini sokup keseden, iki tane madden kutu çıkardı. Onları masaya bırakıp: "İnsanın evde pasta yapabilmesi için, eli boş olması gerekiyor" dedi.

Kadın hizmetçi, çay tepsisini onlara uzattı. Teyze oğlu kutuların birinin ağzını açıp: "Harika!" derken baklavalardan birini ustalıkla çıkarıp, ağzına koydu.

Teyze oğlunun karısı, ona gözleriyle kızarak: "Ekselansları, sanki tansiyonlarının yüksek olduğunu unutmuşlar!" dedi.

Eşrefüssadat çarşafını yüzüne çekip ağlıyordu. Başı dönüyor, fenalaştığını hissediyordu. Teyze oğlu ile karısı, şömine alevlerinin yanında, gittikçe ondan uzaklaşıyorlardı. Her şey başı etrafında dönüyordu. Bayılacağını hissetti. Zahmetle elini uzattı. Fincanın içine birkaç küp şeker atıp içti.

Teyze oğlu, Eşrefüssadat'ın acınacak durumunu görünce, Gülruh'a dönerek: "Kuzenim, sen anlat bakalım, ne olmuş?" dedi.

— Kûruş hep okul birincisiydi. Bu sene de iki sınıfı birden geçip, üniversiteye gitti. Fakat bu sene, üniversitede olanları kendiniz daha iyi biliyorsunuz. Karışıklıkların birinde Kûruş'u da yakalamışlar.

— Yoksa babası gibi Komünist mi olmuş?

Eşrefüssadat şimşek gibi yerinden fırlayıp, ona: "Mani hiçbir zaman Komünist olmadı!" dedi.

— Bayan, hemen parlamayın. O halde Tufan Dergisinde makale yazan Daryuş Mani, başka birisi miydi?

— O şeyler geçmişte kaldı... Mani sonraları Komünizm düşmanı olup, onların aleyhine kitap bile yazdı... Biz bu şeyleri Mani'nin yas töreninde de size arzetmiştik.

— Sözüünü ettiğin kitap nerede?

— Hiçbir yerde! Zaten o kitap için, onu öldürdüler. Kitabı da alıp götürdüler. Hem de onu yayınevine vereceği gecede!

— O kitabın başka bir nüshası yok muydu?

— Sadece geriye, karalamalar ve dağınık not defterleri kalmıştı. Ben de çocuklar siyaset işlerine girmesinler diye, onları sakladım.

— Ancak onlar, Mani'nin kendilerinden olduğunu ve düşmanlarının eliyle öldürüldüğünü yazdılar.

— Bunları iz kaybetmek için yazdılar. Sizin bu gibi şeyleri daha iyi bilmeniz gerekiyor.

Eşrefüssadat ağlıyor, kesik kesik konuşuyordu.

Teyze oğlu camın kenarına gidip, sakın bir ses tonuyla: "Sinirlenmeyin, Eşrefüssadat hanım. Ben bunları, konuyu açıklığa kavuşturmak için söylüyorum. Bizim Mani'nin Komünist olmadığına dair, elimizde ne gibi delilimiz var?"

— Delil, dediğim gibi (Hakikat) kitabıdır.

— Fakat ben böyle bir kitabın varlığını sizden duyuyorum. Şimdiye dek kimse söz konusu kitabın, ne bir kelimesini görmüş, ne de okumuştur!

— Ben kitabın karalamalarını size getiririm. Siz de bildiğiniz gibi yapın.

Teyze oğlu: "Şimdi sizce Kûruş, sıradan bir yürüyüşe mi katılmış, yoksa bir örgüte falan mı bağlı?" diye sordu.

Gülruh: "Benim yeğenim suçsuzdur. Eminim buna!" dedi.

Teyze oğlu: "Memurlar teftiş için geldiler mi?" dedi.

— Evet.

— Bir şey de bulabildiler mi?

— Hiçbir şey. Birkaç okul kitabından başka hiçbir şey bulamadılar.

Ama tüm gazeteler ve bildiri kâğıtlarını geceleyin, su dolu leğenlerde ıslatıp, sabahın köründe fabrikadan akan simsiyah nehrin içine döktüğünü anlatmadı.

Hoşnutluğu gösteren bir tebessüm, Teyze oğlunun ince dudaklarında belirdi. Derken: "O halde, önemli bir şey değildir. Neyse, şimdi hangi hapishanededir?" dedi.

— Kızıl Kale.

— Niçin orada? Orası askeri bir hapishanedir.

Derken kaşları çatıldı.

Gülruh: "Biz bu şeylerden anlamayız. Yalnız bizim anne babalarımız arasındaki akrabalık ve sevgi hatırına, bizim bu düğümümüzü çözün! Tüm ölmüşlerin ruhu, muhterem pederinizin ruhu da dâhil, bu işe sevinecekler" derken altuni çerçevede olan resme işaret ederek: "Hacıağam kendilerini çok severdi. Eşrefüssadat'ın değerli babası da öyle!" dedi. Sözkonusu resim, tarih kitaplarına geçmişti.

Sonra ağlamaya başlayıp: "Her şeyden çok da bu zavallı kadına acıyorum. İki yetimi yetiştir. Şimdi de..." dedi.

Oraya kadar sessiz oturan Teyze oğlunun karısı: "Yemeğe ekme mi bulamıyorlar? İçmeye su mu bulamıyorlar? Bu işleri niçin yapıyorlar? Biz, üniversite ders okumak yeri mi, politika yeri mi, anlayamadık! Niçin bu geldi, niçin o gitti..."

Birkaç başıbozuk öne geçmiş, diğerleri de onların peşinden gidiyor! Sanki Tahran Üniversitesinin temelini keşmekeşle atmışlar!" dedi.

Teyze oğlu: "Önemli değil. Devlet onları birkaç gün hapiste tutup, iyi bir ders verdikten sonra salıverir. Tabi eğer bir teşkilata bağlı olmazlarsa!" dedi.

Kûruş, bir an bile, Eşrefüssadat'ın gözlerinin önünden gitmiyordu. Üstadı hapiste öldükten sonra, asla santura dokunmadı. Sadece kitap okuyordu. Geceler sabaha kadar, onun sayfa çevirme sesleri, annesinin kulaklarındaydı. Gece yarısı kalkıp namaz kılıyordu. Sanki Mani tekrar geri dönmüştü.

Gülruh yalvarırcasına: "Teyze oğlu, ben annemden taraf, onun torununu kurtarmak için size istirham etmeye geldim" dedi.

Teyze oğlu: "Ama bildiğiniz gibi, 17.inci meclis, münhal olmuş. Biz bir dahaki seçimlere kadar işsiziz. O zamana kadar da kim öle kim kala! Hiçbirimiz yarın ne olacağını bilmiyoruz" dedi.

Teyze oğlu odada volta atıyor, Gülruh ile Eşrefüsadat ateşli bir bekleyiş içinde vakit geçiriyorlardı. Nihayet Teyze oğlu odanın köşesine gidip, telefon ahizesini kaldırdı. Birkaç yeri aradı. Ama sanki istediği kimseyi bulamıyordu.

"İşin kötü tarafı, hükümetin şu anda Askeriyenin elinde olmasıdır. Politikacıların elinde değil. Bense Hapishane Müdürüyle irtibatta olan birisini arıyorum" dedi.

Derken, siyah çarşafın altında çökük bir küme gibi görünen Eşrefüsadat'a yönelerek: "Ancak Eşrefüsadat hanımın güzel hatırı için, Kûruş'a elimden geleni yapacağuma söz veriyorum. Siz de o kitabın karalamalarını bana verin; Kûruş'u duruşmaya çıkarırlarsa, onları delil olarak mahkemeye sunalım. Zira bunlar şu anda iki gruba hassastırlar: Halk kitleleri ve İslam fedaileri. Bizim bilmemiz gereken şey, acaba Kûruş'un adı, bu iki teşkilatın listesinde var mı, yok mu?" dedi.

Saat'in gong sesi, on yedi kere odada çınladı. Odadaki eşyalar yavaş yavaş karanlıkta kayboluyordu. Teyze oğlunun karısı, elektrik düğmesine basarak, avizeler ve abajurları yaktı.

Gülruh: "Artık gitmeliyiz. Sıkıyönetim saati başlamadan, eve ulaşmalıyız" dedi.

Gülruh'un gölgesi bavula düşmüş, yeni bir çözüm yolu düşünüyordu. Küçük kardeş, evin emir kulu, bir zamanlar adamdan sayılmayan kızcağız, şimdi ailenin akıl danışılanı olmuştu!

Eşrefüsadat, toz toprak kokan yıpranmış kâğıtları bir kenara bıraktı. Bavulun dibinde resim paketleri, birkaç kitap, notlar ve henüz beyaz gül kokan bir namazlık görünüyordu.

Gülruh kendi kendisine: "Hacıağa'mın namazlığıdır!" diye mırıldanıp, onu kokladı.

Eşrefüsadat: "Mani bu namazlığı getirdi. Kaynanam vermişti. Oğlum hapisten çıktığında hepsini ona vereceğim diye adak adadım. Ne olacaksa olsun!" dedi. Sonra filozofça bir ifadeyle: "Biliyor musun? Ben yanılyormuşum... Tüm bu geçmiş yıllarda yaptığım her şey beyhudeymiş. Ellerimle dalgayı önlemek istiyordum. Hâlbuki dalga gelir, dinlemez. Dalga, benim ellerimden daha güçlüdür!" diye devam etti.

Rahim bey cama vurup: "Ben gidiyorum" dedi.

Çocuklar da okula gittiler. Bu olay çıktıktan sonra, artık Rahim beyle çocukların beklentileri de azalmıştı. Gülruh'un bütün aklı yeğenindeydi.

Eşrefüsadat: "Ya bu Teyze oğlundan da bir haber çıkmazsa?" deyip, endişeyle yüzünü buruşturdu.

— Sana söz veriyorum, ya bugün ya yarın sesi çıkar.

— Mani'nin ruhu hürmetine, ne söylerse bana haber ver! Artık biraz erken gitsem iyi olur. Güller'in suçu ne? Bizim yüzümüzden bunca sıkıntı çekiyor. Kaldı ki, kendisi de rahatsız.

— Yapma ya! Siz Ahmet için az mı zahmet çektiniz? Çocuklarından dolayı içi rahat olmasaydı, hiç Ahmed'in

hekimiyle dermanıyla ilgilenebilir miydi? Bana sorarsan, o sizi benden daha çok seviyor.

— Doğrudur. Ama artık kaldıramıyorum. Bu Kur'ân kursu ve laftan anlamaz çocuklarla, hem de sabahtan akşama...

— Evet, ben onun için endişeleniyorum.

Eşrefüssadat yola koyulmuşken, Gülruh ona: "Bir dakika bekle, ben de geleyim. Azize ablaya bir kâse keşkül aşı götürmek istiyorum. Tamamıyla kötürüm düşmüş!" dedi.

Sokakta güneş seriliyordu. Birkaç gün yağmurlu geçtikten sonra, güneş insana zevk veriyordu. Kûruş'u düşüne düşüne Fatma'yı unutmuştu. Ancak eve yaklaşıncaya birden içini merak sardı.

Evin kapısı açıldı. Bir ayeti tekrarlamakta olan çocukların sesi duyuluyordu. "Kur'ân Kursu" levhasını Kûruş yazmıştı. Güller pencereden onu görüp, aceleyle aşağı geldi.

Güller: "Nihayet gelebildin. İçimin yağı eridi" dedi.

Ses tonu acı ve şikâyet doluydu. Eşrefüssadat: "Evini barkım başına yıktım yetmez mi?" dedi.

— Bu hoşbeşleri bırakıp, Teyze oğlunun ne söylediğini anlatır mısın?

Eşrefüssadat soğuk bir ah çekip: "Şimdilik hiçbir şey. Ancak bayağı ümitlendirdi ve bu bir iki gün içinde cevap vereceğini söyledi. Fatma seni rahatsız etmedi değil mi?" dedi.

— Kızcağız bir köşede oturup, Kûruş'un öğrettiği şiiri okuyor.

Güller: "Şimdi sence bir ümit var mı?"

— Teyze oğlu, eğer adı "Halk Kitleleri ve İslam Fedailerini" teşkilatlarında olmazsa, sorun çıkmaz, dedi.

Eğer öğrencileri sırf yürüyüşe katıldıkları için yakalarlarsa, onca adamı hangi hapishaneye sığdıracaklar?

Güller kararlı bir ses tonuyla: "Ben çocuklarımı bırakmam üniversiteye gitsinler! Ne olursa olsun, Hamid'i bu gibi şeylerden uzak tutmalıyım. Benim kendim birçok tarih kitabı okudum. Hep bir grup insan fena oluyor. Adını istersen halk, istersen millet veya herhangi bir şey koy. Ben oğlumun feda olmasını istemiyorum. Beni anlıyor musun?" dedi.

Bakışları soğuk ve ses tonu tehdit ediciydi. Sanki bütün tarih ve insanları yargı kürsüsüne çıkarmıştı.

Köpeklerin sokaktaki ürüne sesleri, zor bir kış olacağını haber veriyordu. Artık fabrikanın sesi gelmiyordu. Bazıları piyasanın kesat olduğu için, bazıları da fabrika sahibinin işçi grevinden korktuğu için, kapatıldığını düşünüyorlardı. Vatandaşlar pencerelerini kapatmış, aralarını ellerine gelen herhangi bir şeyle kapatmış olsalar da, kışa karşı koyamıyor, soğuk öylece odalarına sızıyordu.

Yatsı saatleriydi. Elektrikli ve gazyağlı lambalar birer birer sönüyordu. Fakat Güller'in odasındaki lamba hâla yanıyordu.

Odanın ötesinde, gece soğuk ve somurtkandı. Kûruş olsaydı, bir düğmeye basarak apaydın bir geceye dönüşen akşamı kutlayabilirlerdi. Kûruş olsaydı, kile-re bile elektrik çekecekti. Haydar amca, geceyle gündüz bana eşittir demesine rağmen orayı aydınlatacaktı. Fakat şimdi Kûruş yoktu. Sadece gece, soğuk, köpeklerin ürüne sesleri ve Haydar amcanın günbegün uzayan ve yükselen öksürükleri vardı.

Güller elindeki defteri bir kenara bırakıp, soğuktan kızarmış ellerini kürsü yorganının altına soktu. Onun karışık düşüncelerinin bir yansıması olan Eşrefüssadat'a şöyle bir baktı.

Mahbanu bir ip yumağına, bir de Eşrefüssadat'ın örgü ören ellerine bakıp: "Kimin için örüyorsun yenge?" diye sordu.

— Kûruş için.

Güller: "İnşallah kış bitmeden gelir de bu yeleğini giyer" dedi.

Fatma ödev yazmayı bırakıp, buharlı camlara baktığı halde okumaya başladı: "Ufuktan, ta uzaklardan, zincir sesi geliyordu..." Sonra Hamid'in başı üstüne gitti. O, odanın köşesinde oturmuş, not defterinde bir şeyler yazıyordu.

Fatma: "Senin ödevin niçin böyle?" dedi.

— Çünkü bu, musiki ödevidir.

Güller: "Ben, ne senin bu yazılarından bir şey anlıyorum, ne de sazla çaldığın o iğrenç seslerden! Ben her şeyi tecrübe usulüyle öğrendim. Allah üstüme rahmet etsin. Bu besteyle başlamıştım: (Kanadımı kana bulama...)" dedi.

Güller'in sesi çok acıklıydı. Eşrefüssadat'ın kalın kirpikleri arasında, iki damla gözyaşı şaşkınca duruyordu. Fatma ise karşısında durup, gözlerini annesine dikmişti.

Mahbanu ile Gülbanu hâla yazıyorlardı. İsmail bey o gece de fabrikada kalmıştı. Eşrefüssadat ile Fatma ise, hem elektrik ve kömür az kullanılsın, hem de dertlerini birbiriyle paylaşsınlar diye Güller'in odasına gitmişlerdi.

O gece çocuklar yatmak bilmiyorlardı. Hamit bazı notaları alıştırma yapmak için, sazdan monoton bir ses çıkarıyordu.

Fatma: "Güller hala, bir hikâyeye anlat. O eski hikâyelerden" dedi.

Mahbanu ile Gülbanu: "Evet anne, anlatsana" dediler.

Güller babasının hüznünlü görünen resmine baktı. Hikâyeye babanın kızına beddua ettiği o karlı geceden başladı.

Üçer çift göz, bir çifti siyah, iki çifti bal rengi olmak üzere gerçekte hayal karışımı olan hikâyeyi takip ediyorlardı. Yavaş yavaş göz kapakları ağırlaşmış uykuya geçtiler. Fakat hikâyenin devamı Güller'le Eşrefüssadat'ın zihninde hâla sürüyordu. Çocuklar uykuyla gerçek arasında, yeni girdikleri rüyanın içinde kapı sesini duydular.

Tam o gece, Rahim beyle Gülruh hala, Teyze oğlunun Kûruş hakkında araştırma yaptığını, onun hiçbir teşkilata bağlı olmadığını haber verdiler. Ne var ki, sorgucu, Kûruş'la babası arasındaki ilişkinin ortaya çıkana kadar, sorgulamanın devam etmesine ısrar ediyormuş...

Kış tüm soğukluk ve uzunluğuyla geçti. Yüz karası ise kömürle kara kalplere kaldı.

Bayram kokusu geliyordu; yarpuz nane kokusu, semeni ve sebzeli balık pilavının kokusu.

Pencerelerin camları üstünde, onları parlatmak için bazı eller, aşağı yukarı gidiyordu. Altuni güneş altında, yıkanmış halıların zinde boya parıldıyordu.

Eşrefüssadat, Kûruş'un döneceği güne, bayağı hazırlık yapmıştı. Teyze oğlunun mahkeme kararını, dolayısıyla onun serbest bırakılacak zamanı bildirmesini bekliyordu. Ancak Kûruş, aniden ve daha önce haber vermeden döndü. Sabahleyin sanki uzun bir kâbustan uyanmış adam gibiydi.

Eşrefüssadat havlevelayla kapıyı açtı. Koridorda ağlama, şaşırma, sevinç ve hüznün belirten sesler birbirine karıştı.

— Kûruş!

Neredeyse bayılacaktı.

Duvara yaslandı. Bir daha Kûruş'a baktı. Gerçi gitmiş olan Kûruş'la, dönmüş olan Kûruş çok farklıydı. On sekiz yaşındaki yumuşak cildiyle parlak gözleri olan delikanlı, şimdi karşısında duran adamın yüzündeki hüznü ve kırışık yüz çizgileri içinde kaybolmuştu. Yüksek alınının üstünde diken diken ve asice tüyler bitmiş, alınına birkaç kısa çizgi düşmüştü.

Genç adam ona baktı. Bakışları başka bir diyara aitti. O, bu delikanlının artık omzuna baş koymayacak ve ağlamayacağını anlamıştı. Sanki Mani dönmüştü! Aynı kararlı ve sinirli dudaklarıyla ve de aynı fırtınalı gözleriyle...

Güller aşığı indi. Ahmet de tahta arabasını ardınca sürükleyerek, onun peşinden geldi.

Kûruş lafı uzatmadan: "Güller hala, sizin fotoğraf albümlerinizi nerede?" dedi.

Güller kayıtsızca yeğeni ve yengesine baktı. Kûruş onun cevabını beklemeden, basamaklardan yukarı çıktı.

Güller: "Albüm de nereden çıktı? Önce bir çay iç, sonra orada neler olduğunu anlat!" dedi.

Kur'ân Kursu bitip, çocuklar coşkulu sesler eşliğinde sokağa döküldüler.

Güller, albümlerle albümün dışında kalmış fotoğrafları yeğenin önüne bıraktı. Kûruş yerde oturmuş, aceleci hareketlerle resimleri altüst ediyordu.

Güller: "Oğlum, neyi arıyorsun?" dedi.

Kûruş: "Şimdi anlarız" dedi.

Resimleri bir uzaklaştırıp, bir yaklaşıtırdı. Aradığı şeyi bulmaya çalışıyordu. Sonunda bir toplu çekilmiş fotoğrafı önüne koyup, raftaki büyütecini resmin üzerine koydu. Kendi kendine: "İşte bu. Ta kendisi!" diye mırıldandı.

— Bu kimdir Güller hala?

Güller : "Bir eski arkadaş" dedi.

Kûruş nefretle ve gözlerindeki alevler yükselmiş bir halde: "Arkadaş mı?" dedi.

Sesi keskindi ve onun olgunluğunu gösteriyordu. Eşrefüssadat ile Güller o sesin karşısında, bir nevi zaaf ve teslimiyet hissine kapılıyorlardı.

— Güller hala, bana söyle; bu adam kim?

— Peki, o İsrafil Yoldaştır. Bir zamanlar babanla arkadaştı.

Güller, Eşrefüssadat'a baktı. Onun dudakları, kirpikleri ve hatta çenesi bile titriyordu.

Dudaklarının titremesini önlemek için, dişlerini sıkıyordu.

— Tabi sonraları babanın asıl düşmanına dönüştü. O kızıl tüylü adam...

Güller, ima ve işaret yaparak, Eşrefüssadat'tan susmasını istedi. Fakat o, artık oğluyla dürüst olmak istiyordu.

— İsrail Yoldaş, babanın katilidir.

Kûruş'un vücudu titremeye başladı. Adli Tıbbın bodrumunda, elindeki soğuk elleri hatırladı. Bordo arabasına şahit olan yaşlı kadının anıları, kırmızı saçlı adam ve yıllarca zihninde birikmiş olan kelimeler, işte şimdi şeffaflaşp aydınlığa kavuşmuştu.

Kûruş ağlarcasına bir sesle: "Anne niçin bunca yıl, hakikati benden sakladın? (Hakikat) kitabı nerede?" dedi.

Eşrefüssadat, dalganın önünü alamayacağını hissetti. Sözkonusu dalga, oğlunun sözlü denizinde yükselmekteydi.

— Kûruşçuğum, ben onları Teyze oğluna vermek zorunda kaldım. Seni kurtarmak için!

Kûruş, eliyle alınna vurup: "Bir daha bu kitabı kaybettik. Siz Teyze oğlunun evine gitmediniz. Değil mi?" dedi.

Ses tonu son derece yalvarıcıydı. Eşrefüssadat günahına itiraf eden bir şahıs gibi: "Evet, gittik. Benimle Güller halan birlikte gittik" dedi.

Kûruş boğazında boğulmuş bir feryatla: "Niçin?" dedi.

Eşrefüssadat: "Ben, sen eve dönünce gerçek dışı bir şey söylememeye adak diledim. Babanın tüm kitapları, notları ve resimlerini de senin için ayırdım" dedi.

— Şimdi nerede?

— Bavulda. Haydar amcanın odasında.

Kûruş aceleyle Haydar amcanın odasına gitti. Babasının eski deri bavulunu hemen tanıdı. Haydar amca Kûruş'un geldiğini anlayınca, yeni bir can kazanıp, kalkıp yatağında oturdu.

— Nihayet döndün mü oğlum?

— Evet, Haydar amca, döndüm.

Haydar amca ellerini mangalı üstüne tutmuşken, Kûruş da onun yanına gitti. Maşayla ateşleri altüst ediyordu.

Haydar amca boğuk bir sesle: "Yakına gel, seni daha iyi göreyim!" dedi.

Kûruş, Haydar amcanın görmekten neyi kastettiğini bildiği için, onun yanında oturup, elini onun elinin üstüne koydu.

Haydar amca öbür eliyle Kûruş'un yüzünü, gözlerini ve başını okşayıp, bir süre elini onun alnındaki kırışıklıklar üzerinde gezdirdi. Derken bir ah çekti. Sanki onda yeni bir alametler bulmuştu.

Kûruş bavulu açtı. Dedesinin namazlığını kenara bıraktı. Kahverengi bir zarfın içindeki fotoğrafları çıkarıp, bir resmin üzerine odaklandı. Adamın gözlerini daha iyi görebilmek için, parmağını onun bıyıkları üstüne koydu.

Diğer bir fotoğrafı da onların içinden ayırdı. O fotoğrafta Güller hala konuşma yapıyor, aynı adamla Mani ise onun yanında durmuşlardı. Bir soru ifadesiyle: "Demek Güller hala..." dedi.

Eşrefüssadat, Kûruş için bir bardak sıcak çay getirip: "Güller halan, iyi haberi Gülruh'a ulaştırmaya gitmiş" dedi.

Kûruş: "Anne, sen bu adam hakkında ne biliyorsun?" dedi.

— Hemen hiçbir şey! Ancak Güller halan çok şeyler biliyor. Ben sadece babanın ara sıra anlattığı şeyler ve olaya tanık olan yaşlı kadının sözlerinden bir şeyler anladım. Sen nasıl anladın?

Kûruş: "Ne yazık ki, her şeyi benden sakladınız..." dedi.

Tekrar çocuk olduğunu, bir daha annesinin omzuna başını koymak istediğini hissetti. Annesinin ona, bir zamanlar babasının arkadaşı olan, sonra onu öldürmüş olan, daha sonra da siyasetle zamanın garip perdeleri arkasında, ihtilal rejiminin sorgucusu olarak rol oynayan adamdan bahsetmesini istiyordu.

Sonrası sessizlik ve Haydar amcanın öksürme sesleri, bir de hızla adım atan zaman vardı. Onlar ne zaman öğle olup, çocukların okuldan döndüğünü bile fark etmediler.

Aniden Eşrefüssadat ikizleri gördü. Onlar odanın ortasına dağılmış sandığı kurcalayıp, içinden annelerinin bir çift kesik saç örgüsünü bulmuş, elleriyle başlarının arkasına tutturmuş, avluda koşuyorlardı, Ahmet ise tahta arabasıyla onların peşine düşmüştü.

Eşrefüssadat kızları kovalayıp, saç örgülerini onların elinden aldı. Sonra yukarı çıkıp onları sandığın en dibine yerleştirdi. Dağınık resimleri toplayıp, sandığın kapağını kapattı. Döndüğünde çocukların, Kûruş'un etrafına toplandıklarını gördü.

Gülbanu kuzenine dördüncü sınıfın derslerinin çok zor olduğunu anlatıyor, onun yokluğunda, hiç kimse kendisi ve kardeşine matematik problemlerinde yardımcı olmadığını söylüyordu. Fatma elektrik çekildiğini müjdeleyip, ikinci sınıfın daima güler yüzlü olan öğretmeninin artık gülmediğini, kara elbise giydiğini anlattı. Mahbanu okulda onun kocasının idam edildiğini söylediklerini anlattı.

Gülruh bir kutu pasta ve üzerine reyhan konmuş bir dolu tepsi kebabla birlikte içeri girdi.

Çocuklar sevinerek büyük lokmalar alırken, Kûruş zorla lokmalarını yutuyor, kâbusun sona erdiği-ne inanamıyordu.

Herkesten sonra Hamit geldi. Elinde bir saz, bir de müzik notaları vardı.

Kûruş: "Ben Haydar amcanın odasında biraz uyu-maya gidiyorum" dedi.

Ondan sonra hep orada uyuyordu. Kimse uykuday-ken onun konuşmalarını ve itiraz eden çığlık seslerini duymasın diye!

Haydar amcanın ömrü bayrama kadar bile yet-medi. Sanki Kûruş'un dönmesini bekliyormuş, ondan sonra çıkıp gitti. Bir gece artık hık hık ve öksürük sesleri gelmedi. Bir mum gibi söndü; garip ve yalnız! Komşular toplanıp, saygıyla onu toprağa gömdüler. Ondan kalan sigaraları Emin Abat (Tımarhanesi) de-lileri arasında bölüştürdüler ve camide onun için yas töreni düzenlediler.

Haydar amcanın odası Kûruş'a nasip oldu. Artık santurunun sesi gelmiyordu. Bazı geceler, Güller ha-lası uykusuzluk başına vurunca, onun parmaklarının ucunda havuzun kenarına gidip, (abdest almak için) "*İnna enzelnah...*" okuduğunu görüyordu.

Anne kız, yeknesak hareketlerle eller ve yüzlerini havuzun suyuna sokuyorlardı. Eyvanın üstünden onları izleyen Güller, artık bıkmıştı.

— Kevkep abla, ne yapıyorsun?

Kevkep abla boğuk bir sesle: "Şeytana lanet! Hep şüphe içindeyim. İki kere mi oldu, üç kere mi, bilmiyo-rum!" dedi.

— Neredeyse güneş doğacak. Sen ama hâla abdest alıyorsun.

Kevkep abla: "Estağfurullah" deyip, bir daha abdest almaya başladı.

Nefise, havuzun kenarına iki tane yan yana namazlık sermiş, öbür necis eşyalara karışmadan, namazı yerine getirmek istiyordu. Herhangi bir çocuğun ayağı namazlığa değmesin diye, kaygılı bir şekilde etrafı kolaçan ediyordu.

Güller aşağı inip, Eşrefüssadat'ın yanında, semaverle kahvaltı sofrasının kenarında oturdu. Sonra usulca: "Bak Allah'ını seversen! Bu kızcağızın da evini yıkmış. Korkarım bu belanın aynısını Cemile'nin de başına getirecek!" diye fısıldadı.

Eşrefüssadat: "Kendi elinde değil ki. Hastalık bu" dedi.

— Bence kocası da onu bu yüzden bırakmış.

— Ne bileyim vallah. Halkın hayatından haberimiz yok.

— Konuşursam, görümcedir derler. Sen söyle; bu da iş mi? Sabahın köründen kalkıp abdest alıyor. Kızcağızı da bekçi bırakmış. Sanki onlardan başka kimse Müslüman değil, herkes baştan ayağa necistir.

Nihayet Kevkep abla namazını teslim edebildi. Sonra ellerini gökyüzüne kaldırarak: "Allah'ım bizim günahlarımızı affet! Allah'ım herkesi derdine bizim derdimizle birlikte derman et!" diye dua etti.

Nefise, annesinin namazının bitmesini bekledi. Sonra namazlıkların ikisini de toplayıp, kendince daha temiz olduğunu düşündüğü Eşrefüssadat'ın dolabının üstüne bıraktı. Sonra bir hayalet gibi kilimin üstüne oturup, onun desenlerine gözünü dikti.

Güller: "Kûruş nerede?" dedi.

— Bugün matbaaya gidecekti.

— Sabahın bu saatinde mi?

— Sabah erkenden gitmezse, geç kalır işine. Buradan Baharistan Meydanına kadar yol gitmesi gerekir.

— Kimin yanında çalışıyor?

— Babasının arkadaşlarından biriymiş. Mesnevi okuma toplantılarındaki arkadaşlarındanmış.

— Yine o toplantılar devam ediyor mu?

— Evet.

— Bütün sorunlar da zaten bu toplantılardan başlıyor.

— Yine bu gibi yerler, her yerden daha iyidir. Tavuk mu ki, ayağımı bağlayayım?

Güller, kendi bardağını yıkayan Kevkep ablaya bakıp: "Kendi sorunumuz çok azdı, bunlar da üstüne tuz biber oldu" dedi.

Nefise bir şey arıyormuş gibi, elini halının desenleri üstüne çekiyordu.

— Nefiseciğim neyi düşünüyorsun?

— Hiçbir şeyi.

Fakat onun "Hiç"inde binlerce dert saklıydı.

— Gel kahvaltını yap!

— Tamam.

Derken havuz başına gidip, ellerini suya soktuktan sonra birbirine sürdü.

Kevkep abla çayını döküp, kendi önüne koydu.

Güller: "Daha evvelsi gün geldiğinizden beri, bize hiçbir şey söylemiyorsunuz. Bu kızın derdi ne? Niye kara bağlamış?

— Doğrusu Resul ağanın suçudur. En başta kızları istemeye gelen herkese yok cevabı veriyordu. Biz

sıradan bir ailenin çocuğu değiliz diyordu. Yavaş yavaş kız isteyenler azaldı. Açıkçası baktık biraz yavaş kımıldarsak, kızlar elimizde kalacak! Allah'a tevekkül dedik. Bu kez kapıya gelen, kendini Nefise'ye âşıkmiş gibi gösteriyordu. Biz de kızımızı verdik gitti. İlk başta Leyla ile Mecnun gibilerdi. Ama sonra anlaşmazlıklar baş gösterdi. Kabahatin çoğu, oğlanın annesiyle kız kardeşlerindeydi. Nefise'yi görecektikleri yoktu. Onu kıskanıyorlardı. Nefise odasını çiçek gibi yapıyordu. Onlar gibi herkesin elini soktuğu kaba, elini sokmak istemiyordu. Ama haklıydı. Yavrucuğum mağara adamlarıyla aynı yerde yaşamak zorundaydı! Yemek pişirdikleri aynı kazana ellerini sokup, yemek yiyorlardı. Hayvanlarla aynı ağılda yatıyorlardı. Hiçbir şeyleri insanlara benzemiyordu.

Eşrefüssadat: "Bununla birlikte kalıp geçinmeliydi. Sonunda baldızları çıkıp gideceklerdi. Dolayısıyla kaynanasının da kanatları yolunacaktı!" dedi.

Kevkep abla bardağını, tertemiz olması için su tulumbasının altına tutmuşken: "Ne bileyim vallah? Başıma ne gelirse, Resul ağanın yanlışları yüzündendir. Onlara siz benim kızıma layık değilsiniz, diye söyledi" dedi.

Güller: "Fakat sizde suçsuz değilsiniz. Bu kızı tamamıyla vesveseli yapmışsınız" dedi.

Kevkep abla: "Daima murdar insanlar, temiz ve pak olan insanlara vesveseli derler!" dedi.

Eşrefüssadat: "Neyse, sen devamını söyle" dedi.

— Hiç, ne olacak. Nefise kocasından ayrılıp, bizim evimize geldi. Birkaç gün geçtikten sonra, ıh mih yapmaları başlayınca anladık ki, hamiledir. Daha önceden

bilmiyor, yeni fark etmiş olduğu üzerine yemin etti. Heriften artık bir ses seda çıkmadı. Dokuz ay sonra çocuk dünyaya geldi. Kuzu gibi bir çocuktur. Çocuk altı ayına geldi. Hangi helal süt emmemişin gidip kaynana haber verdiği belli olmadı. Onlar da erkek çocuğu kıtlığı çektikleri için, derhal gelip, çocuğu daha annesinin sütünü emerken çekip götürdüler! Baktık kızcağız aklını kaldıracak. Bir aracı bulup, Nefise'yi çocuğunu görmesi için gönderdik. Çocuk annesini tanımıyordu. Çocuğu geri versinler diye çok yalvarıp yakardık. Ancak kaynana çok inatçı bir şeydi. "Biz sizin kızıınıza layık değilsek, torunumuz da layık değildir demektir!" dedi. Arasına çocuğunu gösterebilirler bile razıydı. Onun için elbise diker, yelek örer, oyuncak alır ve lezzetli yemekler saklardı. Son gittiğimizde, çocuktan eser yoktu. "Çocuk öldü" dediler. Mezarının nerede olduğunu sorduk. Söylemediler. Belli olmadı, doğru mu dediler, yoksa yalan mı? Fakat bu var ki, Nefise bir daha çocuğunun yüzünü görmedi.

Güller'in beti benzi uçmuş, bunca yıldan sonra Sipehr'i hatırlamıştı. Aylar boyunca onun boş beşiğini sallamıştı. Uyku başına vurmuş kimseler gibi: "Oğlan, oğlan, bal oğlan, şeker oğlan, şerbet oğlan..." diye mırıldandı.

Nefise'nin gözyaşları kilimin üstüne damlıyordu; sessiz ve sakin. Boynu yere doğru eğilmiş, elleri iki direk gibi yere sütun olmuştu.

— Nefiseciğim ayağa kalk. Halıyı toplamak istiyorum. Şah Abdülazim'e gitmek istiyoruz.

Kevkep abla gitmişti, ancak toplantı devam ediyordu. Nefise'nin içi açılın diye, her gün onu gezmeye götürüyorlardı. Para konusunda cimrilik yapmıyorlardı.

Boatclub'a¹⁵ gidiyorlardı. Belediye kafesine gidip, kara-göz oyununu seyrediyorlardı. Yata biniyorlardı. Nefise dalgalanan suya bakıyordu. Gerçi içinde dünyanın tüm sularının da soğutamayacağı bir ateş yanıyordu. O nedenle de sonunda yaptı yapacağını!

Gecenin bir yarısı, Güller'in balkondan bağırma sesi yükseldi: "Ateş! Ateş!"

Herkesten önce kendini aşağı attı. Her şey sonsuz bir anlar içinde yaşanıyordu. Ateşten bir yumak, tam bir kadının endamı büyüklüğünde, avlunun çevresine dönüyordu; sessizce! O kadar içi yanmıştı ki, sanki ateşi hissetmiyordu.

Kûruş bir battaniyeyle birlikte odasından çıktı. Fakat panik yapan Güller, onu havuza itti. Ateş, suyun içinde gri bir dumana dönüşüp, bütün mahalleyi sardı. Kûruş: "Onu havuza itmemeliydin" dedi. Güller'in parmaklarıyla dirseği bile yanmıştı.

Komşular toplanıp, Nefise'yi havuzdan çıkardılar. Ambülâns siren çalarak gelip, onu götürdü.

Toplantılar ve gezmeler sona erdi. Ondan sonra çocuklar annelerinin peşinde hastaneye gidiyor, ne olduğu belli olmayan bir canlının başı üstünde duruyorlardı. Onun tüm vücudu bantla sarılıydı. Sadece bir noktadan bir gözün saat ibresi gibi kımıldadığını görüyorlardı; kaşsız ve kirpiksiz!

Birkaç gün sonra Resul Ağa ortaya çıktı. Sanki herkes ona borçluymuş gibi!

15- "Boat Club" İngilizce bir sözcük olup Yat kulübü demektir. İran Şah Döneminde orası turistik bölgesi ve gezilecek yerlerden sayılmaktaydı.

O geceden sonra Güller yatağa düştü. Kâbus görüp, çılgık çılgılığa uyanıyordu. Nihayet Eşrefüssadat kayın-biraderinin karşısına dikilip: "Biliyor musun ağabey; Nefise'yi sen yaktın. Senin inatçılığın ve yersiz gururuna kurban gitti" dedi.

Yakayı ele vermiş Resul Ağa: "Hayır, suçun hepsi annesindedir. Bu şüpheci olmayı, kızıma o öğretti" dedi.

Resul Ağa, Nefise'nin Tahran'da kalmasını istiyordu. O yüzden: "Cemile evlenmek istiyor. Korkarım onu istemeye gelenler, Nefise'yi görüp, evlenmekten vazgeçerler!" diyordu.

Nefise ölümden kurtuldu. Sanki ateşin içinde, yeniden doğmuştu. Akıllı ve sakin olmuştu. Cismini feda edip, ruhunu canlandırmıştı.

Eşrefüssadat, kahvaltı tepsisini yatağın kenarına bırakıp: "Müsaade et, biraz camın kenarını açayım, burası havalansın" dedi.

Güller hiçbir şey söylemeden dudaklarını sıkıp, yok anlamında ellerini kaldırdı. Oda sıcak ve tavlıydı. Kapalı pencerelerle çekili perdelerin ardında, kadınlıktan onda sadece bir kadının çöktikleri kalmıştı.

Sabah akşam başına bir parça bez sarıp, kimseyi duymasın diye kulaklarına pamuk sokmuştu. Daima: "Ateş... Ateş..." diyordu.

Odadan çıkmak zorunda kaldığında, ışığı görmesin diye gözünü üst kısmına kadar bir bezle kapatıyordu. Böyle karanlığa sığınmışken, ışığın ona neyi hatırlattığı belli değildi.

Uzun zamandan beri gazeteleri ve idam edilenlerin resimlerini görünce, küfür edip, sövüp sayıyordu.

Herkesle kavga ediyordu. Herkesin bir kusurunu bulup, onları hırsızlık veya hainlikle suçluyordu. Kursa gelen çocuklara o kadar bağırmişti ki, artık onlardan hiçbir eser yoktu.

O dönemden sonra, birdenbire sessizleşti; herkesi korkutan bir sessizlik! Çocuklar oynamaya cesaret edemiyor, avlunun bir köşesinden öbür köşesine gidiyorlardı. Zühre ile Nergis'in nikâh törenine bile katılmadı.

Eşrefüssadat, başını beyaz bir çarşafı kapatmış Güller'e bakıp, kapıda bekleyen Mahbube'ye: "Baksana Allah aşkına, nasıl da kendini canlı canlı gömmüş!" dedi.

Onun için doktor getirttiler. Parlayan gözbebeklerinin arasından bakışları garip görünüyordu. Hamit, ısırtıp ve hüzün içinde pencerenin ardında bekliyordu. Mahbanu ile Gülbanu kapının oyuğundan annelerine bakıyorlardı.

Rahim bey: "Doktor bey, bu Güller bacı bizim için çok değerlidir!" dedi.

Doktor: "Rahatsızlığı sadece ruhsaldır" dedi.

Sonra Güller'in anormal bir şekilde dışarı fırlamış ürkek gözlerine iyice bakıp, onun boğazındaki kocaman bezeyi fark edebildi.

Doktor: "Bu beze ne zamandan burada?" dedi.

Güller bağırarak istedi. İçinden ağlayası geldi. Bir el gurtlağını sıkıyordu. İçinden bir ses: "Ne zamandan beri mi?" Belki o gözleri kanalın dibinde gördüğünden beri. Veya küçücük bir erkek çocuğunun barış güverciniyle birlikte kana bulandığı karlı geceden beri. Ya da Adli Tıp dairesindeki dehşetli soğuktan dolayı... Hani bir memur çarşafı kenara çekip, Mani'nin yüzünü göstermişti. Belki terzihane müşterilerinin dırdırların-

dan, ya da her ay taksit almaya gelen emlakçı çırağının vırvırlarından, veya Ahmed'in felç olacağını söyleyen doktor yüzünden... Bu koşup kovalamalar, idamlar ve Kûruş'un hapse girmesi, en sonda da bahçenin etrafında bir ateş topu gibi dönen kız yeğenini görünce... Ellerindeki yanık izleri iyileşmişse de, yüreğindeki yanık izleri asla ve asla iyileşmezdi!

Doktor: "Bu bezeyi ameliyat ettirin" dedi.

Ameliyatın adı gelince, Güller ince dal gibi titremeye başladı. Doktor tebessüm ederek ona: "Siz okumuş bir bayansınız. Ameliyattan korkmamalısınız. Bu çağda tıp bilimleri çok gelişmiş. Ameliyat yaptırmak istemiyorsanız, bari verdiğim bu talimata uyun. Bakalım ne olur!" dedi.

Reçeteyi yazıp, aceleyle gitti.

Ahmet avluda oynamakla meşguldü. Çocuksu bir tavırla: "Anneciğim yorulmuş. Uyuması gerekiyor. Bana masaj yapa yapa böyle oldu. Keşke biri de ona masaj yapabilseydi!" dedi.

İsmail bey, vefalı bir köpek gibi, her akşam geç saatte eve dönerdi. Sessiz ve sakin bir köşede uyur, sabah şafak sökmeden evden çıkardı.

Eve döndüğünde Güller'in uyumasını, öyle yabancılar gibi ona bakmamasını arzulardı.

Bazı geceler onu, resimleri etrafına dizmiş, onlara bakıyor olduğunu görüyordu. Bazen de kendi kendine anlamsız bir şeyler mırıldanırdı. Sandığın dibindeki çürümüş ve ölü bulunan saç örgülerini saçlarına bağlayıp, aynanın karşısına geçirdi. Saç örgüleri hurma rengindeydi. Ama kendi saçları griydi. O haldeyken: "Mehdi,

hepsi senin suçundu. Hiç ben başı açık gezecek kadın mıydım?" derdi. Sonra Hacı Hasan Ağanın resminin karşısına geçip: "Hacıağam hakkını helal et. Yaptığım hataları affet" derdi.

Kapının çerçevesinde duran İsmail beye dönüp: "Mehdi, keşke seninle asla karşılaşmasaydım. Seni görmeseydim, yine her zamanki gibi Hacıağamın sözüne tabi kalacaktım" derdi.

İsmail bey bıyık altından güler: "Hanım, Allah Mehdi'ye rahmet etsin. O zavallı şimdiye kadar yedi kefen çürütmüştür!" derdi.

Güller aceleyle başka bir resim çıkarırdı. Günbegün rengi silinen asker üniforması giymiş bir çocuğun fotoğrafıydı. Onu İsmail beyin gözünün önüne tutup: "Dilini ısır! Mehdi ölmedi. Çünkü Sipehr yaşıyor!" derdi.

— Hanım, Allah aşkına bırak bunları. Senin kocan benim. Senin artık dört tane çocuğun var: Hamit, Mahbanu, Gülbanu ve Ahmet. Hepsini de şu zavallı yengenin üstüne atmışsın. Kadıncağız kendi iki yetimini bile zor bakıyor.

Güller: "Veli Ağa da suçluydu. Adını değiştirmemeliydi. "Hakikat" kitabını da yazmamalıydı. Onun yüzünden öldürüldü. Hakikatten ne onlar, ne de başkaları hiçbir zaman hoşlanmayacaklar!" diyordu.

İsmail bey resimleri topluyorken, Güller'in onu önleyecek gücü yoktu. Saç örgülerini titrek parmaklarının arasından çıkarıp, sandığın dibine yerleştiriyordu. Yaprakları birbirinden ayrılmış albümler ve güzel el yazısıyla yazılmış şiirleri de onların üzerine koyuyordu.

Aşağıdan bir ses duyuluyordu. Hamit bir beste üzerinde çalışıyordu. Güller sazın sesini duyup, eski günlere uçmaması için, Kûruş'un odasına gidip, kapı

pencerelerini yüzüne kapatmıştı. Ama bu çabalar sonuçsuzdu. Ses ulaşıyordu. Ses kapıların arasından sızmakla kalmıyor, onun ruhunun derinliklerine iniyordu. Onun ruhu sonu olmayan bir zaman ve mekân içerisinde avare dolaşıyordu: "Saza niye gelmedin? Söze niye gelmedin?"

Güller etrafına şöyle bir baktı. Durumu daha iyi sayılırdı. Çok uzak bir yolculuktan dönmüş gibiydi. Aceleci tavırlarla yatak odasına gitti.

Gün batıyordu. Habib abinin güvercinleri sırayla oturmuş, onu izliyorlardı. Hamid'in gölgesini kilerin camının arkasında fark etti. O saziyle çalışma yapıyordu. Nota defteri de önündeydi.

Yüksek sesle: "Hamit, çabuk buraya gel!" dedi.

Sesi avluuya yansıdı. Güvercinler dehşetle uçuverip, beyaz kanatları gökyüzüne serildi.

Kûrüş kilerden dışarı çıktı. Mani geri dönmüştü! Parmağı kitabın arasındayken, aynı derin bakışlarla halasına baktı.

— Güller hala ne bakıyorsun? Bir şey mi oldu?

— Söyle Hamit yukarı çıksın.

— Peki halacığım. Derhal yukarı çıkacak. Bunun için kendini üzme gerek yok.

Gülruh, toplanmış yataklar ve kilitli sandıkları kordorda görünce şok oldu.

— Birisi bana burada neler olduğunu söylesin.

Eşrefüssadat, çarşafının iki ucunu boynuna düğümlemiş bir halde, kararlı bir tavırla Gülruh'a bakıp, ona:

"Buradan taşınıyoruz" dedi. Gülruh meyve poşetini koridorun bir köşesine bırakıp, olduğu yerde oturdu.

Kûruş sandıkları yerinden kaldırıyor, yüzünden gözünden ter akıyordu.

Gülruh boğuk bir feryatla: "Ama niçin?" diye sordu.

Eşrefüssadat: "Ağır yük olsaydık da gittik..." diye mırıldandı.

Onun sesinde Gülruh'a bulaşan eski bir keder vardı. Derhal ağlamaya başladı. Dikkatle Kûruş ve Eşrefüssadata bakıp, onlara: "Ben henüz ikna olmadım. Niçin gitmek istiyorsunuz? Güller bir şey mi söyledi?" dedi.

— Yok kardeşim. Konu bunlar değil. Çoktan beri gitmek istiyorduk. Güller o duruma gelince kalmalı olduk. Şimdi hamdolsun Allah'a, durumu iyidir. Gülruhcuğum biliyor musun, çocuklar artık büyümüşler. Her birinin değişik düşünceleri var. Biz artık Güller'e yük oluyoruz.

Üst odadan çocukların güzel bir sesle Kur'ân okuma sesleri duyuluyordu.

Gülruh: "Niçin bana bir şey söylemedin? Yardıma gelirdim. Neyse şimdi nereye gidiyorsunuz?" dedi.

— Hacı Cemal ağabey Kum'daki babadan kalma küçük evlerinin satıldığını, benim de hissemi göndereceğini yazmış. Şimdilik de biraz para göndermiş. Ben de dün gidip sizin yakınlıklarınızda bir ev kiraladım.

Gülruh çarşafının ucuyla gözyaşlarını silerek: "Nerede?" dedi.

— Şelale Sokağı.

Gülruh'un yüzü çiçek açıp, ağladığı sırada gülmeye başladı.

— Pekâlâ, ne zaman taşınıyorsunuz?

— Bugün toparlanır, yarın da taşınırız.

Sonra çok zayıf bir sesle Gülruh'un kulağına: "Güller hiçbir şeyi kaldıramıyor. Kûruş'un her şeyine karışıyor. Kûruş da artık kimseyi dinlemiyor. Güller, Kûruş'un kendine yetecek bir erkek olduğunu kabullenemiyor. Kısacası çocuklar küçükken, bu iş yürüyordu. Ancak şimdi yolumuzu ayırmak zorundayız..." diye fısıldadı.

Eşrefüssadat buraya varınca ağlamaya başlayıp, heyecanlanarak: "Benim için de zor. Aşağı yukarı on seneden beri beraberiz. Hayat işte..." dedi.

İç içe olan iki odaya, iki nikâh sofrası sermişlerdi. Gülbanu ve Mahbanu için ikiz sofralar!

Güller, Nefise, Cemile ve Eşrefüssadat, nikâh okunan odanın önünde durup, gözlerini Gülbanu ile Mahbanu'dan ayırmıyorlardı.

Damatlar Hacı Samed'in oğulları ve aynı zamanda Güller'in eski Kur'ân öğrencilerindendiler. Onların anesi yüksek sesle: "İki kere evlenenler, dul veya boşanmış kadınlar odaya girmesinler!" demişti.

Bahtı açık olarak tanınan Gülruh, kızları ve Gülistan ile birlikte gelinin başı üstünde şeker eziyorlar, onlar için sevgi ve aşk giysisi dikiyorlardı. Gelinler, gümüş saçlarını toplamış ve lacivert dantel elbisesi kendisine farklı bir görkem ve ağırlık katmış olan annelerine bakıyorlardı.

Gülistan, sofraların birinin başında durmuş, sesizce salâvat çekiyordu. Onun boyun ve kulaklarında, Osmanlı sikkelerden yapılmış gerdanlık ve küpelerden eser yoktu. Daha birkaç sene önce, kocası iflas ettikten sonra, onları satmış, geçimlerini sağlamıştı. Onun yerine boynuna iki sıra inci takmıştı. Eşrefüssadat başında-

ki kaygan çarşafını düzelterek: "Baksana, zaman rüzgâr gibi hızla gelip geçiyor. Bu ikisi sanki dün doğmuşlardı. Hatırlıyor musun?" dedi.

Güller bir şey söylemedi. Derken hüüzün, sevinç ve ıstırabı içine saklayan derin bakışlarıyla, üzerlik dumanı içinde pembe bir rüya gibi görünen kızlarına bakıp, şöyle bir ah çekti. O ahın içerisinde tüm gizli ve açık öyküler, ikizlerin doğumundan tut, dehşet verici sancıya kadar... Sonra da iş ve yine de iş! Öyle ki kızların çeyizini sağlamak için, nihayet evi satmak zorunda kalmıştı. Sonra Jale Meydanı dolaylarında büyük ve görkemli bir ev kiralamıştı. İşte ikizlerin bu görkemli nikâhları, söz konusu evde yapılmaktaydı.

Gülistan nikâh okunan odadan çıkıp: "Tahire hala gelmedi mi?" diye sordu.

— Hayır. Mitra ile kuaföre gittiler.

— İnşallah, nikâh okununcaya kadar gelirler.

Erkeklerin odasının penceresine kalın bir perde çekmişlerdi. Ancak sesleri duyuluyordu. Hoca gelmiş ve nikâh hutbesini okumak için, damatların yanında bulunmalarını bekliyordu.

Tahire ile Mitra yoldan geldiler. Kafaları büyük bir kazana dönüşmüştü. Gülistan, Güller, Eşrefüssadat ve diğer konuklar şaşkınlıkla onlara bakıyorlardı.

Güller: "Bu ne hal? Kendinizi niye bu hale soktunuz" dedi.

— Bu yeni modeldir!

Gülistan: "Demek eski zamanlarda kazan baş denen korkunç yaratık gerçekmiş!" dedi.

Mitra aynada kendine bakarak: "Ama da geridesiniz siz! Allah'tan başkentte oturuyorsunuz!" dedi.

Gülistan başını şöyle bir sallayıp: "Ahir zaman dönemidir işte" dedi.

Fatma ile Gülruh'un en küçük kızı Güllü saçlarını atkuyuğu yapmış, ipek ve modaya uygun kıyafetler giymişler, misafirleri ağırlıyorlardı. Arasıra da geçen haftaya kadar onlarla birlikte okula gidip gelen Gülbanu ile Mahbanu'ya bakıveriyorlardı. Gelinlik giyinip, başlarına duvak atan küçük kız sürüsü, kalabalık görünen nikâh odasına girmek istiyordu.

Nikâh odalarında iğne atsan yere düşmezdi. Küçük çocuklar nasılsa kendilerini odalara ulaştırıp, kadınların eli ayağı altında geziniyorlardı. İzzet Ağa ve Rahmet Ağanın anne ve ablaları nikâh kıyıldıktan sonra, zümrüt ve pırlanta takımlarını gelinlerin kulak, boyun ve bileklerine taktılar. İkiz gelinler kendi başlarına kaldıktan beri saçlarını uzatmışlardı. İşte şimdi kuaförün eli altından çıkmış kestane rengi saçları, çiçek ve tülle süslenmiş bir taç şeklinde gözükmekteydi.

Damatlar kendi gelinlerinin hikâyelerdeki kızlar kadar güzel olduklarını aynadan görüyorlardı. Kızlarsa aynada annelerini arıyorlardı. O, bir heykel gibi sessizce kapının girişinde duruyordu. Gülruh teyze, kızları ve Gülistan hala aynı tempoda onlara sevgi giysisini dikiyorlardı.

Kalabalık ve nefes buharlarından, elbise ve başlarındaki ağır taç nedeniyle sıkı ter içindelerdi.

Gülruh: "Artık herkes dışarı çıkıp, gelin ve damatları yalnız bıraksın. Burada artık nefes alınmıyor" dedi.

Fakat konuklar oturdukları yerden kalkmak istemiyorlardı. Bin temenna ve rica ile çocukları dışarı çıkarıp, kapıları kapattılar.

Bir tarafta gelin ailesi oturmuş, diğer tarafta damat ailesi, hararetle sohbet ediyorlardı. Tahire ile Mitra'nın makyaj ve giysi modelleri herkesten farklı görünüyordu.

Güllü: "Mitra, elbiseni kim dikmiş?" dedi.

— Söhrap abim İngiltere'den göndermiş!

— Ayakkabıların nasıl?

— Onları da Babek Amerika'dan göndermiş.

— Teyzeninkiler nasıl?

— Onlar da öyle.

Güllü içinden: "Keşke Hasan'la Hüseyin de Avrupa'ya gitselerdi!" dedi. Fatma ise Kûruş'u düşünüyordu. Kimse onun yaptıklarından bir şey anlamıyordu. O hep matbaada bir şeylerle meşguldü.

Tahire tek başına meclisi ele almış, oğlanlarının yurtdışındaki iyi durumlarını anlatıyordu. Kadınlar ve ailedeki kızlar ağzı açık bir şekilde onun palavralarını dinliyorlardı. Güller kurnazca gülümsüyor, Gülruh'un görümceleri ise, onların nasıl ibadet adabını yerine getirdiklerini soruyorlardı.

Toplantıya henüz yeni katılan Furuğ Zaman, Tahire'ye yönelerek, ona: "Oğlanlara kız aramıyor musunuz?" dedi.

— Canım sorduğun şeye bak! Onlar beni hiç dinlerler mi?

Furuğ Zaman ağzına bir baklava koyup: "Allah kaynanama rahmet etsin. Benimle Hacı Halil önünde kul köleydik; hayatımızın ilk gününden sonuna kadar" dedi.

Mitra: "Canım sıkıldı ya! Bunların müziği yok mu?" dedi.

Eşrefüssadat: "Damat tarafı çok mümin bir ailedir" dedi.

Furuğ Zaman: "Aha! Yani biz mümin değil miyiz? Düğün bir kere yapılır canım! Bence bunun başka sebepleri olmalı" dedi.

Eşrefüssadat: "Eminim para yüzünden değildir. Kendiniz ne kadar para savurduklarını görüyorsunuz. Sadece gelinlere verdikleri takılar büyük bir servettir. Gelinlerimizin hiçbirisi böyle takıya sahip olmadı" dedi.

Kızlar bir köşeye toplanmış, Mitra'nın yöneticiliğiyle masalara çalıp şarkı söylüyorlardı: "Sofra açın. Lale dikin. Gerdeğe giriyor damat..."

Tahire: "Allah hayırlı mübarek etsin. Ama Güller'in bu kızları niye bu kadar çabuk evlendirdiğini anlamıyorum! Kızcağızlar ne güzel derslerini okuyorlardı." dedi.

Gülruh: "Ne kadar da ders okusalar, sonunda gidip çamaşır yıkayacaklar. O halde sonunda ne olmaları gerekiyor, başından olsunlar!" dedi.

Tahire şöyle bir Mitra'ya bakıp: "Bana sorarsan, kızım diplomasını almayıp, üniversiteye gitmeden onu kocaya vermem. Şimdi de iki ayağımı bir papuça sokup, beni ağabeylerimin yanına gönderin, diyor" dedi.

Eşrefüssadat: "Cihangir Han buna ne diyor?"

— Rız değil. Artık diplomasını almasına bir yıl kaldı. O zaman da bir yoluna koyarız.

Güller kapının kenarında Mahbube'nin yanında oturmuştu. O da, yaşlanmış ve dırdır olmuş Habib beyin elinden durmadan şikâyet ediyordu.

Meclisin sonlarına doğru Hasan ile Hüseyin Azize ablayı tekerlekli sandalye üzerinde getirdiler. Azize abla sevinç ve birazda heyecanla: "Beni getirdiğiniz için Allah sizden razı olsun. Evde kala kala neredeyse

çürüyordum. Yemin ederim bunlar benim kendi evlatlarımından daha şefkatlidirler" dedi.

Gülruh'un torunları, Azize ablanın tekerlekli sandalyesinin etrafını kuşatmış, sandalyeyi hızlı bir şekilde sürüyorlardı.

— Aman yavrum! Beni böyle koşturmayın.

Sonra Güllere dönerek: "Hayırlı olsun. Allah bir yastıkta kocaltsın" dedi.

— Allah size can sağlığı versin.

BÖLÜM

"Portakalı soydum. Başucuma koydum. Ben bir yalan uydurdum."

Yazar Bayan: "Devamını anlatın, Güller abla!" diyor.

Güller etrafına şöyle bir göz atıyor ve her şey gözüne yabancı geliyor. Sanki hiçbir zaman bu dünyaya ait değilmiş gibi.

Yazar Bayan öylece bekleyip duruyor. Ancak yaşlı kadınların düzensiz nefesleri ve kışın ilk yağmurunun cama çarpma seslerinden başka bir şey duymuyor. "Siz hikâyeyi yarıda bırakmak mı istiyorsunuz?" diye soruyor.

— Başka ne diyeyim? Gördüğün gibi hayat devam ediyor; düğünler; ölümler; doğumlar; sevinç ve kederler. Her birinden söz açarsan bir kitap olur. Bilmem nerede hayatın hep birtakım tekrardan ibaret olduğunu okumuştum. Fatma'ya kalırsa hiçbir şey tekrarlanmıyor, her şey yepyenidir. Belki de o haklıdır. Mesela bunlara baksana! Her gün benim ziyaretime gelen bu değerli beyleri diyorum. Yeğenler ve damatlarımı diyorum. Hacı İzzet ve Hacı Rahmet'i diyorum. Ağır başlı gri saçlı beyler; bunların aynı şort giymişken gördüğüm çocuklar olduklarına inanabiliyor musun? Şimdi her biri kendine yetecek adam olmuş, kendi özel bir otoritesi vardır.

Ha unutmamışken, sen cenaze taşıtlarının siren seslerini duyuyor musun? Sesleri güzeldir. Dumanlı lokomotifin korna sesine benziyor. Şu ana dek hiçbir sazdan duymadığım ilginç bir musiki sesine benziyor.

Başını yazar bayanın kulağına yaklaştıırıp: "Ben artık ölümden korkmuyorum. Ölümüme razıyım" diyor.

Birkaç gündür durmadan oda dolup boşalıyor. Tüm akrabalar neden gelip gidiyorlar, belli değil. Eski arkadaşlar ve komşular.

...Ama o sessiz duruyor. Artık Eşrefüssadat'ın çarşafından tutup, ben burada ölmek istemiyorum, demiyor.

Kızlar, bayram gecesi onu eve götüreceklarını söylemişlerdi, ancak bu sefer daha erken gitmek istediğini söylemiyor. Japon hurmasının dalları altına destek çubuk vurmak, mine çiçeklerini sera(gülhane)ya götürmek ve sardunya fidanları dikmek için daha erken gitmek istediğini dile getirmiyordu. Artık kışlık elbiseleri naftalinlemek ve desenli örgülerin yarım kalmasını kendine dert etmiyordu... Hiçbir şeyi dert etmiyordu. Artık evde ölmesi gerektiğini bile söylemiyor; güneş vuran odada, kibleye doğru ve üzerine lacivertle yıkanmış çarşafı üzerine örtülmüşken...

Fatma'ya: "Gülruh'un nasıl öldüğünü hatırlıyor musun? Herkes onu mutluluk simgesi olan kadın olarak biliyorlardı. Fakat doktor onun karnını açtığıında, içerisindeki her şeyin çürüdüğünü görmüştü. Bana sorarsan üzüntüdüdü. İnsanların görünümünden içlerinde olanı anlamak mümkün olmaz. Gülruh hepimizden daha küçük olmasına rağmen, herkesten daha erken gitti. Yaşamaya acele etmesi gibi, ölüme de aceleyle..." dedi.

Söylüyor ve hep söylüyordu: "Kızıl gül olmayaydı!"

Çiçek dolu bahar gitti. Ardından da sıcak yaz ve bin renkten oluşan sonbahar. Artık şimdi kıştır. Soğuk ve birbirine dolaşmış gri dallar, pencerelerin mat camlarına düşen yağmur taneleri, monoton bir ahenk çalıyor. Pencerenin sekisinde oturmuş garip bir kuş, gagasıyla cama vuruyor. İnsanlar gelip gidiyorlar; kafileden geri kalmış insanlar; bu kafiye yıllar önce yola çıkmıştı...

Güller artık kimseye öğüt vermiyordu. Kocaya gitmeyen Cemile, Nefise ve Fatma'ya evlenmeleri, dolayısıyla ev bark sahibi olmaları gerektiğini söylemiyordu. Tahire'ye illa da küçük oğluna kız bulmalısın da demiyordu.

Yazar bayana kuru karanfiller etrafına dökülmüş kâğıt bir kalp gösteriyor. Onun üzerinde: "Anne, hep kalbimdesin" yazılı. Bayan Rızai'ye ise hemencecik peşinen geleceklerini söylemiyor. Artık hiç kimseye hiçbir şey söylemiyor. Söylediği şey sadece bunlardır:

**Kızıl gül olmayadı,
Sarıp solmayadı;
Ne ayrılık, ne ölüm;
Hiçbiri olmaydı...**

Yaşlı kadınlar, Güller'in sesini duymamak için başlarını yıpranmış battaniyelerin altına sokuyorlar. Fakat ses yine duyuluyor; soğuk kışla birlikte ve gökyüzünü karartmış kargaların gak gak sesleriyle...

Pencerenin ardında, cenaze taşıtlarının yerine bir tren duruyordu. Dumanlı lokomotif benziyor. Sevinç kornası çalıyor. Trenin ön kısmı sakindir. Aşağıda bekleyen memur ise, elindeki evrakları inceliyor.

Memurun işaretiyle Güller biniveriyor. Sadece o biniyor. Yazar bayan şaşkınlıkla aşağıda durmuş bakı-

yor. Memura onu da bindirmesi için yalvarıyor. Ancak memur bey: "Hayır, sizin sıranız henüz gelmemiş. Biz Güller için geldik!" diyor. Derken elindeki kâğıtların bir noktasını yazar bayana gösteriyor.

O: "Ancak ben, hikâyenin kalan kısmını Güller'in ağzından duymalıyım. Yoksa hikâyem yarım kalacak" diyor.

Memur bey onu dinlemeden trene binip, kapıyı kapatıyor. Tren yola koyuluyor. Tekerlerin demir raylar üzerindeki monoton sesleri duyuluyor. Güller, yazar bayanın hala şaşkınlıkla trenin peşinden koştuğunu görüyor. Aynı zamanda matbaa sahibi olan Kûruş'a benzer bir adam ona: "Sen bilgeler bilgisi olmalısın; hikâyenin kalanını kendin bitirmelisin!" diyor.

Yazar Bayan: "Hayır. Ben bilgeler bilgisi olamam. Biz bu yolu Güller ile birlikte kat ettik. Şimdi..." diyor.

Tren artık uzaklaşmış, yazar bayanla Kûruş'u geride bırakmıştı...

Gülruh, Güller'in eline bir bardak gülsuyu şerbeti veriyor ve ona: "Bunu iç, iyi gelir. Biraz da bu menekşe yağından başına sür, iyileşirsin" diyor.

— Ne lezzetli şerbet! 17 Şehriver günü Gülruh'un Rehgûzar geçidinde verdiği şerbet gibi tadıyor.

Hüseyin de Gülruh'un yanında durmuş, elinde kırmızı bir lale tutuyor. Ne güzel kokuyor!

Güller: "Benim gördüğüm lalelerin hiçbirisi böyle kokmuyordu!" diyor.

Gülruh: "Bu şehit kanlarının kokusudur. Kırmızı güller, beyaz güller, Meryem ve menekşe çiçekleri gibi kokuyor" diyor.

Azize abla, trenin koridorunda yürüyor. Hem de tekerlekli sandalye kullanmadan ve ona gülümsüyor. Mani kitap okuyor. Hala! O dünyada bile kitap okumaktan el çekmemiştir.

Rahim beyle İsmail bey yan yana oturmuş, sigara içiyorlar. Mehdi tek başına oturmuş, bir şeyler düşünüyor. Kimseyle konuşmuyor. Sanki Güller'i asla görmüyor. Yolun ortasında iniyor ve sıkın bir tavırla: "Hepinizden özür dilerim. Benim İmamzade Abdullah Türbesine gitmem gerekiyor.

Hacı Ali Ağa ile Cihangir Han birbirinin yanında oturmuş, sohbet ediyorlar. Onlar bir zamanlar bir kooperatif şirketi yüzünden derin bir anlaşmazlık geçirmişlerdi. İşte şimdi oğullarının o şirketi geliştirme çabalarına gülüyorlar.

Yıllarca karyolaya yapışa kalan Güller, artık oturmak istemiyor ve öylece dolaşiyor.

Garip bir dünyadır. Şeyh Abdülhüseyin'in de elinde bir lale vardır.

Güller: "Siz de mi şehit oldunuz?" diye soruyor.

Şeyh Abdülhüseyin yumuşak bir bulut misali olan abâsını savuruyorken: "Evet. Ben şehit oldum. Doğrusu beni tedavi için Bağdat hastanesine götürüp, orada bana hava iğnesi vurdular. Sonra yalandan benim kalp krizi nedeniyle öldüğümü söylediler!" dedi.

— Ama niçin?

— Necef'ten İran'a gönderdiğim bildiri kâğıtları için; 42 yılı...

— Bunu yapan kimdi?

— SAVAK (İran İstihbaratı) yaptı. Memurları ziyareti bahane ederek hastaneye gelip, yaptılar yapacaklarını...

Güller, dumanlı lokomotifi süren memura doğru koşup, ona: "Allak aşkına bekleyin! Ben bunu yazar bayana söylemeliyim. Bu çok önemlidir. Bu doğum, düğün ve ölüm hikâyesine benzemez!" diyor.

Ancak memur bey soğukkanlılıkla: "Burası böyle tuhaf şeylerle doludur!" dedi.

Şeyh Abdülhüseyn'in yanında yüce bir seyit ağa oturmuş. Siması Güller için tanıdık geliyor. Onun da elinde kırmızı bir lale vardır.

Şeyh Abdülhüseyn: "Güller bacı, bu ağayı tanıyor musun? Bu Seyit Cemalettin ağadır ha! Bunu da hava iğnesiyle öldürmüşler!" diyor.

— Ama o yıllar sonra vefat etmedi mi? Hatta Pehlevi Rejimi devrildikten sonra öldü.

— Onu Baas (Saddam)'ın adamları öldürdüler; Bağdat'ın aynı hastanesinde. Onun suçu cephelere yardım etmesiydi. Tabi onun da normal eceliyle öldüğünü ileri sürdüler.

Güller bir daha treni durdurmak için memur beye yalvarıyor. O kendini yazar bayana ulaştırıp, bu sözleri anlatmak istiyor.

Fakat dumanlı lokomotif, monoton sesiyle yoluna devam ediyor.

Ne bir güneşli oda var, ne lacivertle yıkanmış çarşaflar. Sadece ortada olan ölü yıkayanların sert elleridir ki, onu morg odasının gri betonunun üzerinde o taraf bu tarafa fırlatıyorlar. İşte buraya girmeye hayatı boyunca cesaret edemedi. Banyodan bile korkardı. Kaldı ki bu gibi yerlere girsin! Böyle sidir ve kâfur kokan bir yere. Böyle ölüm kokan bir yere...

Yapayalnızdır. Zira çocuklar gelmemişler. Çünkü onların da kalbi biraz zayıf. Ancak yazar bayan gelmiş ve şaşkınlıkla her şeyi gözden geçiriyor.

Morgun ölü yıkanan odasıyla topluluğun bulunduğu bekleme odası arasında birkaç duvar bulunmasına rağmen, o oraya toplanan kalabalığı görebiliyordu. Ama kızlar ve torunlarından eser yoktu. Bir damatlarından ki her zaman yukarı köşede otururlardı... Niçin ortalıkta yoklar. Burada bile onu endişelendiriyorlar. Belki arabaları bozulmuş! Belki de yemek falanla ilgileniyorlardı. Ya da henüz kıvama gelmemiş reçel kazanlarının başı üstünde bekliyorlardı!

Artık burada onu serzeniş eden yok. Belki onu son defa yıkıyorlar diye ve tenine sidir ve kâfur sürüyorlar diye onunla işleri yok. Ne kadar rahatlatıcı bir serinliği var! Bir ömür ölümden korkmakla yanılıyormuş. Ölüm o kadar da kötü değilmiş. Belki iyi bile sayılır. Burada tek kelime etmeden, yumruk, çimdik ve kırıcı laflar söylemeden onu yıkıyorlar. Sonra su değmemiş patiska kumaşına sarıyor ve dışarı koyuyorlar. Derken: "Bu da huzurevinden getirdikleri ölü işte!" diyorlar.

Onu sedye üstünde taşıyorlar ve o kızlar ve kız torunları ve iki yeni gelinleri görebiliyordu. Hepsi markalı siyah güneş gözlükleri takmışlar. Tabi bu gözlükleri hava olsun diye takmışlar. Çünkü ortada güneş diye bir şey yoktu.

...Ve kamera camdan olan gözlerle karşıya geçip, film çekiyordu. Keşke gülmekten bayılacak kadar sesli gülebilseydi. Artık filmde rol oynuyordu. Saltanat Hanım burada olsaydı, neler de söylemezdi!

Yas sahipleri, topyekûn siyah giyinmiş, kameranın önünde üzgünmüşler gibi jest yapıyorlar. Kamera kar-

şıya geçip torunların filmini çekiyor. Onlar gözlüklerin altından gözyaşlarını siliyorlar. Gülruh'un görümceleri, siyah, mavi ve yeşil makyaj malzemelerine boyanmış mendillere yan gözle bakıyorlar.

Sonra Güller'i namaz kılanların oluşturduğu safın önüne koyup, ipek halıyla yumuşak şalı üstünden kaldırıyorlar.

Herkes gelmiş. Geri kalanların hepsi yani. Son safta eski komşular durmuşlar. Mahbube, Habib bey, İnsiye ve Munis abla bile var. Nereden haberdar olduğu belli değil. Sonraki evlerinin komşuları: İftihar Sadat, Şule Bedri, Belkis ve Ziyet; tüm çocuklarıyla birlikte. Namaz bitiyor. Dolayısıyla o uçmaya başlıyor; tıpkı baba evindeki dut ağacından kuşların uçtuğu gibi. Tabutun altından tutan eller, oğullarının eli değil. Komşular; şaşkınlıkla Ahmet ile Hamid'in yokluğunu soruyorlar. Mahbanu: "Bu aralar çok meşguller. Hamit, bir İran sinema filmine beste hazırlıyor. Ahmet ise önemli bir iş toplantısına katılmış. Gülistan'ın çocuklarından da biri bu toplantıda olmalıdır!" dedi.

Ancak bu sözler komşuları ikna etmemiş görünüyor: "Anne ölümünden daha önemli olan şey ne?!"

Salâvat sesi geliyor. Kameraman kamerayı salâvat getirenlere doğru çeviriyor. Gülbanu'nun büyük oğlu Afşin, sesi daha iyi kaydedebilmek için, mikrofonu salâvat getirenlerin ağzına yaklaştırıyor.

İftihar Sadat belini eğmiş olan Mahbube'nin kulağına: "Mezardan eve gitti" diye fısıldanıyor.

O ise ağlayarak: "Vallahi öyledir" diyor.

Güller'in kendisi defalarca, ölümünün onu huzurevine götürdükten sonra başladığını söylüyordu. Öyle bir

mezar ki, içinde nefes çekmek zorundaydı... Ne kadar da zor bir can çekişmeydi! Ne kadar da dayanıklıymış ki, bu bekleyişe tahammül edebilmişti.

Doğrudur. Onun komşuları iyi insanlardı. Ona çok iyilikleri dokundu. Buna rağmen komşularının, kızlarını kırmalarını istemiyordu. Kızlarının suçu neydi? Onlar başkalarının karısıydı, dolayısıyla ellerinde bir yetki yoktu.

Komşular hiç acımadan onları kırıncı laflarla incitiyorlardı. Onlarsa, kimse bakışlarında ne olduğunu anlamasın diye, gözlerini gözlüklerin ardında saklamışlardı.

Mezar hazırlandı. Güneşin zayıf ışığı mezara yansımış. Belki güneşli oda dediği yer buradan ibaretmiş! Burada insanı kibleye doğru yatırıyorlar. Niçin ölümden bu kadar korkuyormuş? Niçin?

Uzaklarda Fatma'yı görüyor. Elinde büyük bir billur çiçeklik var. Ondan kaç sene önce almış olduğu pençe şeklinde olan yapraklar, şimdi çoğalmış ve suda kök salmıştır. Ona: "Horozibikleri ve mine çiçeklerini götür" demişti. Ancak Fatma: "Başka bir zamana kalsın" demişti... Ne var ki başka bir zaman asla gelmedi.

Kadınlar, kızlar ve hatta bazı erkekler bile ağlıyor, kameraysa onların incimsi gözyaşlarını sonsuzlaştırıyor. İftihar Sadat'ın "Mezardan evine gitti" diye sesi geliyorken onu evine koyuyorlar... O yine de herkesi görüyor ve her şeyi duyuyordur. Telkin Duasını hırka giymiş birisi okuyor; din, ayın, Peygamber ve Ehlibeyt İmamları'ndan bahsediyor. Adile Duasını da Gülistan kendi kendine okuyor. Sonra "er-Rahman" Suresi okunuyorken, hırka giymiş adam ahenkli bir ses tonuy-

la: "Fe bi-eyyi alâi Rabbikuma tukezziban"¹⁶ diyor. Derken "Ya Ali" zikri... Güzel meclistir. Bayağı ruh taşıyordur! Güller'in kalbiyse acayip huzur içindedir.

Kabrinin üstüne bir lale dalı koyuyor, ardınca meleklerin kanat çırpma sesleri duyuluyor. Bir tek çiçekten bayağı bir koku yayılmıştır!

Toprağı üstüne çeviriyorlar, ancak onun bir yeri acımıyor. Ve yine de herkesi görüyor!

Sonra gül çelenklerini çamurlu toprağın üzerine koyuyorlar. Topraktan hoş bir nem kokusu yükseliyor; gül suyu ve lale ile karışmış bir koku. Kızları onun toprağını öpüyor, çiçekleri parçalıyorlar. Torunlar ve yeğenler de öyle...

Eşrefüssadat: "Hep, mezarımı öpeceğinize yanağımı öpün, derdi" diyor.

İçinden: "Hiç kimsenin benim kızlarıma laf sokmaya hakkı yok" demek istiyordu.

Mahbube kalabalığı ileri geri itiyor ve nihayet Gülbanu ile Mahbanu'nun karşısına dikiliyor. Derken onlara hızlı hızlı: "Ama nasıl da anneydi! Sizin hakkınızda yaptığı fedakârlıklara diyecek yok. Hem annenizdi, hem babanız. Dikiş makinesinin sesi hala kulaklarımdadır. Ama siz..." diyor.

Ağlayarak: "Annenizin bu dünyada arzusu gönlünde kaldı. Keşke onu sadece bir günlüğüne evinize götürseydiniz. Sadece bir gün!" diye devam ediyor.

Ama o, kimsenin yavrularını kınasını istemiyordu. Gönlü, onların çiçek gibi yüzlerine bir kırış bile düşmesine razı olmuyordu.

16- Artık Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz? (Rahman, 13)

Doğru ki, o dñnyadan arzusu gönlünde kalarak döndü. Fakat Şimdi, yeri pek fena sayılmaz. Artık mavi gökyüzünü, tam genişliği ile birlikte seyredabiliyordu. Oysa aylardır bu semanın, pencerenin mat camlarından sadece bir köşesini görebiliyordu.

Onun cesedini mezara koyup, üstüne toprakla çiçek döktüler. Fakat o, hala dışarıdadır ve aceleyle giden herkesten daha hızlı yürüyebiliyordu.

Gülbanu ile Mahbanu her Şeyin yolunda gitmesi için, daha erken gitmek istiyorlar; daha çok da gelin ve damat aileleri için!

Bir kişi hoparlörle yasa gelenleri, Şehrin kuzeyindeki ünlü restoranların birine davet ediyor ve herkes bu restoranın Gülbanu'nun eniştesine ait olduğunu biliyordur.

Yeğenlerden birisi: "Teyzem çok güzelleŐmiŐti!" diyor.

— Evet, huzura kavuştu.

— Çok acı çekti. Ancak tertemiz olarak dñnyadan gitti.

Gülruh'un görümceleri, birkaç kızı göstererek:

— Baksana Őunların makyajına! Mezarlıkta bile bu işlerinden el çekmiyorlar.

Otobüslerin camlarının arkasında, daha küçük çocuklar, ağızlarına helva koymuŐken, ninelerine el sallıyor, kameraysa onların filmini çekiyor.

Güller otobüse biniyor. Hiç kimse onu görmüyor. Gülistan bel ağrısından inim inim iniyor. EŞrefüssadat, Fatma ve yazar bayan birbiriyle fısıldaŐıyor; Güller'in arzularından ve huzurevinden konuşuyorlar.

EniŐtelere hararetle piyasadaki mallar, dolar ve poundun tahmini fiyatından konuşuyorlar. Kimse ölümden konuşmuyor. Sanki kimse ona inanmıyor!

Keşke torununa, bunca konuşmamasını ve de yanaklarıyla dudaklarını gizlice bu kadar kızartmamasını söyleyebilseydi. Keşke yazar bayana, dünyanın sevinç ve üzüntüsünün çok önemsiz olduğunu söyleyebilseydi. Ne var ki kimse onun sesini duymuyordu. Daha da iyi! Zira yazar bayan, eğer dünyanın sevinç ve üzüntüsünün değersiz olduğunu anlarsa, artık yazamaz! Gülistan ve Tahire'nin oğullarıysa, şirketin kâr ve zararından ötürü birbirinin başına vurmazlardı.

Otobüsler ağaçlı bir caddede, lüks bir restoranın karşısında duraklıyorlar. Güller herkesten daha önde gidiyor. Sanki ayaklarına teker bağlamışlar. Söhrab'ı hatırlıyor; ayaklarına tekerlekli paten giyen ilk çocuk. Şimdiyse tüm akraba çocuklarının patenleri vardı.

Büyük salona giriveriyor. Ama nasıl da bir masa hazırlamışlar! Sanki düğün törenidir. Piliç kebabları, kuzu kebabları ve kalıptan çıkarılmış gibi görünen domatesler. Hatta kuzuları öylece masanın üzerine koymuşlar; kuzuların ağzına da maydanoz koymuşlar! Mahbanu'nun büyük oğlu Afşin kameramana: "Bu masanın dekorasyonu bozulmadan, burayı çek" diyor. Kamera piliç kebablarına yöneliyor; onların ebatları normal dışıdır. Sonra rengârenk ve fıstık içiyle dolu pilavlarla çevriliyor.

Masaların arkasında oturan halk, yeni rahmetli olan ölünün ruhunun şadlığı için salâvat getiriyorlar.

Afşin: "Tören çok görkemli gözüksün diye, çok değişik montaj yapmanız gerekiyor. Amerika'ya Hamit ve Ahmet dayıma göndereceğiz. Ona göre!" diyor.

Hacı İzzet gidip geliyor. Piliç kebablarını eliyle ağzına koyuyor, yağla safran parmaklarının arasından süzüyor. Hacı Rahmet: "Bu restoran enişteme aittir. Her şeyi bir numaradır" diyor.

Yemekten sonra Gülbanu'nun evine gidiyorlar. Yas merasiminin yapılacağı cami için tartışmaya giriyorlar. Kûruş: "Siz Güller halanın hiçbir isteğine uymadınız. Bari yas merasimini, onun dediği camide yapınız" diyor.

Afşin: "Nerede mesela?" diyor.

— Şüheda Camisinde. Orası Şelale Sokağı, Dervaze Dolap ve Şuş Meydanındaki komşuların hepsini içine alabilecek kadar büyüktür.

Gülbanu'nun büyük kızı Sima: "Eyvah! Kim bir de o arka sokaklara girecek?" diyor.

— Artık orası arka sokak olmuş. Öyle mi?

Mahbanu: "Kûruş Bey! Biz artık senin baskı yaptığın küçük kızlar değiliz!" diyor.

Hacı İzzet arabulmaya çalışarak: "Zaten biz buraya toplandığımız için, iş işten geçmiş diyebiliriz" diyor.

Yaptılar yapacaklarını. Kendilerine yakın olan bir cami ayarladılar; içine birkaç sandalye dizilmiş, yas sahiplerinin şehrin kuzey (fakir) bölgesiyle hiçbir ilgileri olmadığını ima eden camilerdendi yani!

Herkes sinirlenmiş, yüksek sesle konuşuyorlardı.

Kûruş yerinden kalkıp, selamlaşmadan meclisi terk ediyor. Ardından Eşrefüssadat, Fatma, yazar bayan ve birkaç akraba da çıkıp gidiyorlar.

Hacı Rahmet: "Daha iyi" diyor.

Afşin: "Bunlar gelmezlerse, yazar bayan da gelmez!" diyor.

Can sıkıcı bir günbatımıdır. Dolayısıyla Güller'in de canı sıkın. Artık rüya gördüğü anlar gibi, bir adımla caddeyi geçebiliyordu. Hatta tekerlekli patenlerle avluda kayan erkek çocuklardan bile daha hızlı gidebili-

yordu. Havada yol kat ediyor. İmamzade Abdullah'tan geçiyor. Tuğla makberde Mehdi'yi görüyor. O, tek ayak üstünde durmuş, hesap kitap gününü bekliyordur! Sipehr onun yanında durmuş, elinde beyaz bir kuş tutuyordur. Güller hatta babasını, İmam Rıza'nın altın eyvanında Kur'ân okurken görebiliyor. Anneciğininse eli dua kitabının arasındadır...

Papağan bahçesinden geçiyor. Cihangir Han kabrinde yatıyordu. Ondan biraz ötede, Hacı Ali Ağa ölçü miline benzer bir şeyi iki elleri arasında tutmuş, sanki kumaş metresini ölçüyor.

Biraz daha ötede, İsmail bey semaverle çay önünde oturmuş, sigara içiyordur.

Çok çabuk Behişt-i Zehra şehitliğine ulaşıyor. Herkesten önce Mani'yi görüyor. Yüce çam ağaçları altında ve su nehri kenarında, Mesnevi kitabını yepyeni bir besteye söylüyordu.

— Kaçınıcı defteri (bölümü) okuyorsun?

— Birinci Defter!

— Niçin? Bunca yıldan sonra hâla...

...O öylece okuyor; garip bir ahenkle.

...Ve sonra Gülruh'u görüyor. Tıpkı on dört yaşındaki gibidir. Pembe cildi, hurma rengi saçları altından belli olan beyaz yazması ve altuni gözleriyle... Gülruh: "*Bismillahinnur. Bismillahi nurinnur. Bismillahi nurun ala nur...*" diye okuyor.

Duayı Arapça şivesiyle okuyor; hem de ufacık bir hatası olmadan bile!

Rahim bey bir köşede oturmuş, onun duasını dinliyordur.

Mıknatıs gücü, onu kendi mekânına sürüklüyor. Orası hala yağmur değmiş toprak kokuyordur. Hava

kararmış, yıldızlar gökyüzüne sıralanmışlar. Fakat onun mezarına yansıyan bu güneş; yani nereden onun mezarına yansımıştır? Bu güneş...?

Gözlerini kırıyor. Açıp kapatıyor. Elini gözünün üstüne koyup, yakına gidiyor. Parmak uçlarıyla... Çocukların Kur'ân okuma seslerini duyuyor. Başlarında eski püskü yazmalar olan küçük kızlarla üstlerinde ipi süzölmüş ceketleri olan erkek çocuklar, kabrinin etrafına toplanmış, seslice Kur'ân kıraat ediyorlar. Zavallı çocuklar! Güller ondan şikâyet etmeye geldiklerini düşünmüştü. Çünkü onlara karşı fazla merhametli değildi. Ancak onlar teşekkür etmeye gelmişler; gülümsüyorlar. Melekût ötesinde olan bir gülümseme bu! Her biri ışıklı bir mum ele almışken, mumları birbirinin yanına bırakıyorlar. Mumlar güneşe dönüşmüş ve onun kabrine yansımıştır. Kabir artık dar bir mekândan ibaret değildir; orası güneşli ve kibleye doğru olan bir odadır! İşte güneşli oda...

Son

